

KRISTLIN

AASTARAAMAT

1958-1959

YEAR BOOK

OF THE ESTONIAN
EV. LUTHERAN CHURCH

1958-1959

EESTI KIRIK VABADUSES

AASTARAAMAT

1958-1959

EELK USA MÖLEMA PRAOSTKONNA VALJAANNE

ÕP. KARL KIISK — TEGEVTOIMETAJA
ÕP. UNO PLANK — LEVITAMISE KORRALDAJA

TOIMETUSE LIIKMED:

PRAOST VALTER VIKS PRAOST ALEKSANDER HINNO
ABIPRAOST MAG. RUDOLF KIVIRANNA
ABIPRAOST ALEKSANDER ABEL

P R I N T E D I N C A N A D A
O R T O P R I N T — T O R O N T O 1 9 5 7

OMA RAHVA HINGE SÜGAVAMATE VAJADUSTE TEENISTUSES

SAATESÕNAKS KRISTLIKULE AASTARAAMATULE

Alates usupuhastuse ajast on Evangeeliumi-Luteri Usu Kirik olnud meie rahva hingelise elu kujundajaks. Meie rahvuslik omapärasus, meie isikliku, koduse ja ühiskondliku elu sügavamad toekspidamised ja väärtused on tihedas seoses luterliku usuga.

Elujõulised ja aktiivselt tegevad eesti luterlikud kirikud on suure tähtsusega meie, meie laste ja noorte hingelisele tervisele, väärtuslikule elule ja tõelisele õnnele.

Olles julgustatud heast poolehoiust, mis sai osaks „Eesti Kristlikule Kalendrile 1957“, kirjastavad USA mõlemad EELK praostkonnad käesoleva käsiraamatu, mille ülesandeks on teeneda Jumala armu läbi vabadusse pääsenud eestlasi kogu maailmas.

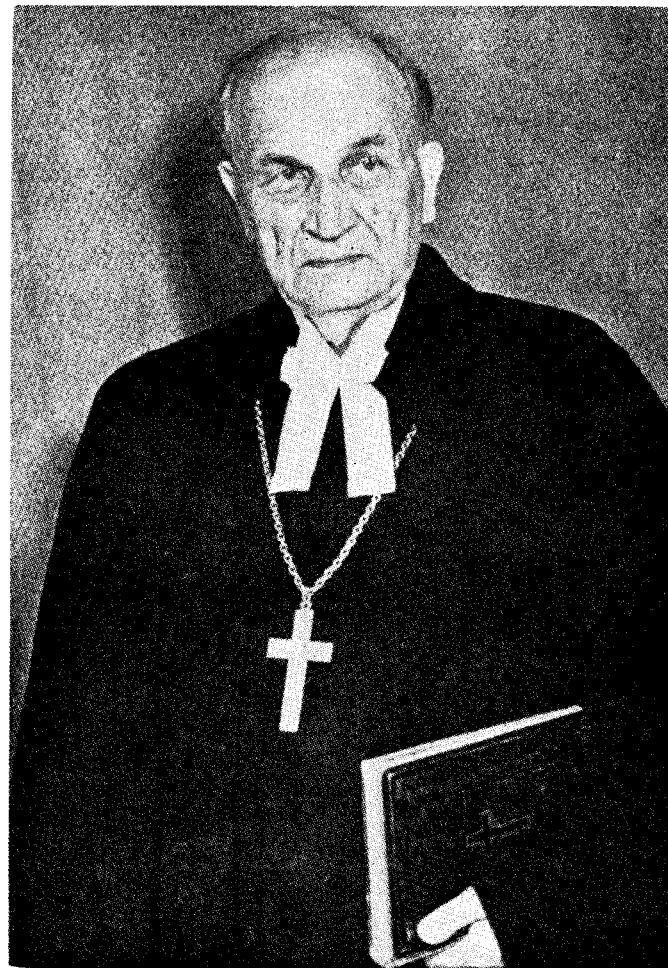
Selles käsiraamatus, mille sissejuhatava artikli on kirjutanud meie EELK auväärne peapiiskop dr. Johan Köpp, kajastub see, mis meie rahvuslik kirik on, teeb, taotleb ja tahab. Kaastöö kogu vabast maailmast on oma sisult tunnistus sellest: Eesti Kirik elab ja seisab kõigi oma olemasolevate jõudude ja võimalustega oma rahva liikmete sügavamate vajaduste teenistuses.

Vabaduses elava eestlaskonna paremik — vanad ja uued eestlased — on kindlakujuliselt koondunud oma EELK kogudustesse. Oma eesti koguduste perre meie ootame ja kutsume ka neid, kes seni mitmesugustel kõrvalistel, vähetähtsatel põhjustel on eemal seisnud oma eesti kirikust.

„Eesti Kirik Vabaduses“ toimetuse nimel väljendan siirast tänu kõigile, kes on kaasa aidanud selle käsiraamatu ilmumiseks oma tasuta kaastöö, käsikirjade ja muu vabatahtliku panusega. Meie eriline tänu kuulub EELK Portlandi koguduse õpetajale Karl Kiiskile kui tegevtoimetajale. Tema vabatahtlikeks abilisteks USA läänerrannikul olid Ago Öunapuu korrektorina, Erik Kattemaa kaaneillustratsiooni valmistajana ja Erich Kuus masinakirjutajana. Aastaraamatu levitamise korraldajana on suurt tööd teinud EELK Baltimore koguduse õpetaja Uno Plank. Eesti kirjastuse „Orto“ keelelise korrektori Helene Veskimäe täpne ja asjatundlik tegevus on tulnud suureks kasuks käsiraamatu keelelisele küljele.

Süvenedes sellesse käsiraamatusse, kasutades teda sageli kodudes, leeritundides ja eriti ka koguduse elu juhtivate tegevlaste poolt, kasvagem väärtustes, mille kandjaks on Eesti Ev.-Luteri Usu Kirik.

TOIMETUSE NIMEL
ÕP. RUDOLF KIVIRANNA

EELK peapiiskop dr. Johan Köpp

EESTI KIRIKU TEE PAGULUSES

PEAPIISKOP JOHAN KÖPP

EELK PEAPIISKOP JOHAN KÖPP, dr. theol. h.c., sündis 9. nov. 1874. a. Holdres, Helme kihelkonnas. Käis algul Valga Peetri koguduse koolis, kust siirdus Valga linnakooli, mille lõpetas parima õpilasena. Juba kooliõpilasena alustab Johan Köpp oma loominguulist tegevust, mida ta on jätkanud tänaseni. „Olevikus“ ilmub ta esimene luuletus ja ka muud kaastööd. Alates a. 1893 ta oli „Postimehe“ kaastööliseks. Johan Köpu unistuseks oli saada kooliõpetajaks. Õppis Hugo Treffneri eragümnaasiumis ja sooritas 1896. a. oma abituuriumieksamid Riia gümnaasiumis. Sama aasta sügisel astub J. Köpp Tartu Ülikooli usuteaduskonda. Kõikidest teistest huvidest oli usuline huvi osutunud tugevamaks. Ta oli veendunud, et ta saab kirikuõpetajana olla oma rahvale kõige paremini kasulik.

Õpingute kõrval võttis J. Köpp aktiivselt osa tolleaegse ainsa eesti üliõpilasorganisatsiooni — Eesti Üliõpilaste Seltsi — tegevusest. Peatselt asub ta tööle „Postimehe“ juurde toimetuse liikmena. Tingituna ulatuslikust rahvuslikust tööst jõuab J. Köpp oma ülikoolitöö lõpetamiseni aastal 1906. Asus proovi-aastale Palamuse kogudusse. 1908. a. valiti Johan Köpp Laiuse koguduse õpetajaks. 1919. a. määrati ta Tartu Ülikooli usuteaduskonna korraldajaks ja tegeliku usuteaduse professoriks. 1922. a. alates asub J. K. Tartusse. Juba 1923. a. nimetati ta E. V. valitsuse poolt ülikooli prorektoriks. Samaaegselt jätkub tema mõjukas osavõtt Eesti rahvakiriku tööst.

1928. a. valitakse J. Köpp Eesti Ülikooli kõrgemaks juhiks — rektoriks. A. 1934 alates on J. K. ka Tartu Ülikooli koguduse õpetajaks.

Kõigi nende ülesannete kõrval leiab J. K. aega vabatahtlikuks panuseks ühiskondliku elu mitmesugustel aladel. Ta on

kaastööliseks paljudele teaduslikele, usulistele ja rahvuslikele väljaannetele, avaldades suure arvu uurimusi ja artikleid. Tal jätkub aega põhjalikuks erialaliseks uurimistööks usuteaduse ja Eesti ajaloo alal. 1925. a. ilmub tema sulest „Eesti Üliõpilaste Seltsi ajalugu I“. 1937. a. ilmub ta monumentaalne uurimus „Laiuse kihelkonna ajalugu“. 1940. a. ilmub „Kirikuvalitsemise õpetus“.

1939. a. valiti prof. dr. Johan Köpp üksmeelselt EELK piiskopiks. Peatselt järgnevate kannatusaastate kestel juhib J. K. Eesti kiriku tööd elavast usust väljakasvava kindluse ja rahulikkusega. 1944. a. raskel sügisel õnnestub piiskopil veel viimisel hetkel pääseda Rootsi.

Raskustest, kannatustest ja kaotustest hoolitamata on peapiiskop Joh. Köpp jäänud vaimselt murdumatuks ja juhib Eesti Kirikut vabaduses niisama väsimatult kui ta seda on teinud oma nooruspäevade esimesest armastusest Jumala ja oma eesti rahva vastu.

Eesti Kirik paguluses, õigemini Välis-Eestis, tekkis otsekohe pärast paljude kaasmaalaste kodumaalt lahkumist. Laagri jumalateenistustest ja palvetundidest ning teistest juhuslikest kogunemistest jumalasõna ümber kasvasid kogudused paljudes maades ning valmis aja jooksul laiemas mõttes koguduste ühinemine praostkondadeks, kus selleks olid eeldused välja kujunenud.

Üldiselt näitab meie kirikliku elu korraldamiskäik Välis-Eestis sihikindlat arengut üha paremate ja otstarbekamate teede leidmiseks ning meie rahvaosade koondamiseks kiriku kui teatava keskuse ümber nende poolt, kel „sama keel, sama meel, sama Jumal meil“. On suudetud koonduda ühise kiriku juhatuse ümber, moodustades nõnda ühelt poolt vaimse, teiselt poolt ka otseselt reaalse terviku **Eesti Evangeeliumi-Luteri Usu Kirikuna (EELK)**.

See areng on toimunud täiesti loomulikul teel ja omal algatusel ning elunõuete mõistmisel, ilma mingi välise võimu surveta või sunnita. Ta on kantud nii kohtadel kui juhtkonnas Jumala armust ning omast jõust ja kohalike suurte kirikute heatahtliku soodustusega mitmesugusel kujul.

Nii on meie kirikus tegemist ühelt poolt täiesti eluvajaliku ja seega **eluõigusliku**, teiselt poolt **elujoulise** teguriga eesti rahva kui terviku organismis, mis jätkab kodumaa kiriku traditsioonide säilitamist ja edasiantmist järgnevale rahvapõlvetele vabas maailmas valitsevate võimaluste kohaselt.

Kiriklik töö ei piirdu ainult jooksvate ülesannete täitmisega ega ole mitte ainult või peamiselt selle säilitamine, mis olemas, kuigi ka sellel ei puudu oma arvessevõetav tähendus ja kaal. Ta seisab otseses seoses eluga, saades impulsse tegutsemiseks kiriku Issanda käsust ning olemasolevate vajaduste tajumisest. Ta seisab pidevas osaduses oma Pea, Jeesuse Kristusega, kes meie kaduvuse ajaloos valitseb oma Vaimu läbi — kutsudes, kogudes, valgustades, pühitsetes. Matt. ev. 28, 19—20.

Kuidas täidame kirikuna oma ülesannet?

1. Meie ees seisab meie eesti ühiskond paguluses: lapsed, eriti perekonnad ja kodud, kus nad kasvavad ja valmivad eluks; noored, kes oma eluea füüsilistes ning psüühilistes eritingimustes peavad sisemist võitlust õige elumõtte ja tegutsemisüuna otsimisel, sattudes sellejuures mitmesuguste, üksteisele vastu käivate mõjutuste tulipunkti; keset elutööd seisavad mehed ja naised oma probleemidega; vanad ja raugad. Igal pool on neid, kes teatavatel kordadel vajavad sisemist tuge ja jõudu. Kogemused näitavad, et seesuguseid otsijaid ja abivajajaid on palju rohkem kui pealiskaudsel vaatlemisel s'lna paistab.

Sellejuures kerkib üles alatasa igasuguseid abipakkujaid. Üks neist on Jumalata materialism, mis ühenduses radikalismiga on kõige vastu, mis kristlik. See püüab kõigutada jumalike kõlbluse seaduste väärtust ja kehtimist ühiskondliku elukorralduse alusena ja tegurina.

Oleme näinud, kuhu see mõtteviis ja elukäsitlus viimaks välja viib. Kirik peab leidma olukorrale vastavaid viise ning vahendeid oma tegevuseks elunähtuste ees seistes, lähtudes jumalasõnast ja pidades silmas meie rahvapõlve erilist välist olukorda ja hingelaadi. Ta ei saa aga mitte piirduda ainult nendega, kes kuuluvad kirikusse, ei saa sulgeda ennast kitsaste kirikumüüride vahele. Kristuse kirik peab astuma oma kuulutuse ja tunnistusega suuremal määral just ka nende hulka, kes seisavad eemal. Tema ülesanne on kutsuda ja koguda kõiki, kes seisavad niitülda väljas kas ükskõiksetena või otseselt

vaenulikena. Ta peab üles otsima ka tagasihoidlikke otsijaid ja vaikseid eneses võitlejaid. Kristuse evangeelium on antud kõigi aegade inimesele, kes temale Jumalalt määratud olukorras käib oma teed töötades ja igatsedes, võideldes ja kannatades... Matt. ev. 22, 9—10; Luuka ev. 14, 21—23; Joh. ev. 17, 21.

2. Oleme paljude, enam või vähem sügavate käärimiste ja rahutustegi tunnistajad rahvaste elus, oleme ise neist osa saanud kannatajatena. Imesteldavast edust ja peadpööritavaist taotlustest ning saavutustest hoolimata nii inimvaimu enesepingutuste kui ühiskondliku elu korralduse alal, ei kasva rahulolu ja kindlustunne. Uued hädad ja puudused, häired ja konfliktid kerkivad nagu sügavusest lakkamatult pinnale. Ülekohtus ja vägivallad, vaenulikkus ja hoolimatus kuni halastamatukseni külvavad häda ja viletsust, meelekibedust ja elu mürgitavat hirmu... Ja lõppu ei paista kusagilt, või — kui seda püütakse näha, siis viimaks ehk ainult kõige ebainimlikumate ja metsikumate hävitusvahendite tagant...

Kristlik ühiskond seisab suure ja raske ülesande ees, et ära hoida õudset katastroofi; kristlikud kirikud pingutavad endid, et olla selles abiks ning teenäitajaks.

Kuidas ja millises ulatuses meie kirik saab siin olla kaastegev, see on Jumala otsustada. Tema kutsub oma tahte täitjaid nii suurte kui väikeste hulgast.

Meie kiriku otsene ülesanne on töötada selleks, et selles ühiskonnas, mis on meile määratud tegevusalaks, kasvaks ja saaks tugevaks see meel, mis oli Jeesuses Kristuses. Tema, alistudes Jumala, oma Isa tahte, kutsus oma järgijaid ja kutsus igal ajal, nii ka meid praegu ja alati, armastama üksteist, nagu tema on meid armastanud, andes oma elu ka meie eest.

Seistes kõrgemal kõigist lähedest ning lahkkelidest inimeste vahel, mis johtuvad kas isiklikest ambitsioonidest, majanduslikest ja sotsiaalseist olukordadest, poliitilisest või filosoofilisest elukäsitusest, on kiriku ülesanne sisendada sõna ja teoga kõigile, nii sõpradele kui vaenlastele ja ka ükskõiksetele: **oleme kõik ühe Isa lapsed, Jeesuse Kristuse läbi lunastatud uueks eluks armastuses, leplikkuses, sallivuses, üksteise mõistmises ja armus Jumala ees.**

Ja kirik ütleb meile, oma kodumaa kaotanuille: see on Jumala tahe, et oma maises olemises oleme võrsunud ühest känd-

nust ja et meie elu juured on sügaval Maarjamaa pinnas. Kristuse armastuses juurdunud ning sellest jõudu ammutav armastus viib sellele armastusele, mis seistes kõrgemal kõigist inimlikku armastust piiravatest tõketest **ei hävi ilmaski.** (1. Kor. 13, 4—8.)

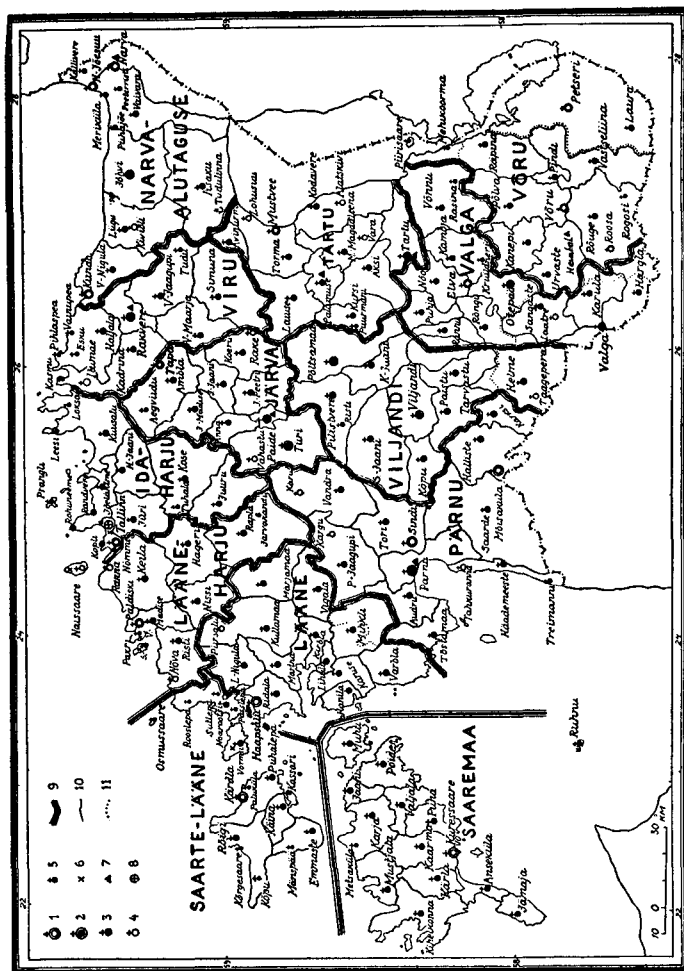
3. Kristlik kirik on Kristuse rajatud ja tema Püha Vaim teeb kirikus tööd meie, inimeste läbi. Üksikult, nii inimesena kui kogudusena, oleme jõuetud, aga Jumala abiga ning kõiki oma vaimseid ja majanduslikke jõude ühendades suudab ka meie väike kirik täita oma ülesannet meile vabas maailmas avatud võimalustes ja kanda vastutust Jumala ja oma põlise kiriku ning rahva ees.

Iga ühendus peab olema kõigepealt vaimne. Aga iga vaimne ühendus otsib ja leiab teed ning viise **tegelikult ühenduseks** ühiste ülesannete lahendamise huvides. Ühendus, mis ei leia tegelikku kuju, jääb peamiselt või koguni ilma sisuta ja kan-dejõuta mõttekujutluseks, milles võivad tekkida nii tegeliku kui ka viimaks vaimse lagunemise idud.

Elu ei ole ju muidugi mitte olemas vormi pärast, aga elu vajab vormi ja loob vormid, ning vaimne ühenduski vajab kasvamiseks ja süvenemiseks tegelikke võimalusi.

Suured kirikud koondavad oma rikkalikke vaimseid ja majanduslikke jõude oma ülesannete täitmiseks. Meie võimalused ses suhtes on piiratud ning jõud väike. Aga ustavusele ja armastusele ning ohvrimeelele ei ole seatud piire, ja „kes on ustav kõige vähemas, see on ustav ka suures“. Ja meie ei seisa mitte üksi oma jõuetuses: Issanda vägi saab ka nõtruses täie võimuse ning „Jumal on ustav, kelle läbi te olete kutsutud tema Poja Jeesuse Kristuse, meie Issanda osadusse“. (1. Kor. 1,9.)

EESTI KIHELKONDADE KAART

Kaardi on koostanud O. Sild ja V. Uuspõu peamiselt „EELK isikliku koosseisu“ (1934) ja „Kiriku Teataja“ andmete alusel. Märgide seletus: 1 — linnakogudus, 2 — linnakogudus ühtlasi kihelkonna-kogudus, 3 — kihelkonna-kogudus, 4 — iseseisev kogudus teisenimelises kihelkonnas, 5 — abikirik, kabel, 6 — kuulub Rootsi praostkonda, 7 — kuulub Saksa praostkonda, 8 — Tallinna praostkond, 9 — praostkonna piir, 10 — kihelkonna piir, 11 — maa-konna piir erinev praostkonna piirist. Märkus: Randvere-Viimsi kogudus esineb kaardil endise nimetusega „Randvere“

RAHVUSLIKKE TÄHTPÄEVI

3. jaan.: leinaseisak langenud kangelaste mälestamiseks kell 10.30 e. l.
26. jaan.: Eesti Vabariigi de jure tunnustamine Liitlaste Ülemnõukogu poolt (1921).
23. veebr.: Eesti esimese presidendi Konstantin Päts'i sünnipäev (1874).
24. veebr.: Eesti Vabariigi aastapäev (1918).
23. apr.: jüripäev — eestlaste jüriöö vabadusvõitlus (1343).
4. juunil: Eesti lipu õnnistamine Otepääl (1884).
14. juunil: venelaste poolt toimepandud massküüditamine Eestist (1941).
17. juunil: Venemaa okupeerib Eesti territooriumi (1940).
23. juunil: võidupüha.
6. aug.: Eesti vägivaldne ja seadusvastane liitmine N. Venemaaga (1940).
22. sept.: Tallinna langemine kommunistide kätte (1944). Kodumaalt lahkumise ja kodumaa teistkordse vene kommunistide valdusesse langemise aastapäev.

RAHVUSVAHELISI TÄHTPÄEVI

vabas maailmas

12. veebr.: Abraham Lincolni sünnipäev (1809) USA-s.
16. veebr.: Leedu vabariigi aastapäev.
22. veebr.: Georg Washingtoni sünnipäev (1732) USA-s.
24. mail: Briti Impeeriumi päev.
30. mail: Memorial Day USA-s.
16. juunil: isadepäev USA-s.
1. juulil: Dominion Day Kanadas.
4. juulil: USA iseseisvuspäev.
28. juulil: I Maailmasõja algus (1914).
11. aug.: II Maailmasõja lõpp (1945).
1. sept.: II Maailmasõja algus (1939).
1. sept.: Labor Day USA-s.
12. okt.: Columbus Day USA-s.
- nov.: novembri esimesel teisipäeval pärast esimest esmaspäeva valimiste päev USA-s.

11. nov.: sõjaveteraanide päev, Armistice Day USA-s.
18. nov.: Läti Vabariigi aastapäev.
27. nov.: tänapühha — Thanksgiving Day USA-s (neljandal neljapäeval novembris).
6. det.: Soome iseseisvuspäev.

LIIKUVAD PÜHAD 1958—1961

Aasta	Palvepäev (tuhapäev)	Kr. ülest. pühad	Nelipühad	1. Kr. tul. püha
1958	19. veebr.	6. aprill	25. mai	30. nov.
1959	11. veebr.	29. märts	17. mai	29. nov.
1960	2. märts	17. aprill	5. juuni	27. nov.
1961	15. veebr.	2. aprill	21. mai	3. dets.

Nende „jumalateenistus“

See oli pühapäeval jumalateenistuse ajal, mil üks kerjus astus sisse seltsimaja uksest. Seltsimaja näis olevat tühi. Kerjus tahtis juba lahkuda, kui ta poolpimedad silmad märkasid saali kaugemas osas kolme meest. Vigaste jalgadega kerjus astus vaevaliselt üle saali. Seal laua juures istus kolm keskealist, terve, tugeva välimusega meest. Nad mängisid kaarte, kuigi oli pühapäeva hommik ja jumalateenistuse aeg.

Kerjus jälgis tüki aega sõnatult meeste mängu, siis ta julges avada oma suu, et paluda pisut leivarahha. Meeste toores sõim ja pilge sai küsijale vastuseks.

Vana, haige mees seisis tüki aega sõnatult. Siis ta hakkas oma haigete jalgadega vaevaliselt liikuma üle saalipõranda tagasi ukse suunas. Saali keskel ta jäi seisma. Ta pingutas oma häält ja ütles kolmele pühapäevasele kaardimängijale: „Minu härrad, mul on väga kahju, et ma julgesin teid segada teie jumalateenistuse ajal.“

Mehed vaatasid üllatunult saali keskel seisvale vanakesele, kes oli neile julgenud ütelda tõtt. Tõepoolest: nad olid kaardimängust teinud enesele „jumalateenistuse“.

Mis on **sinu** elus, mida sa võib-olla asetad õige kristliku jumalateenistuse ajale ja asemele?

1. K. UUS-AASTA. Luuka 13, 6—6; Galatia 3, 23—29
2. N. 5. Moos. 33, 26—29
3. R. Jesaja 43, 14—19. **Leinaseisak langenud kangelaste mälestamiseks kell 10.30**
4. L. Josua 1, 5—9
5. P. Nutulaul 3, 22—32; Luuka 13, 18—24
6. E. KOLMEKUNINGAPÄEV. Kristuse ilmutamise püha; misjonipüha EELK-s, Matt. 2, 1—12; Rooma 3, 23—31
7. T. Matt. 2, 1—12
8. K. Matt. 2, 13—18
9. N. Matt. 2, 19—23
10. R. Matt. 3, 1—12. 1514 esimene täielik trükitud kreeka-keelne Uus Testament
11. L. Matt. 3, 13—17
12. P. 1. pühap. pärast Kr. ilmut. püha. Luuka 2, 41—52; Rooma 12, 1—5
13. E. Matt. 4, 1—11. Õp. Jakob Hurt surn. 1907. Reformatsiooni algus Rootsis 1527
14. T. Matt. 4, 12—17. Tartu Krediitkassa keldri veretöö 1919 — prof. Traugott Hahn tapetud
15. K. Matt. 4, 18—22
16. N. Matt. 4, 23—25
17. R. Matt. 5, 1—12
18. L. Matt. 5, 13—16
19. P. 2. p.p. Kr. ilm. p. Matt. 12, 46—50; Psalm (Taaveti Laul) 104, 24—35
20. E. Matt. 5, 17—20. 1529 ilmub Lutheri väike katekismus
21. T. Matt. 5, 21—26
22. K. Matt. 5, 27—32
23. N. Matt. 5, 33—37
24. R. Matt. 5, 38—42
25. L. Matt. 5, 43—48. Sauluse pöördumine Damaskuse teel
26. P. 3. p.p. Kr. ilm. p. Joh. 4, 1—14; Taniel 6, 10—23. Veturunnistaja Polykarpos surmati a. 155
27. E. Matt. 6, 1—15
28. T. Matt. 6, 16—18
29. K. Matt. 6, 19—23
30. N. Matt. 6, 24—26. Praost A. Täheväli surn. 1955
31. R. Matt. 6, 27—34

NB. Kristuse ilmutamise püha — Epiphania.

Kristlikus elus on neli peatükki: usk, lootus, armastus ja rist. Sest kus on Jumala sõna, püha evangeelium, ei tohi puududa ka püha rist.

Luther

1. L. Matt. 7, 1—12
2. P. 9. pühap. enne Kr. ülest. pühi — Septuagesimae — tähendab: 70 päeva enne Kr. ülest. p. (küünlapäev). Matt. 8, 23—27; Rooma 13, 8—10.
3. E. Matt. 7, 13—14. Õp. Th. Tallmeister surn. 1947
4. T. Matt. 7, 15—23
5. K. Matt. 7, 24—29
6. N. Matt. 8, 1—4
7. R. Matt. 8, 5—13
8. L. Matt. 8, 14—17
9. P. 8. p. e. Kr. ülest. p. — Sexagesimae — 60 p. e. Kr. ülest. p. Matt. 13, 31—35; 2. Peetr. 1, 16—21
10. E. Matt. 8, 18—22. Johann Gutenberg surn. 1468
11. T. Matt. 8, 23—27
12. K. Matt. 8, 28—34. Filosoof Immanuel Kant surn. 1804 ja filosoof F. E. D. Schleiermacher surn. 1834
13. N. Matt. 9, 1—8
14. R. Matt. 9, 9—13. Martin Lutheri viimne jutlus 1546
15. L. Matt. 9, 14—17. Eesti ap. õigeusu metropoliit Aleksander sünd. 1872
16. P. 7. p. e. Kr. ülest. p. — Quinquagesimae ehk Esto mihi (Psalm 31, 2). Mark. 9, 2—13; 2. Peetr. 3, 14—18. Philipp Melanchton sünd. 1497
17. E. Matt. 9, 18—26
18. T. Matt. 9, 27—34. (Vastlapäev) Martin Luther surn. 1546
19. K. PALVEPÄEV. Mark. 11, 24—25; Joel 2, 12—18; Matt. 9, 35—38. Krist. kannatusaja algus
20. N. Matt. 10, 1—15
21. R. Matt. 10, 16—25
22. L. Matt. 10, 26—33
23. P. 1. p. Kr. kannatusajal — Invocavit (Ta hüüab mind — Psalm 91, 15). Matt. 4, 1—11; 2. Kor. 6, 1—10
24. E. EESTI VABARIIGI AASTAPÄEV (1918). Matt. 10, 34—42
25. T. Matt. 11, 1—6
26. K. Matt. 11, 7—19. Palvepäev eesti ja läti kirikuis — kõigil teistel vaata eespool
27. N. Matt. 11, 20—24.
28. R. Matt. 11, 25—30. Helilooja A. Kapp sünd. 1878.

Valgust (s. o. sõna) peame meie omama ja selle järele käima viimse päevani: pärast seda ei vaja meie enam seda sõna valgust, sest loomulik valgus on siis meiega.

Luther

1. L. Matt. 12, 1—21
2. P. 2. p. Kr. k.-aj. Reminiscere (Tuleta meelde! — Ps. 25, 6). Matt. 15, 21—28; 1. Tess. 4, 1—7
3. E. Matt. 12, 22—37
4. T. Matt. 12, 38—42
5. K. Matt. 12, 43—50
6. N. Matt. 13, 1—9
7. R. Matt. 13, 10—23
8. L. Matt. 13, 24—33. Õp. Martin Lipp surn. 1923
9. P. 3. p. Kr. k.-aj. Oculi (Minu silmad! — Ps. 25, 15 jne.). Luuk. 11, 14—28; Efes. (5, 1—9). Õp. Villem Reiman — sünd. 1861
10. E. Matt. 13, 34—43
11. T. Matt. 13, 44—58
12. K. Matt. 14, 1—12
13. N. Matt. 14, 13—36
14. R. Matt. 15, 1—20
15. L. Matt. 15, 21—39
16. P. 4. p. Kr. k.-aj. Laetare (Rõõmustage! — Jes. 66, 10). Joh. 6, 1—15; Gal. 4, 21—31. Õp. Leopold Raudsepp sünd. 1877
17. E. Matt. 16, 1—20
18. T. Matt. 16, 21—28
19. K. Matt. 17, 1—13
20. N. Matt. 17, 14—23
21. R. Matt. 17, 24—27. Kevade algus
22. L. Matt. 18, 1—14. Joh. Seb. Bach sünd. 1685
23. P. 5. p. Kr. k.-aj. Judica (Mõista mulle kohut! — Ps 43, 1). Joh. 8, 46—59; Hebr. 9, 11—15
24. E. Matt. 18, 15—22
25. T. Matt. 18, 23—35. Paastu-maarjapäev
26. K. Matt. 19, 1—12. Ludwig van Beethoven surn. 1827
27. N. Matt. 19, 13—26
28. R. Matt. 19, 27—30
29. L. Matt. 20, 1—16
30. P. 6. p. Kr. k.-aj. PALMIPUUEPÜHA. Palmarum — Joh. 12, 13... Mark. 11, 1—11; Filipi 2, 5—11
31. E. Matt. 20, 17—28

Kristlased peavad olema julged ja siiski sõbralikud, et nendel oleks tõsine osadus üksteisega ja sõbralik tõsidus, nagu see Kristuse elus end on avaldanud.

Luther

1. T. Matt. 20, 29—34
2. K. Matt. 21, 1—17
3. N. SUUR-NELJAPÄEV. Dies Virdium. Püha õhtusööma-
aeg... Joh. 13, 1—15; 1. Kor. 11, 23—34. Õp. Aksel
Kallas surn. 1922
4. R. SUUR-REEDE. Dies Crucis. Kohtumõistmine. Ristilöö-
mine. Luuka 22, 39—23, 49; Jes. 53
5. L. VAIKNE LAUPÄEV. Jeesus hauas. Luuka 23, 50—56;
Rooma 8, 18—23
6. P. I KRISTUSE ÜLESTÕUSMISE PÜHA. Luuka 24, 1—12;
1. Kor. 15, 1—20
7. E. II KRISTUSE ÜLESTÕUSMISE PÜHA. Matt. 28, 11—15;
1. Kor. 15, 35—44
8. T. Matt. 28, 1—10
9. K. Matt. 28, 11—15. Õp. Theodor Tallmeister sünd. 1889
10. N. Matt. 28, 16—20
11. R. Mark. 16, 9—13
12. L. Mark. 16, 14—18
13. P. 1. p. pärast Kr. ülest. p. Valge pühapäev. Quasimodoge-
niti — Nagu vastsündinud lapsed! 1. Peetr. 2, 2. Joh.
20, 19—31; 1. Joh. 5, 4—12
14. E. 1. Peetr. 1, 1—13
15. T. 1. Peetr. 1, 14—25
16. K. 1. Peetr. 2, 1—10
17. N. 1. Peetr. 2, 11—17
18. R. 1. Peetr. 2, 18—25. Martin Luther Wormsi riigipäeval
1521
19. L. 1. Peetr. 3, 1—6(7). Philipp Melanchton surn. 1560
20. P. 2. p. p. Kr. ülest. p. Misericordias Domini — Issanda
heldus! Joh. 10, 11—25; 1. Peetr. 2, 21—25
21. E. 1. Peetr. 3, 8—15
22. T. 1. Peetr. 3, 16—22
23. K. 1. Peetr. 4, 1—6. Jüripäev
24. N. 1. Peetr. 4, 7—11
25. R. 1. Peetr. 4, 12—19
26. L. 1. Peetr. 5, 1—5
27. P. 3. p. p. Kr. ülest. p. Jubilate — Hõisake! (Ps. 66, 1.)
Joh. 16, 16—23; 1. Peetr. 2, 11—20
28. E. 1. Peetr. 5, 6—14
29. T. 2. Peetr. 1, 1—11
30. K. 2. Peetr. 1, 12—15

Ma sooviksin, et mina kunagi teisiti ei mõtleks, kui et Kristuse
ülestõusmine on minu pärast sündinud.

Luther

1. N. 2. Peetr. 1, 16—21
2. R. 2. Peetr. 2, 1—11. Õp. Fr. Ederberg surn. 1949
3. L. 2. Peetr. 2, 12—22
4. P. 4. p. p. Kr. ülest. p. Cantate — Laulge! (Ps. 98, 1.) Joh.
16, 5—15; Jakob. 1, 16—21
5. E. 2. Peetr. 3, 1—10
6. T. 2. Peetr. 3, 11—18
7. K. 1. Joh. 1, 1—10
8. N. 1. Joh. 2, 1—6
9. R. 1. Joh. 2, 7—12
10. L. 1. Joh. 2, 13—17
11. P. 5. p. p. Kr. ülest. p. Rogate — Paluge! (Joh. 16, 24.)
EMADEPÄEV. Joh. 16, 22—30; Jak. 1, 22—27
12. E. 1. Joh. 2, 18—29
13. T. 1. Joh. 3, 1—10
14. K. 1. Joh. 3, 11—18
15. N. KRISTUSE TAEVAMINEMISE PÜHA. Mark 16, 14—20;
Ap. teod 1, 1—11
16. R. 1. Joh. 3, 19—24
17. L. 1. Joh. 4, 1—6
18. P. 6. p. p. Kr. ülest. p. Exaudi — Kuule! (Ps. 27, 7.) Joh.
15, 26—16, 4; 1. Peetr. 4, 7—11
19. E. 1. Joh. 4, 7—14
20. T. 1. Joh. 4, 15—21. 325 — Nikea usutunnistus
21. K. 1. Joh. 5, 1—12
22. N. 1. Joh. 5, 11—21
23. R. 2. Joh.
24. L. 3. Joh.
25. P. I NELIPÜHA ehk Püha Vaimu väliavalamise püha. Joh.
14, 23—31; Ap. t. 2, 1—10. Õp. Villem Reiman surn.
1917
26. E. II NELIPÜHA. Joh. 3, 16—21; Ap. t. 10, 42—48
27. T. Ap. t. 11, 1—16
28. K. Ap. t. 11, 17—22
29. N. Ap. t. 11, 23—30. Helilooja Rud. Tobias sünd. 1873
30. R. Ap. t. 12, 1—12
31. L. Ap. t. 12, 13—17. Esimene EELK koguduste asemike
kongress Tartus 1917

Jumala sõna ei tegutse asjatult, vaid ta saadab korda suuri
asju: trööstib kurbi ja nõrku, juhib kahtlejaid, veenab eksijaid ning
juhib neid õigele teele. Ta kannab lugematult palju vilja ja on kok-
kuvõetult jumalik vägi, mis on suuteline kõigeks.

Luther

1. P. KOLMAINU JUMALA PÜHA. Trinitatis. Joh. 3, 1—15; Rooma 11, 33—36
 2. E. Ap. t. 12, 18—25. Piiskop H. B. Rahamägi sünd. 1886
 3. T. Ap. t. 13, 1—5
 4. K. Ap. t. 13, 6—12
 5. N. Ap. t. 13, 13—25. Õp. Aksel Kallas sünd. 1890
 6. R. Ap. t. 13, 26—39
 7. L. Ap. t. 13, 40—52
-
8. P. 1. p. pärast Kolmainu Jumala p. Luuka 16, 19—31; 1. Joh. 4, 16—22
 9. E. Ap. t. 14, 1—7
 10. T. Ap. t. 14, 8—18
 11. K. Ap. t. 14, 19—28
 12. N. Ap. t. 15, 1—4
 13. R. Ap. t. 15, 5—18. Massküüditamine kodumaalt 1941
 14. L. Ap. t. 15, 19—29
-
15. P. 2. p. p. K. J. p. Luuka 14, 16—24; 1. Joh. 3, 13—18
 16. E. Ap. t. 15, 30—41
 17. T. Ap. t. 16, 1—5
 18. K. Ap. t. 16, 6—15
 19. N. Ap. t. 16, 16—24. H. B. Rahamäe valimine EELK II piiskopiks 1934
 20. R. Ap. t. 16, 25—34
 21. L. Ap. t. 16, 35—40. Suve algus
-
22. P. 3. p. p. K. J. p. Luuka 15, 1—10; 1. Peetr. 5, 6—11
 23. E. Ap. t. 17, 1—9. VÕIDUPÜHA
 24. T. JAANIPÄEV. Luuka 14, 1—12; 1. Tim. 1, 12—17
 25. K. Ap. t. 17, 10—15. Augsburgi usutunnistus 1530
 26. N. Ap. t. 17, 16—21
 27. R. Ap. t. 18, 1—11
 28. L. Ap. t. 18, 12—23
-
29. P. 4. p. p. K. J. p. Luuka 6, 30—42; Rooma 8, 19—23
 30. E. Ap. t. 18, 24—28

Jumala tundmine on teadmine, et meie midagi ei ole, et meie vaid Jumala halastuse läbi elame, tegutseme ja loome.

Luther

1. T. Ap. t. 19, 1—12
 2. K. Ap. t. 19, 13—22
 3. N. Ap. t. 19, 23—30
 4. R. Ap. t. 19, 31—40
 5. L. Ap. t. 20, 1—16
-
6. P. 5. p. p. K. J. p. Luuka 5, 1—11; 1. Peetr. 3, 8—15. 1369 — põletatakse Johann Huss. Praost A. Kapp sünd. 1874
 7. E. Ap. t. 20, 17—28
 8. T. Ap. t. 20, 29—38
 9. K. Ap. t. 21, 1—14
 10. N. Ap. t. 21, 15—26
 11. R. Ap. t. 21, 27—34
 12. L. Ap. t. 21, 35—40. Prof. Peeter Pöld sünd. 1878
-
13. P. 6. p. p. K. J. p. Matt. 5, 20—26; Rooma 6, 3—11
 14. E. Ap. t. 22, 1—5
 15. T. Ap. t. 22, 6—21
 16. K. Ap. t. 22, 22—30
 17. N. Ap. t. 23, 1—11
 18. R. Ap. t. 23, 12—16
 19. L. Ap. t. 23, 17—24
-
20. P. 7. p. p. K. J. p. Mark. 8, 1—9; Rooma 6, 19—23
 21. E. Ap. t. 23, 25—35
 22. T. Ap. t. 24, 1—9. Õp. Jakob Hurt sünd. 1839. 1947 — kristl. noorte konverents Oslos
 23. K. Ap. t. 24, 10—16
 24. N. Ap. t. 24, 17—27
 25. R. Ap. t. 25, 1—12. Piiskop Jakob Kukk surn. 1933
 26. L. Ap. t. 25, 13—27
-
27. P. 8. p. p. K. J. p. Matt. 7, 15—23; Rooma 12—17
 28. E. Ap. t. 26, 1—7. Joh. Sebastian Bach surn. 1750
 29. T. Ap. t. 26, 8—21. Prof. Ed. Tennmann sünd. 1878
 30. K. Ap. t. 26, 22—23
 31. N. Ap. t. 26, 24—32

Maailm võib meid ähvardada, hirmutada ja põlata nii kaua kui ta tahab, sest kõigele sellele peab lõpp tulema. Meie ei pea mitte hirmu tundma maailma ees, vaid peame julged ja kindlad olema. Jumala ees aga peame olema alandlikud ja teda kartma.

Luther

1. R. Ap. t. 27, 1—8
2. L. Ap. t. 27, 9—13

3. P. 9. p. p. K. J. p. Luuka 16, 1—8; 1. Kor. 10, 6—13
4. E. Ap. t. 27, 14—26
5. T. Ap. t. 27, 27—38
6. K. Ap. t. 27, 39—44. Prof. M. J. Eisen surn. 1934
7. N. Ap. t. 28, 1—10
8. R. Ap. t. 28, 11—16
9. L. Ap. t. 28, 17—31

10. P. 10. p. p. K. J. p. Luuka 19, 41—48; 1. Kor. 12, 1—11. Jeruusalema hävitamine aastal 70 pärast Kr.
11. E. 2. Tess. 1, 1—12
12. T. 2. Tess. 2, 1—12
13. K. 2. Tess. 2, 13—17
14. N. 2. Tess. 3, 1—5
15. R. 2. Tess. 3, 6—10
16. L. 2. Tess. 3, 11—18

17. P. 11. p. p. K. J. p. Luuka 18, 9—14; 1. Kor. 15, 1—10
18. E. 1. Timoteus 1, 1—11
19. T. 1. Tim. 1, 12—17
20. K. 1. Tim. 1, 18—20. Praost Harald Pöld surn. 1939
21. N. 1. Tim. 2, 1—7
22. R. 1. Tim. 2, 8—15
23. L. 1. Tim. 3, 1—7

24. P. 12. p. p. K. J. p. Mark. 7, 31; 2. Kor. 2, 4—11
25. E. 1. Tim. 3, 8—16
26. T. 1. Tim. 4, 1—11
27. K. 1. Tim. 4, 12—16
28. N. 1. Tim. 5, 1—8. Kirikuisa Augustinus surn. 439
29. R. 1. Tim. 5, 9—16. Ristiija Johannese surmapäev
30. L. 1. Tim. 5, 17—25

31. P. 13. p. p. K. J. p. Mark. 12, 4—44; Gal. 3, 15—22

Mis kasu on sellest, kui Jumal on küll Jumal ja sa usud seda, kui ta aga ei ole sinu Jumal?

Luther

1. E. 1. Tim. 6, 1—2. Prof. Peeter Pöld surn. 1930
2. T. 1. Tim. 6, 3—10
3. K. 1. Tim. 6, 11—16
4. N. 1. Tim. 6, 17—21
5. R. 2. Tim. 1, 1—7
6. L. 2. Tim. 1, 8—12

7. P. 14. p. p. K. J. p. Luuka 17, 11—19; Gal. 5, 16—24
8. E. 2. Tim. 1, 13—18
9. T. 2. Tim. 2, 1—7. Piiskop J. Kukk sünd. 1870
10. K. 2. Tim. 2, 8—13
11. N. 2. Tim. 2, 14—18
12. R. 2. Tim. 2, 19—21
13. L. 2. Tim. 2, 22—26

14. P. 15. p. p. K. J. p. Matt. 6, 24—34; Gal. 5, 25—6, 10
15. E. 2. Tim. 3, 1—9
16. T. 2. Tim. 3, 10—12
17. K. 2. Tim. 3, 13—17
18. N. 2. Tim. 4, 1—8
19. R. 2. Tim. 4, 9—12
20. L. 2. Tim. 4, 13—18

21. P. 16. p. p. K. J. p. Luuka 10, 23—37; Nehemia 1, 1—11. Kodumaalt põgenemise aastapäev (1944)
22. E. Tiitus 1, 1—9. Sügise algus
23. T. Tiit. 1, 10—16
24. K. Tiit. 2, 1—10
25. N. Tiit. 2, 11—15. Augsburgi usurahu 1555
26. R. Tiit. 3, 1—11. Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli usuteaduskonna avamine 1919
27. L. Tiit. 3, 12—15

28. P. 17. p. p. K. J. p. Luuka 14, 1—11; Efesus 4, 1—6
29. E. 1. Kor. 1, 1—9. Prof. M. J. Eisen sünd. 1857 (Mihklipäev)
30. T. 1. Kor. 1, 10—17

Isa, tõelise Jumala tundmine on teadmine, et minu tarkus ja minu oskus iseenesest ja üksi ei ole midagi.

Luther

-
1. K. 1. Kor. 1, 18—25
 2. N. 1. Kor. 1, 26—31
 3. R. 1. Kor. 2, 1—5
 4. L. 1. Kor. 2, 6—16
-
5. P. 18. p. p. K. J. p. Matt. 22, 34—46; 1. Kor. 1, 4—9
 6. E. 1. Kor. 3, 1—4
 7. T. 1. Kor. 3, 5—15
 8. K. 1. Kor. 3, 16—23
 9. N. 1. Kor. 4, 1—5
 10. R. 1. Kor. 4, 6—13
 11. L. 1. Kor. 4, 14—21
-
12. P. 19. p. p. K. J. p. Joh. 6, 24—29; Psalm 145, 15—21.
 LÕIKUSPÜHA
 13. E. 1. Kor. 5, 1—5
 14. T. 1. Kor. 5, 6—8. Jakob Kuke valimine esimeseks EELK
 piiskopiks 1920
 15. K. 1. Kor. 5, 9—13
 16. N. 1. Kor. 6, 1—8
 17. R. 1. Kor. 6, 9—14
 18. L. 1. Kor. 6, 15—20. Metropoliit Aleksander surn. 1953
-
19. P. 20. p. p. K. J. p. Matt. 9, 1—8; Efes. 4, 22—28
 20. E. 1. Kor. 7, 1—9
 21. T. 1. Kor. 7, 10—16
 22. K. 1. Kor. 7, 17—24
 23. N. 1. Kor. 7, 25—32
 24. R. 1. Kor. 7, 33—40
 25. L. 1. Kor. 8, 1—13
-
26. P. 21. p. p. K. J. p. Joh. 4, 46—54; Efes. 6, 10—17
 Praost B. Steinberg surn. 1948
 27. E. 1. Kor. 9, 1—18
 28. T. 1. Kor. 9, 19—27
 29. K. 1. Kor. 10, 1—11
 30. N. 1. Kor. 10, 12—22
 31. R. USUPUHA. Matt. 5, 6—8; Gal. 5, 1—12
-

Kristlane peab hoiduma pahandust tegemast oma eluga, et Jumala nimi ei oleks tema läbi teotatud.

Luther

-
1. L. 1. Kor. 10, 23—33
-
2. P. 22. p. p. K. J. p. Matt. 22, 1—14; Efes. 5, 15—21
 3. E. 1. Kor. 11, 1—16
 4. T. 1. Kor. 11, 17—22
 5. K. 1. Kor. 11, 23—26
 6. N. 1. Kor. 11, 27—29
 7. R. 1. Kor. 11, 30—34. Pagulaskiriku korraldamise alused
 piiskopilt 1944
 8. L. 1. Kor. 12, 1—3
-
9. P. 23. p. p. K. J. p. Matt. 18, 23—35; Fil. 1, 3—11.
 Peapiiskop J. Köpp sünd. 1874
 10. E. 1. Kor. 12, 4—11. Mardipäev. Martin Luther sünd. 1483
 11. T. 1. Kor. 12, 12—26
 12. K. 1. Kor. 12, 27—31
 13. N. 1. Kor. 13, 1—3. Kirikuisa Augustinus sünd. 354
 14. R. 1. Kor. 13, 4—7
 15. L. 1. Kor. 13, 8—13
-
16. P. 24. p. p. K. J. p. Matt. 22, 15—22; Fil. 3, 17—21.
 Praost Harald Pöld sünd. 1874
 17. E. 1. Kor. 14, 1—5
 18. T. 1. Kor. 14, 6—9
 19. K. 1. Kor. 14, 10—17. Prof. Ed. Tennmann surn. 1936
 20. N. 1. Kor. 14, 18—25
 21. R. 1. Kor. 14, 26—33
 22. L. 1. Kor. 14, 34—40
-
23. P. SURNUTEPUHA. Kirikuaasta lõpp. 1. Kor. 15, 26;
 Psalm 90, 1—12
 24. E. 1. Kor. 15, 1—11
 25. T. 1. Kor. 15, 12—19. Kadripäev
 26. K. 1. Kor. 15, 20—28
 27. N. 1. Kor. 15, 29—34. (Thanksgiving Day USA-s)
 28. R. 1. Kor. 15, 35—49
 29. L. 1. Kor. 15, 50—58
-
30. P. 1. Kristuse tulemise püha — I advent. Matt. 25, 1—13;
 Rooma 13, 11—14
-

*Ei saa kokku kõlastada neid kaht: olla ristitud ja jääda pattu-
 desse.*

Luther

1. E. Kolossuse 1, 9—23
 2. T. Psalm 84, 1—5
 3. K. Psalm 84, 6—13
 4. N. 5. Moosese 18, 15—19
 5. R. Jeremia 31, 15—17. Praost A. Täheväli sünd. 1888
 6. L. Jeremia 31, 18—22. Piiskop J. O. Lauri sünd. 1891
-
7. P. 2. Kristuse tulemise püha — II advent. Luuka 21, 25—36; Rooma 15, 4—13
 8. E. Jeremia 31, 23—26
 9. T. Jesaja 53, 1—9
 10. K. Jesaja 62, 1—12. Martin Luther põletab paavsti vande-kirja (bulla) 1520
 11. N. Jesaja 66, 10—14. Helmi Pöld sünd. 1882
 12. R. Sakaria 9, 9
 13. L. 4. Moos. 24, 16—17
-
14. P. 3. Kristuse tulemise püha — III advent. Matt. 11, 2—10; 1. Kor. 4, 1—5
 15. E. Jesaja 40, 1—5
 16. T. Jesaja 40, 6—8. Ludwig van Beethoven sünd. 1770
 17. K. Jesaja 40, 9—11
 18. N. Miika 5, 1—3
 19. R. Jesaja 7, 14—16
 20. L. Malakia 3, 1—6. Prof. Joh. Köpu valimine EELK III piiskopiks 1939
-
21. P. 4. Kristuse tulemise püha — IV advent. Joh. 1, 19—28; Fil. 4, 4—7. Talve algus
 22. E. Miika 2, 1—2, 9, 12, 13
 23. T. Miika 4, 1—5
 24. K. JÕULUÕHTU. Matt. 1, 18—23; Tiit. 2, 11—15
 25. N. I JÕULUPÜHA. Luuka 2, 1—14; Jes. 9, 2—7
 26. R. II JÕULUPÜHA. Matt. 23, 34—39; Tiit. 3, 4—7
 27. L. Psalm 66, 1—12
-
28. P. Pühapäev pärast jõulupühi. Luuka 2, 34—40; Gal. 4, 1—4
 29. E. Psalm 146, 5—10
 30. T. Psalm 25
 31. K. VANA-AASTA ÕHTU. Psalm 111, 1—10

UUEKS AASTAKS: Rooma 8, 24—32

Nõnda kui Kristus on päike ja tema evangeelium on päevaaeg,
nõnda on ka usk valgus,

Luther

MÄRKMEID EESTI KIRIKU AJALOOST

- 1164 munk Fulco pühitsetakse Eestimaa piiskopiks Celle'is Prantsusmaal. Ta peaks olema käinud enne seda Eestis.
- 1186 Meinhard saab Üksküla piiskopiks.
- 1199—1229 piiskop Albert teostab eestlaste, liivlaste ja lätlaste ristiusustamise.
- 1199—1523 rooma-katoliku kiriku valitsusaeg Eestis.
- 1523—1525 luterlik usupuhastus Eesti linnades, kust levib ka maale.
- 1535 ilmub Wanradt-Koelli katekismus eesti keeles.
- 1554 ilmub F. Witte katekismus eesti keeles.
- 1582—1585 Eesti taaskatoliseerimise püüe.
- 1632—1638 ilmub Stahli kodu- ja kirikukäsiraamat.
- 1686 ilmub Uus Testament eesti keeles Virginiuse tõlkes. Enne seda, 1656 oli ilmunud A. Winkleri koostatud esimene kiriku-lauluraamat.
- 1739 ilmub Piibel eesti keeles; A. T. Helle juhatab tõlketööd.

* * *

- 1917 31. mail astub Tartus kokku esimene eesti evang.-luteri usu koguduste Asemikkudekogu, kus võetakse vastu resolutsioon: „Eesti Evang.-Luteri Usu Kirik on vaba rahva-kirik kodumaal kui ka asundustes.” Seda võib lugeda meie EELK alguseks.
- 1918 astub kokku nn. Eesti-Rahvakiriku Asutav Kogu, mis töötab välja kiriku ajutise põhikorra.
- 1918—1919 langeb 40 eesti luterlikku kirikuõpetajat kommunistliku terrori ohvriks.
- 1919 12. sept. valib kokkuastunud kirikukongress Tallinnas esimeseks Eesti Ev.-Luteri Usu Kiriku piiskopiks Jakob Kuke. Põhimääruste järgi on see valimine ajutine.
- 1920 14. okt. kokkuastunud kirikukongressil võetakse vastu täiendused põhimäärustes ja valitakse Jakob Kukk eluaegseks EELK esimeseks piiskopiks. Samuti valitakse ka Konsistoorium kiriku valitsemise organina.
- 1921 5. juunil pühitsetakse piiskop Kukk ametisse Tallinna Toomkirikus Rootsi peapiiskopi Natan Söderblomi poolt.
1921. aastal oli Eestis kiriku teenistuses 58 eesti soost õpetajat, 74 saksa soost õpetajat ja 4 rootsi õpetajat.

1925. aastal oli see aga muutunud järgmiselt: 72 eestlast, 57 sakslast ja 4 rootslast.
- 1933 25. juulil sureb esimene EELK piiskop Jakob Kukk.
- 1934 19. juunil valitakse EELK teiseks piiskopiks prof. dr. H. B. Rahamägi.
- 1934 16. sept. pühitsetakse piiskop Rahamägi ametisse Rootsi peapiiskopi Eidem'i poolt.
- 1935 14. mail kehtestatakse uued EELK Põhimäärused, mis on seni EELK tegevuse alusteks.
- 1939 14. dets. valitakse EELK kolmandaks piiskopiks prof. dr. Johan Köpp, pärast seda kui piiskop Rahamägi oli Vabariigi Valitsuse otsusel ametist tagandatud ning kiriku juhtimine ja hooldamine oli pandud praost Jaak Varikule.
- 1940 17. juunist alates, mil Venemaa vägivaldselt okupeeris Eesti, algab eesti kiriku kannatustee niihästi kodumaal kui ka paguluses, mis kestab praeguseni.
- II Maailmasõja keerises hävis kodumaal 20 kirikut ning purustati 40. Paljud kirikud ja kogudused on ilma õpetajateta.
- Kuid EELK pole mitte surnud ega ole teda suudetud surmata kõigist püüdlustest hoolimata. Ta elab edasi võõrsil oma lugupeetud piiskopi Johan Köpu juhtimisel.

USUÜHINGUTESSE JA KIRIKUTESSE KUULUVUS

1957. aastal avaldatud statistiliste andmete järgi oli maailmas 2.319.009.000 inimest. Usuliselt ehk religiooniliselt jagunesid nad järgmiselt:

Kristlasi	741.985.482
neist oli: rooma-katoliiklasi	421.340.901
kreeka-katoliiklasi	127.629.986
protestante, kaasa arvatud	
luterlased	193.004.595
Juute	11.303.350
Muhameedlasi	315.699.103
Budhiste	150.300.000
Konfutsianiste	300.299.500

Shintoiste ja taoiste	75.053.200
Hinduiste	255.715.506
Kõiki teisi ja ilma usuta	468.671.859

Ülaltoodud andmetest selgub, et ainult $\frac{1}{3}$ maailma inimestest on kristlased. Kui palju on tarvis veel misjonitööd teha! ... Kuid kõige selle juures on imestamisväärne kristluse kasv ja levik maailmas 1900 aasta jooksul, võrreldes näiteks kas või muhameedlastega, milline usk on levinud ainult araabia rahvaste keskel ja seisab juba kaua samal tasemel (kui pole mitte isegi langenud) ... I nelipühäl aastal 33 oli kristlasi maailmas ainult kolm tuhat ja peale ... Hoolimata rasketest liiklusoludest, tagakiusamistest ja tema vastu võitlemisest, on kristlus levinud kõigisse maadesse maailmas ja sellest kolmest tuhandest on saanud ligi 750 miljonit. Ning kristlaste arv maailmas kasvab iga päevaga. Kuid on veel palju maad minna ja palju tööd teha, et Kristuse käsk oleks täidetud ning Jumala riik asuks maa peale.

Ameerika National Lutheran Council'i poolt äsja avaldatud andmete põhjal oli 1955. a. USA-s luterlasi sinodite järele:

United Lutheran Church in America	2.270.702
Evangelical Lutheran Church	1.004.239
American Lutheran Church	889.078
Augustana Lutheran Church	536.886
Lutheran Free Church	72.279
United Evangelical Lutheran Church	59.832
Suomi Synod	34.813
American Evangelical Lutheran Church	22.340

National Lutheran Council'i kuuluvaid luterlasi kokku 4.890.169

Synodical Conference'i kuuluvad:

Lutheran Church Missouri Synod	2.076.379
Joint Synod of Wisconsin	335.085
Slovak Evang. Luth. Church	20.988
Norwegian Synod	12.371

Synodical Conference'i kuuluvaid luterlasi kokku 2.444.823

Sinoditesse mittekuuluvad luterlikud usuühingud ja kirikud:

National Evangelical Luth. Church	8.624
Finnish Apostolic Luth. Church of America	8.001
Church of the Luth. Brethern of America	3.285
Eielson Synod	1.575

Sinoditesse või nende liitudesse mittekuuluvaid luterlasi kokku 21.485

Nõnda oli NLC andmeil 200.551.000-st elanikust USA-s ja Kanadas kokku 7.586.052 luterlast. Neist Kanadas 211.575 ja neid teenis seal 447 ordineeritud õpetajat. USA-s teenis enam kui seitset miljonit luterlast 11.689 ordineeritud õpetajat.

Kõigi kristlike kirkute ja denominatsioonide andmeid USA-s ja Kanadas võrreldes selgub, et kõige tugevamini on kasvanud möödunud aastal (nagu eelmiselgi) just luterlikud kirikud, ja näib, et see kasv üha suureneb aasta-aastalt.

Jääb ainult soovida, et kõik luterlikud kirikud USA-s ja Kanadas ning üle kogu maailma leiaksid ühise koostöö võimaluse, mis oleks suureks kasuks ja jõuks neile kirikuile enestele kui ka luterliku kiriku kasvule üldiselt.

NB. Kuna aastaraamatu koostajal puuduvad andmed teistest maadest, on ta siinjuures ära toonud andmed vaid USA ja Kanada kohta. Kogu maailmas elavate luterlaste arvu hinnatakse 69 miljonile.

Kirjanik ja tema Uus Testament

„Mina loen iga päev Uut Testamenti ja ei väsi seda lugemast, seni kui mu silmanägemine lubab — olgu päise päeva valgel, olgu südaöö pimeduses, olen ma õnnelik või õnnetu, haige või terve, usklik või uskmatu, tundeline või tuim. Ja mulle näib, nagu oleks see ikka uus, mida ma loen, tundmatu ja nagu ei suudaks ma seda kunagi lõpuni lugeda ega täiesti lõplikult ära tunda.“

D. S. Merezhkovski,
pagulas-vene kirjanik

EESTI EV.-LUTERI USU KIRIK EKSII LIS

PIISKOP JOHANNES O. LAURI

Piiskop JOHANNES OSKAR LAURI sündis Rannu vallas Tartumaal 6. dets. 1891. Oma kooliteed alustas ta Rannu valla- ja kihelkonnakoolis, kust siirdus H. Treffneri eragümnaasiumi ning lõpetas Tartu Aleksandri gümnaasiumi 1912. a. Samal aastal astus Tartu Ülikooli usuteaduskonda, mille lõpetas 1916. aastal cand. theol. kraadiga, kirjutades 1917. a. oma teadusliku töö ainel „Reformatsioon Eestis“ professor J. Kavatskala juures.

Pärast ülikooli lõpetamist siirdus J. O. Lauri prooviaastale õpetaja J. Lattiku juurde Viljandisse ja ordineeriti 17. juulil 1917. a. Viljandi Maakirikus praost M. Jürmanni poolt Viljandi praostkonna vikaarõpetajaks. 1919. a. valiti L. Otepää koguduse õpetajaks, 1929. a. Valga praostkonna praostiks, 1934. a. EELK

Konsistooriumi assessoriks, 1935. a. Lõuna-Eesti piiskoplikuks vikaariks; 1943. a. valiti ta Kirikukogu poolt vikaarpiiskopiks. Peapiiskopi ja Kiriku Komitee otsusega muudeti vikaarpiiskopi nimetus piiskopiks.

Piiskop Lauri tegevus ei ole piirdunud mitte ainult kirikuga, vaid kõik, kes on käinud Otepää gümnaasiumis, mille direktoriks ja õpetajaks ta oli, on seal saanud temalt juhatust ja tõe valgust eluteele.

Olles sunnitud jagama tuhandete kaasmaalaste saatust, kandis elu ka teda 21. sept. 1944 põgenikuna võõrsile. Ka seal ei jäänud ta ootama, mida tulevik toob, vaid sattudes Saksamaale, hakkas ta koheselt eesti põgenike kiriklikku teenimist korraldama, milline töö jätkus ka pärast Saksamaa kapitulatsiooni kuni tema Rootsi asumiseni. Ka Saksamaal olles oli piiskop Lauri jälle seotud kooliga, olles kirikuelu juhi ülesannete kõrval Stolzenau eesti gümnaasiumi direktoriks ja õpetajaks. Rootsis on piiskop Lauri rahulik ja tasakaalukas tegevus jätkunud niihästi kiriklikul alal peapiiskopi kõrval kui ka ühiskondlikul alal, millest olgu eriti esile tõstetud tegevus Eesti Abistamiskomitees Rootsis.

*

Ajaloo kestel on mõnigi kord juhtunud, et inimesed usu tagakiusamise pärast on sunnitud olnud oma kodumaa maha jätma ja minema võõrsile varju ning julgeolekut otsima. Nõnda talitasid juba vanad kristlased Rooma ajastul, kui nad taandusid hädaohurikastest provintsidest tühjadesse paikadesse ja rahulikumaisse asukohtadesse. Islami edasitungi sajanditel põgenesid paljud kristlased Põhja-Aafrikast Itaaliasse ja Hispaaniasse. Nõnda toimus see isegi uuemal ajal, mil paljud Inglismaalt ja Saksamaalt usulistel põhjustel olid sunnitud lahkuma. Nad valisid enesetele uued asukohad ülemeremaades ja asutasid sinna endale uue kodu.

Meie võime oma pagulaselu võrrelda nende kannatajatega. Ka meie usk, meie maailmavaade, meie ellusuhtumine olid ohustatud, kui meie oleksime jäänud oma kodumaale. See oli hoopis midagi võõrast ja vaenulikku, mis pääses peremeheks meie kodumaal ja ähvardas meie usku, tõekspidamisi, ellusuhtumist ja isegi elu. Seepärast pidime lahkuma, et päästa oma elu uute ülesannete jaoks ajal, mida Jumal meile ja meie maale annab oma riigi ülesehitamiseks. Mitte soov leida kerget

elu või kartus raskuste ees ei saanud meid raskeil päevil 1944. a. sügisel hädaohulikule teekonnale, vaid kindel veendumus, et kodumaal on elu muutunud võimatuks neil alustel, mis meile armsad ja kallid. Seal oli võimatu selge ja julge evangeliumi kuulutamine ja aus kristlik elu. Meie pidasime paremaks vastu minna teadmatule ja raskele pagulaselule kui jääda tegutsema oma südametunnistuse parema tundmise vastu. See on meie eksiilis olemise ja püsimise moraalne õigustus. See püsib niikaua, kui kodumaal jälle on võimalik vabalt mõelda, kuulutada ja kirjutada, niikaua kui Kristuse evangelium taas ilma takistuseta kostab kirikutes. Meie usume ja loodame, et Jumal oma armu läbi meile seda päeva näha annab. Seni peame vastu pidama paguluses ja valmistuma paremateks aegadeks.

Nüüd tekib küsimus, kuidas meil tuleb paguluses oma usulist elu korraldada ja kuidas peavad kirikuõpetajad, koguduseliikmed ja kirikuvalitsus toimima? Olgu meile siinjuures eeskujuks endiste aegade tagakiusatute ja usulistel põhjustel väljarännanute teod ja ettevõtted. Igal maal, kuhu need elama asusid, kutsusid nad ellu oma kogudused kodumaal kehtinud alustel. Südamlik usklikkus ja kindel vabadusearmastus laskis neist inimestest saada maailma suurima ning kindlaima vabadushoidva riigi alusmüüride rajajad. Kuni meie ajani on nad läbi aastasadade kinni pidanud oma põhimõtetest ja võitnud juurde palju miljoneid uusi kaasvõitlejaid.

Kuid mitte üksi väljarändajad Euroopast, kes löid vägevad riigid Ameerikasse, vaid kõikide aegade ideelised ja oma tõekspidamiste eest tagakiusatud põgenikud jutustavad meile, et kõik, kes paguluses püsida tahavad, peavad oma usku, oma eluviise, oma tõekspidamisi, oma keelt, ühe sõnaga oma rahvuslikku omapärasust paguluses hoidma — muidu hääbuvad nad ning kaovad teiste hulka. Rahva südamele ja hingele on väga lähedased usulised veendumused ja harjumused. Samuti on rahvale kallis oma kirik. Ta on sajandite kestel olnud kohaks, kuhu tuldi rõõmu ja mure hetkil, kuhu kanti igatsusi ja palveid ning kust otsiti jõudu uuteks tegudeks. Sellepärast on kirik rahva üks püsivamaid institutsioone, kus kajastub tema omapärasus. On ka mõistetav, et igal pool, kuhu paisati sõjakeerises tekkinud tuulte tõttu meie kodumaa poegi ja tütreid, oli põgenike esimeseks sooviks kokku tulla oma emakeelsele

jumalateenistusele, laulda kodukiriku tuttavaid laule ja näha enda kõrval teisi rahvuskaslati ning tunda ennast kuuluvana oma kiriku liikmeskonda. Kellele meenub meeleolu, mis valitses esimestel võõrsil korraldatud jumalateenistustel, kus kodused kirikuviisi helid andsid osavõtjatele hardumuse ja ühtekuuluvuse ekstaasi ja olid kustumatuks jõuallikaks raskuste ületamiseks, see teab, milline osatähtsus on kirikul pagulase elus.

Kirik hoiab oma käes pagulaspere jaoks rikast energiareservi, kust võidakse ammutada jõudu eluks ja tegutsemiseks. See on Jumala vägi, millest iga üksik usklik tohib osa saada, et vastu pidada raskes võitluses. On õige ja tarvilik, et igas kohas, kuhu eestlasi läheb, tekiks eesti kiriku kogudus. Astugu kokku mehed ja naised, kes usuvad Jumalat ja otsivad temaga ühendust, ja liitugu oma kirikuga. Meie kirikul on üle 70 kirikuõpetaja paguluses, kes kõik on valmis teenima oma rahvast. Nad on pagulasaastate kestel üles näidanud ennastsalgavat truudust oma kirikule ja kutsele. Nad on ka edaspidi valmis jätkama oma tööd. On õige ja vajalik, et iga eestlane oleks eesti kiriku liige ja kuuluks eesti kogudusse. Samuti peaks olema iseenesest mõistetav, et iga eestlane laseks end laulatada eesti koguduses ja saadaks oma lapsed eesti kogudusse püüa-päevakooli ja eesti leeri.

Meie kiriku peapiiskop elab Rootsis ja tema juures tegutseb Kirikuvalitsus. On tarvilik, et meie laialipillatud pagulaskonna kogudused oleksid tihedas ühenduses oma kirikuga. Selleks oleksid nad ka omavahel seotud lähedaste sidemetega. Kirik on meie pagulaspere ülemaailmne asutus, mis meid kõiki ühiseks pereks aitab liita. Aidaku kõik kirikuõpetajad ja koguduste liikmed kaasa selleks, et see ühendus teeks meid nõnda tugevaks, et meie ei kaoks, vaid karastatult ja puhastatult käesolevaist raskustest välja tuleksime. Kiriku suurim ülesanne on kuulutada Kristuse evangeeliumi oma rahvale, kuid paguluses lisandub sellele veel tarvidus hoida oma rahvast väsimast ja kadumast. Olgem sellest teadlikud ja täitkem igaüks oma kohust omal kohal.

Peapiiskop ja Kirikuvalitsus tahavad Eesti Kiriku iseseisvust hoida ka paguluses. Eesti Luterlik Kirik oli iseseisvuse ajastul Kirikute Maailmaliidu liige ja võttis elavalt osa selle tööst. Ka paguluses on ta õigused Kirikute Maailmaliidu liik-

mena täit tunnustust leidnud ja tal on võimalik olnud kõikidest konverentsidest osa võtta täisõigusliku liikmena. Samuti on ta liige Luterlikus Maailmaliidus, mis rajati 1947. aastal. Meie tahame olla iseseisev kirik teiste kirikute kõrval ja tahame selleks ka jääda. Meie tahame kinni pidada Eesti Kiriku usutunnistusest ja meie kirikus valitsenud korrast. Meie armastame oma isade kirikut ja tahame võimalikult paremini teenida oma rahvast. On ju teada, et kõik rahvad püüavad sulatada enesesse põgenike hulki. Riiklikud püüded on suunatud sellele, et võimalikult kiirendada seda protsessi. Sisserändajad unustavad kiiresti oma omapärasuse. Meiega ei tohi seda sündida. Meie loodame kodumaale tagasi saada. Sellepärast hoiame alles armastuse oma kodumaa vastu ja igatsuse tema järele. Meie kirik tahab siin kaasa aidata. Meie loodame täita sellega ülesande, mille Jumal meie kätte on usaldanud, ja teenida oma rahvast.

Eesti Kiriku normaalne areng katkestati hoolimatult kommunistliku vägivaldse okupatsiooni läbi suvel 1940. Kohe pärast maa okupeerimist asusid kommunistid ründama kirikut, et teda hävitada. Selle sihiga suleti kõik vaimulikud ajakirjad, keelati kõik vaimulikud ettekanded raadios, keelati vaimuliku kirjanduse trükkimine ja levitamine, konfiskeeriti vaimulikud raamatud kauplustes ja raamatukogudes, suleti kõik usulist ilmet omavad ühingud ja noorte koondised, keelati usuõpetuse õpetamine koolides ja suleti Tartu Ülikooli usuteaduskond. Jumalateenistuste pidamist lubati ainult kirikutes, kuna eramajades ja ühiskondlikes hoonetes vaimuliku sisuga koosolekute pidamine oli raskesti karistatav. Samuti loeti karistatavaks iga sugune usuline selgitustöö eriti noorsoole. Ka majanduslikke surveabinõusid võeti tarvitusele, et kiriku tegevust raskendada. Kiriku ja koguduste hooned ja varandused võõrandati ja neile määrati raske rent, kui neid üldse kogudustele tarvitada anti. Koguduste õpetajate maksumäärad olid hoopis suuremad kui teistel kodanikkudel ja nende lapsed maksid suuremat õppemaksu kui teiste kodanikkude lapsed. Koguduste liikmete makkustamine kiriku heaks keelati ja kirik ning kogudused võisid sissetulekuid saada ainult vabatahtlikest annetustest.

Sellele lisaks tuli veel koguduste õpetajatel ja koguduste juhatuste liikmetel taluda tolleaegsete võimude moraalsel survet: öösised ülekuulamised, ähvardused, jumalavastane kihu-

tustöö, küüditamised ja areteerimised. Esimese kommunistliku okupatsiooni ajal kannatasid märtrisurma 2 eesti luteri usu vaimulikku, 17 vaimulikku areteeriti ja viidi Venemaale ning 6 kirikuõpetajat mobiliseeriti punaväkke. Suur hulk koguduste juhatuste liikmeid mõrvati ja küüditati. Sellisest tagakiusamisest hoolimata ei õnnestunud kommunistidel Eestis kirikut hävitada. Õpetajate ennastsalgav töö ja rahva suur poolehoid osutasid Jumala õnnistusel ja abil tugevamaks kui kommunistide tigidus ja kurjus. Eesti rahvas tõendas sel raskel ajal, et ta on kristlik rahvas ja kannab armastusega ja palvetega oma kirikut ja ei jäta teda maha.

Vene esimese okupatsiooni lõppedes kadus suurem osa kommunistlikest kitsendustest. Saksa okupatsiooni ajal kogudused võisid jälle vabamalt tegutseda, ehkki sõjaaeg tõmbas tegevusele kitsad piirid. Ometi suudeti osa haavu parandada ja koguduste elu harilikesse roobastesse juhtida. Ka usuõpetuse õpetamiseks anti koolides jälle luba ja Tartu Ülikooli juures avati usuteaduskonna asemele Usuteaduslik Instituut õpetajate ettevalmistamiseks.

Suvel 1944 lähenes rinne uuesti Eesti Vabariigi piiridele ja elanikkonna meeleolu muutus rahutuks. Kõigile tulid elavalt meelde esimese kommunistliku okupatsiooni verise ja kohutava aasta rasked kannatused ja ähvardused, mida avaldasid maalt ühes vene vägedega lahkuvad kommunistid. Need kinnitasid, et nad tagasi tulles kõik oma pahameele rikkalikult oma vastastele välja valavad ja neile oma kättemaksu tunda annavad. Neis uutest võitlustes hävitati 20 kirikut ja 40 said tugevasti kannatada. Enne kommunistlikkude vägede teistkordset okupatsiooni lahkus maalt 80.000 Eesti kodanikku, kes eelistasid enamlaste hirmuvalitsusele kehva ja kurba pagulaspõlve. 25.000 eestlast ühes 5000 eesti-rootslasega pääsesid üle mere sõjast puutumata jäänud Rootsi, kuna suurem osa pagulasi, umbes 50.000 kaasmaalast, olid sunnitud otsima varjupaika sõjast laastatud ja purukspommitatud Saksamaal.

Kuigi okupeeritud Eesti piirid enamlaste poolt hermeetiliselt suleti ja raske raudne eesriie lahutab kodumaad vabast maailmast, on ometi viimasel ajal saabunud kirju ja teateid raudse eesriide tagant, mis lubavad teatavat valgust heita sealsele olukorrale.

Kirik ja usk on veel kodumaal põlu all. Usuvabadus, mil-

lest vahel räägitakse, seisneb peamiselt selles, et vaba on rääkida Jumala ja usu vastu, kuna Jumala poolt võib rääkida ainult kiriku kinnises ruumis. Mujal on see seadusega kõvasti karistatav. Usuõpetuse õpetamine koolides on muidugi keelatud ja Usuteadusliku Instituudi tegevus Tartu Ülikooli juures lõpetatud. Sellega lõpetati ka kirikuõpetajate ettevalmistamine Eestis. Samuti pandi kehtima kõik endised kitsendused, mis olid maksvusel esimese okupatsiooni ajal kiriku ja usulise töö suhtes. Osa maale jäänud õpetajaid küüditati Siberi orjalaagrisse, nõnda et maale jäi ainult umbes 50—60 kirikuõpetajat, kuna iseseisvuse ajal oli neid 250. Loomulikult ei suutnud nii väike arv kirikuõpetajaid kõiki kogudusi teenida ja mitmed kogudused jäid ilma õpetajata. Umbes 75% kogu õpetajaskonnast oli kas mõrvatud, areteeritud, küüditatud või põgenenud. Tühjadele õpetajakohtadele katsuti leida asetäitjaid sel teel, et pandi ametisse endisi usuteaduse üliõpilasi, kõstreid ja vennastekoguduse lugijaid, millega suudeti esimesest töötegijate puudusest kuidagi viisi üle saada. Kuid viimasel ajal on asutud kursuste kaudu uusi töötegijaid ette valmistama. Nende kursuste kava ulatus ei ole siin teada, kuid väga ulatuslik see olla ei saa, kui arvestada sealseid olukordi.

Samuti maksab praeguseni koguduseliikmete maksustamise keeld ja õpetajate palgad on umbes 300 rubla kuus, millega on võimatu ära elada, ja sellepärast on kirikuõpetajad peale oma otsese ameti veel mingis muus teenistuses, et sellega enesele ülalpidamist teenida. Vanemad ja tuntumad õpetajad on pagutatud kaugemal asuvasse kogudustesse, kuna vähetuntud õpetajad on toodud linnadesse ja teistesse keskustesse.

Kirikuelu administratiivne korraldamine ja juhtimine näib olevat täielikult kommunistliku võimu käes ja kiriklikul ülemusel ei näi olevat mingit ütlemist koguduste elu korraldamise kohta. Järelevalve kogu kirikliku tegevuse üle teostatakse kommunistliku partei poolt rangelt, nagu see totalitaarses riigis teisiti üldse ei ole mõeldav, eriti veel juhul, kus võim kiriku hävitamise oma sihiks on seadnud.

Nagu juba eespool mainitud, põgenes vabasse maailma kommunistide hirmuvalitsuse eest 80.000 Eesti kodanikku, nende seas 5000 eesti-rootslast. Paljud neist lahkusid väikestes paatides 1944. a. hilissügisel, kui kommunistide väehulgad meie kodumaa üle ujutasid. Kes suutis, see katsus päästa en-

nast vabadusse, jättes maha kogu varanduse ja töö. Mõned laevad pommitati merel vene lennukite poolt põhja ja põgenejad leidsid lainetes külma haua. Ometi jõudsid 25.000 eestlast Rootsi ja 50.000 Saksamaale. Nad olid küll pääsenud kommunistlikust hirmuvalitsusest, kuid päästnud ainult oma hinge. Võõrsil oli kõik tundmatu ja võõras. Saksamaale saabunud põgenikud sattusid veel peale selle sõjakoleeduste keskele. Põgenikele oli tarvis hädasti abi ja troosti, nii majanduslikku kui ka hingehoidlikku. Siin oli kirik kohustatud appi tulema. Majanduslikult ei saanud ta aidata, selleks ei olnud tal võimalusi, kuid jumalasõnaga võis oma rahvast teenida, kinnitada ja julgustada selles õnnetuses.

Rootsi saabunud põgenikkude hulgas olid Eesti Kiriku peapiiskop dr. Joh. Köpp ja 27 eesti kirikuõpetajat. Saksamaale jõudnud pagulaste hulgas oli piiskop J. O. Lauri ja 41 kirikuõpetajat. Peagi korraldasid nad pagulastele jumalateenistusi laagrites ja ka kirikutes kohalikkude õpetajate kaasabil. Esimesed jumalateenistused võõrsil jätsid pagulastesse unustamatuid mälestusi. Iga pääsenu süda oli täis hardust ja tänu. Ta oli rõõmus, et tohtis ka võõrsil oma emakeeles laulda ja palvetada. Nõnda hakati spontaanselt korraldama eestikeelseid jumalateenistusi nii Rootsis kui ka Saksamaal. Mõlema maa luterlikud kirikud aitasid selleks kaasa ja toetasid pagulasi. Rootsi kirik võttis paguluse algusaastal selle tööga seoses olevad kulud oma kanda ja jäi ka edaspidi heatahtlikuks sõbraks Eesti Kirikule. Esialgu korraldati Rootsis kuus kirikliku teenimise piirkonda eesti pagulastele ja rakendati ametisse 6 eesti õpetajat, kellede palga tasus Rootsi kirik natuke rohkem kui ühe aasta jooksul. Kuid varsti sai Eesti peapiiskopile selgeks, et pagulaste lootus, näha kodumaad vabana ja iseseisvana juba sõja lõppedes, ei täitu. Seega jäi pagulastele suletuks tee kodumaale ja tagasiminekuks ja pagulaspõlv ähvardas pikale venida. Sellepärast oli tarvis rajada kaasmaalaste usulist teenimist ja kiriklikku tööd kindlamale alusele.

Eesti Vabariigis oli kirik vaba rahvakirikuna demokraatlikult korraldatud, kus kogudused oma esindajate kaudu koos õpetajatega kiriklikku elu juhtisid. See korraldus oli eesti rahvale omaseks ja armsaks saanud. Ka paguluses oli soovitatav sama korra juurde jääda. Tuli soovitavaks pida asutada pagulastele oma iseseisvad kogudused, kes oma õpetajate juhtimisel kannaksid vastutust usulise elu korraldamisel.

1946. a. 26. juunil saatis peapiiskop dr. Joh. Köpp kiriku liikmetele ringkirja, milles ta neid üles kutsus asutama kohadel kogudusi ja valima neile juhatusi, kes hoolitseksid oma ümbruses asuvate kaasmaalaste usuelu korraldamise ja arendamise eest. Koguduste tööd kiriku raamides korraldab ja juhib peapiiskop koos Kiriku Komiteega, kes täidab tegelikult kirikuvalitsuse ülesandeid.

Sõja lõppedes oli loodud lähem side Saksamaale sattunud kaasmaalastega ja sealsete pagulaste kiriklikku elu hakati korraldama samadel alustel nagu Rootsiski. Ka seal asutati hiljem omad kogudused juhatuste ja nõukogudega eesotsas, kes olid õpetajatele abiks ja nõuandjaks koguduste juhtimisel.

Koguduste elu korraldamisel tunnistati tähtsaks, et jumalateenistused ja muu kiriklik tegevus toimuks emakeeles.

Mõne aasta jooksul kasvas tegelikust elust välja tarvidus veel kindlamalt siduda paguluses tekkinud kiriklikku korda kodumaal valitsenud ja kirikuliikmetele armsaks saanud korraga. Viimane põhjenes Eesti Vabariigis kehtinud Eesti Ev.-Luteri Usu Kiriku Põhimäärustel. Needsamad Põhimäärused otsustas Eesti peapiiskop võtta ka eksilis koguduste ja kiriku tegevuse eluseks ja vastavalt nendele korraldada kogudusi ja juhtida nende tegevust. Peapiiskop teatas sellest kõigile eesti kogudustele ringkirjaga juunis 1949. Ringkiri määrab kindlaks Eesti Kiriku alused paguluses ja on järgmise sisuga:

1. Eesti Evangeeliumi-Luteri Usu Kirik (EELK) paguluses on iseseisev ennast korraldav kirik, kes kutsub ellu oma valitsemise ja tegevuse organid, asutab kogudusi, ordineerib ja seab ametisse oma koguduste vaimulikke, peab jumalateenistusi ja toimetab kiriklikke talitusi oma Agenda järelle ja Põhimääruste ning väljakujunenud korra kohaselt.
2. EELK kuulub Luterlikku Maailmaliitu (LWF) täisõigusliku liikmena. Ta ei liitu ühegi üksikkirikuga või sinodiga, töötab aga küll kohalike võimaluste piires lähedas kontaktis LWF-i kuuluvate kirikutega, samuti teiste kristlike kirikute kõrval leplikkuse ja kristliku armastuse vaimus, mitte segades ennast mitmesuguste kirikute omavahelisesse vahekordadesse. Tema ainus huvi ja ülesanne on teenida oma rahvast.

Seejuures taotleb EELK temasse kuuluvate koguduste omavahelist ühinemist suuremaks üksuseks seal, kus sel-

leks eeldused ja võimalused olemas — koguduste töö koor-
dineerimise ja vaimse ning majandusliku jõu koondamise
huvides.

3. EELK koguduste korralduse ja tegevuse aluseks ja juht-
nõõriks on EELK Põhimäärused, mis kinnitatud vastavas
korras (RT 45—1935) ühes hiljem seaduslikus korras teh-
tud muudatustega.
4. Kui EELK kogudus soovib liituda või astuda erilisse tihe-
dasse ühendusse mõne kohaliku kirikuga või sinodiga, sa-
muti õpetaja, kes samas olukorras soovib kuuluda EELK
ametiisikute koosseisu, peab muretsema selleks EELK pea-
piiskopilt loa, esitades kindla autoriteetse tõendi selle
kohta, et nende tegevus ja korraldus EELK Põhimääruste
ja traditsioonide kohaselt on kindlustatud ja kiriklikud
talitused, eriti ka õpetaja ordinatsioon selle korra alusel
on tunnustatud.
5. EELK, kuulutades ev.-luteri usu kiriku põhimõtte kohaselt
evangeeliumi emakeeles, tahab ühtlasi säilitada meie va-
nemate kiriku ühtlust rahvakirikuna ja tema traditsioone
kõikjal. See on meie kohus mineviku ja tuleviku ees, et
võiksimme oma kiriku edasi anda järeltulevatele põlvedele
väliselt ja sisemiselt terve ning ühtse kirikuna, mitte aga
killustatuna üksteist võõristavatesse osadesse. Sellega ühes
püüab kirik kaasa aidata ka rahva säilitamiseks ühtse ter-
vikuna. Selles mõttes EELK õpetajad, seistes kõrgemal
kõigist kohtadel mitmesugustel põhjustel, mis ei olene alati
neist enestest, tekkida võivaist vastuoludest, peavad kind-
lasti silmas kõike, mis süvendab ja edendab usu- ja rah-
vuskaslaste omavahelist ühtekuuluvust, seades peaasja
alati kõrgemale väiksema tähendusega kõrvalasjadest.

Ringkirjas märgitud alustel rajati Eesti Kiriku kogudused
kõigil mail, kuhu pagulased Saksamaalt ja Rootsist immigrée-
rusid. Omas kirikus paguluses, mis oli oma struktuurilt sar-
nane kodumaa kirikuga, on eestlased leidnud enestele vaimse
kodu ja õppinud teda armastama. Hoolimata sellest, et iga-
riigis, kuhu immigrandid siirdusid, olid erinevad olud ja elu-
tingimused, on eesti pagulaskond oma kogudused rajanud üh-
tede ja samadele alustele ja jäänud oma kirikule truuks.

Loomulikult tekkis kogudustes tarvidus lähema omavahe-
lise koostöö järele. Selleks olid kodumaal kogudused koondu-

nud praostkondadeks, et üksteist abistada teatud ülesannete
täitmisel ja viljelda omavahelist tööd. Ka paguluses asutas pea-
piiskop koos Kiriku Komiteega praostkonnad neis maades, kus
eesti pagulasi suuremal arvul oli asumis. Nõnda asutati eesti
praostkonnad Rootsis, Inglismaal ja Ühendriikides. Praostkon-
na tegevuse korraldamiseks ilmus peapiiskopi poolt vastav
eeskiri.

Sellega oli Eesti Kiriku organiseerimistöö paguluses lõpule
jõudnud. Kõik eesti pagulased, kes seda soovivad, võivad ema-
keelsetest jumalateenistustest osa võtta ja emakeeles lasta oma
kiriklikud ametitalitused toimetada. Eesti Ev.-Luteri Usu Kiri-
kul paguluses on 60 kogudust mitmes riigis laiali üle kogu
maailma. Kirikuliikmete üldarv on 65.000. Neist kogudustest
asuvad Rootsis 15 neljateistkümne õpetaja juhtimisel. Nad on
koondatud praostkonnaks, mida juhib valitud ja peapiiskopi
poolt ametisse kinnitatud praost R. Koolmeister. Ameerika
Ühendriikides tegutseb 19 kogudust 17 õpetaja juhtimisel. Ko-
gudused on koondatud kahte praostkonda, igaüks oma valitud
ja kinnitatud praostiga eesotsas. Praostiteks on A. Hinno New
Yorgis ja V. Viks Chicagos.

Kanadas tegutseb eesti pagulaste teenimisel 11 eesti ko-
gudust 11 õpetaja juhtimisel.

Inglismaal on 4 kogudust kolme õpetaja juhtimisel. Nad
on ühendatud praostkonnaks valitud ja kinnitatud praost J.
Tauli juhtimisel.

Austraalias tegutseb 4 eesti kogudust nelja õpetaja juh-
timisel.

Saksamaal on 6 eesti kogudust, kuid ainult 2 õpetajat, kes
vaevalt suudavad laialipillatud koguduste liikmeid küllalda-
selt teenida.

Prantsusmaal on 1 eesti kogudus, mida teenib Londoni kog-
uõpetaja.

Argentiinas on 1 eesti kogudus, kuhu äsja noor eesti õpe-
taja siirdus, et Lõuna-Ameerikas asuvaid kaasmaalasi teenida.

Peapiiskop dr. Joh. Köpp ja piiskop J. O. Lauri asuvad
mõlemad Stokholmis. Samuti on ka Stokholmis Eesti Kiriku
Komitee asukoht.

VIIS AASTAT KIRIKU STATISTIKAT

JAKOB AUNVER

Alljärgnevad arvutabelid meie kiriku tegevuse kohta ajavahemikul 1951—1955 on koostatud meie kiriku aasta-aruannete järele, nagu need esitatud piiskop J. O. Lauri poolt praostkondadelt ja kogudustelt saadetud aruannete põhjal. Koguduste organiseerimise ja korraldamise aastail ei olnud võimalik koostada reeglipäraseid kiriku aastaaruandeid ja tuli leppida vaid lühemate või pikemate ülevaadetega ilma kogu kirikut hõlmava statistilise materjalita. Aastad 1951/52 ei paku ka veel kogu kirikut hõlmavat materjali, sest tabelites esitatud andmestikud puuduvad veel mitme koguduse aruanded; küll võib seda ütelda kolme järgneva aasta kohta. Näiteks tuleks lugeda kogu koguduste liikmete arvu 1951 mitte 11.429, vaid ligikaudu 16.000, järgmisel aastal ca 20.000, kaasa arvatud koguduste juurdekasvu protsent. See lünklikkus on kehtiv nimetatud aastail ka teiste arvude kohta. Ligikaudse pildi saamiseks on ometi neilgi statistilistel andmetel oma suhteline väärtus. Arvutabelites II tulude-kulude kohta käivad arvud on antud Rootsi kroonides. Kui mõnes kohas liikmemaksu summa ja muude tulude summa ei võrdu summaga, mis antud lahtris „tulud kokku”, siis on see seletatav koguduste aruannetes esinevate ebatäpsete arvudega.

EELK MAAPAOŠ ARVUTABEL 1951—1955 I

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Kog. hingekirjas *	11.429	18.358	26.010	27.028	26.457
2. Kog. maksu tasunud	4.573	8.541	10.857	11.962	12.298
3. Ristitud	288	336	488	473	453
4. Konfirmeeritud	256	319	492	438	388
5. Laulatatud paare	238	305	313	324	281
6. Maetud	90	129	162	180	190
7. Armulauale võetud	3.845	4.839	6.748	6.924	7.232
8. Jumalateenistusi	1.536	1.743	2.054	2.092	2.173
neist a) armulauaga	225	265	364	349	382
b) lastele, noortele	55	148	172	149	169
9. Piibli-, palvetunde	142	154	425	342	364
10. Leeri-, usuõp.-tunde	1.193	1.700	2.545	2.402	2.577
11. Haigete külastusi	2.577	2.330	3.780	2.855	3.090

12. Hingehoidl. kõnelusi	2.010	1.129	2.041	1.623	1.967
13. Koosolekuid	383	392	700	706	726
14. Kogudusi	37	45	53	52	53
15. Kog. kuulutuspunkte	137	114	155	165	174
16. Ametisõite km	295.548	399.864	435.915	460.101	465.887

* Eestlaste arvu loetakse ca 80.000 (kaasa arvatud Lõuna-Ameerika — ca 3600 ja Prantsusmaa — ca 400), neist luterlasi ca 65.000.

EELK MAAPAOŠ ARVUTABEL 1951—1955 II

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Liikmemaksu isikult	2—30	2,5—60	1—60	1,25—90	1,25—90
2. Liikmemaksu laekunud	65.430	120.667	312.684	356.466	335.144
3. Muud tulud	106.477	153.482	247.885	317.697	366.756
4. Tulud kokku	177.809	277.399	560.569	673.703	701.900
5. EELK kirikukassa maksu	5.166	8.026	11.101	17.839	25.583
6. Õpetajate palgaks	55.565	101.644	153.323	160.405	169.859
7. Sotsiaaltöök	8.684	30.276	40.288	36.809	71.464
8. Vaimuliku kirjand. heaks	1.552	3.739	4.720	5.193	7.289
9. Sõidukuludeks	13.067	15.307	32.824	38.146	40.269
10. Muud kulud	52.070	109.278	151.338	299.787	334.562
11. Õpet. kiriku teenistuses	51	51	51+1 k.	53+2 k.	53+2 k.
12. Köster-organiste	34	36	59	61	57

EELK INGLISMAA PRAOSTKONNA ARVUTABEL 1951—1955 I

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Kog. hingekirjas *	1.459	1.389	1.563	1.662	1.387
2. Kog. maksu tasunud	823	711	763	753	869
3. Ristitud	34	34	35	30	38
4. Konfirmeeritud	13	19	22	19	5
5. Laulatatud paare	26	23	17	12	11
6. Maetud	18	19	16	18	9
7. Armulauale võetud	480	295	391	374	362
8. Jumalateenistusi	209	141	177	191	193
neist a) armulauaga	43	33	38	39	34
b) lastele, noortele	1	4	7	8	8
9. Piibli-, palvetunde	9	7	42	61	44
10. Leeri-, usuõp.-tunde	105	64	174	134	171
11. Haigete külastusi	60	32	45	58	49
12. Hingehoidl. kõnelusi	27	15	46	62	59
13. Koosolekuid	25	36	67	110	99

14. Kogudusi	4	5	5	4	4
15. Kog. kuulutuspunkte	19	16	22	25	29
16. Ametisõite km	18.450	35.460	55.350	55.550	39.150

* Eestlaste arvu loetakse ca 4500, neist luterlasi ca 3500.

EELK INGLISMAA PRAOSTKONNA ARVUTABEL 1951—1955 II

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Liikmemaksu isikult	10	8,5	8—9	12	12
2. Liikmemaksu laekunud	5.344	5.550	9.250	8.265	11.155
3. Muud tulud	21.920	21.150	34.500	34.275	36.015
4. Tulud kokku	31.450	67.700	43.750	42.540	47.170
5. EELK kirikukassa maksu	145	520	146	568	476
6. Õpetajate palgaks	2.196	17.000	25.400	27.870	18.325
7. Sotsiaaltööks	30	3.820	4.800	2.745	2.760
8. Vaimuliku kirjand. heaks	—	—	390	180	535
9. Sõidukuludeks	194	2.520	2.700	2.728	2.500
10. Muud kulud	268	6.300	538	8.447	12.534
11. Õpet. kiriku teenistuses	3	3+1 k.	3+1 k.	5+1 k.	3+1 k.
12. Köster-organiste	1	3	6	8	6

EELK ROOTSI PRAOSTKONNA ARVUTABEL 1951—1955 I

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Kog. hingekirjas *	4.136	7.274	7.769	7.824	6.044
2. Kog. maksu tasunud	2.431	3.225	3.096	3.393	3.188
3. Ristitud	99	77	83	79	75
4. Konfirmeeritud	139	121	117	169	108
5. Laulatatud paare	59	60	66	75	56
6. Maetud	31	39	43	35	60
7. Armulauale võetud	1.424	1.280	1.371	1.313	1.313
8. Jumalateenistusi	308	314	299	267	270
neist a) armulauaga	69	71	85	65	73
b) lastele, noortele	8	10	18	16	13
9. Piibli-, palvetunde	33	39	45	61	45
10. Leeri-, usuõp.-tunde	394	340	429	386	368
11. Haigete külastusi	76	90	97	46	57
12. Hingehoidl. kõnelusi	149	244	169	70	87
13. Koosolekuid	108	94	116	97	120
14. Kogudusi	10	10	11	11	11
15. Kog. kuulutuspunkte	34	27	33	35	33
16. Ametisõite km	62.709	68.940	65.306	59.775	56.278

* Eestlaste arvu loetakse ca 20.000, neist luterlasi ca 16.500.

EELK ROOTSI PRAOSTKONNA ARVUTABEL 1951—1955 II

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Liikmemaksu isikult	5—10	5—10	5—10	5—10	5—10
2. Liikmemaksu laekunud	19.458	21.692	21.845	24.140	24.424
3. Muud tulud	18.477	19.124	20.943	19.506	19.222
4. Tulud kokku	38.535	40.816	42.788	43.646	43.646
5. EELK kirikukassa maksu	4.255	5.139	5.640	5.818	6.167
6. Õpetajate palgaks	7.377	4.839	2.750	2.675	7.114
7. Sotsiaaltööks	2.148	2.794	4.310	2.679	3.547
8. Vaimuliku kirjand. heaks	522	594	358	434	420
9. Sõidukuludeks	5.185	7.802	6.517	7.337	5.062
10. Muud kulud	16.271	17.568	21.025	21.002	15.669
11. Õpet. kiriku teenistuses	12+2 k.	12	12	12	14
12. Köster-organiste	9	9	8	8	8

EELK LÄÄNE-SAKSAMAA KOGUDUSTE ARVUTABEL 1951—1955 I

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Kog. hingekirjas *	27	689	1.479	1.785	1.667
2. Kog. maksu tasunud	7	408	661	745	683
3. Ristitud	21	19	26	21	17
4. Konfirmeeritud	6	12	18	5	19
5. Laulatatud paare	16	3	13	15	10
6. Maetud	13	19	23	29	25
7. Armulauale võetud	319	775	618	585	637
8. Jumalateenistusi	234	241	273	358	332
neist a) armulauaga	26	35	42	48	67
b) lastele, noortele	31	28	23	13	22
9. Piibli-, palvetunde	38	53	203	151	159
10. Leeri-, usuõp.-tunde	42	120	433	384	336
11. Haigete külastusi	1.499	626	1.387	537	873
12. Hingehoidl. kõnelusi	426	462	548	495	464
13. Koosolekuid	38	54	60	85	89
14. Kogudusi	4	7	7	6	6
15. Kog. kuulutuspunkte	37	26	53	58	55
16. Ametisõite km	31.805	47.338	52.144	71.382	71.588

* Eestlaste arvu loetakse ca 4000, neist luterlasi ca 3500.

EELK LÄÄNE-SAKSAMAA KOGUDUSTE ARVUTABEL 1951—55 II

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Liikmemaksu isikult	2—5	2,5—3	1—2	1,25—2,5	1,25—2,5
2. Liikmemaksu laekunud	98	700	1.249	1.540	1.326
3. Muud tulud	10.410	453	1.952	2.313	1.480

4. Tulud kokku	7.729	1.152	3.201	3.853	2.806
5. EELK kirikukassa maksu	16	67	180	92	370
6. Õpetajate palgaks	5.773	3.600	148	—	—
7. Sotsiaaltööks	11	2.132	6.863	1.311	10.660
8. Vaimuliku kirjand. heaks	590	270	122	158	62
9. Sõidukuludeks	2.143	1.585	1.757	736	321
10. Muud kulud	2.021	575	909	1.556	1.953
11. Õpet. kiriku teenistuses	6+2 k.	6	5	5	4
12. Köster-organiste	3	3	8	8	10

EELK AUSTRAALIA KOGUDUSTE ARVUTABEL 1951—1955 I

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Kog. hingekirjas *	1.041	1.383	1.368	2.029	2.766
2. Kog. maksu tasunud	508	722	655	798	1.039
3. Ristitud	36	42	30	50	42
4. Konfirmeeritud	21	13	46	35	23
5. Laulatatud paare	29	35	22	29	26
6. Maetud	2	11	12	18	18
7. Armulauale võetud	169	187	154	320	484
8. Jumalateenistusi	105	154	101	98	113
neist a) armulauaga	8	8	10	11	25
b) lastele, noortele	8	12	2	5	7
9. Piibli-, palvetunde	42	—	42	—	27
10. Leeri-, usuõp.-tunde	227	300	288	225	224
11. Haigete külastusi	41	676	186	36	61
12. Hingehoidl. kõnelusi	174	160	—	170	232
13. Koosolekuid	93	38	31	15	22
14. Kogudusi	2	3	3	3	3
15. Kog. kuulutuspunkte	—	7	2	1	8
16. Ametisõite km	15.000	12.000	—	—	9.000

* Eestlaste arvu loetakse ca 7000, neist luterlasi ca 5500.

EELK AUSTRAALIA KOGUDUSTE ARVUTABEL 1951—1955 II

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Liikmemaksu isikult	5,5	15—20	30	12—24	15—30
2. Liikmemaksu laekunud	2.460	14.845	12.000	10.420	18.345
3. Muud tulud	2.600	5.820	4.000	11.372	13.340
4. Tulud kokku	5.062	20.665	16.000	21.792	31.685
5. EELK kirikukassa maksu	—	—	—	—	—
6. Õpetajate palgaks	2.400	19.545	6.750	6.060	16.970
7. Sotsiaaltööks	—	—	—	—	1.575

8. Vaimuliku kirjand. heaks	—	360	—	348	300
9. Sõidukuludeks	—	—	—	—	—
10. Muud kulud	—	3.700	1.500	15.384	12.840
11. Õpet. kiriku teenistuses	2	3	2	3	4
12. Köster-organiste	2	2	2	4	3

EELK KANADA KOGUDUSTE ARVUTABEL 1951—1955 I

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Kog. hingekirjas *	2.122	4.436	6.232	6.392	6.586
2. Kog. maksu tasunud	351	2.021	1.942	2.266	2.259
3. Ristitud	55	129	229	217	199
4. Konfirmeeritud	32	73	107	104	166
5. Laulatatud paare	80	152	139	119	123
6. Maetud	8	19	22	31	33
7. Armulauale võetud	468	1.060	1.550	1.676	1.570
8. Jumalateenistusi	296	392	495	453	544
neist a) armulauaga	32	47	67	65	66
b) lastele, noortele	—	28	42	28	34
9. Piibli-, palvetunde	15	35	47	31	60
10. Leeri-, usuõp.-tunde	194	468	478	514	816
11. Haigete külastusi	280	675	961	1.087	904
12. Hingehoidl. kõnelusi	679	170	579	542	787
13. Koosolekuid	47	79	178	123	159
14. Kogudusi	9	9	11	11	11
15. Kog. kuulutuspunkte	19	13	12	15	15
16. Ametisõite km	110.384	196.652	98.667	119.642	96.524

* Eestlaste arvu loetakse ca 14.500, neist luterlasi ca 14.000.

EELK KANADA KOGUDUSTE ARVUTABEL 1951—1955 II

	1951	1952	1953	1954	1955
1. Liikmemaksu isikult	—	Vabat. v. 15	35—60	12—70	vabat.
2. Liikmemaksu laekunud	13.635	24.680	75.110	86.066	40.040
3. Muud tulud	12.920	52.526	94.980	128.676	137.301
4. Tulud kokku	26.555	80.456	170.090	214.742	177.341
5. EELK kirikukassa maksu	400	750	1.065	800	950
6. Õpetajate palgaks	2.225	21.150	28.040	44.535	41.050
7. Sotsiaaltööks	2.220	13.520	12.025	14.009	7.680
8. Vaimuliku kirjand. heaks	190	1.515	1.400	1.293	1.720
9. Sõidukuludeks	830	1.885	7.550	6.478	7.595
10. Muud kulud	12.745	36.495	50.100	65.063	69.150
11. Õpet. kiriku teenistuses	9	11	11	11	11
12. Köster-organiste	11	7	14	12	13

EELK USA PRAOSTKONDADE ARVUTABEL 1951—1955 I

	1951	1952	1953	1954				1955			
				I praost- kond	Chicago praost- kond	Kog. väl- jaspool praostk.	Kokku	I praost- kond	Chicago praost- kond	Kog. väl- jaspool praostk.	Kokku
1. Kog. hingekirjas *	2.604	3.062	7.148	2.208	4.806	531	7.545	2.399	5.091	517	8.007
2. Kog. maksu tasunud	553	1.454	3.720	1.116	2.303	288	4.007	1.249	2.755	276	4.262
3. Ristitud	43	34	84	27	39	10	76	32	46	4	82
4. Konfirmeeritud	47	78	182	38	64	6	108	64	44	9	117
5. Laulatatud paare	28	29	54	22	48	4	74	17	37	1	55
6. Maetud	18	20	42	20	27	2	49	17	28	—	45
7. Armulauale võetud	985	1.065	2.536	794	1.602	260	2.656	869	1.782	215	2.866
8. Jumalateenistusi	384	465	701	295	355	65	715	296	360	65	721
neist a) armulauaga	47	69	118	50	61	10	121	49	58	10	117
b) lastele, noortele	7	66	80	21	48	10	79	25	50	10	85
9. Piibli-, palvetunde	5	14	44	9	12	17	38	12	17	—	29
10. Leeri-, usuõp.-tunde	231	296	801	195	363	172	730	217	405	40	662
11. Haigete külastusi	621	201	1.063	485	394	212	1.091	467	594	76	1.146
12. Hingehoidl. kõnelusi	555	76	653	87	193	24	284	77	254	7	338
13. Koosolekuid	72	75	243	74	175	27	276	94	139	4	237
14. Kogudusi	8	11	16	7	8	2	17	7	8	2	17
15. Kog. kuulutuspunkte	19	25	33	14	17	—	31	14	20	—	34
16. Ametisõite km	57.200	68.774	176.198	63.236	107.916	2.600	173.752	91.197	102.150	—	193.347

* Eestlaste arvu loetakse ca 21.000, neist luterlasi 18.000.

EELK USA PRAOSTKONDADE ARVUTABEL 1951—1955 II

	1951	1952	1953	1954				1955			
				I praost- kond	Chicago praost- kond	Kog. väl- jaspool praostk.	Kokku	I praost- kond	Chicago praost- kond	Kog. väl- jaspool praostk.	Kokku
1. Liikmemaksu isik.	25-30	25-60	20-60	31-60	60-90	30-60	30-90	30-60	60-90	30-75	30-90
2. Liikmemaksu laekunud	24.435	53.200	193.130	50.190	159.025	15.820	225.025	62.599	160.730	16.525	239.854
3. Muud tulud	40.150	54.410	91.475	39.051	64.995	17.505	121.555	67.338	86.960	5.100	159.398
4. Tulud kokku	68.480	107.610	284.605	89.241	224.020	35.385	348.650	129.937	247.690	21.625	399.252
5. EELK kirikukassa maksu	350	1.550	4.070	4.590	7.615	550	12.755	5.465	11.360	800	17.625
6. Õpetajate palgaks	37.700	35.510	89.235	21.975	46.540	10.750	79.265	30.200	44.800	11.400	88.400
7. Sotsiaaltöök	4.275	8.010	23.090	6.375	7.485	4.205	18.065	14.062	26.425	4.755	45.243
8. Vaimuliku kirjand. heaks	250	1.000	2.450	955	1.575	250	2.780	2.280	1.602	370	4.252
9. Sõidukuludeks	2.685	5.515	14.360	5.670	13.395	1.800	20.865	9.381	15.360	50	24.791
10. Muud kulud	20.395	44.640	77.260	45.535	128.970	13.850	188.335	67.398	150.768	4.250	222.416
11. Õpetajaid kiriku teenistuses	12+3 ül.	11	16	7	8	2	17	7	8+1 k.	2	17+1 k.
12. Köster-organiste	8	12	21	9	10	2	21	7	8	2	17

Jäab üle soovida, et järgnevate aastate kirikuaruanded samuti üldsusele kättesaadavaks tehakse, nende järele püsib nõue kogudustes kui ka pagulasühiskonnas.

Parim rely usuvastaste vastu

„Kõigi jumalasalgajate kõnede ja propaganda alus on vale, teadlik või teadmatu: nad kirjeldavad usku, imesid, Jumala olu, Jeesuse elu ja kirikut võõriti, valesti, ja sellest väljudes loovad endale ja kuulajatele vale ettekujutuse, mille vastu nad siis võitlevad.

Meie kõige parem sõjariist selle saatanliku töö vastu on — „usukilp, millega teie võite ära kustutada kõik tigeda kuradi tulised nooled, ja õnnistuseraudkübar ja vaimumõök, see on **jumalasõna**“ (Eeves. 6, 16. 17). Jumalasõna ja tema õige tundmine on kõige parem pealetungi- ja ka kaitserelv.“

Üks eesti õpetaja, kelle maine elu kustus kommunistide vangistuses

EELK PRAOSTKOND ROOTSIS

RICHARD KOOLMEISTER

Praost lic. theol. RICHARD KOOLMEISTER on sünd. 28. nov. 1905. a. Tallinnas. Õp-
pinud Tallinnas J. Vestholmi humanitaar-
gümnaasiumis 1915—
1926 ja Tartu Ülikooli
usuteaduskonnas 1932
—1935. Sooritanud
konsistooriumi eksa-
mid Tallinnas, pro ve-
nia concionandi 1935
ja pro ministerio 1936.
Prooviaastal olnud
Tallinnas Kaarli kogu-
duses konsistooriumi
assessori õp. A. Soom-
re juures. Õpetajaame-
tisse ordineeriti Tal-
linna piiskoplikus
Toomkirikus 27. 12.
1936. Tallinna praost-
konna vikaarõpetaja
1936. EELK Noorsoo-

töö-keskuse noorte- ja lasteajakirja sekretär 1937—1939. Vikareerinud Tallinna Jaani, Peeteli, Randvere-Viimsi ja Viljandi Pauluse koguduses. Organiseerinud 1939. a. Tallinna Peetruse koguduse. Tallinna Niguliste koguduse õpetaja kt. 1941—1944 ja Tallinna praostkonna noorteõpetaja 1943. Tallinna Tütarlaste Kommerts- ja Kaubanduskoolis usuõpetaja 1940, 1942—1944. Põgenenud Rootsi 1944. a. septembris. EELK Põhja-Rootsi koguduste õpetaja 1945. a. peale. Töötanud arhiivitöölisesena Uppsala ülikooli usuteaduskonna Uue Testamendi seminaris 1947—1951, mil valmis tööd „Dio Chrysostomus Sophista. Index“, ja 1952. a. Uppsala toomkapiitlis. Õppinud Uppsala ülikooli usuteaduskonnas 1947—1950 ja sooritanud lic. theol. eksami. EELK Komitee

liige 1945. a. peale. Valitud EELK Rootsi praostkonna abipraostiks 1953. a. ja praostiks 1955. a. Töötas kooliõpetajana Västeråsi gümnaasiumis 1953. a. peale, õpetades ajalugu ja usuõpetust. On Eesti Piiblitõlke Komisjoni juhataja ja „Laste Sõbra“ toimetaja. On kirjutanud teaduslikke ja populaarteaduslikke artikleid usuteadusliku ja kirikuajaloolise sisuga. Tööd ja tegevust, nii kodumaal kui ka paguluses, hinnatud kuldristi annetamisega 1955. a. Akadeemiliselt kuulub korp! Sakalasse.

*

Rootsis algas kiriklik tegevus 1944. a. septembris, kui esimeste põgenikega saabusid ka esimesed eesti vaimulikud. Kogu kiriklik tegevus toimus algul küll ametlikult organiseerimata, kuid tegelikult siiski nii, nagu see oli kodumaal kindlaks kujunenud. Peamine rõhk oli jumalateenistustel, kuid toimusid ka ametitalitused nagu ristimised ja matused. Jumalateenistusi peeti peamiselt laagrites, aga ka kirikutes. Kiriklik tegevus kujunes kavakindlamaks 1944. a. novembris, mil Rootsi kiriku poolt kujundati Balti kirikukontor. Viidi läbi piirkondade süsteem Rootsis ja anti selleks ulatuslikku majanduslikku abi. See kiriklik piirkondade süsteem jõustus 1. aprillist 1945. a. Rootsi jaotati kuude piirkonda: 1) Stockholm ja Stockholmi lään, 2) Põhja-Rootsi, 3) Kesk-Rootsi, 4) Ida-Rootsi, 5) Lääne-Rootsi ja 6) Lõuna-Rootsi. Sellest piirkondade süsteemist tuleb meil lähendada, et mõista praegust kiriklikku süsteemi Rootsis. Enamus piirkondadest on jäänud küll püsima, kuid uuel kujul, nimelt kogudustena. Ainult veel Põhja-Rootsi osas on piirkonna nimetus püsima jäänud, kuid ka seal on toimunud terve rida muudatusi ning kujunenud iseseisvaid kogudusi. Täiesti likvideerunud on Ida-Rootsi piirkond. Muudatusi on olnud ka Kesk-Rootsi piirkonnas. Lisaks piirkondadele tekkisid iseseisvad kogudused Göteborgis, Norrköpingis, Södertäljes ja Uppsalas.

Piirkondade kogudusteks kujunemine sai alguse 1946. aastal, mil Rootsi kiriku abi ära langes. Sellest ajast peale algas kogudusliku elu kindlamaks kujunemine, mis aga ei ole veel igal pool lõplikult välja arenenud. On siiski võimalik juba näha, mis suunas kiriklik elu Rootsis lõpuks on liikumas. Koguduste tegevuse vaatlus aitab seda punkti valgustada. Suureks edusammuks selles arengus on olnud praostkonna kujunemine Rootsis. Praostkonna esimene sinod peeti Stockholmis 15. novembril 1953. a. Sellel sinodil valiti esimeseks praostiks Rootsis praost Aleksander Täheväli ja abipraostiks õp. lic. theol.

Richard Koolmeister. Praost Täheväli tegevus jäi kahjuks liiga lühiajaliseks, kuna äkilise raske haiguse läbi lõppes usutava ja väsimatu jumalalasulase töö 30. jaan. 1955. a., mil Jumal teda oma rahusse kutsus. Praostkonna sinod 13. novembril 1955. a. valis Rootsi praostkonna teiseks praostiks lic. theol. Richard Koolmeisteri ja abipraostiks õp. Ivar Pöhli. Praostkonna suurimaks ürituseks tuleb pidada praostkonna kongressi, mis peeti Stockholmis 3. ja 4. novembril 1956. a.

Praostkonna tegevuse ulatuslikumaks kujunemisega valiti 1956. a. õp. Karl Kool praostkonna vikaarõpetajaks.

Milline on olnud praostkonna koguduste tegevus 1956. aastal, seda iseloomustab järgnev ülevaade.

EELK PÕHJA-ROOTSI KOGUDUSED

Koguduste õpetaja: praost lic. theol. Richard Koolmeister, Kopparbergsv. 16, III, Västerås.

EELK Põhja-Rootsi piirkonnas on praegu kolm iseseisvat kogudust, Eskilstuna, Örebro ja Kumla, ning kaks pihtkonda, Västerås ja Enköping, ning kaks kuulutuspunkti.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Maksumaksjaid liikmeid oli aasta algul 433 ja aasta lõpul 510. Liikmemaksu tasusid 485 liiget. Ristiti 5 last, maeti 3 liiget ja armulauale võeti 38 liiget. Jumalateenistusi peeti 23, neist armulauaga 4. Haigete külastusi oli 4 ja hingehoidlikke kõnelusi 5.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus oli isikult kr. 5—10. Liikmemaksudest laekus kr. 2390, annetustest ja korjandustest kr. 2091. Tulude kogusumma oli kr. 4481. Kiriku kassale tasuti kr. 491 ja praostkonnale kr. 98. Sõidukuludeks kulutati kr. 892 ja muudeks kuludeks kr. 2771.

EELK GÄVLE KOGUDUS

Koguduse õpetaja: Karl Friedrich Särg, Alsered.

Gävle kogudus kuulus varem pihtkonnana EELK Põhja-Rootsi piirkonna alla.

EELK STOKHOLMI KOGUDUS

Koguduse õpetaja: Konrad Veem, Klubbackan 10, I, Hägersten.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Kogudusel oli liikmeid 3027. Lahkus 27 ja juurde tuli 147 ning aasta lõpul oli koguduse hingekirjas 3147 isikut. Neist tasusid liikmemakse 1114 liiget. Ristiti 19 last, konfirmeeriti 52 noort, laulatati 18 paari, võeti armulauale 519 liiget, maeti 19 liiget. Jumalateenistusi peeti 33, neist armulauaga 18 ja noortele 1. Piibli- ja palvetunde oli 38, haigete külastusi 27, hingehoidlikke kõnelusi 18. Kogudusel on 2 kuulutuspunkti.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus isikult kr. 12. Liikmemaksudest laekus kr. 13.058, annetustest ja korjandustest kr. 6853. Tulude kogusumma kr. 25.203. Õpetajale palgaks tasutud kr. 3960, EELK kassale kr. 3270, praostkonnale kr. 655, sotsiaaltööks kr. 3243. Sõidukuludeks kr. 2040. Vaimulikku kirjandust müüdid kr. 1221 eest.

Koguduse organistiks on Priit Ardna.

EELK NORRKÖPINGI KOGUDUS

Koguduse õpetaja: Endel Köpp, Apelgatan 25, Norrköping.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Koguduse hingekirjas oli aasta algul 224, lahkus 30 ja tuli juurde 31 ning aasta lõpul oli hingekirjas 225 isikut. Neist tasus koguduse maksu 210. Arvestatud on siin ainult maksu maksjaid liikmeid. Ristiti 2 last, konfirmeeriti 9 noort, laulatati 2 paari, armulauale võeti 82 liiget, maeti 6 liiget. Jumalateenistusi peeti 20, neist armulauaga 3. Usuõpetustunde täienduskoolis 24, vaimulikke esinemisi 7.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus isikult kr. 10. Liikmemaksudest laekunud kr. 2081, korjandustest ja annetustest kr. 1787. Tulude kogusumma kr. 3868. Õpetajale palgaks makstud kr. 1800, EELK kassale ja praostkonnale kr. 653, muid kulusid kr. 1117.

EELK LÄÄNE-ROOTSI KOGUDUS

Koguduse õpetaja: praost Jaan Gnadenteich, Östanvinds-gatan 13 B, Göteborg H.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Koguduse hingekirjas oli aasta algul 2100, lahkus 11 ja tuli juurde 65 ning oli kokku aasta lõpul 2154. Neist tasus ko-

guduse maksu 721 liiget. Ristiti 29, konfirmeeriti 37, laulatati paare 19, võeti armulauale 332 ja maeti 10 isikut.

Jumalateenistusi peeti 82, neist armulauaga 16, noortele 3. Haigete külastusi 7. Koguduse kuultuspunkte 11.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus isikult kr. 10. Laekunud liikmemaksudest kr. 6914, korjandustest ja annetustest kr. 9070. Tulude kogusumma kr. 15.984. Tasutud kiriku kassale kr. 1736, õpetajale palgaks kr. 1755, sotsiaaltööks ja toetused kr. 2224, sõidukuludeks kr. 2279 ja muud kulud kr. 7134.

Peale praost Gnadenteichi on koguduse töös tegev ka õp. Oskar Kodres.

EELK LÖUNA-ROOTSI KOGUDUS

Koguduse õpetaja: praost lic. theol. et phil. Hjalmar Pöhl, Helgeandsgatan 18 A, Lund.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Koguduses oli aasta algul hingekirjas 1140, tuli juurde 6 ja lahkus 10. Neist tasus liikmemaksu 432 liiget. Ristiti 5, laulatati 4 paari, võeti armulauale 242 liiget, maeti 10. Jumalateenistusi peeti 43, noortele 6 ja armulauaga 12. Piiblitunde peeti 14, haigete külastusi 16, hingehoidlikke kõnelusi 26. Koguduse kuulutuspunkte 8.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus isikult kr. 10. Liikmemaksudest laekunud kr. 3346, korjandustest ja annetustest kr. 880. Kokku tulusid kr. 4597. Kiriku keskkassale tasutud kr. 645, sotsiaaltööks kr. 132, vaimuliku kirjanduse levitamiseks kr. 109, sõidukuludeks kr. 1268 ja muid kulutusi kr. 3328.

Koguduse organistiks oli fil. kand. Eha Ots.

EELK GÖTEBORGI KOGUDUS

Koguduse õpetaja: praost Martin Ots, Ättehögsgatan 7 G., Göteborg Ö.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Koguduse hingekirjas aasta algul 711 hinge. Kogudusest lahkus 6 ja juurde tuli 27 ning aasta lõpul oli hingekirjas 732. Neist tasus koguduse maksu 353 liiget. Ristiti 2, konfirmeeriti

9, laulatati 1 paar ja maeti 5 ning armulauale võeti 136 liiget. Jumalateenistusi peeti 25, neist armulauaga 4, noortele 5. Haigete külastusi 5, hingehoidlikke kõnelusi 7. Koguduses kuulutuspunkte 1.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus isikult oli kr. 5. Liikmemaksudest laekus kr. 1765. Korjandustest ja annetustest kr. 2593. Kokku oli tulused kr. 4358. Kiriku kassale ja praostkonnale tasutud kr. 671. Sotsiaaltööks kr. 594. Sõidukuludeks kr. 257. Muud kulud kr. 2268.

Organist: Ülle Virro.

EELK UPPSALA KOGUDUS

Koguduse õpetaja: praost Jakob Aunver, Odensgatan 15. Uppsala.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Koguduse hingekirjas oli aasta algul 277 hinge, juurde tuli 4 ja aasta lõpul oli 279. Neist tasus liikmemaksu 108 liiget. Ristiti 1 laps, konfirmeeriti 9 noort, armulauale võeti 34 liiget ja maeti 2. Jumalateenistusi peeti 19, neist armulauaga 4 ja noortele 1. Haigete külastusi 25 ja hingehoidlikke kõnelusi 30.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus isikult kr. 6. Liikmemaksudest laekunud kr. 603, korjandustest ja annetustest kr. 780. Tulude kogusumma kr. 1383. Kiriku kassale kr. 172, sotsiaaltööks kr. 354, vaimuliku kirjanduse levitamiseks kr. 50, sõidukuludeks kr. 80, muid kulusid kr. 808.

Koguduse organist: Lydia Neostus.

EELK SÖDERTÄLJE KOGUDUS

Koguduse õpetaja: praost Jaan Lattik.

Ametitalitused ja kuulutustöö

1955. a. andmeil oli koguduses 128 liiget. Neist tasus koguduse maksu 67 liiget. Ristiti 3, laulatati 5 paari, võeti armulauale 17, maeti 4. 1956. a. oli hingekirjas 131 isikut. Jumalateenistusi peeti 8, neist armulauaga 3.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus kr. 5 isikult. Liikmemaksudest 1955. a. laekunud kr. 385, muid tulused kr. 533. Tulude kogusumma

kr. 918. Kiriku kassale tasutud kr. 142. Õpetajale kr. 280. Muid kulusid kr. 330.

Koguduse organist: Otto Hacker.

EELK GOTLANDI KOGUDUS

Koguduse õpetaja: Elmar Töldsepp, Isums, Gotland; abiõpetaja: Tõnu Priima, Grötlingbo, Gotland.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Koguduse hingekirjas oli aasta algul 28, lahkus 2 ja juurde tuli 5 liiget ja nii oli aasta lõpul 31 liiget. Koguduse maksu tasunud 12. Ristiti 1, armulauale võeti 16. Jumalateenistusi peetud 6, neist 1 armulauaga. Haigete külastusi 2, hingehoidlikke kõnelusi 1. Koguduses on 3 kuulutuspunkti.

Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus isikult kr. 10. Liikmemaksudest laekus kr. 120, korjandustest ja annetustest kr. 74. Tulude kogusumma kr. 194. Kiriku kassale tasutud kr. 29, praostkonnale kr. 5.85, vaimuliku kirjanduse levitamiseks kr. 29, sõidukuludeks kr. 110 ja muid kulusid kr. 28.

EELK VÄRMLANDI KOGUDUS

Koguduse õpetaja: Jaan Rebane, Bäckeboogatan 16 D, Karlstad.

Ametitalitused ja kuulutustöö

Koguduses oli aasta algul hingekirjas 106 isikut, lahkus 1, tuli juurde 9 ja aasta lõpul oli hingekirjas 112. Koguduse maksu tasus 35 liiget. Ristiti 1 laps, leeritati 1, maeti 1 ja võeti armulauale 8 liiget. Jumalateenistusi 12, neist 2 armulauaga. Piiblitunde 1, haigete külastusi 1, hingehoidlikke kõnelusi 6. Koguduses on 6 kuulutuspunkti.

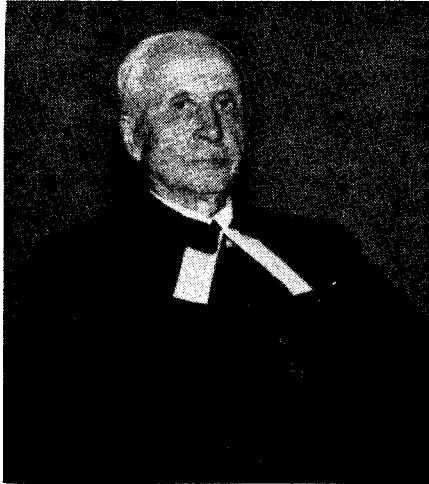
Koguduse majandus

Liikmemaksu suurus isikult kr. 10. Liikmemaksudest laekunud kr. 350, muid tulused kr. 310. Tulude kogusumma kr. 660. Sõidukuludeks kr. 261. Muid kulusid kr. 398.

EELK AUSTRALIAS

FRIEDRICH W. K. STOCKHOLM SEN.

EELK Konsistooriumi assessor ja Eesti sõjaväe ja kaitseliidu õpetajate senior (—praost) **FRIEDRICH WILHELM KONSTANTIN STOCKHOLM** on sündinud Tartus 1. okt. 1884. a. Pärast Tartu Ülikooli usuteaduskonna lõpetamist ja prooviaastat ordineeriti õpetajaametisse 22. jaan. 1912. a. Olnud St. Peterburi Jaani koguduse ja Tallinna Toompea Kaarli koguduse õpetajaks kuni kodumaalt põgenemiseni 1944. a. sügisel. Oli Eesti sõjaväe ja kaitseliidu õpetajate senioriks 1935. a. alates ning 1940. a. alates EELK Konsistooriumi assessoriks. Paguluses oli kaasmaalaste õpetajaks Oldenburgis Saksamaal ja kuni ümberasumiseni Austraaliasse ka EELK usuelu korraldajaks Briti tsoonis Saksamaal. Praegu on auväärses vanaduses õpetaja Stockholm Sydneys EELK Jaani koguduse õpetajaks ning usuelu korraldajaks Austraalias.

*

Kohe pärast Sydneysse jõudmist 7. nov. 1948. a. asusin usuelu korraldama EELK korra järele. Praostkonda asutada oli siin siiski võimatu, kuna õpetajad elavad kaugel üksteisest ja kogudused pole ka rikkad. Nõnda on iga kogudus üksikult ühenduses meie Kiriku Komiteega Rootsis. Praegu on Austraalias 5 eesti kogudust, mida teenib 4 õpetajat.

1949. a. algul asutati minu poja, õpetaja Uno Stockholmi organiseerimisel EELK Melbourne'i kogudus, mille liikmete arv iga aastaga suurenes ja minul olevatel andmetel 1952. a.

oli 280. Siinsete raskete eluolude tõttu aga kaotas Uno Stockholm oma tervise ja suri 31. dets. 1953. a. 27. apr. s. a. püstitas Melbourne'i kogudus tema hauale mälestusmärgi. Praegu on Melbourne'i koguduse õpetajaks Ilmar Ainsaar.

Üheks suuremaks eestlaste keskuseks Sydney kõrval on Adelaide Lõuna-Austraalias. Seal peaks olema umbes 800 eestlast ümber. Adelaide'is asub ka UELCA president ning ainuke luterlik seminar Austraalias.

EELK Adelaide'i kogudus asutati 1949. a., kui juba mõnisada eestlast oli sinna jõudnud. Kindla kuju võttis sealne kirikuelu, kui kohale jõudis õpetaja O. Juul Saksamaalt, kes seal esimese eestikeelse jumalateenistuse pidas suur-reedel 1950. aastal.

EELK Canberra kogudus asutati 15. augustil ja sellel oli algul ainult 50 liiget, see arv aga on nüüd jõudsasti kasvanud. Niihästi Canberrat kui ka EELK Brisbane'i kogudust teenib noor ja energiline õpetaja H. Jaanus.

EELK Sydney Jaani kogudusel, mille ma kohale jõudes organiseerisin (1948. a.) ja mis on suurimaks eesti koguduseks Austraalias, on praegu 940 konfirmeeritud koguduseliiget, kelledest 494 olid 1957. a. juuliks oma 1956. a. liikmemaksu öiendanud. Koguduse esimeheks on hr. Konstantin Juhani ja abiesimeheks hr. Georg Norrak. Organistiks on minu poeg, helikunstnik Fr. Stockholm, kes aga oma elu ülalpidamise peab teenima mujal, mittemeeldival tööalal. Kogudusel, nagu teistelgi eespoolmainitud, ei ole oma kirikut ega õpetaja korterit. Jumalateenistused toimuvad pühapäeviti kell 6 õhtul, mis ei ole kuigi hea aeg, kuid teistel aegadel pole kirikut võimalik saada. UELCA, Austraalia luterlikkude kirikute liit, on vaene ja tal pole ka Sydneys kirikut.

Elu on Austraalias raske ning nõuab tugevat tervist. Ainult raske füüsilise tööga võib siin elada, sest uustulnukate vastu valitseb sallimatus ja muudele aladele pääsemine on raske. Austraalias peaks olema umbes 7000 eestlast, kuid ainult umbes 2000 on leidnud ühenduse EELK-ga.

Kui kodumaa ei vabane niipea, kaovad hiljemalt paarikümne aasta jooksul siin maal ühes eesti rahvustundega meie kaunis emakeel kui ka meie praegu võõral toetusel kuidagi eksisteerivad kogudused.

EELK INGLISMAAL

DR. JAAK TAUL

Praost JAAK TAUL, dr. theol., on sündinud 21. mail 1905. a. Viljandimaal. Pärast Tartu Ülikooli lõpetamist ja prooviaastat dr. H. B. Rahamäe juures Tartu Ülikooli koguduses ordineeriti 1. aprillil 1929 Tallinna Toomkirikus Tartu Ülikooli koguduse adjunkt-õpetajaks. Pärast ülikooli teaduslikuks stipendiaadiks olemist Inglismaal kutsuti Petseri Peetri koguduse õpetajaks, kus teenis 1931.—1933. a. Tartus on olnud J. T. usuõpetajaks Poeglaste-, Hugo Treffneri, Kommerits- ja ENKS Tütarlastegümnaasiumis. 21. mail 1935 kaitses usuteaduse doktori väitekirja teemal „Kristluse jumalariigi õpetus“. 1935—1940 oli J. T. Tartu Ülikooli usuteaduskonna õppejõuks. Alates 1936. aasta sügisest oli J. T. Tartu Peetri koguduse I pihtkonna õpetajaks ja 1940. a. alates kuni kodumaalt lahkumiseni septembris 1944 oli ta ühtlasi ka Tartumaa abipraostiks.

Paguluses on Jaan Taul olnud Eesti Komitee esimeheks Göttingenis Saksamaal. 1947. a. mais asus ta Londoni eesti koguduse õpetajaks, olles ka ühtlasi usuelu korraldajaks Inglismaal. Ta on avaldanud raamatu „Sada palvust“ ja kirjutanud palju ajakirjades ja ajalehtedes. 1947. a. sügisest kuni praeguseni on J. T. Inglismaa Eestlaste Ühingu esimees ja ACEN

Eesti delegatsiooni liige. 1953. a. valiti ta Inglismaa eesti praostiks ja 1956. a. Inglismaa Luterliku Nõukogu esimeheks.

*

Enne Esimest Maailmasõda oli Briti saartel alaliselt asuvate eestlaste arv õige väike. Eesti iseseisvuse saabumisega, eriti aga E. V. saatkonna asutamisega Londoni tõusis eestlaste arv Inglismaal. Kaasmaalaste kiriklik teenimine toimus peamiselt soome kirikuõpetajate kaudu. Nii teenis eesti meremehi ja nende perekonnaliikmeid Cardifis soome meremeeste misjonär Ingham. Londonis pidas eestlastele jumalateenistusi õpetaja Toivo Harjunpää, kelle abikaasa on eestlanna. Kui septembris 1940 soome kirik Londonis sai pommitabamuse, hakati kasutama rootsi kirikut, kus teenis õpetaja C. Söderberg.

1936. a. algul sai Eesti Ev.-Luteri Usu Kirik koos Läti Luteri Usu Kirikuga Canterbury peapiiskopilt kutse saata oma esindajad Lambethi eelläbirääkimistele anglikaani kirikuga. Need läbirääkimised toimusid 16.—20. märtsini 1936. a. Lambethi palees. EELK poolt võtsid neist osa piiskop prof. H. B. Rahamägi ja dr. J. Taul. 1938. a. juunis saatis anglikaani kirik oma delegatsiooni Tallinna ja Riiga eesotsas Gloucesteri piiskopi dr. A. C. Headlam'iga. Vastavale kokkuleppele kirjutati alla Tallinnas jaanipäeval, 24. juunil 1938. aastal. Kokkuleppe kiitis anglikaani kirik heaks 1939. a., millega see jõustus. EELK määras sidepidajaks õpetajaks eesti ja anglikaani kiriku vahel dr. Jaak Tauli.

EELK LONDONI KOGUDUS

Teise Maailmasõja puhkemisel jäid Briti saartele Inglismaale keelt õppima asunud eesti noored, samuti rohkearvuline kaubalaevastiku koosseis. 6. sept. 1945. a. pöördus E. V. saadik A. Torma Gloucesteri piiskopi poole palvega tööloa saamiseks Inglismaal ühele eesti kirikuõpetajale. Kuna selle palve rahuldamise eelduseks oli iseseisva eesti luteri usu koguduse olemasolu, siis kutsuti Londonis koguduse asutamiskoosolek kokku 28. juulil 1946. a. Seda päeva tuleb pidada Londoni Eesti luteri usu koguduse asutamise päevaks. Sama koosolek võttis vastu koguduse põhikirja ja kutsus koguduse õpetajaks Tartu Peetri koguduse I pihtkonna õpetaja dr. Jaak Tauli, kes sõjasünd-

muste tõttu oli kodumaalt põgenenud ja asunud Göttingeni Saksamaal.

Õpetaja Jaak Taul saabus Inglismaale 5. mail 1947 ja pidas avajumalateenistuse 1. nelipühäl, 25. mail 1947 St. Pauluse kirikus Onslow Square'il. EELK piiskop Joh. Köpp määras 16. juulist 1947 õp. J. Tauli usuelu korraldajaks Inglismaal. Ametlikud valimised Londoni koguduse õpetaja kohale toimusid 2. nov. 1947. a., kus õpetaja Jaak Taul valiti ühel häälel koguduse õpetajaks. Koguduse täiskogu poolt valiti kolme aasta peale 15-liikmeline koguduse nõukogu, kes enda keskest valis 5-liikmelise koguduse juhatuse ja 3-liikmelise revisjonikomisjoni. Londoni koguduse nõukogu ja juhatuse esimeheks sai E. V. saadik A. Torma.

Sellest peale on koguduse elu kulgenud korrapäraselt. Jumalateenistusi on peetud ja peetakse iga kuu esimesel pühapäeval, samuti kiriklikkudel ja riiklikkudel tähtpäevadel St. Peetri kirikus, Cranley Gardens, Londonis.

27. okt. 1956 asutati iseseisev EELK Londoni koguduse Lõuna-Lääne-Inglismaa pihtkond. Jumalateenistused toimuvad seal korrapäraselt iga kuu viimasel laupäeval All Saints kirikus Bristolis.

EELK PÕHJA-INGLISMAA KOGUDUS

Inglismaale asunud „Valged luiged“ ja „Euroopa vabatahtlikud töölised“ leidsid enestele pärast lühikest laagris viibimise aega paremaid töövõimalusi Põhja-Inglismaal. Nii muutus kiiresti Leeds, Bradford, Halifax ja teised tööstuslinnad suuremateks eestlaste keskusteks. Esimene eestikeelne jumalateenistus peeti 6. mail 1948 õp. R. Reinaru poolt, kes asus elama Leeds'i. Kahjuks lahkus õpetaja Reinaru Inglismaalt 1952. a. lõpul ümberasumise teel Kanadasse. Koguduse uueks õpetajaks kutsuti õp. R. Remmel Hamburgist Saksamaalt, kes asus elama Bradfordi 1. aprillil 1953. Kahetsusega tuleb märkida, et ka õp. R. Remmel lahkus, minnes tagasi Saksamaale 25. juunil 1957. Nii seisab kogudusel ees raske küsimus, uue ja alalise õpetaja leidmine Põhja-Inglismaa jaoks. Ajutiselt täidab koguduse hingekarjase kohustusi õpetaja E. Kiviste Leicesterist. Koguduse nõukogu ja juhatuse esimeheks on hr. Paul Jaik.

EELK KESK-INGLISMAA KOGUDUS

Kesk-Inglismaale elama asunud eestlasi hakkas kiriklikult teenima õp. E. Kiviste, asudes alaliselt elama Leicesterisse. Ta pidas esimese eestikeelse jumalateenistuse 1. okt. 1948. Peale Leicesteri kuuluvad Kesk-Inglismaa piirkonda Birmingham, Corby, Coventry, Derby, Nottingham ja teised eestlaste keskused. Õp. R. Reinaru lahkumise järele teenib õp. E. Kiviste ka Bolton-Prestoni piirkonda. 1956. a. muudeti Kesk-Inglismaa piirkond Kesk-Inglismaa koguduseks. Koguduse nõukogu ja juhatuse esimeheks on hr. Enn Truusööt.

EELK EDINBURGHI PEETRI KOGUDUS

See kogudus on välja kasvanud Shotimaa piirkonnast. Esiimesed eestikeelsed jumalateenistused korraldati õp. J. Tauli poolt. Hiljem asus Edinburghi elama õpetajaameti kandidaat O. Gnadenteich, kes aga pärast ordinatsiooni siirdus Kanadasse. 1952. a. peale on Shotimaal asuvaid eestlasi kiriklikult teeninud kand. A. E. Aaviksaar. Koguduse nõukogu ja juhatuse esimeheks on hr. Hans Liiva.

EELK CARDIFI KOGUDUS

Cardifis ja selle ümbruses asuvad eestlased kuulusid algul kiriklikult Lõuna-Lääne-Inglismaa piirkonda. 1948.—1951. a. teenis neid õp. J. Juhkentaal. Tema lahkumisega Ameerikasse jätkas nende usulist ja kiriklikku teenimist Londoni koguduse õpetaja.

25. nov. 1956 oli koos iseseisva koguduse asutamise koosolek, kus otsustati üksmeelselt asutada EELK Cardifi kogudus. Samal koosolekul võeti vastu koguduse põhikiri ja valiti 10-liikmeline koguduse nõukogu, kes valis kolme-liikmelise koguduse juhatuse. Koguduse nõukogu ja juhatuse esimeheks on pr. Salme Toop.

EELK INGLISMAA PRAOSTKOND

19. nov. 1953 tulid Londoni E. V. saatkonda kokku kiriku põhimääruste järele valitud täisvolilised koguduste ja piirkondade esindajad koos õpetajatega. Otsustati ühel häälel asutada

EELK Inglismaa praostkond ja kokkutulnud esindajad lugeda sinodi saadikuiks. Praostiks valiti üksmeelselt senine usuelu korraldaja õpetaja Jaak Taul. Seni on Inglismaal peetud neli praostkonna sinodi koosolekut, kus peale aruannete on käsitletud kõiki kiriku ellu puutuvaid küsimusi. 1956. a. aruande järgi on Londoni kogudusel 537 täisealist liiget, jumalateenistusi on aasta jooksul peetud 66 ja aastane kassa läbikäik on olnud £1061.18.02.

Põhja-Inglismaa koguduses on 239 liiget, jumalateenistusi peetud 63; kassa läbikäik £780.16.11.

Kesk-Inglismaa koguduses on 597 liiget, jumalateenistusi peetud 56; kassa läbikäik £1016.13.04.

Edinburghi Peetri koguduses on 44 liiget, jumalateenistusi peetud 8; kassa läbikäik £460.0.0.

Kuna Cardifi kogudus on asutatud iseseisva kogudusena alles 25. nov. 1956, siis puuduvad täpsed andmed 1956. a. kohta. Umbkaudselts võib seal liikmete arv olla 100 ümber.

DIASPORA TÖÖ BELGIAS, HOLLANDIS JA IIRIS

1949. a. alates on EELK Inglismaal usuliselt teeninud meie kaasmaalasi ka Belgias, Hollandis ja Iirimaal. Belgias ja Hollandis on eestikeelseid jumalateenistusi korraldatud võimaluste piires neli korda aastas, s. o. Eesti Vabariigi aastapäeval, ülestõusmispühadel, suvepäevadel ja jõulupühal. Iirimaal on jumalateenistusi korraldatud alates 1951. aastast vähemalt kord aastas. Olgu tähendatud, et viimastel aastatel on ka Pariisi eesti kogudus pöördunud Inglismaa poole õpetaja saamiseks Pariisis peetavate jumalateenistuste jaoks.

LUTERLIK NÕUKOGU INGLISMAAL

Alates 1948. aastast töötab Inglismaal Luterlik Nõukogu. Selle asutise ülesanne on abistada ja ühtlustada luterlikku tööd. Eesti praostkonna omapärasus Inglismaal seisabki selles, et ta on lähedas koostöös Luterliku Nõukoguga. Viimane saab oma majandusliku toetuse Luterlikult Maailmaliidult, millest abistatakse ka eesti praostkonna kogudusi. Luterlikul Nõukogul on Kiriku Majad suuremais keskustes, samuti ühine noor-

sootöökeskus Hothorpe Hallis Kesk-Inglismaal. Viimases korraldatakse ka eesti laste suvikodusid. Luterlik Nõukogu on asunud ka kirikute ehitamisele. Esimene kirik on ehitamisel Corbys. Samuti on Luterlik Nõukogu astunud samme luterliku õppetooli asutamiseks Oxfordi ülikooli Mansfield College'i juurde. Sellega loodetakse lahendada kirikuõpetajate ettevalmistamise küsimust. Ka omab Luterlik Nõukogu oma raamatu-kaupluse ja annab välja ajakirja „The Lutheran in Gt. Britain“. Nõukogu korraldab igal aastal kaks usuteaduslikku konverentsi: ühe Luterliku Maailmaliidu ja teise Luteri Kiriku Missouri Sinodi teoloogidega. Luterliku Nõukogu esimeheks on järgmiseks kolmeks aastaks edasi valitud praost J. Taul.

*

INGLISMAA

ehk Briti kuningriigi suurus maa-alalt on 93.599 ruutmiili. Tal on aga peale selle asumaid kõigis maailmajagudes ja maid, nagu Kanada, India ja Austraalia, mis on lojaalsed Briti troonile ja kuuluvad ka „British Commonwealth'i“.

Inglismaa elanike arv 1955. a. juunikuu andmete järgi oli 50.968.00.

Ametlikeks või riigikirikuiks Inglismaal on Church of England ehk anglikaani kirik ja Church of Scotland. Nende kirikute peaks (peamiselt küll anglikaani kiriku peaks) on Inglise kuningas, praegusel juhul kuninganna Elizabeth II. Kuid peale nende ametlikkude kirikute tegutsevad Inglismaal veel roomakatoliku, Church of Wales ehk presbüterlik, metodisti, baptisti ja viimastirajatuna luterlik kirik.

Kristlane on julge tunnistaja

„Ma tean, et Kristus on maailma isand ja et Tal on riik, mida peavad levitama inimesed, kes küll ei ole valgus, kuid kes valgust tunnistavad. Nende sekka, kelle Ta kutsus pimeusest valgusele, kuulun minagi, seepärast pean ma valgusest tunnistama ka siis, kui ma oma mugavuse ja au seeläbi kaotan.“

Krahv Zinzendorf
Vennastekoguduse rajaja

EESTI KIRIKU TÖÖST KANADAS

KARL RAUDSEPP

EELK kirikuelu korraldaja Kanadas — õp. KARL RAUDSEPP on sünd. 26. märtsil 1908. a. Laiusel Tartumaal. Pärast alghariduse saamist vallakoolis siirdus K. R. edasi õppima Tartusse H. Treffneri gümnaasiumi, mille lõpetas 1928. a. kevadel, olles abiturientina ka kooli õpilaskonna vanemaks. Sama aasta sügisel astus K. R. Tartu Ülikooli usuteaduskonda, mille lõpetas 1932. a. sügisel. Selle järele pidas prooviaasta Pärnus praost Arumäe juures ja ordineeriti õpetajaametisse 16. juunil 1933 Tallinna Toomkirikus. Oli mõne aasta Häädemeeste koguduse õpetajaks Pärnumaal, kust kutsuti ja valiti Väandra

koguduse õpetajaks, millisel kohal oli kuni põgenemiseni kodumaalt 1944. a. sügisel. Sattunud oma põgenemisteedekonnal Ida-Saksamaale, tuli õp. R-l sealtki veel oma perega põgeneda, kuni jõudis Saksamaa läänetsooni, kus jagas teiste kaasmaalastega, neid kiriklikult teenides, pagulaselu raskusi Geislingenis. Erilist tähelepanu pööras õp. R. meie sõjavangis viibivatele sõjameestele neid külastades ja nende eest hoolitsedes nõnda, nagu see tol ajal võimalik oli. Kui LWF alustas tööd Saksamaal, kutsuti K. R. selle teenistusse, kus oli kuni emigree-

rumiseni Kanadasse 1948. a. lõpul. Kanadas asus kohe eestlaste kiriklikku teenimist organiseerima, millistesse ülesannetesse määrati EELK peapiiskopi poolt. Asunud elama Montreali, organiseeris ka seal koguduse, mille õpetajaks ta valiti ja millist kogudust teenib praeguseni. Kogudus on tugevamaid ja elujõulisemaid Kanadas ning omandas ostu teel enesele kiriku, mis on saanud Montreali eestlaste vaimse ja kultuurilise elu tsentrumiks. Pildil õp. Raudsepp pidamas pihikõnet Montreali EELK Jaani koguduse altari ees.

*

Ajaliselt esimeseks koguduseks Kanadas on pärast viimast maailmasõda siiasaabunud kaasmaalasile Torontos asuv Peetri kogudus, asutatud 1948. a. suvel. Enne seda on olnud eesti kogudusi Albertas, kus Stettleris on veel praegugi olemas eesti kirik, kuid aegade jooksul on selle tegevus ja elu vaibunud. Praegu veel elus olev eesti õpetaja Albertas ei teeninud enam kogudusi ning eestlasi 1950. aastal. Eesti kirik asus seepärast kohe laiemalt organiseerima kiriklikku teenimist allakirjutatu saabumisel Kanadasse 1948. aastal. Selle aasta lõpul ja järgmise aasta algul loodi kogudused Montrealis, Vancouveris, Hamiltonis, Torontos ja kuulutuspunktid paljudes teistes kohtades, milledest mõned arenesid kogudusteks, mõned aga, nagu Hydro projektide juures, likvideerisid, kui töö oli valmis ja inimesed asusid mujale.

1949. ja 1950 aasta jooksul said mitmed kogudused enesetele ka õpetajad, nagu Hamilton, Toronto, Vancouver, London—St. Catharines, Montreal jne. Kuna Kanadas kehtivate seaduste kohaselt iga vaimulik ja iga kogudus peab kuuluma maal asuvasse õigustega kirikusse, et omada perekonnaseisumeti õigusi, siis tuli siin leida vastav tee. Läbi rääkides Eesti peapiiskopiga ja selle teadmisel ning nõusolekul astusid kogudused Kanada sinodi koosseisu, kuid jäid eesti kogudusteks. Nagu Rootsis kõik inimesed kuuluvad Rootsi kirikusse vastava riikliku seaduse alusel (ka meie peapiiskop ja piiskop), kuid ometi on Eesti kirikus, nõnda on see kaudselt ka Kanadas. Mõnes Kanada osariigis on vaimulik koguni riigiametnik ning tal on raske saada luba tegutsemiseks, kui ta ei kuulu siin juba eksisteerivasse kirikusse või sinodisse.

Suurem osa eesti kogudusi kuulub Ühendatud Ameerika Luteri Kirikusse (ULC) kas Kanada sinodi (õpetajad Kivisikk,

Pello, Petersoo, Raidur ja Raudsepp) või sama kiriku Pacific sinodi kaudu (praost M. Heinam) või siis Missouri sinodisse (õpetajad Puhm, Lootsma, Teras ja Gnadenteich). Asudes nii suurel maal nagu Kanada, on sidepidamine koguduste ja ametivendade vahel suurte kauguste tõttu võimalik ainult kirja teel. Töö on kulgenud korralikult ja asjalikult, kuna suurem osa töötajatest on korrektset eesti joont pidanud. On küll ka raskusi esinenud, kuid need on kas juba ületatud või näivad olevat ületatud. Ka kõige raskemas olukorras on mõõduandev siiras ja hea tahe ja selles suhtes on häid tundemärke näha.

Järgmised eesti kogudused Kanadas omavad oma kiriku:

1. Vana-Andrese kogudus Torontos, õpetaja O. Pello. Kirik muretsetud koos lätlastega 1951. aastal.

2. Montreali Jaani kogudus, õpetaja K. Raudsepp. Kirik ostetud 1954. aastal.

3. Peetri kogudus Torontos, õpetaja O. Puhm. Kirik ehitatud 1955. aastal.

Kõik teised kogudused kasutavad kohalikkude koguduste kirikuid üürialusel.

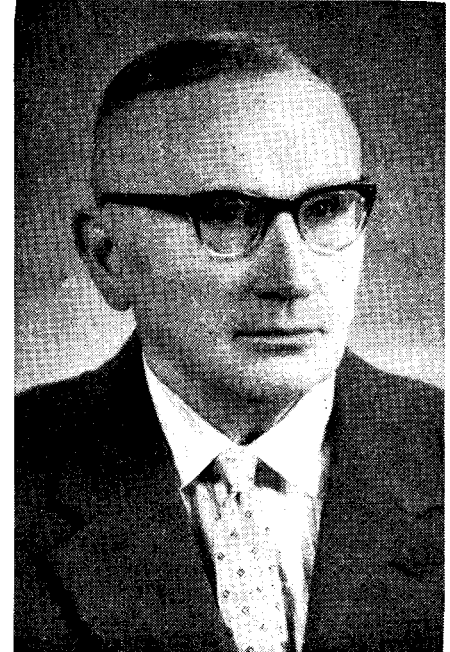
Päris iseseisvaid kogudusi pole Kanadas teada. Kui ei ole otsest abisaajaid eelarve korras (nagu paar kogudust on), siis on neil ometi laenukoguduse staatus, s.t. et neid kohalikud kirikud laenudega aitavad ja see on ühendavaks sidemeks nende ja kohalikkude koguduste, resp. kirikute vahel.

Koguduste arvulise suuruse kohta ei ole täpseid andmeid, kuid suurimaks neist on Peetri kogudus Torontos (ca. 4000 hinge) ja sellele järgnevad Vana-Andrese kogudus Torontos ja Montreali Jaani kogudus, kuna teised on kõik väiksemad.

Kõik kogudused kasutavad ümbrikkudega annetamise süsteemi, kusjuures üldiselt on palutud, et iga töötaja annetaks vähemalt ühe töötunni tasu nädalas oma kirikule. Liikmeksüsteemi on mitmed kogudused alguses kasutanud, kuid see ei funktsioneerinud, sest laekumised olid nii väikesed ja ajaliselt juhuslikud, et kiriklik töö otsekohe oli takistatud. Nii läksid kõik kogudused üle vabatahtlikule annetussüsteemile, mis töötab suurepäraselt ükskõik kas ümbrikus tshekina või puhtas rahas. Tasutakse kas kord aastas või mitmel korral, nagu see inimesele parem on. See viis vastab ka Pühale Kirjale.

Statistilised andmed EELK tegevusest Kanadas on ära toodud EELK üldaruandes ja arvutabelites.

Praosti kt. abipraost MAX VAHER on sündinud 17. jaan. 1897 Vana-Otepääl Tartumaal. Oma kooliteed alustas M. V. kodukoha lähedal asuvas Nüpli vallakoolis, kust siirdus Otepää progümnaasiumi ja hiljem Pärnu gümnaasiumi. Sõjaoludest tingituna oli M. V. sunnitud Pärnust lahkuma ja jätkas oma õpinguid Riia Nikolai ja Riia linnagümnaasiumis, mille lõpetas 1918. a. Edasi õppima siirdus M. V. Tartu Ülikooli, kus hakkas õppima keeleteadust. See aga katkes Eesti Vabadussõja puhkemisega, millest osa võttis sõjaväe ametnikuna. Pärast Vabadussõja lõppu jätkas M. V. oma õpinguid Tartu Ülikoolis, kuid nüüd juba usuteaduskonnas, mille lõpetas cand. theol. kraadiga, olles kirjutanud teadusliku töö „Kiriku mõiste ja ülesanded sümboolsete kirjade põhjal“. A. 1924—1925 oli prooviaastal Põlvas. Konsistooriumi eksamid sooritas Tallinnas 1925. a., mille järele ordineeriti Tallinnas 7. juulil 1925 ning valiti samal aastal ühel häälel Avinurme koguduse õpetajaks. Pärast seda on olnud praosti kt. Max Vaheri teenistuskäik järgmine: 1925—1926 Avinurme koguduse õpetaja; 1926—1944 Paistu koguduse õpetaja, kusjuures 1939. a. valiti Viljandi praostkonna abipraostiks; 1932—1939 Viljandi Haridusseltsi gümnaasiumi usuõpetaja; 1939 va-

liti õp. M. V. Kaitseliidu Sakala Malevkonna õpetajaks. 22. sept. 1944 oli sunnitud põgenema kodumaalt, leides varjupaiga Saksamaal koos kümnete tuhandete teiste kaasmaalaste-põgenikega. Seal ta tegi 1944—1945 juhuslikku tööd ja oli lõpuks tõlgiks ühes ametiasutuses. 1945—1949 oli M. V. Augsburgi eesti gümnaasiumi ladina keele õpetajaks ja abiks õp. Plank'ile kogudusetöös. 1949—1950 oli M. V. Prantsusmaal Fontainebleau's õpetajaks saksa ja ungari inseneridele ning nende perekondadele. Samal ajal teenis ta Pariisi eestlasi ja asutas seal EELK koguduse. Pärast tagasitulekut Prantsusmaalt on M. V. alates 1951 kuni praeguseni EELK Baden-Württembergi koguduse õpetajaks ja eestlaste eluolu korraldajaks Saksamaal.

I. AJALOOLINE TAGAPÕHI

Enne II Maailmasõda asus Saksamaal üsna vähe eestlasi. Võib-olla mõni sada elas siin, peamiselt üliõpilased, praktikanid põllumajanduse alal, diplomaatliku korpuse ametnikud ning mõned tööstuse või äri-ala esindajad, kes pärast oma ülesannete täitmist lootsid kodumaale tagasi pöörduda. 1939. a. tõi nendele lisa balti-sakslaste näol, kes lahkusid Eestist, siirdudes tagasi oma kunagisele kodumaale. Nendega liitusid ka mõningad eestlased, kes otsisid varjupaika Saksamaal. 1941. a. kasvaga eestlaste arv Saksamaal õige tugevasti, kuna peaaegu aasta kommunistide võimu ja hirmuvalitsuse all elamist sundis inimesi otsima iga väiksematki võimalust pääsemiseks. Nii oli 1941. a. Saksamaale ümberasunute seas väga suur protsent eestlasi, kui mitte koguni enam kui pooled. 1944. a. sügis tõi aga Saksamaale juba massiliselt eestlasi, kes põgenesid kodumaale sissetunginud kommunistide eest. Koos eesti sõduritega arvestatakse neid kuni 50.000-ni. Suurem osa neist siirdus Lõuna-Saksamaale, kuna väiksem osa jäi Põhja-Saksamaale. Pärast sõja lõppu Saksamaa jagunes kolmeks tsooniks: Ameerika, Inglise ja Prantsuse sõjaväevalitsuse piirkond. Lõuna poole siirdunud kaasmaalastest omakorda jäi rõhuv enamus Ameerika tsooni, kuna Prantsuse tsooni jäi ainult 600—700 kaasmaalast. Põgenike hooldamise kõigis kolmes tsoonis Saksamaal võttis üle UNRRA. Umbkaudsete arvestuste järele oli UNRRA hooldusel P.-Saksamaal, Briti tsoonis umbes 20.000 eestlast ja L.-Saksamaal, Ameerika ja Prantsuse tsoonis kokku 25.000. Peagi hakkasid laagreid ja eestlaste kui ka teiste baltimaalaste koondisi külastama Nõukogude Liidu agendid, kes

püüdsid põgenikke tagasipöördumisele meelitada, mis aga tagajärgi ei andnud. Võib-olla ainult tosin eestlast oli valmis vabatahtlikult kodumaale tagasi minema. Teised kõik jäid Saksamaale lootuses, et varsti avanevad võimalused emigreerumiseks ülemeremaadesse. Peagi avanenud ja neli aastat kestnud emigratsiooni „hooaja“ tulemuseks oli, et kõik terved ja ettevõtlikud eestlased välja rändasid ning ainult murdosa, umbkaudselt 3000, peamiselt vanad, haiged („tbc-plekilised“) ja mõningad sõdurid, kes tolleaegsete karmide eeskirjade tõttu ei olnud küllaldaselt määral „demokraatlikud“, pidid leppima Saksamaajanduse lülitumisega kui paratamatusega. 1956. a. lahkus järelejäänuid veel 170—180 inimest. Eriti suur oli väljarändajate protsent Baieris, kuhu 1950. a. viidi Geislingeni suurlaagrist emigratsiooniks kõlvuliseks tunnistatud eestlased. Ludwigsfeldi linnaosa Münchenis on jäänud eestlastest peaaegu tühjaks.

II. EESTLASTE ELU SAKSA MAJANDUSES

UNRRA lõpetas õige pea oma tegevuse ja selle võttis üle IRO, millise organisatsiooni peaülesandeks oli Saksamaale ja mujale vabasse maailma põgenenud inimestele uute eluvõimaluste ja maade otsimine. Kui ka IRO oma töö lõpetas, tuli põgenikel nende senistest asukohtadest — laagritest lahkuda, mis tundus üsna valusa löögina. Saksamaa oli alles majanduslikult üles ehitamata ja siirdumine Saksamaajandusse tegi kõiki murelikuks oma elu ja tuleviku pärast. Osalt oli ka märgata vaenulikkust sakslaste poolt, mis oli arusaadav, kuna laagrite väravates ilutsesid isegi veel pärast emigratsiooni lõppu (1951) sildid pealkirjaga: „Den Deutschen Zutritt strengstens verboten.“ Sakslastel oli küllalt raskusi oma rahvusest põgenikele korterite leidmisega ja nüüd lisandus sellele ka muulaste paigutamise kohustus väga ootamatult ja järsku. Ei olnud siis ka ime, et eestlased sageli pidid leppima üsna primitiivsete barakkhoonetega või katusekambritega sakslaste eramajades. Hiljem hakati ehitama asulaid ja maju muulastele, nii et umbes pooled meie rahvuskaslastest on pikapeale leidnud enesetele enam-vähem inimväärsed ulualused, millede hinnad on normeeritud. Ülejäänute ümberpaigutamine nende senistest väga viletsatest korteritest ja barakkidest just eriti põgenikele ehitatud majadesse ja linnaosadesse toimub viimasel ajal väga aeglaselt. Kurva faktina tuleb nentida, et barakkhoonete lähe-

dusse, milledes elavad põgenikud, on sakslaste poolt saksa asotsiaalsele elemendile püstitatud barakid, mis aga on tundvalt kõlvulisemad elamiseks kui põgenike omad. Tingituna raskest majanduslikust olukorrast ja elust üksikuna, sageli kaugel teistest kaasmaalastest, on paljusid vallanud üksinduse ja mahaajätusetunne. Paljud eesti noortest, eriti invaliidid, on abiellunud sakslannadega. On tekkinud segaabiellude probleem, mille tulemuseks on, et side meie rahvaga väheneb ja kohati on märgata isegi täieliku assimilatsiooni ohtu. Lapsed õpivad paratamatult saksa koolides, kus õpetamine ja kasvatamine toimub saksa vaimus. Sageli minnakse saksa koolikaaslastega ka saksa kirikusse leeri ja võõrdutakse pikkamisi meie kirikust ja rahvusest. Et leida sellele vastukaalu ja neid hoida kadumast meie rahvale ja rahvusele, on korraldatud suuremates keskustes (sageli ka pisemates), kus selleks vähegi võimalust, täienduskoole, kus õpetatakse peamiselt emakeelt ja püütakse laste ning noorte hinges äratada ja elustada armastust meie rahvusskikkude traditsioonide ja püüete vastu. Samas vaimus töötavad ka pühapäevakoolid, et püsiks noortes elav side oma rahvaga ja Jumalaga, kes meid siiani on imeliselt kaitsnud. Samaaegselt on moodustatud suuremates eestlaste keskustes komiteed endiste laagrikomiteede eeskujul, et koondada meie rahva laialivalgunud peret. Kuna sama on olnud ka kiriku püüe, on kiriku ja rahvuskomiteede tegevus käinud sõbralikult käsi-käes ning häireteta. Kui vaadelda komiteede, resp. EÜSL-i — meie keskkomitee nimestikke ja aruandeid, siis ilmneb, et need ühtuvad kaunis täpselt kiriku üldkokkuvõtetega.

Noorte organisatsioonidest on viimasel ajal eriti hoogu võtnud skautlus. Skautide arv suvilaagrites on tõusnud sajani, millist arvu tuleb siinseid olusid arvestades küllaltki kõrgeks lugeda. Skautidele väljaantav ajakiri aga võitleb majanduslike raskustega.

Saksamaa eestlaste häälekandjaks on „Eesti Rada“ ja see on toonud oma veergudel nii mõnigi kord üsna heatahtlikke artikleid ja ülevaateid ka kirikuelust. Kombekohaselt ilmub suurtel pühadel kas jutlus või mõni usuliselt häälestatud artikkel lehe esiküljel. „Kirikuleht“ ilmus kuni 1955. a. lõpuni LWF summadega. Selle toetuse lõppedes lõpetas see kiriku häälekandja ka oma ilmumise. Selle asemel on leidnud rohkesti poolehoidu Rootsis väljaantav „Eesti Kirik“, mida saadetakse ka tasuta üksiknumbritena (1—5 eks.) keskustele.

Viimasel ajal eriti hoogu võtnud noorte koondamine suvilaagritesse on võimaldanud tõsta noorte teadmisi emakeeles ja eesti laulude õppimisel ja seal on kogutud uut elujõudu järgneavaks kooliaastaks. Ka vanemad inimesed on meeleldi pikemaid reise ette võtnud, et näiteks suvepäevadel, mida on 1954. aastast alates korraldama hakatud, tutvuda eemal elavate kaasmaalastega, saada äratust ja uut hoogu eluks, mis majanduslikest raskustest tingituna piirdub peamiselt oma koduga ja selle kõige lähema ümbrusega. Need suvepäevad paguluses täidavad teataval määral meie kodumaa laulupidude ülesannet. Seni pole veel suudetud korraldada noortepäevi. Laulukoores leidub väga piiratud arvul, kuid kultuuriringid tegutsevad üksikutes keskustes küllaltki rahuldavate tulemustega.

III. EELK SAKSAMAAL

Kui kunagi ja kusagil peab paika ütlus, et „kirikuõpetaja on suurim sidepidaja meie rahva keskuste ja üksikute liikmete vahel“, siis seda küll nüüd ja Saksamaal. Kiriku tähtsus rahva silmis võrreldes kodumaal valitsenud positsiooniga on kõvasti kasvanud. Kirik on muretsenud toetusi, on võimaldanud väljarendamist, on hoolitsenud vaimse emana, et emakeelsete jumalateenistuste korraldamine ja emakeeles ametitalituste toimetamine on püsinud siiani katkestamatult. Kirik on olnud meie rahvaliikmetega nii rõõmu- kui muretundidel.

Olukorrast tingituna on Saksamaal asuvad eksiikirikud sattunud kohalikust saksa kirikust (EKiD) rohkem ärarippuvasse olukorda kui paljudes teistes maades see mõeldav oleks olnud. Põhjendusega, et Saksamaale jäänud kodumaata välismaalased on enamikus hooalealused, piiratud majanduslike võimalustega inimesed, kes ei suuda ise oma kirikut üleval pidada, ei suuda õpetajale palka maksta ega ka teisi majanduslikke kohustusi kanda, on kõik eksiikirikud Saksamaal võetud 1951. aastal „sõlmitud“ kokkuleppe põhjal vastu Saksa kirikusse või selle raamidesse. Ühenduses sellega maksab Saksa kirik ka eesti õpetajate palga, hoolitseb usulise kirjandusega varustamise eest (50 DM ulatuses aastas) ja tasub korteriraha, kuigi sageli väga piiratud ulatuses. Uute õpetajate leidmine lahknute asemele on seetõttu sageli peaaegu ülesamatuks raskuseks kujunenud. On mitmel korral antud mõista, et välismaalasist noored valdavad küllaldaselt määral saksa keelt ja peaksid seepärast liituma saksa kirikuga. (Segased lood leeritamise

osas!) Meie inimesed maksavad kirikumaksu saksa kirikule, s. t. kui keegi saab töötasu sakslastelt, arvatakse kirikumaks (Kirchensteuer) palgasedelil väljaarvestatud suuruses maha. Saksa kirikumaks on võrreldes meie kodumaal kehtinud kirikumaksuga väga kõrge. Ta on mingis suhtelises vahekorras riikliku tulumaksuga. Meie kiriku varanduseks on vaesed! Muidugi peaks meie rahva töötav ja teenistuses olev osa teistkordset liikmemaksu tasuma — vaesed ja hoolekandetoetusest elavad ei suuda pennigi tasuda, sest see kulub kõik ära väga vaevaliseks ülalpidamiseks. Ja kui nüüd seda tehaksegi, et makstakse ka kirikumaksu EELK-le veel peale saksa kirikule ametlikult sissenõutava ja võetava kirikumaksu, siis see on rohkem sümboolne. 15% sellest sümboolsest liikmemaksust arvatakse EELK Komitee maksuks.

EELK liikmete arv Saksamaal on umbes 2000. Nimestiku järele oli 1956. a. algul 1474, sama aasta lõpul 1321 neid, kes oma kuuluvust EELK-sse olid liikmemaksu näol või teisiti kinnitanud. Seega on EELK-l Saksamaal ka „surnud“ liikmeid. Rõõmustaval viisil võtavad ka ap.õigeusulised osa meie kiriku elust. Nõrgem on aga side 1941. a. Eestist Saksamaale väljarennanud või ümberasunud inimestega. 1939. a. ümberasuajatega on EELK-l side peaaegu täielikult katkenud, kuigi viimasel ajal on nii mõnedki ümberasujad hakanud teed leidma tagasi meie kiriku rüppe. EELK-l Saksamaal on 6 kogudust — kogudused põhjas ja lõunas neile antud erinimetustega. Mitte kõik kogudused (Põhja-Baieri ja Bielefeldi ümbruses asuvad) ei ole täpselt Põhimääruste järgi organiseeritud, kuid põhimõtteline kuuluvus EELK-sse on ilmne. Neil on näiteks nõukogu liikmete asemel „usaldusmehed“, pihtkondade asemel „kuulutuspunktid“ jne.

Saksamaal asuvad kogudused on järgmised:

A. Põhja-Saksamaal:

1. EELK Niedersachseni kogudus 450—500 liikmega. Kogudust teenis kuni aprillini 1957 õp. O. Puusepp, kes asus ümber USA-sse. Juunis saabus Inglismaalt kohale õp. R. Remmel, kes nüüd jätkab koguduse teenimist. Koguduse esimeheks on hr. Jaan Lepik.

Suuremad keskused sellel kogudusel on: Oldenburg in Old. (160 liiget), Oldenburg „Ammerländer“ (30), Varel (vanadekodu) (72), Hannover (35), Göttingen (25), Kevelaer (20), Braunschweig (15), Wilhelmshafen (12), Lingen (10), Lüneburg (10), Hahn (võtab osa Vareli ja Oldenb. teenist.) Kokku umbes 389 liiget.

2. EELK Põhja-kogudus umbes 350 liikmega. Kogudust teenis ka õp. Puusepp kuni emigreerumiseni ja praegu teenib seda õp. R. Remmel. Koguduse esimeheks on hr. Ulrich Morn.

Suuremad keskused asuvad: Hamburgis (umbes 150 liiget), Lübeckis a) „Artillerie“ (50), b) „Meesen“ (50), Neustadt/Holsteinis (16), Eutinis (5), Rendsburgis (9). Kokku umbes 230 liiget.

3. Bielefeldi ümbruses asuvad kuultuspunktid umbes 150—200 liikmega. Neid teenib õp. Toomas Pöld, kes on tege-likult saksa kiriku teenistuses.

Suuremad keskused on: Münster (umbes 70 liiget), Köln/Westhaven (40), Dortmund (35), Augustdorf (34), Bielefeld (20). Kokku umbes 199 liiget.

B. Lõuna-Saksamaal:

1. EELK Baden/Württembergi kogudus umb. 450—550 liikmega. Kogudust teenib praost kt. abipraost M. Vaher. Koguduse esimees hr. E. Luha.

Suuremad keskused on: Geislingen/Stge ja lähem ümbrus (umbes 160 liiget), Stuttgart ja ümbrus (150), Lorch (35), Ludwigsburg (24), Göppingen (22), Schwäbisch/Gmd (18), Ulm (17), Dornstadt (vanadekodu) (17), Karlstadt, Heidelberg, Aalen, Freudenstadt, Neuenburg jt. (50—60), 2. Lab. Serv. Co. liikmed, kes ei ole mujal kirjas (50). Kokku umbes 543—553 liiget.

2. Põhja-Baieri kogudus umbes 200 liikmega. Kogudust teenib kuni õpetaja leidmiseni õp. Max Vaher. Õpetaja leidmisel ühineb see kogudus Lõuna-Baieri kogudusega.

Suuremad keskused on: Fürth (umbes 100 liiget), Nürnbergi linn ja „Valga“ laager (60), Würzburg (10), Amberg (9), Erlangen, Ansbach, Regensburg, Windsheim jt. (20). Kokku umbes 200 liiget.

3. EELK Lõuna-Baieri kogudus umbes 350 liikmega. Õpetaja koht on vakantne, vikareerib õp. M. Vaher. Köster-diakoni kt. Ed. Soosaart, kes on koha peal, ei ole veel saksa kiriku poolt palgale võetud.

Suuremad keskused on: München ja ümbruskond (umbes 50 liiget), Memmingen (50), Augsburg (40), Berchtesgaden („Insula“ vanadekodu) (37), Ingolstadt (20), Ludwigsfeld (15), Kempten (10), Schöngau (8). Kokku umbes 270 liiget.

Märkus: Koguduse nimetuse järele antud ülevaadetes on liikmete arvuna mõeldud kõiki koguduse hingedes olevaid eestlasi, milletõttu on näilised lahakuminevad nendes ja keskuste kokkuvõtetes, milles on arvestatud peamiselt konfirmeeritud liikmeid.

Üldpildi EELK tegevusest Saksamaal annab allpooltoodud kiriklik aruanne 1956. a. kohta.

EELK hingekirjas oli 1. jaan. 1956 — 1474 ja 31. dets. 1956 — 1321. Liikmemaksu tasunud — 479. Ristitud lapsed — 18. Konfirmeeritud — 11. Laulatatud paare — 3. Armulaual käinud — 508. Maetud — 32. Jumalateenistusi peetud a) armu-

lauaga — 45, b) noortele 34, üldse kokku — 304. Piibli- ja palvetunde — 92. Leeritunde — 33. Pühapäevakoolitunde — 181. Haigete ja vanade külastusi — 580. Hingehoidlikke kõnelusi — 120. Mitmesuguseid koosolekuid — 65. Õpetajatel olnud ametisõite kilomeetrites — 63.162. Kogudustel kuulutus-punkte — 46.

Majanduslik külg 1956. a. kõigil kogudustel kokku Saksa-maal oli järgmine:

1. Liikmemaksu suurus 1—2 DM isikult aastas. 2. Laekunud liikmemaksu 829.00 DM. 3. Muud tulud (korjandused, annetused) 1887.61 DM. 4. Tulude kogusumma 2776.61 DM. Õpetajate palgaks makstud —. Sotsiaaltöoks (toetused välismaalt) 3836.16 DM.

Peale rahalise toetuse on välismaalt saadetud veel rohkesti pakke, riideid jne., mille väärtust Saksamaal on raske rahaliselt ümber arvestada ning kindlasti ei ole see väiksem kui rahaline annetus ja toetus.

Kui nüüd analüüsida kõiki neid andmeid, mis eespool toodud, siis torkab silma, et liikmemaksu maksjate arv kahaneb ja katastroofiliselt väikeseks on jäänud laulatatud paari arv. Eelmisel aastal oli laulatuid 8 paari ja nüüd kõigest 3. Mitmed eestlased on end sakslannadest abikaasade mõjul lasknud katoliku kirikus laulatada ja hiljem seal lapsigi katoliku usku ristida... Vähenenud on ka armulauluste arv. Ristitute arv on küll väiksem kui surnute arv, kuid tegelikult ületab sündimus siiski suremuse. DP ei kao!... Leeritamised ei toimu igal aastal... Suremus on suur olnud eriti vanadekodudes. Veel 5—6 aastat ja neis ei ole peaaegu enam ühtegi eestlast. (Eestlased ei soovi vanadekodudesse minna!)

Kiriklik töö on olnud vilgas. Jumalateenistusi on suuremates keskustes peetud kirikutes, mida sakslased on andnud tasuta kasutada. Rahvas on üldiselt vaene. 50% on vanaduse, invaliidsuse või haiguste tõttu tööpotsessist välja lülitatud. Ja üldse tööd saab välismaalane vähemtasuvatel aladel. Invaliidide toetust on küll tunduvalt tõstetud, kuid ainult 100% invaliidsuse puhul jätkub sellest inimväärseks elamiseks. Paljud lihtsalt veeteerivad, kannatades hingelise depressiooni all. Hooldustoetusest on suremiseks palju, kuid elamiseks vähe. Kolmehingelise perekonna toetus kuus on 120—130 DM!... Tbc-haiged saavad väikest lisatoetust. Uutesse asulatesse ümberpaigutamise puhul tekib järjest suuremaid raskusi. Viimasel ajal on meie inimestel, iseäranis hooldusel olijatel, parematesse ja odavamahinnalistesse korteritesse pääsemine praktiliselt peaaegu võimatuks kujunenud. Kui mõni DP lahkub

kas surma või emigratsiooni läbi, tulevad eranditult sakslased nende korteritesse asemele. Ka vanadekodudes on põgenikud sakslastest halvemas olukorras, näiteks ka taskuraha on väiksem kui sakslastel. Reisida Prantsusmaale, Shveitsi, Austriasse ja Itaaliasse saab ainult Saksa passiga, mille eelduseks aga on, et peab olema Saksa kodanik. Toetused ülemeremaadest aitavad pisut seda üldist majanduslikku raskust leevendada. Kahjuks aga juhitakse toetused nendesse kogudustesse, millede õpetajatega on abisaajatel rohkem sõprust või tutvussideid... Side EELK Komiteega ja teiste kogudustega on hea.

Saksa kiriku poolt antav toetus õpetajatele on vallalistele 390 DM ja abielus olijatele 490 (bruto) DM kuus. Kõrvalsissetulekuid õpetajatel mingisuguseid ei ole. Ei ole siis ime, et sellise väikese toetuse juures on raske oma tööd teha ja õpetajad rändavad välja. EELK Lõuna-Baieri koguduse õpetaja koha täitmine on viibinudki peamiselt selletõttu, et toetus on äraelamiseks ja töötamiseks väike ning kohapeal ei ole eesti õpetajate juurdekasvu. Tihti küsitakse ka Saksa kirikuvalitsuse poolt järele, kas on koguduses 1000 hinge? Kui ei ole, kustutatakse õpetaja toetus ja koht. Niikaua kui õpetaja on kohal, kus kunagi oli küll 1000 hinge, aga see arv väljarändamisega on vähenenud, seda ei juhtu. Antud olukorras ei saa õigeks ja praktiliseks pidada õpetaja valimisi koguduste poolt meie Põhimääruste järgi, kuna kogudustel oma õpetajate ülalpidamiseks kõige vähematki pole võimalik ära teha. On tegelikult vaid kaks õpetajat, kes teenivad eestlasi Saksamaal täie tööjõuga, kuid arvestades olukorda ning keskusi, mida nad peavad seejuures külastama ja teenima, peaks küll neile veel abi tulema õpetajate näol, et hoolt kanda Saksamaal asuvate kaasmaalaste, kaaskristlaste eest. Täie õigusega võivad kõik eksiil-kirikute õpetajad lugeda LWF-i eneste eestkostjaks Saksamaal. Ta on olnud helde käega. Nii on tema poolt lahkesti tasutud õpetajate reisikulud ühenduses paikkondade kirikliku teenimisega, konverentside puhul, isegi kantseleikulud. LWF-lt on saadud toetust ka noorsootöoks ja kaetud seni „Eesti Kiriku“ tellimiskulud. Isegi autod ja teised liiklusvahendid on LWF andnud õpetajatele tasuta kasutamiseks, kes teenivad kodutuid põgenikke Saksamaal. Tänu ainult LWF eestkostmisele ja abile on suutnud meie eksiilkirikud Saksamaal töötada ja oma rahvast teenida. Tuleb tänu ja kiitust anda suurele Jumalale, et ta armukäsi on hoidnud ja õnnistanud meie rahva liikmeid paguluses.

Õp. Toomas Põld jumalateenistust pidamas Augustdorfi laagrikirikus Põhja-Saksamaal. Altaripilt „Põgenemine Egiptusemaale” on sakslase kingitus Bocholti endisele eesti sõjameeste laagrile, kust see on üle toodud Augustdorfi

Õp. R. Remmel, kes hiljuti tuli tagasi Inglismaalt, et kaasmaalasi Põhja-Saksamaal

Augustdorfi kirikukene, mida sealsed kaasmaalased kasutasid oma jumalateenistusteks, kuid mis nüüd laagri likvideerimisega on ka likvideeritud

EELK TÖÖST USA ESIMESES PRAOSTKONNAS

ALEKSANDER HINNO

Praost ALEKSANDER HINNO on sündinud 3. aprillil 1904. a. Võrumaal Põlva kihelkonnas. Alg- ja keskkooliõppimise omandas Võrus ja Tartus. Astus Tartu Ülikooli usuteaduskonda, mille lõpetas 1931. a. kevadel. Ordineeriti 1. mail 1932. a. Tallinna Toomkirikus piiskop J. Kuke poolt. Oli õpetajaks Kaarmal, Petseris ja Võrus. Töötas usuõpetajana Petseri ja Võru koolides. Siirdus 1944. a. sügisel Saksamaale, kus Teise Maailmasõja lõppedes määrati EELK Komitee poolt EELK kirikliku elu korraldajaks USA alal. Asus 1949. a. suvel Ameerika

Ühendriikidesse. Aitas organiseerida EELK New Yorgi Pauluse koguduse ning valiti selle õpetajaks. Oli EELK USA I praostkonna organiseerijaks ja valiti 6. veebruaril 1954. a. nimetatud praostkonna praostiks. Samal aastal annetas kogudus praost A. Hinnole kuldametristi. Praost A. Hinno on EELK delegatsiooniliikmena osa võtnud Kirikute Maailmaliidu konverentsidest 1948. a. Amsterdamis ja 1954. a. Evastonis, Luterliku Maailmaliidu konverentsidest 1952. a. Hannoveris ja 1957. a. Minneapolises. A. Hinno sulest on ilmunud vaimulikke laule ja lapsepõlvemälestuste-raamat „Koduvärv“. Saksamaal viibides oli „Kirikulehe“ toimetaja.

*

Ameerika Ühendriikidesse oli juba varasematel aastatel asunud küllaltki rohkel arvul eestlasi. Üks osa neist, kes olid usuliselt elavamad, liitus siinsete ameerika kogudustega või koonduks nende eesti luteri usu õpetajate ümber, kes siin alates möödunud sajandi lõpust kuulutasid emakeelset jumalasõna ja rajasid kogudused New Yorgis, Bostonis ja mujal. Nendel õpetajatel puudus aga kindel side kodumaa kirikuga ja hiljem omariiklusaegse EELK-ga. Hoopis eriline olukord tekkis aga siin Teise Maailmasõja järel, mil suur hulk kodumaalt Nõukogude Vene okupatsiooni eest põgenenud kaaseestlasi siia ümber asus. Ameerika koguduste liikmeiks astusid neist ümberasujaist vaid üksikud. Seega tekkis tarvidus oma eesti koguduste ning eriti EELK koguduste järele. Et siinset kiriku elu koordineerida, teatud küsimusi, mis koguduste asutamisega esile kerkisid, rutuliselt lahendada ning meie kirikurahva ja EELK huve silmas pidades, määras EELK Komitee piiskopi ettepanekul käesoleva aruande esitaja Ameerika Ühendriikidesse EELK kirikliku elu korraldajaks. Aega 1949. a. peale kuni 1953. a. sügiseni võime nimetada Ameerika Ühendriikides EELK koguduste organiseerimisaajaks. Selle aja jooksul asutati eesti kirikuõpetajate poolt siin 15 EELK kogudust, üks abikogudus ja üks koguduse pihtkond.

Et nende uute EELK koguduste usu elu arendada ja säilitada meie kodumaa kiriku traditsiooni ning organisatsiooni, selleks kerkis mõte neid kogudusi koondada praostkondadeks. EELK Põhimääruste kohaselt saab praostkondi asutada, neid teistega liita ning likvideerida vaid Kirikukogu Konsistooriumi ettepanekul. EELK Komitee oma koosolekul 16. juunil 1953. a. otsustas paluda piiskoppi Kirikukogu ülesannetes EELK Põhimääruste lisa nr. 1 alusel, mis annab piiskopile erilised volitused juhtudel, kus EELK Kirikukogu või EELK Konsistoorium ei ole võimelised tegutsema, toimida Kirikukogu nimel ja asutada Ameerika Ühendriikidesse kaks EELK praostkonda. Praostkondade organiseerijaiks määrati praosti kt. Valter Viks Chicagos ja allakirjutanu New Yorgis. Praostkonna valik jäeti kogudustele vabaks ning koguduse juhatuse otsustada.

Praostkonna organiseerimisel peeti allakirjutanu poolt kinni nõudest, mis märgitud „Määrusi EELK korraldamiseks paguluses“ punkt 15 all. Seal öeldakse, et EELK praostkonda kuulumise endastmõistetavaks eelduseks on koguduste kuulu-

mine EELK-sse. Aruande andja esitas 26. novembril 1953. a. tema poolt organiseeritud praostkonna koosseisu piiskopile kinnitamiseks. Praostkonna koosseisu kuulusid järgmised kogudused: Baltimore Markuse kogudus abikogudusega Washingtonis (D. C.), Buffalo Pauluse kogudus, Cleveland-Ohio kogudus, Connecticuti kogudus, Lakewoodi Püha Vaimu kogudus ja New Yorgi Pauluse kogudus Schenectady-Albany pihtkonnaga Schenectadys. Mõni nädal hiljem ühines ka Los Angelese kogudus organiseeritava praostkonnaga. Piiskopi otsusega 16. detsembrist 1953. a. asutati EELK USA I praostkond, kuhu kuuluvad kõik eespool nimetatud kogudused.

Hiljem avaldasid soovi ja võeti vastu EELK USA I praostkonna koosseisu veel Bogota Matteuse, Patersoni Pauluse ja Philadelphia kogudus. Seega kuulub praegusel silmapilgul EELK USA I praostkonda 10 kogudust, üks abikogudus ja üks koguduse pihtkond.

Oma seletuskirjas praostkondade organiseerimise kohta ütleb piiskop, et väga soovitatav on koostööle kutsuda sündsäl viisil ka eesti ametivendi, kes ei seisa otseselt teatava eesti koguduse teenistuses või töös.

Koguduste õpetajad, kes on praostkonna koguduste hingekarjasteks, on rakendunud kas täieliku või osalise tööajaga koguduste teenimisele. Praostkonna hingekarjasteks on: Aleksander Abel, Aleksander Hinno, Valter Koppermann, Elmar L. Kuusler, Uno A. Plank, Elmar Pähn, Rudolf Reinaru, Max E. Saar. Praostkonna vikaarõpetajaks on August Käerner. Koostöös praostkonnaga on õpetajad Karl Laantee, Oskar Pastik, Hans Rebane ja Helmut E. Piir. Praostkonna nõukogu koosseis on järgmine: praost A. Hinno, abipraost A. Abel, õp. U. Plank, saadik Th. Werman ja saadik A. Tärn.

Praostkonna tegevus on kulgenud kindlat rada. On peetud iga-aastasi praostkonna sinodeid, mille päevakorras on peale praostkonna jooksva töö olnud terve rida koguduste elu käsitlevaid ettekandeid. On korraldatud peale üksikute koguduste suvepäevade veel suvepäevi kogu praostkonna ulatuses, mis on toonud kokku suuri rahvahulki jumalasõna kuulutamise ja karske vabaaja veetmise juurde. On peetud praostkonna õpetajate konverentse, et ametivennad omavahel lähemas osaduses võiksid leida teid ja võimalusi oma koguduste paremaks teenimiseks. On antud välja nii praostkonna kui ka praostkondade

Kokku võttes võib ütelda, et praostkonna koguduste elu on enam-vähem stabiliseerunud. Kõik õpetajad, koguduste juhatused ja nõukogud ühes vastavate komiteede ja abilistega on olnud südamega oma koguduste teenimisel ning Jumal on seda tööd õnnistanud. Paljud kaaseestlased on meie koguduste tähtsust meie eesti kiriku ja kogu eestlaskonna edasielamise mõtte kandjatena mõistnud ning on ka sellega liitunud. Kogudused, koondunud praostkonnaks, on andnud üksteisele käe, et nii meie Issanda Jeesuse Kristuse lipu all teenida armastuse ja ustavusega oma kirikut, kannatavat maad ja rahvast ning kõigeväelist Jumalat. Õnnistagu sama Jumal meid ka edaspidi tema riigi kuulutamise töös ja püüdeis!

1529. a. jaanuaris ilmus väike raamat, mis on jäänud püsima läbi aastasade. Raamatu autoriks on suur usupuhastaja **MARTIN LUTHER**, raamatu nimeks „Väike katekismus“. Sügava usuinimesena ja põhjaliku usuteadlasena on Luther selles raamatus võtnud meisterlikult kokku selle, mis on üksiku inimese ja ka kogu ristikoguduse usuelu alus.

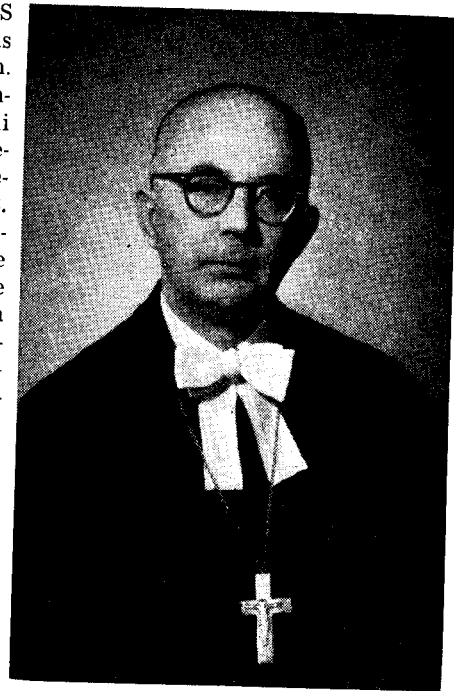
Selle raamatu sisu kohta kirjutab tabavalt endine Tallinna Jaani koguduse õpetaja B. Hasselblatt: „Meie usuolu ei ole rajatud meie kõikuvatele tunnetele ega tundmustele, vaid iga-vestele Jumala antud alustele: t e g u t s e m a p e a m e Jumala käsu järele, u s k u m a P i i b l i e v a n g e e l i u m i k o h a s e l t, p a l u m a n i i k u i J e e s u s õ p e t a s.“

Edasi ta ütleb: „Katekismuse suurus ja lihtsus põhineb asjaolul, et siin on ristiusu tões kirja pandud nii lihtsal, südamlikul ja südamesse tungival viisil, et lapski suudab neid mõista ja et ka õpetatud usuteadlane neis leiab kinnitust oma usule.“

Millal oli viimastkordselt see väike, sinugi usule, hingelisele tervisele ja igavesele õndsusele tähtis raamat sinu kättes?

VALTER VIKS

Praost VALTER VIKS
 on sündinud Kambjas
 Tartumaal 20. jaan.
 1895. a. Pärast güm-
 naasiumi ja ülikooli
 usuteaduskonna lõpe-
 tamist Tartus ordinee-
 riti ta 16. juunil 1922.
 a. õpetajaametisse piis-
 kop Jakob Kuke
 poolt Tartu Pauluse
 kirikus, kus ta oma
 prooviaasta oli pida-
 nud. V. võttis osa Va-
 badussõjast 1918—
 1921. Oli 1921—1922
 „Postimehe“ toimetu-
 se sekretäriks Tartus.
 1. aug. 1922 valiti V.
 V. Rõuge koguduse
 õpetajaks Võrumaal.
 Seal annetati õpetaja
 V-le 1926. a. koguduse
 poolt ametirist. Aastal
 1937 määrati V. V.
 Eesti Vab. valitsuse
 poolt Siseministeeriumi piirimaade sekretäriks. 1944. a. asus
 V. V. pagulasena Saksamaale, kus põgenikuna Lübeckis orga-
 niseeris kaasmaalaste usulist teenimist niihästi Lübeckis kui
 ka selle ümbruskonnas. Enne ümberasumist USA-sse 1949 oli
 V. EELK usuolu korraldajaks Briti tsoonis Saksamaal. Amee-
 rikas kutsuti V. V. National Lutheran Councili poolt USA-sse
 tulnud eestlastele usulist kuukirja „Usu Sõna“ toimetama. Asu-
 des Chicagos organiseeris V. seal EELK Chicago koguduse ja
 kutsuti hiljem sama koguduse poolt selle õpetajaks, millisel
 kohal töötab praeguseni. 1955. a. annetas kogudus V-le kuld-

risti. 1954. a. valiti õp. V. Chicago praostkonna praostiks, milles ametis on V. üles näidanud rohket algatusvõimet ja energiat koos lepliku meele ja hea koostöötahtega.

*

Ei ole kahtlust, et praostkondade organiseerimise järele on kiriklik ja usuline elu eestlaste keskel Ameerika Ühendriikides järk-järgult tõusmas. Praostkondade instituudi sisseadmisega on kogu kiriklik töö võtnud ühtlasema ilme ning kuju, koondades üksikogudusi ühisteks algatusteks ja andes vajalikke materjale kogudusetöö elustamiseks.

Elades uues olukorras ja organiseerides kogudusi hoopis uutel alustel, tuli õpetajatel paratamatult mõelda ka nende koondamisele ühiseks tööks ja ettevõtteks. Uued organiseeritud kogudused ei olnud enam masskogudused, nagu see oli ette nähtud EELK Põhimäärustes, kus need, kes ei olnud välja astunud endisest eesti luterlikust kogudusest, kuulusid automaatselt sinna edasi. Selline kogudustesse kuulumine kodumaal meie EELK organiseerimisel oli päris loomulik nähtus, sest minnes üle tsariaegsest kirikukorraldusest Eesti Vabariigi valitsuse poolt kehtestatud EELK Põhimäärustele, ei olnud kellelgi õigust inimesi välja lülitada või maha kirjutada endisest nimestikust, kui nad selleks ise ei olnud soovi avaldanud. Õigust kogudusest väljaastumiseks kasutasid äärmiselt vähesed.

Paguluses ei olnud enam võimalik kasutada endist organiseerimismoodust, vaid tuli eeskujuks võtta kohalike koguduste organiseerimist vabatahtlikkuse alusel. See tähendab seda, et igaljuhul on võimalus end liikmeks registreerida teatava koguduse juures. Seda meetodit kasutati eesti koguduste loomisel USA-s. Nõnda on kõik koguduseliikmed astunud teatavasse kogudusesse individuaalse registreerimise kaudu õpetaja juures. Ühenduses sellega aga ei ole kasutatud EELK Andenas ette nähtud koguduse liikmeks vastuvõtmise korda, nagu seda peaks kasutama ja kasutatakse peaaegu eranditult kõigis ameerika luterlikes kogudustes. Selle korra järele tuletakse igale endisele koguduseliikmele meelde tema kõlbelisi kohustusi ja ülesandeid, mis ei oleks mitte ülearune ka eesti koguduse liikmeiks vastuvõtmise juures.

Praostkonna töö koordineerimiseks korraldatakse koguduste saadikute ja õpetajate koosolekuid sinodi nime all. Kõik seal vastuvõetud otsused ja algatused ning ettepanekud lähevad iga üksikoguduse nõukogusse ja juhatusse kaalumiseks

ja kehtestamiseks oma koguduses. Nii võtab praostkonna sinod seisukoha koguduse liikmemaksude, praostkonna maksude, väljaannete jne. kohta ja teeb siis kogudustele ettepaneku nende küsimuste kaalumiseks, otsustamiseks ja rakendamiseks võimaluste piires. Siinjuures olgu märgitud, et peaaegu kõik praostkonna sinodi ettepanekud on leidnud kogudustes head vastukaja ja suhtumist, mis annab selge tunnistuse praostkondade vajadusest.

Chicago praostkonna poolt algatati kõigepealt laululehtede väljaandmine jutlustega. Selle kõrval tekkis tarvidus traktaatide või usuliste küsimustega lendlehtede levitamiseks. Nende kaudu selgitatakse näiteks, mida annab kirik, mis tähendab olla aktiivne kirikuliige, Meie Isa palve, usutunnistus jne. Esialgu oli neid võimalik levitada vaid kuus korda aastas, nüüd aga on vajadus nende järele tunduvalt tõusnud ja on otsustatud neid välja anda 12 korda aastas. Väljaannete toimetajaks on abipraost Rudolf Kiviranna. Viimasel kahel aastal toimetavad nende väljaandmist mõlemad USA eesti praostkonnad ühiselt, samuti moodustati praostkondade vaheline töökomisjon, kelle ülesanne on koordineerida mõlema praostkonna ettevõtteid ja töid.

Mõlema praostkonna ühisel koostööl kirjastati esimene eestikeelne kristlik kalender vabas maailmas, mis ilmus 1956. aasta jõuludeks õp. Karl Kiiski toimetusel 104 lk. suuruse käsiraamatuna.

Chicago praostkonna töökavasse on võetud ka usulise lastetöö ja leeriõpetuse materjali väljatöötamine, milline töö on antud õp. O. Puusepa kätte, kes on kutsutud Chicago praostkonna vikaarõpetajaks. Kava järele tuleks ka ümbertöötamisele ja süstemaatilisele rakendamisele noorsoo usulise kasvatusel küsimus, mis seni osaliselt ja nõrgalt oli ühendatud leeriõpetusega. Noorte usuline kasvatus laiemas mõttes peab algama pühapäevakoolides, millele järgneb leerieelne noortetöö ja viimaks kaheaastane leeriõpetus. Selline ümberorienteerumine on tingitud sellest, et ameerika rahvakoolides puudub usuõpetus. Kõik kogudused ja organiseeritud sinodid korraldavad oma noortele ise usulist kasvatust, mis ka meile, eestlastele, on saanud tungivaks vajaduseks.

Kui keegi tahab olla hea eestlane, siis peab ta kõigepealt olema ka hea kristlane ja teadma kristluse või ristiusu põhimõtteid ja aluseid. Iga koguduseliikme elu aluseks on usk Jeesusesse Kristusesse kui meie Issandasse ja Lunastajasse.

Jeesus Kristus teeb koguduse elavaks selle usu kaudu, et ta võiks vilja kanda.

Chicago praostkonda kuulub üheksa eesti kogudust USA-s:

	Hingede arv koguduses (1956)	Õpetaja
1. New Yorgi eesti ev.-l. kogudus	2964	mag. R. Kiviranna
2. EELK Chicago kogudus	903	praost V. Viks
3. EELK San Francisco kog.	280	õpetaja K. Lipping
4. EELK Detroit-Mich. kog.	230	õpetaja J. Sömer
5. EELK Baltimore-Wash. kog.	217	õpetaja R. Troost
6. EELK Portland-Seattle'i kog.	197	õpetaja K. Kiisk
7. EELK Los Angelese Peetri kog.	166	õpetaja J. Aarik
8. EELK Minneapolis kog.	136	õpetaja S. E. Lind
9. EELK Miami kog.	45	õpetaja kt. R. Troost

Kokku kuulub praostkonda 5138 hinge, olles seega eestlaste suurimaks organisatsiooniks USA-s.

Peale eelmainitud õpetajate on praostkonnaga liitunud järgmised ametivennad, kes töötavad ameerika kirikuks: Bruno C. Ederma, Julius Juhkentaal, Olaf Mägis, Harry Nuudi, Juhan Suurkivi, Philip A. Tammaru. Samuti Aleksander Mägis ja Aldo Vaharo, kes praegu ei seisa otseselt kiriku teenistuses.

Allpool esitatud statistilised andmed annavad ülevaate Chicago praostkonna elust tema asutamisest peale, s. o. 1954. a.:

	1954	1955	1956
Liikmeid	4880	5004	5138
Juurde tulnud	—	262	329
Liikmemaksu tasunud	2448	2670	2599
Laekunud liikmemaksu ja annetusi	45.068.27	50.928.01	51.923.99
Armulaual käinud	1640	1782	1914
Leeritatud	68	44	91
Sündinud ja ristitud	40	46	48
Surnud ja maetud	29	27	37
Abiellunud-laulatud	51	37	42

Iseseisvaid kogudusi, mis kannavad ise kõik oma kulud ja peavad ülal ka oma õpetaja, on praostkonnas kaks: New Yorgi EELK kogudus ja EELK Chicago kog. Viis õpetajat saavad toetuse või palga Ameerika luterlikelt sinoditelt ja üks teenib enesele ülalpidamise füüsilise tööga vabrikus ning selle kõrval teenib kohalikke kaasmaalasi kiriklikult. Suurem osa praostkonna kogudusi on niivõrd väikese liikmete arvuga, et nad praeguse väga väikese liikmemaksu juures ise õpetajat pidada ei saaks, ja kui neile mitte ameerika kirikute poolt õpetajaid teenimiseks ei antaks, oleksid nad väljasuremise ohus.

VÄLJAVAATEID KIRIKLIKUKS TÖÖKS LÕUNA-AMEERIKAS

KARL LAANTEE

Õpetaja KARL LAANTEE sündis 2. okt. 1927. a. Elva vallas Tartumaal. Oma õpetteekonda pärast algharidust jätkas H. Treffneri gümnaasiumis, ja olles kodumaalt sõjastormidega eemale kantud, lõpetas Augsburgi eesti gümnaasiumi 1947. a. Sama aasta mais astus K. L. Erlangeni ülikooli usuteaduskonda. 1949. a. septembris siirdus ta Luterliku Maailmaliidu stipendiaadina USA-sse, asudes õppima Wagner College'isse Staten Islandil

N.Y., mille lõpetas ajaloo ja poliitilise teaduse alal B.A. kraadiga 1951. a. Seejärel jätkas oma õpinguid Union Theological Seminarys N. Y-is ja Philadelphia Lutheran Theological Seminarys, mille lõpetas 1955. a. jaanuaris B.D. kraadiga. Paralleelselt teoloogilise stuudiumiga õppis ka poliitikat Graduate School of the University of Pennsylvania juures. Õpetajaametisse ordineeriti K. L. United Lutheran Synod of New York and New England of the United Lutheran Church in America poolt, millest osa võttis ja assisteeris ka EELK esindajana praost A. Hinno. 23. veebr. 1955 kuni 1. nov. 1956 oli Bland'i luterliku koguduse õpetajaks Virginia osariigis, mille järele siirdus ULCA Board of Foreign Missions'i teenistusse, asudes 1. juulist 1957 Argentiina eestlasi usuliselt teenima, asukohaga Buenos Aireses. Koostöös EELK peapiiskopi ja Luterliku Maailmaliiduga korraldab ta võimaluse piires ka teiste Lõuna-Ameerika eestlaste keskuste usulist teenimist.

K. Laantee on tegutsenud ka mitmetes eesti ja ameerika organisatsioonides, nagu skaudijuhina Saksamaal, Eesti Üliõpilaskonna USA-s esimehena, Eesti Üliõpilaskonna Välismaal esimehena, korp! Rotalia esimehena, samuti järgmistes organisatsioonides: American Society of Church History, American Academy of Political and Social Science, Foreign Policy Association jne. Tema sulest on ilmunud mitmeid aktikleid ameerika ajakirjades, millest võiks esile tõsta Kirikuajaloo Seltsi poolt avaldatud "The Beginning of the Reformation in Estonia", Church History, dets. 1953.

*

Eesti iseseisvuse algaastail kui ka pärast II Maailmasõda on siirdunud mitu tuhat eestlast Lõuna-Ameerikasse. Kuigi osa neist on edasi liikunud Kanadasse ja Ameerika Ühendriikidesse, on siiski praegu Lõuna-Ameerikas mitmeid suuremaid eestlaste keskusi. Nii on Buenos Aireses ja Sao Paulos kummaski umbes 600 eestlast, Caracases üle 100, Rio de Janeiros 40 ja väiksemaid grupe veel mujalgi.

Suur enamus nendest kaasmaalastest on seisnud väljaspool kogudusi, kuigi osa usuliselt aktiivsemaid on liitunud kohalike saksa või skandinaavia luteri usu kogudustega, mõned ka äärmuslike sektidega ja üksikuid on koguni üle läinud rooma-katoliku kirikusse. Suuremates keskustes, nagu Buenos Aires, Sao Paulo ja Caracas on eesti koguduse asutamine ja eesti õpetaja kutsumine mitmel korral päevakorras olnud, kuid ikka on see põrganud ületamatute raskuste vastu.

Kuna Argentiina on üheks United Lutheran Church in America (Ühendatud Luterlik Kirik Ameerikas — ULCA) misjoniväljaks, siis Argentiina luterlike kirikute misjoni poliitika raames leiti soovitatav olevat toetada ka eesti koguduse organiseerimist ning esitati vastav ettepanek allakirjutanule, kes sel ajal teenis ameerika kogudust Virginias, siirduda ULCA misjonärina viieks aastaks Argentiinasse, peamise ülesandega — teenida sealset eestlast. Vastu võtnud mainitud ettepaneku, alustasin 13. juunil 1957 lennukil New Yorgist sõitu oma uuele töökohale, kusjuures Luterliku Maailmaliidu Ladina-Ameerika osakonna juhataja dr. Stewart W. Herman ja ULCA välismisjoni nõukogu eksekutiivdirektor dr. Earl S. Erb palusid täpsema ülevaate saamiseks külastada ka eestlaste keskusi Venezuelas ja Brasiilias.

Venezuelas peatusin 11 päeva, pidasin armulauaga juma-

lateenistuse Caracases, millest võttis osa 75 kaasmaalast, ja Valencias 17 eestlasele ning toimetasin ühe ristimise. Samuti jutlustasin Caracases ühisel eesti-läti küüditatute mälestusjumalateenistusel, millest ka samal ajal Venezuelat külastav Luterliku Maailmaliidu president piiskop dr. Hanns Lilje osa võttis. Caracase eestlaste usu- ja seltskonnaelu korraldavas komiteesse valiti E. Loderaud, H. Järve, I. Island ja prl. Vardja. Komitee esimehe Ernesto Loderaud'i aadress on: Ceiba A Porvenir 75, Caracas, Venezuela. On loota, et Luterliku Maailmaliidu Lõuna-Ameerika osakonna kaasabil võimaldub mõnel eesti õpetajal USA-st ka edaspidi Venezuela eestlasti külastada.

Rio de Janeiros oli mul nõupidamine konsul K. Astiga, Eesti Seltsi esimehe Waldemar Türneri ja Brasiilia Luteri Usu Kiriku presidendi dr. Ernst Schlieperiga. Arvatavasti avaneb mul võimalus kord aastas ka Rio de Janeiros jumalateenistusi korraldada.

Viimne peatus enne Buenos Airesesse jõudmist oli viis päeva Sao Paulos. Konsul Ferdinand Saukase energilisel korraldusel olid need viis päeva tihedalt täidetud kokkutulekute ja kaasmaalaste külastamisega. Pühapäeval, 30. juunil toimus Sao Paulo luteri usu kirikus jumalateenistus, millest võttis osa 350 eestlast ja armulauast 129 ning õnnistati 18 eesti leeriõpilast 14—26 a. vanuses, kellest enamus olid Brasiilias sündinud, kuid säilitanud oma emakeele. Leeriõpetus oli toimunud portugali keeles kohaliku õpetaja Martin Begrichi juhatusel, kusjuures Jüri Piiraja ja õp. Karl Laantee poolt täiendati seda veel eesti keeles. Jumalateenistus oli sügavaks elamuseks kõigile. Muuseas filmiti see ka kutseliste filmitegelaste Theodor ja Aksella Lutsu poolt. Otsustati ellu kutsuda EELK kogudus Sao Paulos, mille organiseeriv ajutine nõukogu moodustati järgmises koosseisus: Ferdinand Saukas — esimees, Consulado da Estonia, Caixa Postal 4811, Sao Paulo, Brasil; Karl Maarooks, Aksel Ohaka, Jüri Piiraja, Roderich Pruks, Helmi Kenkmann, Helmi Kvarnström, Erna Liblik ja pr. Reichenbach. Peapiiskop dr. J. Köpule saadeti maitsekalt valmistatud tervitus kõigi jumalateenistusel viibijate allkirjadega.

Sao Paulo vajab eesti õpetajat, kes oleks valmis teenima ka portugali või mõnes skandinaavia keeles. Seni kui seal oma õpetajat pole leitud, püüan hoolimata 1055 miilisest vahemaast Sao Paulot mõned korrad aastas lennukiga Buenos Airesest Luterliku Maailmaliidu toetusel külastada ja teenida.

Buenos Aireses on pidanud jumalateenistusi viimastel aastatel eestlastele luteri usu õpetajad kohapeal hispaania ja saksa keeles. Saabusin siia 1. juulil s. a. ülesandega organiseerida ja teenida EELK Buenos Airese Reformatsioonikogudust. Selle nime all see loodetavasti asutatakse 8. septembril 1957 ja hakkab kuuluma ühtlasi ka Argentina Iglesia Evangelica Luterana Unida'sse. Siin toimuvad nüüd eestikeelsed jumalateenistused igal pühapäeval tavaliselt kell 5 p.l. El Rdentor'i luteri usu kirikus Cuenca ja Simbron'i tänava nurgal, Villa del Parque, Buenos Aires. Koguduse nõukogu esimeheks on Andres Pirk.

Koguduse tööd Argentiinas raskendab majanduslik olukord ja sellest tulenev elustandard. Nii on keskmine palk Argentiinas 5—7 korda madalam kui USA-s, kuid elukallidus on umbes 75% USA elukallidusest. Samuti on pidurdavaks teguriks suured kaugused, nii et keskmiselt tuleb arvestada Buenos Airese piirkonnas kirikusse sõiduks poolteist tundi. Nendest raskustest hoolimata loodab uus kogudus arendada hoogsat tegevust ja võib olla aasta paari pärast alustada ka oma kiriku ehitamisega.

Õp. K. Laantee koos osa vastuvõtjatega tema saabumisel Ezeiza lennujaama (40 km Buenos Airesest) 1. juulil 1957

Ajut. kog. nõukogu esimees hr. Andres Pirk tervitab lennujaamas õp. Laanteed saabumisel Buenos Airesesse

ELUKÕRVES

ÕP. A. ABEL

Elukõrves nutab
Süda tormi eel.
Tolmusammas katab
Tähed taevateel.

Hallid on kõik päevad,
Aeg on petlik, karm,
Siiski silmad näevad:
Suur on Isa arm!

Valus troosti annab,
Kaitseb oma last.
Viimaks koju kannab
Võõrsil rändamast.

OSKAR PUHM

Õpet. OSKAR PUHM on sündinud 17. aprillil 1912 Tallinnas. Lõpetanud Gustaf Adolfi Gümnaasiumi Tallinnas kevadel 1929. Sama aasta sügisel astus Tartu Ülikooli usuteaduskonda, mille lõpp-eksamid sooritas jaanuaris 1933 — 20-aastasena. Prooviaasta pidas Petseri Peetri, Tallinna Jaani ja Paldiski kogudustes. Ordineeriti õpetajaametisse 18. veebruaril 1934 Tallinna Kaarli kirikus. Valiti 12. mail 1936 Rannamõisa koguduse õpetajaks (Keila abikogudus), millest organiseeris iseseisva Ranna koguduse 1937. a. Paralleelselt oli usuõpetajaks Tallinna 1. tütarlastegümnaasiumis ja poeglase 7. keskkoolis. II Maailmasõja ajal JR/200 (eesti vabatahtlike rügement Soomes) vaimulikuks ja hiljem Eestisse tagasi pöördudes kodumaal. Pagulasena Rootsis ja juunikuust 1948 ühendriiges, kust siirdus Kanadasse ja valiti 31. oktoobril 1948 Eesti Ev.-Luteri Usu Koguduse Torontos (praegune Peetri) õpetajaks. Kogudusest on 9-aastase tegevuse vältel kujunenud vaba maailma üks suuremaid ja tugevamaid eesti kogudusi.

PEETRI KOGUDUS

Eesti ev.-luteri usu Peetri kogudus Torontos on asutatud 3. augustil 1948. 70-st asutajast liikmest on kogudus kasvanud (viimane loendus 1. juulil 1957) 3742-hingeliseks. Kogudus on oma koosseisult väga noor. Nii on lapsi alla 10 aasta hinge- kirjas 578, alla-leeriealisi 927. Kõige arvukam vanuseklass 30—40 aastani — 969 hinge. Üle 60 aasta vanuseid on koguduses ainult 178. 9 tegevusaasta vältel on koguduses ristitud 520 last, leeritatud 345 noort, laulatatud 507 paari ja maetud 74 koguduseliiget. 1956. aasta aruanne näitas läbikäiku \$27.880. Kogudusel on oma kirik, mis sisse õnnistati 25. septembril 1955. Kirik läks maksma koos krundi, varustuse ja oreliga (tellitud Saksamaalt Walkeri firmalt Ludwigsburg'is, Württ. hinnaga \$13.000, 1077 vilet) ca 190.000 dollarit. Kirikus istekohti 500, alumise saali mahutavus 300.

Koguduse juures töötab pühapäevakool (alates jaanuarist 1949), milles õpib regulaarselt üle 100 õpilase, leerieelsete rühmas üle 30. Koguduse juurest on startinud Toronto Eesti Täienduskool ja skaudi- ning gaidi-lipkondi. Noori käib suhteliselt arvukalt kirikus ja võtab innukalt osa koguduse üritust. Kogudus on käendanud ja aidanud Kanadasse üle 1000 kaasmaalase. Vaimuliku töö kõrval pühendatakse rahvuskultuurilisele tegevusele palju hoolt. Kogudust teenib alates 31. oktoobrist 1948 õpetaja Oskar Puhm. Koguduse esimeseks esimeheks oli Eduard Poola, organiseerimisajastu esimeheks Jüri Reial, kiriku ehitamise ajal Oskar Paas ja praegu Karla Betlem. Koguduse asutamisest tänapäevani on koguduse juhatuse ja nõukogu liikmeks olnud Eduard Kuuskne. Pühapäevakooli kauaaegseks juhatajaks on Meta Puhm ja leerieelsete töö juhatajaks ning pühapäevakooli koorijuhiks Linda Soopere. Kogudusel on oma kalmistu osa Westminster Memorial kalmistul ja matusekassa.

*

Viimases maailmasõjas pidid eesti sõdurid tihtigi võitlema kodumaast eemal ja eri rinnetel. Ükskõik missugust mündrit olude sunnil ka kanti, oli kõigil ometi ühiseks sooviks võidelda Eesti vabaduse eest ja hävitava kommunistliku türannia ning barbaarsuse vastu. Tuhanded ohverdasid selles võitluses oma elu ning tervise ja tasuks selle eest tembeldati meie sõdureid mitmel pool ja nii mõnigi kord sõjakurjategijateks ja

suleti esialgu Lääne piiridki nende emigratsiooniks. Sellest halvaks panust ja ülekohtusest kohtlemisest hoolimata oli eesti sõduri võitlus ideeline ja õige. Seda on Läänemaailm pärast veriseid kogemusi ise pidanud tunnistama.

Puhake, parimad pojad!... Rumaluse ja mõistmatuse udu teie kalmudelt ja kääbastelt on hajumas... Teie olite rinde-sõdurid tõe ja õiguse eest ja esimesi võitlejaid inimkonna vabaduse eest... Mälestus teist on püha ja ületab hauagi...

Aastail 1943–44 pages üle lahe palju eesti noori, kes vabatahtlikena koondusid vennasrahva soomlaste kuulsusrikkasse armeesse. Enamus neist olid 18–25-aastased vaprad, ideelised poisid, kes koos soomlastega tahtsid võidelda meie maa ja rahva põlisvaenlase vastu. Nende sooviks oli saada korralik väljaõpe, et seda hiljem vajaduse korral rakendada kodumaa kaitsmisel. Nende eesti vabatahtlike üldarvu (maa- ja mereväes, vähemal määral ka eriüksustes) võib umbkaudselt arvestada 3000-le mehele, neist 2600 jalaväerügemendis JR 200, mille juures teenisin sõjaväe vaimulikuna (sotilaspappi'na). Rügemendi koosseisus töötasid allohvitseride (160-le mehele) ja ohvitseridekoolid (viimasena mainitu lõpetasid 147 meest), et anda Vaba Eesti armeele lisaks eriti metsavõitluseks ettevalmistatud kaadrit. Rindekogemustega mehed koondati I pataljoni ja paigutati Rajajõe lõiku (Leningradi künnisel). II pataljoni ja koolide asupaigaks oli Taavetti.

Pärast venelaste sisseurret sakslaste piiramisrõngasse Leningradi juures jaanuaris 1944 kuhjus tohutul hulgal vene sõjamaterjali (koos rikkaliku abiga Ühendriikidest) Soome rindejoone vastu Karjala Kannasele. 1944. a. 9. juuni varahommikul pääses valla tohutu põrgu selles rindelõigus. Nagu hiljem on selgunud, oli selles läbimurdelõigus venelastel rakendatud 300–400 kahurit ja miinipildujat ühe kilomeetri peale. Sellele lisandusid veel massilised lennukite ja tankide rünnakud. Niisugusele õudsele survele ei suutnud sõjaväsinud soomlased enam vastu panna. Pealegi oli neil sõjamoona väga kasinalt, nagu lennukeid, tanke ning tankirusikaid. Nii murti läänemaailma toetusel demokraatse väikerahva vastupanu. Kuid hoolimata neist kohutavatest löökidest suutsid soomlased rinde siiski stabiliseerida Viiburi lahe lääneranna joonel. Nad sooritasid koguni lokaalseid vasturünnakuid kuni rahulepinguni, õiendades mõnel pool tulemuslikult rinnetki.

Karjala Kannase tõrjelahinguis täitsid ka eesti vabatahtlikud auga oma ülesanded. I pataljon, mis asus Valkeasaare lõigus, oli suurrünnaku algusest peale kahurväe turmtules ja lennukite, tankide ning jalaväe alaliste rünnakute objektiks. Tulemuslikult aga suleti siin tee venelastele Terijõe suunas, tagades ja kattes 10. diviisi staabi evakueerimist ning Soome lahe rannal võitlevate üksuste taganemist. Mõnigi kord kaitseid eestlased viimastena positsioone ja taandusid alles kottilangemise ohus. Võitlusmoraal oli kõrge. Võideldi alistumatult. Vangi langes ei eeldatud venelastelt mingit halastust. Oma kangelasliku võitlusega teenisid eesti vabatahtlikud Soome ülemjuhatusel täieliku tunnustuse. Eestlaste kaotused Soome rindel möödunud maailmasõjas (kaasa arvatud kõik väeliigid) on ümmarguselt 200 langenut ning teadmata kadunut ja 500 haavatut. Enamus „Soome vabaduse ja Eesti au eest“ langenud puhkab Hietaniemi ja Malmi kalmistuil (Helsingi lähedal), mõnikümend Karjala Kannasel, üksikuid Soome lahe rüpes... Tänu korralikule väljaõppele ja taibukale individuaalsele võitlusviisile võõras ja kinnises maastikus, vahel isegi vaenlase seljataga, suudeti vältida veelgi suuremaid ohvreid.

Suurrünnaku veidi vaibudes hakkasin avaldama „Helsingin Sanomates“ langenute mälestuskuulutusi. Tsensor aga polnud sellega nõus, kuna see võis äratada liialt tähelepanu. Lõpuks lubati siiski 5 kuulutust päevas avaldada. Eestisse tagasipöördumisel jäi see kuulutuste seeria pooleli.

Venelaste Eesti piiridesse jõudmine mõjus vabatahtlikele Soomes rusuvalt. Ehkki ka seal võideldi bolshevike vastu, tunti oma südames, et meie õige koht on siiski nüüd seal, meie kodumaal. Me pole kargurid (sõjaväejooksikud), vaid mehed, kes selleks pagesid üle lahe, et omandada vajalikku relvakäsitsust meile südamelähedases armees, et seda hiljem kasutada oma isade maa kaitsel. Puutusin kokku sadade poistega isiklikult ja tean, et selline mõtteavaldus oli spontaanne. Mingit kihutustööd selleks ei tehtud. See oli vaba rahva nooruse kindel veendumus, olla solidaarne oma võitleva maa ja rahvaga ning anda omapoolne panus. Nii oli neid kasvatatud. Selles otsuses ei oleks keegi neid suutnud väärata. Soome peamaja oli esialgu äraootaval seisukohal, kuid hiljem anti meeste jaoks individuaalselt otsustada, kas jääda või minna?... Üle 80 protsendi valis kodutee.

Vabatahtlikud koondati rindelt Hangösse. 19. augusti varahommikul laaditi relvadeta ja paberist kottidega soome mundris mehed (arvult 1775) transportlaev „Warthelandile“ ja sama päeva lõuna paiku maanduti Paldiskis. Kokku teise transpordiga tuli Eestisse tagasi umbes 2000 nn. Soome-poissi.

Eesti vabatahtlike Soomest lahkudes ilmus ülemjuhataja marssal Mannerheimi päevakäsk nr. 129 (16. aug. 1944), milles öeldakse muu hulgas järgmist: „Eesti vabatahtlike enamuse lahkudes meie maalt avaldan tänu ja tõsist tunnustust nende abi ja tulemusliku teenistuse eest Soome armees. Mõneski kõvas võitluses on Eesti üksused osutanud kangelaslikkust ja sõjamehelikkust, mis on auks nende isamaale ja raskesti katsutud rahvale...“

Polnud kerge tagasituliijail. Okupatsioonivõimud toimisid ka Soome-poiste suhtes väärilt ja mõistmatult. Kõike seda pidi taluma, kuna meie maad ähvardas palju jõhkram vaenlane. Mehed paigutati Männiku laagrisse (Tallinna lähedal). Tuli vahetada mundrit, või nagu poisid ütlesid — „vahetada kesta“. Tervel hulgal õnnestus siiski säilitada soome välihall. Nende hulgas ka pastoril, koos tunnustega (ristimärgid). Sakslased olid üldse hädas selle Soome-poiste pastoriga, sest Hilteri Wehrmachtis, ammugi SS-s polnud sõjaväepastorite institutsiooni. Kõigepealt soovitati pastoril sõjaväest lahkuda. Pärast kindlat eitavat vastust tuli kõrgemalt poolt korraldus, et võib jääda. Sain ainulaadse dokumendi: „Herr Pastor“... SS koosseisus!... Soome-poiste pataljonid eliitväeosana olid nimelt liidetud SS-ga, ehkki neil vaimselt polnud midagi ühist „välkudega“. Poistele ütlesin naljaks: „Selle SS-i ma matan.“

21. augustil toimus Männikul meie rügemendi lipu lehvides vastuvõtuparaad. Lipu olid meile kinkinud eesti emad. See lipp oli omal ajal salaja Soome toimetatud ja kandis motot: „Kodumaa kaitseks, tuleviku pandiks!“ See lipp on maetud Tallinna lähedale ja ootab paremaid aegu.

Oma tuleristest said Soome-poised kodumaal 28. augustil Tartu rindel. Hoolimata nigelast varustusest võideldi vaprase ja vaimustusega. 44 raudristi ja veel enam puuriste on selle tunnistajaks. Diviisi komandör oma kõnes märkis, et tal on esimene juhus ühele pataljonile anda korraga nii palju raudriste. Muide — Soome-poiste ridadesse kuulusid ka kaks naissõdurit hüüdnimedega Jüri ja Jaan. Koos haavatutega kaotas pataljon

selles esimeses lahingus 200 meest. Tulemuseks aga oli, et koostöös teiste löögiüksustega heideti venelane tagasi Emajõe taha. Tänu noile ohvrimeelseile võitlejale rindel, kes kaitsesid oma eluga meie kodumaad, anti tuhandeile võimalus pääseda vabasse maailma. Kas on pääsenud ka mõtelnud sellele verehinnale, mida maksti nende eest Sinimägedel ja Tartu all?...

Rahuleping Soomega andis venelastele võimaluse heita Eesti rindele uusi diviise ja varustust. 17. septembri hommik algaski nende poolt kohutava kahuritulega. Saatuslik lahing oli alanud. Mass ja materjal valgusid üle vastupanuliinide. Purustatuna, ümberhaaratuna, segi vaenlastega, kuid veelgi võideldes taandusid Soome-poiste pataljoni riismed ranniku poole ja metsadesse... Liisk oli langenud. Kodumaa tuli loovutada punasele saatnale... Minu tee viis mind Ranna kihelkonda Tallinna külje all (kus ma varem olin õpetajaks). Tiskre rannast pääsesin põgenema paadiga pärast Tallinna langemist. Soome sõjaväe kompass põhjustas minu kaasavõtmise täiskiljutud paati. Hoian seda kompassi seitsaadik kui kallist mälestuseset.

*

Soomlase vaprase aluseks pole üksi viha oma vaenlase vastu — tema võitlust innustab ideeline vaim: „...teie niuded olgu võõtatud tõega ja teie seljas olgu õiguse soomusrüü“ (Efes. 6, 14). Nagu Moosese palvekäte ülal hoides võitis Iisrael, nii on ka soome rahvas kandnud oma võitlejaid usutiibadel. Sõjaväevaimulikud on aidanud tõhusalt hoida sõduri võitlusemoraali mitte relvi õnnistades, vaid jumalasõnaga pühitsedes võitleja südant ja meeli, et „seista kuradi kavalate rünnakute vastu“. Relv ei sõdi iseenesest, kui teda ei kanna elav inimene, kes on end valmis ohverdama kõrgemate väärtuste eest — oma kodumaa ja inimkonna vabaduse ning parema tuleviku eest!

Ustavalt täitsid soome sõjaväevaimulikud oma kohustusi mitte üksi tagalas, vaid ka rindel. Nende hulgas on langesidki. Nad olid meeste poolt üldiselt hinnatud ja armastatud kui tõsised ja eeskujulikud hingekarjased. Sotilaspapi töö ja ülesanded olid hästi korraldatud. Peaaegu igal pataljonisuurusel üksusel oli oma vaimulik, kelle hooleks oli meeste hingehoid ja vaimne heaolu. Kui rinde olukord vähegi lubas, peeti õhtupalvusi (vähemal määral hommikupalvusi) ja pühapäeva-

del, pühadel ning tähtpäevadel jumalateenistusi. Jagati vaimulikku kirjandust, palve- ja lauluraamatuid, Piibleid, Uusi Testamente jne. Enamus sõdureid kandis kaasas mingit taskuformaadis vaimulikku raamatut, millest vahel süvenemiseks häänematult loeti. Jumalasõna jälgiti hardunult ja laul kostis vägevalt ja reipalt. Rinde piirkonnas, kus polnud võimalik hädaohutult korraldada suuremaid koondumisi, külastas pastor eesliini jõeksukraavegi ja korsusid (punkreid), olles seal palves koos vähema rühma meestega. Loomulikult pidi seal ettevõtte pärast laul vaikima. Sageli kõneldi poistega üksikult, jagades usalduslikult nende muresid ja aidates neid üle nii mõnestki probleemist ja südamevalust. Sõjaväe haiglail olid eripastorid. Lisaks soomekeelsele materjalile anti igale eesti vabatahtlikule emakeelne „Rindemehe lauluraamat“, milles kirikuaastalises järjekorras olid ära toodud 35 üldtuntud vaimulikku laulu, patu- ja usutunnistus, Meie Isa palve ja õnnistamissõnad...

Pastor kandis harilikku sõjaväemundrit. Tunnuseina olid tal õlakuil vaskne ristifiguur ja kuue kaelusel tammelehtede vahel ristimärk. Tervitada oleks tulnud vaimulikul ülemusi majorist alates ülespoole, kuid tegelikult tervitasid ka kõrgema aukraadiga mehed lugupidamise märgiks pastorit varem. Lahinguolukorras töötas pastor tihedas kontaktis arstiga punaseristitelgi juures, jagades surijatele soovi korral armulauda, palvetades koos nendega ja sulgedes nende silmad igavesele unele, kelle võitlusteekond oli lõpule jõudnud. Lahkunu käsin sõjamehe varandus korjati siis pastori poolt kokku ja lähetati ohakseile koos saatetekirjaga langenu viimseist hetkest, soovidest ja tervitustega. Need olid valusad momendid, eriti verinoorte surmavõitluse juures.

Soomlase ja eestlase hingeline maailm on omaette tähelepanuväärne. Rasket soigumist ja hädaldamist oli harva kuulda. Sõja lõpu poole oli puudus korralikust sidumismaterjalist (olid enamuses paberist), tuimendusvahendeist ja narkoosist. Polnud haruldane, et jäsemeid opereeriti unerohuta... Hambaid kokku surudes kannatati valu...

Olgu lõpetades mainitud, et ka õpetaja enese usku prooviti selles katsumiste tules. Välispidistus ja kombelikkus pidi kaduma, et surijaile tões ja vaimus näidata teed igavesele kodumaale. Surm tõi esile, mis oli peidetud inimese südamesse.

Olen olnud paljude surma tunnistajaks (enamuses noored). Neist ei lahkunud keegi, kui nad olid meelemõistusel, palveta. „Õpetaja, paluge minu eest“ või „minuga“, oli eranditult kõigi sooviks. Oma südamesopis on eestlane usklik inimene ja eestlased usklik rahvas... Teine liigutav kogemus oli, et poisid surres mainisid armastusega oma ema. Emale kuulusid ka viimsed tervitused. Vaevalt keegi neist nii südamliselt end kodus oma emale oli väljendanud... Mäletan emadepäeva Taavetti ohvitseridekoolis, mil aktusel „Heli neli“ laulis „Ema-südan“. Enamus poistest neelatasid pisaraid ja pöörasid häälikult palge kõrvale, et mitte reeta „ebamehelikku“ meeleliigutust... Nõnda seob meid, põhjamaalasi, vahel valehäbi ning varjutab meie usku ja tundeid.

Üldiselt on eesti sõdur vapper võitleja. Paljud lahingud möödunud maailmasõjast kinnitavad seda. Olin üllatunud, kui nägin, millise rahulikkuse ja taibuga toimivad noored poisidki kriitilistel silmapilkudel. Mõnigi pealtnäha mittemidagi-ütlev mees oli lahingus nagu uuesti sündinud. Nähtavasti on meie rahvale juba sünnis kaasa antud uljas võitlejavaim.

Soome-poiste tuumiku moodustasid haritud, ideelised eesti noored, kes olid valmis võitlema ja ohvrit kandma vaba kodumaa eest. Paljulubavaid noori elusid hävis, paljud piinlesid vangilaagreis, vaevlesid metsades, paljud taluvad invaliidsuse risti, kuid oli ja on pääsenuidki ja neist on võrsunud rida vaimuimesi, poliitikuid, seltskonnategelasi jne. Aga üle kõige, kiirgab igavikust langenute üllust ja armastust... „Suuremat armastust ei ole kellelgi kui see, et ta jätab oma elu oma sõprade eest“ (Joh. 15, 13). Nende vaim elab üle aegade, ja ma usun veendunult, et kord saabub päev ka meie rahvale!

Mõned sooviksid, et inglid taevast maha tuleksid, teised jälle, et surnud haudadest üles tõuseksid; mõned tahaksid, et kuuldu ja loetu ikka ja jälle uute imede läbi kinnituks, ning mõned tahaksid hääli taevast kuulda... Kui Jumal ka kõikidele nendele soovidele vastu tuleks, siis ei oleks sellest õieti mingit kasu, sest jumalasõna sisaldab kõike seda, mida meil on tarvis teada, ja pealegi on selle sõna autoriteet Õige Pitseriga kinnitatud.

Calvin

EESTI ÕPETAJAD AMEERIKLASTE, ROOTSLASTE JNE. HINGEKARJASTENA

Enamik vabaduses viibivaid eesti kirikuõpetajaid on rakendunud eesti koguduste teenimisele. Osa neist töötab täie tööjõuga suuremates eesti kogudustes, mis tegutsevad iseseisvatena ja kannavad hoolt kõigi oma väljaminekute eest. Teine osa kogudusi saab õpetaja palgaks toetust oma asukohamaa luterlikult kirikult. Kolmas osa õpetajaid teenib endale ülalpidamist mujalt, pühendades oma õhtutunnid ja nädalalõpud eesti kogudusele. Üsna väike on nende eesti kirikuõpetajate arv, kes mitmesugustel põhjustel ei võta aktiivselt osa kiriklikust tööst. Isegi need eesti vaimulikud, kes täie tööjõuga seisavad ameerika, rootsi, saksa jne. koguduste teenistuses, säilitavad oma sideme EELK ja ka oma asukohamaa eesti kirikliku eluga.

Väärib mainimist, et viimastel aastatel on pidevalt kasvanud nende eesti kirikuõpetajate arv, kes USA-s ja Rootsis on rakendunud tööle täie tööjõuga ameerika, rootsi jne. koguduste hingekarjastena. Õpetajate valimistel on nii mõnigi kord juhtunud, et valituks osutus eesti vaimulik, kes kandideeris kohale mitme teise vastaval maal sündinud, koolis käinud ja usuteadusliku ettevalmistuse saanud pastoriga. See on tähelepanu vääriiv tunnustus mitte ainult nendele valitud vaimulikele, vaid ka tõsine tunnustus Eesti Kirikule ja Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli usuteaduskonnale.

Kunagi varem ei ole Eesti Kirikul olnud nii laiad tegevuspiirkonnad, nii avar tööpõld. Kunagi varem ei ole eesti pastoriid nii tihedalt kokku puutunud paljude teiste maade kirikliku eluga, rikastades selle läbi oma kogemusi ning eesti koguduste elu ja aidates omalt poolt kaasa ka oma asukohamaade kirikliku elu värskendamiseks.

MEIE KIRIKU USULISE KIRJANDUSE TÖÖPÕLLULT

JAKOB AUNVER

Praost JAKOB AUNVER, cand. theol., on sünd. Vastse-Antslas Võrumaal 22. mail 1891. Vanemad olid seal oma talu pidamas. Lõpetanud 1913. a. Valga reaalkooli, astus J. A. jaanuaris 1914 Tartu Ülikooli ajaloo-filosoofia-teaduskonda ja sügisel 1915 usuteaduskonda, kuulates mõlema teaduskonna loenguid paralleelselt. Ta lõpetas usuteaduskonna 1923. a. cand. theol. kraadiga tööst „Kristus ja Buddha“. Ordinatsiooni järele 1924. a. asus sama aasta aprillis Jüri koguduse õpetaja kohale, kus teenis kogudust kuni Eestist põgenemiseni 21. sept. 1944. Valiti Ida-Harju praostkonna praostiks 1935 ja teistkordselt 1940. 31. dets. 1935 kuni 1939 oli J. A. konsistooriumi assessoriks, millisele kohale tagasi kutsuti ja valiti 12. mail 1943. On praegu EELK Komitee liige ja sekretär asukohaga Uppsalas, Rootsis, kus teenib ka Uppsala eesti kogudust. Ta on osa võtnud LWF konverentsidest Lundis 1947. a. ja Hannoveris 1952. a. EELK delegatsiooni liikmena; on kaasa töötanud paljudes kiriklikes komisjonides ja teistes üritustes. Kirikuõpetaja ameti kõrval oli ta veel ka usuõpetajaks Rae algkoolis, Tallinna tütarlastegümnaasiumis, Tallinna poeglaste kommertsgümnaasiumis ja kaubanduskoolis, viimases kahes kuni enamlaste tulekuni.

Sügisel 1924 astus J. A. „Eesti Kiriku“ tegevtoimetaja kohale ja kinnitati vastutavaks toimetajaks 1. apr. 1925 ning hiljem peatoimetajaks, olles sellel kohal — lühikesed vaheajad välja arvatud — kuni kiriku hooldaja ametisse määramiseni

sügisel 1939. Maapaos toimetab „Eesti Kirikut“ alates 1950. aastast Rootsisis.

J. A. on üks neist eesti kirikuõpetajaist, kes võitles Vabadussõjas rindeohvitserina, olles ühtlasi „Postimehe“ sõjakirja-saatajaks, ning kutsuti sõjateenistusest vabanemisel sama lehe toimetuse liikmeks, kus töötas kuni 1921. a. sügiseni. Sel ajal ilmus tema sulest kokkuvõtlik ülevaade „Leheküljed Vabadussõjast“. Ta oli ühtlasi „Üliõpilaslehe“ toimetajaks. Tema kirjanduslik tegevus, mis algas Eestis, jätkub paguluses. Peale paljude artiklite ilmus tema sulest 1953. a. kirikuajalooline teos „Eesti rahvakiriku ristitee“.

Jakob Aunver kuulub Eesti Kiriku väljapaistvamate ja sihikindlate ideelite võitlejate perre meie rahvakiriku ülesehitamise tööpõllul.

*

Esimesed usulise kirjanduse väljaanded meie kiriku maapaos ilmusid peaaegu ühel ja samal ajal Saksamaal ja Rootsisis 1945. aastal. Need olid 24—127-lk. kirikliku tarbekirjanduse välimuselt vähenõudlikud trükised: **Martin Lutheri väike katekismus, neli kirikulaulude vihku**, „Uuest lauluraamatust“, **koraalide nootide kogu** ja **jõulualbum „Esimesed jõulud“**. Suuremaks raamatuks sellest ajast on **Jaan Gnadenteichi „Usuõpetust noortele I“**. Maapao olukorras jumalateenistuste korraldamine, ametitalituste toimetamine, laste ja noorte usuõpetuse küsimus vajasis hädatarvilikke käsiraamatuid, sest põgenemisel oli neist ainult üksikuid eksemplare kaasa toodud. Nende esimestega püüti seda suurt puudust osaliseltki kõrvaldada.

Neile järgnesid aastate jooksul pidevalt uued väljaanded ja nii on tõusnud meie kiriku raames ilmunud väiksemate või suuremate eestikeelsete trükiste arv 1956. aastaks 41-le, kokku 6518 lk., s. o. 5,44% kogu eestikeelsete raamatute arvust paguluses (753) või 20,11% romaanide, novellide, memuaaride ja luuletuste arvust (194), kusjuures lehekülgede suhe viimastega on 14,02%.

Kui meenutada, et Nõuk. Eestis ei ole meie kirikul võimalik võib-olla peale väikeste kalendrite ainustki usulist raamatut kirikuliikmete lugemislauale anda, siis see kõik näitab kohustavalt, et kogu vastutus ja koorem sellel tööpõllul lasub meie kiriku osal vabas maailmas.

Peatähelepanu kirjastamistöös langeb järgnevail aastail

kiriklikele käsiraamatuile, mitte enam lühikeste kokkuvõtete kujul, vaid igapidi nõudeid rahuldavate väljaannetena. Neid on neli: **„Eesti Evangeeliumi-Luteri Usu Kiriku agenda“**, **„Uus lauluraamat kirikus, koolis ja kodus kasutamiseks“**, **„Koraaliviiside kogu Eesti Evangeeliumi-Luteri Usu Kirikus“** ja **„EELK Põhimäärused“**. Selle möödapääsmatu ülesande sooritamisel on väljaandja, EELK Komitee, ja redigeerijad teadlikud olnud sellest, et praegu ei ole mitte aeg uusi koostada, vaid kogudustele maapaos tuleb anda vajalised raamatud sel kujul, nagu nad neid Eestis kasutasid, ette võttes ainult hädavajalisi redigeerimisi. Agenda käsikirja trükivalmis korraldamise eest on meie kirik tänuvõlglane oma ülemkarjasele, peapiiskop dr. Johan Kõpule, kes täitis oma ülesande suure hoole ja armastusega ning parima kordaminekuga, nii et 1951 ilmunud **„Agenda“** (310 lk.) saab olla meie kiriku „usuelu ja koguduste kindel vaimne ning vormiline ühendaja“ (lk. 5). Uues lauluraamatus on parandatud mõningaid keelevigu ja juurde lisatud teine lisa algupäraseid laule (85). Selle esimene trükk, 6000 eks., on viimseni levinud ja trükki minemas on uus väljaanne vajaliste paranduste ja uute algupärase lauludega. **„Koraaliviiside kogu“** on koostatud Punscheli „Koraaliviiside raamatu“ ja „Viisialbumi“ alusel ning sisaldab kõik meie kirikus lauldavad koraalid ühes seitsme algupärase koraaliga eesti heliloojailt ning lisaga „EELK agenda muusikaline osa“. Teine trükk sellest väljaandest ilmus 1953. a. Selle kogu on koostanud helilooja Adalbert Wirkhaus komisjoni liikmete, praosti kt. Hinno, õp. Abeli, organist Dickwarti ja koorijuht Pruksi kaastegevusel Geislingenis, kus ka esimene trükk ilmus Eesti Kooride Keskuse kirjastusel 1948. Nendele lisas EELK Komitee stensileeritud **„EELK Põhimäärused“**, mille seaduslike sätete alusel kogudused oma korra ja tegevuse on korraldanud. Ei ole kahtlust, et neil nimetatud raamatutel on tähtis osa täita olnud kogu meie kiriku kujunemise ning organiseerimise protsessis maapaos ja et nad seda ülesannet täidavad samuti jätkuval ajal. Meie kirik maapaos ei ole mitte mõni uus asutus, vaid Eesti Evangeeliumi-Luteri Usu Kirik võõrsil on kutsutud ja kohustatud teenima oma rahvast ja maad sellesama õpetuse, nende traditsioonide ja korra alusel, nagu ta seda tegi Eesti vabaduse aastail kodumaal. Neile käsiraamatuile lisaks startis 1957 „Eesti kristlik kalender“ mõlema USA praostkonna ühi-

sel väljaandel ja jätkab oma teekäiku kahe aasta järel ilmuvate aastaraamatutena.

Järgnevalt tuleks peatuda palveraamatute ja jutluste kogude juures. Esimesi on seni ilmunud kolm: **Aleksander Hinno** koostatud „**Palvusi noortele**“ (Geislingen, 1948), **Jaak Tauli** „**Sada palvust I**“ (London, 1948) ja **Johan Kõpu** „**Väike palveraamat** — Igapäevaseid palvusi ja palveid.“ (Stokholm — 1. tr. 1949 ja 2. tr. 1956). „**Palvusi noortele**“ on USA tsoonis Saksamaal asunud eesti kirikuõpetajate (peale ühe autori — Muuli) kirjutatud palvuste kogu. Iga aluseks võetud Püha Kirja sõna seletus lõpeb lühikese palvega; esineb tabavaid pilte ja kirjeldusi. Keelelt on väljaanne korrektne ja hoolega redigeeritud. Koostaja ütleb, et „palvused tahavad olla vaid teenäitajaiks“ ja „abiks meie koolides koolipalvuste ajal.“ „**Sada palvust**“ on kirjutatud autori poolt sama korra järele: kirjasõna, selle seletus, palve ja laulusalm ja kõneleb „palve väest“ „praeguste suurte kannatuste ja murede aegadel“. Neid palvusi kannab sügav palvemeelsus ja elamus. Mõlemad väljaanded on müügilt lõppenud. Kui veel meenutada, et peapiiskop Kõpu koostatud stiilne, ususügav, klassikaliste palvete kogu „**Väike palveraamat**“ juba teises trükis kirikurahva peredes levib, siis võib selles näha meie inimeste hinge palveelu tõsist nälga ning hingepõhjani ulatuvaid lainetusi. Seda tööka ei tohi unustada ja meie usuline kirjandus peaks rikastuma uute palvuste kogudega. Jutluste kogudest ei ole seni muud nimetada kui kadunud praost **Aleksander Tähevälja** „**Uus inimene**“ (1947). See kogu on autorile omane usu tunnistamine okupatsioonide ja suure põgenemise aastate jookul, milles kuuleme inimese palvehüüdu kõigeväelise Jumala poole ja tema vastust kannatavale palvelisele.

Ega meie kiriku usuline kirjandus maapao-aastail ole päris ilma ka niisuguseist teostest, mis seisavad väljaspool eespool nimetatud liike. Pioneerina ilmus Geislingenis Saksamaal **prof. dr. theol. Artur Vööbuse** mais 1946 Göttingenis eesti kirikuõpetajate konverentsil peetud kõne „**Kristlik teadvus ja eetos vanas kirikus enne Konstantiini**“ (12 lk.). Sellele lisandub 1948 **Otmar Pello** põgus usundite vaatlus „**Usundilugu**“, milles autor kirjeldab „üldtuntud fakte“, teemat „üksikutes kohtades paari lausega“ edasi arendades. Seegi töö ei ole enam raamatuturul müügil. Meie kiriku ajaloolist teemat valgustavad mitmed **pea-**

piiskop dr. Johan Kõpu suure asjalikkusega kirjutatud artiklid **ajakirjades ja koguteostes** (üks separaat neist „Sugemeid eesti talupoegade aktiivsusest kirikliku elu alal 17. sajandil“) ja **Jakob Aunveri** Eesti vabaduse aastail kiriku arengut ja tegevust kirjeldav „**Eesti rahvakiriku ristitee**“ (134 lk. — 1953). **Koguteos „Jumala abiga edasi“** (1949), mis on pühendatud piiskop dr. Johan Kõpu 75. sünnipäevaks, mahutab oma kaante vahele peale juubilari elu ja tööd valgustavate artiklite mitmeid teaduslikke vaatlusi kirikuelule lähedalseisvalt aladelt. Teose väärtust tõstab esile rikkalik piltide kogu. Koguteos lõpeb Kõpu trükitud teoste nimestikuga kuni 1949. **Konrad Veemi** oma usulisi ja kõlbelsi tõekspidamisi veenvalt tunnistav „**Elu juhtnõör. Katekismuse seletusi**“ (110 lk. — 1955) „püüab usuteaduse positiivseid tulemusi üldarusaadaval viisil vahendada“ (lk. 7), mida autor kohati päris õnneliku sulega on teinud. **Aleksander Hinno** mälestuspiltide kogu „**Koduvarav**“ (1948), mis lugeja meelt paelub hea portsjoni koduse usulise sentimentaalsusega, pälvib veel tähelepanu rakenduskunstnik Aino Kosk-Smiti kunstipäraste illustratsioonidega. Sellega ei ole minu mälu järele kõrvutada Eestiski ilmunud usulise kirjanduse hulgast ühtegi väljaannet. **Aleksander Abeli** luuletustekogu „**Rändaja laulud**“ (1949), välimuselt vähenõudlik, esindab algupärast vaimulikku laulu suuremalt jaolt ajavahemikust 1938—1949 ja selles lauldakse põgeniku usulistest elamustest, usust ning lootusest: „Otsin pajuurbi,/Oja kaldal neid;/Meenub päevi kurbi,/Rõõmsaid randu, teid“ („Kevadmälestusis“), ning laulus „Õitsev kallas“: „Ja süda Loojalt troosti loodab,/Ka risti all veel õnne ootab.“

Meie pagulaskiriku ajakirjanduse tee avab „**Kirikuleht**“ **Aleksander Hinno** toimetusel Geislingenis 1947. Kaks esimest numbrit ilmusid stensileeritult ja siis kuni 28. numbrini trükitrahtnikas, hiljem jälle kuni ilmumise lõpetamiseni 1955 (kokku 84 numbrit) stensileeritult. Briti tsoonis algatatud üritus ei andnud tagajärgi, sest UNRRA keeldus luba andmast ja Briti sõjaväevalitsus ei andnud paberit. Kuigi „**Kirikuleht**“ on ilmunud kogu aeg välisabiga, ei koosne ta sisu mitte ainult usulisest, hingekosutavaist kirjutistest, vaid seal leiame kiriku ülesandeid kirjeldavaid artikleid, ülevaateid kiriku elu ja töö kohta, eesti kirikuloolisi kirjeldusi, teateid koguduste elust jne. Sellega püüdis ajakiri kuni kiriku häälekandja „**Eesti Kiriku**“ ilmuma hakkamiseni (1950) kirikliku ajakirja ülesandeid täita

ja jääb kirikulooliselt mõnel määral allikmaterjalide koguks. Seoses Saksamaalt väljarändamisega vahetusi toimetajad: Aleksander Hinnole järgnes Otmar Pello, siis Aleksander Abel, Karl Lipping ning alates a-st 1950 Konrad Veem.

A. 1950 alustab Chicagos Valter Viksi toimetusel National Lutheran Council — Division of American Missions'i väljaandel ilmumist kuukiri „**Usu Sõna**“. 1951. a. lõpul asus toimetaja kohale Harry Nuudi, kes toimetab ajakirja kuni 1955. a. lõpuni, mil väljaandja keeldus väljaandmise toetamisest. Selle ajakirja lehekülgedel peaaegu puuduvad meie kiriku elu ja tegevust kirjeldavad artiklid, ka sõnumid, ja on leida väheseid eesti kirikute pilte. Sisu täidavad usulised-hingekosutavad artiklid suuremalt jaolt eesti kirikuõpetajate sulest. Sisult samal joonel stardib pärast „**Usu Sõna**“ seismajäämist 1956 „**Hea Sõnum**“, millest seni on kõigest kolm numbrit ilmunud. Selle väljaandjaks oli Harry Nuudi Chicagos. Nii on kirikliku ajakirja ülesanded ja kohused täita üksi kiriku häälekandjal „**Eesti Kirik**“, mis ilmumas 7. aastakäiku. Ajakiri ei olene välismaistest toetustest, mis võiksid kuidagi tema suunda ja meelsust piirata või mõjutada. Kui nimeks on võetud „Eesti Kirik“, siis sellega on tahetud ütelda, et kiriku häälekandja maapaos jätkab sedasama tööd, mis tegi „Eesti Kirik“ vabas Eestis. Ajakirja toimetab Jakob Aunver. Kaastöölisteks on eesti kirikuõpetajad ja kirikutegelased vabas maailmas.

Õp. mag. Rudolf Kiviranna sulest on alates 1952. a. New Yorgi koguduse väljaandel vihkudena või traktaatidena ilmunud **jutlusi ja usulisi artikleid** ligi 200 suureformaadilise lehekülje ulatuses. See on uudeks viisiks kanda jumalaskõne kõige laiematesse ringidesse vabaduses elava eestlaskonna keskel. New Yorgi koguduse õpetaja jutlused ja artiklid on selliselt levinud üle kogu vaba maailma 5 aasta jooksul rohkem kui sajast tuhandes eksemplaris.

USA mõlemad praostkonnad on nüüd asunud tööle samal alal, kirjastades masslevitamiseks traktaate ja jutlusi.

Eespool olen nimetanud tähtsamaid töid, neid mõne reaga iseloomustades. Selles lühikeses ülevaates ei ole ruumi peatuda üksikute tööde juures, esile tõstes ka nendes leiduvaid puudusi; sellest on juttu olnud raamatute ilmumise puhul. Üldiselt võib küll konstateerida, et ei ole puudu olnud heast tahtest anda raamatule korrektne välimus. Kui esimesed bro-

shüürid olid selles mõttes primitiivsed, mis tingitud olukorrast ilmumise ajal, siis muutus hiljem raamatu välimus tähelepandavalt ja ei jää maha muust kirjandusest. Sedasama võib ütelda keele kohta, mis seisab üldiselt eesti raamatu keele tasemel.

Seni saavutatud tulemused kutsuvad veel intensiivsemale kirjutamisetööle. Usulise raamatu järele püsib nõudmine; see ei ole raugemas, vaid ennemini tõusmas. Oleks ebatark seda mitte kuulda ja näha. Usuline raamat on tähtsamaid tegureid usu õpetamise, süvendamise ja kasvatamise töös. Ta on tõhusamaid võitlusvahendeid kommunismi, materialismi ja sekularismi vastu. On puudus usuõpikuist lastele ja noortele. Ei ole saadaval ka enam leerilastele kirjutatud õpikut „Usuõpetust noortele“. Piibli uue trüki käsikirja trükivalmis seadmine nõuab veel aega. Populaarusuteaduslik kirjandus ootab teostajaid. Jutlusteraamatule peaks lisa tulema. Memuaarid jutustaksid elavalt kiriklikust tööst ja elust minevikus. Peaks mõtlema kordustrükkidele Eestis ilmunud parematest usulistest raamatutest. Tõlkekirjanduski vääriks vahest tähelepanu. Küll muudki tuleb töökavasse ajaga.

Aga usulise kirjanduse loomingu jätkamiseks ja kirjastamisetöö edasiviimiseks on vaja ülesannet soodustavaid tingimusi ning alust. Autorilt ei peaks enam ootama armastustööd nagu suuremalt jaolt seni, vaid iga töötajaja on tasu väärt. Viljakam kirjastamine ei ole võimalik ilma tegevuskapitalita. Meie kirik on tänulik välisabi eest luterlikelt kirikutelt, millega võimalik on olnud mõnd hädavajalist käsiraamatut kirjastada. Aga „Usu Sõna“ ja „Kirikulehe“ ilmumise lõppemine kõneleb selget keelt, et kirjastamine tuleb esmajoonel rajada oma ressurssidele, mitte lootma jäädes välisabile. Selles suhtes seni saavutatud edumaa peaks kindlasti avarduma, et usulise kirjanduse kirjastamine võiks teostuda palju edukamalt praegusest.

Võib-olla kutsuvad järgmised arvud järelemõtlemisele, kuidas suurendada oma tööindlust:

Eesti luterlasi vabas maailmas loetakse ca 65.000, ülejäänud 15.000 kuuluvad kas ap. õigeusu kirikusse ja vabakogudustesse või seisavad koguni väljaspool kirikut. Vabakogudustel on kuni 1956. a. ilmunud 21 ja ap. õigeusu kirikul 6, kokku 25 trükist meie kiriku 41 juures, kokku 1903 lk. meie 6518 vastu.

KAKS LAULU

A. Hinno

OH EMA, SINU ARMUSÜDA...

P. 141

Oh ema, sinu armusüda	Sa astud palves Looja ette
Ei väsi iial tuksumast	Me õnne pärast päeval, ööl,
Ja sillutamast lastel' rada,	Sa usaldad meid tema kätte,
Mis hoiab meid siin eksimast.	Kes jagab õnnistust me töö!.
Sa elu karmis võitluses	Su ohvrimeel ja armastus,
Meid saadad rõõmus, muredes.	See kõik — su elu tunnistus.
Sa õpetad ja jagad armu	Oh Issand, saada, ole ligi
Ning näitad üles armastust,	Me emal' tema võitlustes,
Sa karistad ja annad hirmu	Tall' ole varjupaik ja tugi
Ning nõuad kindlat ustavust,	Ta valgust nõudvais püüetes,
Et valguses me kasvame	Et ema arm meil' osaks saaks
Ja tõe teed tallame.	Ja sinu õnnistus meil' jääks.

ISSAND ON NII HEA...

P. 324

Issand on nii hea,	Issand on nii hea,
Hing, oh seda tea,	Hing, oh seda tea,
Looda temale.	Ära kurvasta!
Ta su vaeva, valu,	Olgu pilvi palju,
Mida sa ei talu,	Saatust ka nii palju,
Tõrjub eemale.	Tee nii sihita.
Kummarda	Siruta
Ja usalda,	Sa kartmata
Mured tema ette kannu,	Talle oma nõder käsil
End ta hoolde anna.	Palves ära väsil

Issand on nii hea,
Hing, oh seda tea,
Tema oma sa.
Tema käes on väge
Pakkuda sul tuge,
Et sind aidata.
Kindluseks
Ja päikeseks
Saab ta sulle häda ajal,
Toeta end ta najal'!

LUTERLIKUST KIRIKUMUUSIKAST JA SELLE ARENGUST MEIE KODUMAAL

JUHAN AAVIK

Professor JUHAN AAVIK on sündinud 2. sept. 1884. a. Holstre-Pulleritsa koolimajas Viljandimaal. Samas alustas ta ka oma kooliteed, mis sealt edasi viis Paistu ja Viljandisse. Muusikalise erihariduse sai J. A. Peterburi konservatooriumis, mille lõpetas kahel erialal — puhkpillide osakonna 1907 ja kompositsiooni 1911. aastal.

Oma kutsealal tegeutsedes on professor Juhan Aavik olnud: „Vanemuise“ muusikajuht (teater, suveorkester, koor), laulu- ja muusikaõpetaja Tartu gümnaasiumides, Tartu Kõrgema Muusikakooli direktor, üliõpilas-segakoori juhataja, „Estonia“ muusikajuht (teater, sümfoonia-kontserdid, „EMO“ koor), Tallinna Konservatooriumi õppejõud 1925—1928, professoriks edutatud ja sama konservatooriumi direktoriks 1933—1940 ja 1940—1944.

Seltskondlikul alal on J. A. tegev olnud Eesti Lauljate Liidu esimehena (1929—1940), Helikunsti Sihtkapitali Valitsuse esimehena (1933—1940) ja juhatuse liikmena paljudes teistes organisatsioonides. Edasi on ta olnud „Muusikalehe“ toimetaja, kirjutanud artikleid ja ülevaateid ajalehtedes, ajakirjades (ka

välismaistes), albumeis, „Eesti entsüklopeedias“, „Eesti bio-
graafilises leksikonis“ jne. Ta on juhatanud üld- ja maakond-
likke laulupidusid, korduvalt tutvustanud eesti muusikat Lätis,
Leedus, Soomes, Rootsis ja Norras. J. A. on loonud heliteoseid
orkestritele, kammermuusikale, soolopillidele ja kooridele;
soololaule, noorsoomuusikat ja lastelaule; koostanud rea lau-
lude ja viiside raamatuid koolidele jne. Asub 1944. a. sügisest
alates nagu tuhanded teisedki kodumaalt põgenenud kaasmaa-
lased Rootsis.

*

Muusikaline element kiriklikul jumalateenistusel ei teeni
mitte ainult helilise kaunistamise eesmärke, mida ta muidugi
ka taotleb, vaid tal on hoopis sügavam ülesanne: süvendada
tundeid palvuse vaimsesse osadusse, sulatades hinge vastu-
võtlikumaks, leebemaks ja innustatumaks jumalasõna kuulmi-
seks, mõistmiseks ning õndsakstegeva jõu ammutamiseks sel-
lest ühenduses liturgilise teenistuse käiguga kui ka selgitava
jutlusega. Sellise osatähtsuse tõttu jumalateenistuses on muu-
sika rakendamine kujunenud oluliseks osaks või komponen-
diks vist küll kõigis konfessioonides ning selle arengu eest
hoolitsemine kuulub ilmtingimata ka kiriku ülesannete hulka.

Kirikus rakendatavat muusikat võiks jagada tegelikult
kahte liiki: ühelt poolt nõndanimetatud kõrgem kunstmuusika
ja teiselt poolt jälle üldrahvalik ühislaul. Esimest esindab
peamiselt kirikukoori laul, hilisemal ajal ka solistid ning orga-
nisti eel-, vahe- ja järelmängud. Teise liiki kuulub koguduse
koraalilaul ühes õpetaja retsitatiividega liturgilises osas. Vii-
mane võib muutuda õpetaja kultiveeritud häälematerjali ja
musikaalsuse puhul ka kunstiliselt nauditavaks muusikaliseks
elamuseks. Kõige selle juures on olulise tähtsusega jumalatee-
nistuse muusikalise kava valik ja selle koostamine, et teatav
rezhii paigutaks vastavad ja sobivad muusikalised fragmendid
nõnda ja niisugusesse järjekorda, et need teenistuse põhilist
elementi — sõnalist osa — ei varjutaks, vaid selle elustavat
mõju just tõsta aitaksid. Usk on rohkem tunnetega kui mõis-
tusega vastuvõetav ning muusika ongi soodus vahend, mis tun-
deid vastavalt häälestab. Sellepärast on eriti tähtis, et muusi-
kalist elementi jumalateenistuses väga tähelepanelikult ja
teadlikult kasutataks vastavat meeleolu soodustava teginena.

Sisuline ja praktiline kirikumuusika eest hoolitsemine oli
Eestis antud EELK Kirikumuusika Sekretariaadi kätte. See

institutsioon asus EELK Konsistooriumi juures ning tema üles-
andeks oli korraldada ja arendada vaimulikku muusikat, mida
rakendati jumalateenistuste kaunistamiseks ja usulise elamuse
süvendamiseks. Kuna see toimub peale orelimängu just suurel
määral kirikukooride kaudu ja nende aktiivsel kaastegevusel,
langes sekretariaadi peamiseks ülesandeks kooride organisee-
rimine, instrueerimine, neile vajaliku repertuaari soetamine,
osalt ka vaimuliku muusika ühisürituste korraldamine jne.

Kirikumuusika Sekretariaadi kirjastusel oli meie iseseis-
vusaja lõpuni ilmunud juba umbes poolteistkümmend kiriku-
muusika segakoori vihku, mis sisaldasid vaimulikku koorilite-
ratuuri maailma noodikirjanduse klassikast kuni uuema ajani,
aga ka eesti vastavat omaloomingut. Sekretariaat kujunes ki-
rikukoori ühendavaks lüliks, niiõelda keskorganisatsiooni bü-
rooks, kuigi vormilist kirikukooride liitu veel polnud asutatud.
Sisuliselt aga koordineeris ja instrueeris sekretariaat siiski
nende tegevust. Selle tulemusena peeti mitu vaimulikku lau-
lupäeva laiemas ulatuses kui ka kohalikes piires, mis hästi õn-
nestusid ning kirikukooride tegevust tugevasti elustasid.

Akadeemilise Eesti Helikunstnike Seltsi poolt 1934. a.
väljaantud eesti muusika almanaki andmetel oli samal aastal
Eestis 145 kirikut, 40 abikirikut ja 157 palvemaja. Ja kiriku-
kooride arv neis oli tõusnud juba üle saja. Sellest nähtub, et
nende võrk üle kogu maa oli juba küllaltki tihedaks kujune-
nud, mis aja jooksul veelgi täienes. Neid koore ühendades võis
juba tõhusa üldkoori moodustada, mis vaimulikel laulupäevil
saavutaski õige häid tulemusi ja andis mõjuvaid elamusi.

Sellised positiivsed tulemused tuleb suurel määral Kiriku-
muusika Sekretariaadi organiseeriva tegevuse kontosse kanda.
Loomulikult ei saa selles rõhutamata jätta ka koorijuhtide tööd
ja teeneid, kelledena tegutsesid peamiselt kohalikud organistid
ja köstrid. Endastmõistetavalt on koorilauljate aktiivne panus
kõige põhilisema tähtsusega.

Kirikumuusika Sekretariaat asutati 1931. aastal ja moo-
dustati kirikumuusika viljelejaist ning muusikahuvilistest pas-
toritest koosneva kolleegiumina, mille esimeheks oli prof. Au-
gust Topman (kes oli E. V. Tallinna Konservatooriumi profes-
sor ja olevate andmete järele elab praegu pensionärina Nõm-
mel, saades 10. juulil 1957. a. 75-aastaseks). Palgalise sekretä-
rina tegutses algul Tallinna Piiskopliku Toomkiriku köster A.
Siik ja 1937. a. alates helilooja-organist Johannes Hiio, kes

1941. a. venelaste poolt mobiliseeriti ning Venemaale viidi, millest peale tema saatuse kohta andmed puuduvad.

Kirikumuusika ühe põhilisema osa moodustab koguduse laul. Oma põhiolemuselt on see jumalateenistusel kogudust ühendav, aktiveeriv ja sugereeriv psüühiline tegur ja alles teises järjekorras helikunstiline avaldusvorm. Oma haarava sugestiivsusega võib see aga saada ka vägagi tugevaid kunstilisi elamusi andvaks osaks jumalateenistuses. Vanadelt pärimustelt on see osa kirikumuusikast rangelt alalhoidlik, põhjenedes juba reformatsiooniajast alates meile Saksamaalt impoortitud koraalidel. Need koraalid on aegade jooksul saanud meile nõnda omaseks, et paiguti võivad tunduda isegi nagu oma hingest väljakasvanud helivormina. Sellest hoolimata tekitab uuemal ajal ka rahvuslikud pürgimused, nagu üldkultuurilistelgi aladel, milliste sissepääs ka koguduse koraalilaulude repertuaari peaks lubatav olema, nagu seda juba ammu võib märgata nii Soome kui ka kogu Skandinaavia luterlike kirikute koguduselaulus.

Eesti luterliku kiriku koguduselaulu on need rahvuslikud momendid veel võrdlemisi vähesel määral sisse imbinud. Seda küsimust on arutatud ja ka kirikumuusika tegelaskond on selle kohta avaliku kirjasõna kaudu oma mõtteid avaldanud, seda on arvustatud, võimalusi otsitud ja olukorra põhjusi püütud selgitada. (Vaata „Muusikaleht“ 1937. a. nr. 9 A. Karindi artikkel „Meie kirikumuusika olukord ja väljavaated selle arendamiseks“ ja A. Velmeti kirjutis „Mõningaid mõtteid vaimuliku muusika seisukorrast“, „Muusikaleht“ nr. 3, 1939. a.). Kui nende uute rahvuslike motiivide esiletõstmist vajalikuks tunnistada ka meie koguduse laulus, nagu see juba on toimunud meie ilmlikus muusikas — ja see seisukoht tohiks küll paikapidav olla — oleks Kirikumuusika Sekretariaadil selles suhtes ees seisnud vägagi tähtis ja ulatuslik tööpõld, mille teostamisele asumise aga Nõukogude Liidu okupatsioon 1940. aastal järsult katkestas. Olgu ainult võrdluseks märgitud, et teistel konfessioonidel Eestis kirikumuusika keskorganid puudusid, kuigi laulukooride võrk eksisteeris nendegi juures suuremal või vähemal määral (nagu vabakogudused, baptistid, metodistid, adventistid jne.). Katoliku ja apostliku õigeusu kirikuis on aga kirikukoorid kirikuteenistuse korras juba obligatoorselt ette nähtud. Katoliku kogudusi oli Eestis vaid mõni üksik, aga ap. õigeusu kogudusi oli 130, neist 30 venekeelset.

Ja lõpuks lubatagu veidi pilku heita ka tulevikku.

Rahvusliku koraali viljelemist võiks pagulaskirikuiski mõningal määral elustada, kui seda vajalikuks peetakse. Selleks oleks tarvis meie autoritelt koguda ja korraldada vastavaid koraale, mis enne on loodud (M. Härma, K. Türrpu, A. Kapp, A. Wirkhaus, A. Topman, M. Saar, A. Kiiss, C. Kreek, F. Juurme, E. Vörk, A. Karindi jt.) ja edaspidi luuakse, kui selleks vastavat initsiatiivi rakendada. Ka sobiksid mõned lihtsama rütmiga vaimulikud koorilaulud, mis juba repertuaaris olemas. Edasi tuleks juba kõne alla nende sobivate koraalide tutvustamine ja õppimine, mis toimuks pühapäeva- või täienduskoolides, leeris, täisealistele kirikutes ja palvelates selleks korraldatud kokkutulekuil jne. Ei võiks vist öelda, et see võimatu oleks. Muidugi oleks siis aga ka vajalik neid koraale enne kirjastada, et nad leviksid ja inimesed nendega tutvuda võiksid. Esimese pääsukesena ilmuski juba 1956. a. tunnustusväärse tööna „Vaimulike laule segakoorile“ I EELK I praostkonna väljaandena USA-s. Ehk jätkub jõudu ka vastava rahvuslike koraalide vihu kirjastamiseks. See oleks tänuväärne samm koguduselaulu mitmekesistamiseks ja rikastamiseks. Kas ei ole asjast huvitatul mõtet selle üle oma arvamisi avaldada? Allakirjutanu arvates võiks selle küsimuse jaatav lahendamine tuua värskendavat verd ja hingelähedust mitte ainult meie kirikumuusikale, vaid tunduval määral ka meie usulisele teenimisele üldiselt.

ELUMEREL

Koraaliviiside kogu nr. 158

Elumeri mässab valjult,
Kohisevad vetevood.
Kustumas on tuled kaljult,
Maruks läevad tuulehood.
Pilverünkad tõusvad taeva,
Tähesära kadund eel;
Õised varjud katvad laeva,
Kuldsed rannad kaugel veel?

Võitleja ei siiski väsi,
Lootus ärkab rinna seest.
Taeva Isa vägev käsi
Kaitseb mindki tormi eest.
Ja kui ükskord hommik koidab
Koju jõuan rändamast;
Üle lainte rõõmsalt loidab
Valgus sealtpoolt sadamast.

Aleksander Abel

ÜLEVAADE JEEUSE MAAPEALSEST ELUST

KRONOLOOGILINE JÄRJESTUS

- Sügis 26. A.D.** Ristimine — Jordani madalmaal.
Kiusamine — lähedalolevas kõrves.
Esimesed jüngrid — Jordani madalmaal.
Esimene imetegu — Kaanas.
- 27. A.D.**
Paasapühad: Puhastab templit — Jeruusalemas.
Varasem teenimine Judeas — Jordani madal-
maal. (8 kuud. Vaata Joh. ev. 3, 22—36.)
- Detsember:** Tagasitulek läbi Saamaria.
Algab Galilea teenimist.
(2 aastat. Vaata Matt. ev. 4, 13—25.)
- 28. A.D.**
Paasapühad?: Külastab Jeruusalema (Joh. ev. 5, 1.)
Suvi: Kaksteist valitut (Jeesuse jüngrid).
Mäejuutus.
- 29. A.D.**
Veebruar?: Kaheteistkümne väljasaatmine.
Ristija Johannes hukatud.
Kaheteistkümne tagasitulek.
- Paasapühad:** Viie tuhande söötmine.
- Oktoober:** Külastab Jeruusalema (Joh. ev. 7, 2, 10.)
- November?:** Kristuse kirkastus (transfiguratsioon).
- Detsember?:** Galilea teenimise lõpp (vaata Luuka ev. 9, 51).
- Detsember:** Jälle Jeruusalemas (Joh. ev. 10, 22).
Hilisem Judea ja Perea teenimine (umbes 4
kuud).
- 30. A.D.**
Paasapühad: Kristuse ristilöömine ja ülestõusmine.

TÄHTSAMAD VANA TESTAMENDI DAATUMEID meelespidamiseks

Varasemad daatumid on allpool toodud ümmargustes arvu-
des ning ainult ligikaudsed. Nad on siiski küllaldaselt täpsed
selleks, et näidata isikute ja sündmuste ajalist järjekorda, ja

need tuleks pähe õppida leeriõpilastel ja kõigil, kes soovivad
tutvuda Piibliga põhjalikult.

Aadam	umb. 4000 e. Kr.
Veeuputus	" 2400 e. Kr.
Aabraham	" 2000 e. Kr.
Jaakob	" 1900 e. Kr.
Joosep	" 1800 e. Kr.
Mooses	" 1400 e. Kr.
Israeli rahva väljarändamine Egiptusest	" 1400 e. Kr.
Rutt	" 1150 e. Kr.
Saamuel	" 1100 e. Kr.
Saul	" 1053 e. Kr.
Taavet	" 1013 e. Kr.
Saalomon	" 973 e. Kr.
Kuningriigi jagamine (Vaata 1. Kun. 12)	" 933 e. Kr.
Galilea vangipõli	" 734 e. Kr.
Israeli vangipõli	" 721 e. Kr.
Juuda vallutatud Paabeli poolt	" 606 e. Kr.
Jehojakini vangipõli	" 597 e. Kr.
Jerusalema hävitamine	" 586 e. Kr.
Tagasitulek vangipõlvest	" 536 e. Kr.
Templi taasehitamine	" 520 e. Kr.
Ester saab Pärsia kuningannaks	" 478 e. Kr.
Esra läheb Jeruusalemma	" 457 e. Kr.
Jerusalema müüri taasehitamine Nehemia poolt	" 444 e. Kr.

AJASTUD

Veeuputuse-eelne maailm	umb. 1600 aastat, 4000—2400 e. Kr.
Ajavahemik veeuputuse ja Aabrahami vahel	" 400 " 2400—2000 e. Kr.
Vana Testamendi esiisad:	
Aabraham, Iisak, Jaakob	" 200 " 2000—1800 e. Kr.
Israeli ajutine asumine Egiptuses	" 400 " 1800—1400 e. Kr.
Kohtunike aeg	" 300 " 1400—1100 e. Kr.
Kuningriik: Saul, Taavet, Saalomon	" 120 " 1053—933 e. Kr.
Jagatud kuningriik	" 200 " 933—721 e. Kr.
Vangipõli	" 70 " 606—536 e. Kr.
Taas-ülesehitamise aeg	" 100 " 536—432 e. Kr.

HUVITAVAD ANDMEID INIMKONNA TÄHTSAIMAST RAAMATUST

ÕP. R. KIVIRANNA

Ei ole kahtlust, et Piibel on ja jääb inimkonna tähtsaimaks ning sügavaimaks raamatuks. Aastatuhanded on möödunud, palju on muutunud ja vananenud inimkonna elus, aga Piibel on jäänud selleks, mis ta on: Jumala sõna, Jumala kõne ja vastus inimelu tähtsaimatele küsimustele.

Piibel kui Jumala sõna on kristliku usu ja kristliku elu määravaks põhialuseks. Piibli tundmine on tähtis igale kristlasele. Leeri tulles on tähtis teada mõningaid olulisi fakte selle raamatu kohta, mis sügavamalt kui ükski teine on mõjutanud inimkonna mõtlemist ja elu läbi aastatuhandete.

Piibel koosneb kahest peaosast:

1. VANA TESTAMENT (lühendatult V. T.) — heebrea keeles.
 2. UUS TESTAMENT (lühendatult U. T.) — kreeka keeles.
- Kokku on Piiblis 66 raamatut, nendest: V. T. — 39 raamatut; U. T. — 27 raamatut.

Piibli jagamine peatükkidesse toimus a. 1250. Jagamine salmdesse umbes 1550. a. ühe Pariisi trükkija poolt.

Kokku on Piiblis 189 peatükki. Nendest 929 V. T. ja 260 U. T. Kui igal pühapäeval lugeda Uuest Testamendist 5 peatükki, siis on võimalik see raamat läbi lugeda täpselt ühe aastaga.

Aasta päevade arv on 365. Kui sellest maha arvata 52 pühapäeva, siis jääb 313 päeva. Lugeses igal argipäeval 3 peatükki Vanast Testamendist, on võimalik see teos läbi lugeda ühe aasta jooksul. Muidugi ei anna Vana ja Uue Testamendi ühekordne läbilugemine seda kasu, mis saadakse siis, kui Piiblit loetakse vajaliku süvenemisega, rida-realt ja mõte-mõttelt, võttes ta uuesti kätte lühikese, siira palvega: „Jumal, Sina, kes Sa oled minugi Looja ja mu Lunastaja Jeesuses Kristuses, kõnele minuga oma sõna läbi. Vasta mu hinge ja elu sügavamatele küsimustele.“

Piibli kohta maksab sama tõde, mis iseloomustab inimkonna teisiigi suuri ja sügavaid raamatuid: meie saame ta rikkustest ja väärtustest osa alles siis, kui me loeme teda korduvalt ja avatud hingega.

Leeriõpilased loevad leeri tuleku ettevalmistusena läbi

vähemalt ühe Piibli 66 raamatust. Selleks üheks teoseks, mille sisu ja põhijooni iga leeriõpilane peab hästi tundma, on Uues Testamendis leiduv **MARKUSE EVANGEELIUM**. See on lühim Jeesuse elu ja õpetuse käsitus. Ta koosneb ainult 16 peatükist. See on võimalik läbi lugeda ühe öhtuga. Ühekordsele läbilugemisele peab muidugi järgnema süvenenud lugemine peatükide kaupa.

Leeriõpikute hulka kuulub iga leeriõpilase oma **isiklik UUS TESTAMENT** moodsas eestikeelses tõlkes. Saadaval õpetajalt.

Samuti on soovitatav, et iga leeriõpilane enesele muretseks Uue Testamendi moodsas ingliskeelses tõlkes (**American Standard Version**). Kellel on olemas vanem, nn. King James'i nimeline ingliskeelne tõlge, võib kasutada seda, kuigi on parem kasutada uut tõlget.

Kuna enamik noori õpib koolides võõrkeeli, siis on nii keele kui ka usuõpetuse seisukohalt vägagi kasulik enesele osta Uus Testament näiteks saksa, prantsuse, hispaania jne. keeles. Küsige selle kohta lähemat nõu oma õpetajalt.

Sa, püha Jumal kõrges taevas

P. 141

A. HINNO

Sa, püha Jumal kõrges taevas,	Veel rusuv ülekohus katab
Kõik imelikult korraldad;	Me kodu vabaduse teed,
Sa toetad neid, kes mures, vaevas,	Kõik õigluse ja tõe ta matab
Ja õnnetele juhataid.	Ja hävitavad on ta väed.
Su arm ei väsi ialgi	Kuid Eesti palve, hinge püüdi
Meid ait'mast nüüd ja alati.	On kindel, Jumal, aita nüüd!

Ei ole lakand eesti süda
Küll lootmast seda julgesti,
Et viletsus ja suurim häda
Kaob kodumaalt meil' kindlasti.
Me usus julged selles tõest',
Sa lased tõusta päeval ööst.

AKTIIVNE KIRIKULIIGE

UNO A. PLANK

Õpetaja UNO A. PLANK on sündinud 22. juunil 1902 Rõngu vallas Tartumaal. Koolipoisina võttis osa Vabadussõjast, mille lõppedes jätkas poolelijäänud õpinguid ja lõpetas Tartu Ülikooli usuteaduskonna. Õpetajaametisse ordineeriti U. Plank 5. juunil 1938 Tallinna Toomkirikus, mille järele oli üldkiriku vikaarõpetajaks Suure-Jaani koguduses Viljandimaal ja alates märtsist 1939 praost Jaak Variku isiklikuks adjunktiks Jõhvis. Alates septembrist 1939, kui praost Varik asus EELK hooldajaks, oli U. P. asetäitjaks õpetajaks Jõhvi koguduses Virumaal, olles samal ajal ka usuõpetuse õpetajaks Jõhvi gümnaasiumis. Detsembris 1939 määrati U. P. Vastseliina koguduse kohusetäitjaks õpetajaks Võrumaale ja 16. juunil 1940 valiti ta koguduse täiskogu poolt Vastseliina koguduse õpetajaks, millisel kohal püsis kuni põgenemiseni kommunistide eest 1944. a. Saksamaale, kus jällegi oli rakendatud kogu põgenikupõlve kestel kaasmaalaste kiriklikku ja usulisse teenistusse.

Praegu on U. P. Baltimore EELK Markuse ja selle Washingtoni (D. C.) abikoguduse õpetajaks, võttes elavalt osa eestlaste usu- ja kirikliku elu korraldamisest nii kohapeal kui ka üldkiriku ulatuses.

*

Meie põgenedes kodumaalt katkes meil ka side kodukirikuga. Maades, kus olime varjupaika leidnud, tuli meil igapähe üksikult kui ka kõigil üldiselt side kirikuga uuesti luua, kuid juba väga erinevates ja mitmesugustes oludes. Ei saanud enam rakendada meie EELK Põhimäärusi nõnda, nagu need olid rakendatud ja maksvad kodumaal, rääkimata seni juba harjumuseks saanud kiriku majandusliku külje korraldamisest kodumaal kehtinud kujul. Kiriklik elu igal pool välismaal erineb niihästi oma sisemise kui ka välise vormi poolest sellest, millega olime harjunud Kodu-Eestis. Eriti omapärane ja lahkuminev on Ameerika kiriku, resp. koguduse elu, kus on eriti tugevaks kujunenud just koguduse organisatoorne külge. Kuid olulisem sellest organisatoorsest küljest on siiski see vaim, millele need hästi organiseeritud kogudused on üles ehitatud. Et seda paremini mõista, peame esiteks vastama kõige põhilisemale küsimustele kristlase ja kiriku vahekordades. Neid vastuseid mees pidades, siis uuesti pilku heites Ameerika kiriku organisatoorsele kui ka vaimsele küljele selgub meile ehk nii mõndagi, mis oleks rakendatav ka meie koguduste ja meie kiriku organiseerimisel ning ülalpidamisel.

Esimeseks küsimuseks oleks: mis on õieti ristikogudus?

Vastus sellele on lihtne: ta on kogu inimesi, kes usuvad Jeesusesse Kristusesse. Seega on siis kristliku kiriku või koguduse liikmeks olemine põhiliselt ja ainuüksi sõltuv usust Kristusesse.

Teiseks oluliseks küsimuseks oleks: mis on kristliku kiriku, resp. koguduse eesmärgiks või ülesandeks?

Neid ülesandeid või eesmärke on mitmeid. Tähtsamad neist on Jumala teenimine, meelevõõrandamine, evangelisatsioon ehk misjonitöö ja heategevus. Neist mainitud ülesannetest kõige olulisem on esimene: kristlased tulevad kokku, et üheskoos väljendada oma usku Jumalasse, teda teenida ja temale au anda. Selleks tullakse ja kuulatakse Jumala sõna, võetakse vastu tema sakramente, tunnistatakse oma usku, kantakse tema ette palveid ja ande ning lastakse end temal pühitseda.

Mis puutub kiriku teise ülesandesse, s. o. meelevõõrandusse või vaimuvõõrandusse, siis — ükski koguduse liige pole täiuslik oma vaimus ja usus. Seepärast tuleb püüda kasvada Kristuse armus ja tões, elu puhtuses ja pühaduses. Jumala teenimise, kristliku õpetuse ja eeskujuga läbi me kasvatame ja aitame kasvada üksteisel vaimulikes asjus ja usus. Koguduse kui terviku

läbi leiame individuaalselt kui ka kollektiivselt vaimset ja usu-
list meeleülendust ja pühitsust.

Kolmas kiriku või koguduse ülesanne on evangelisatsioon
ehk misjonitöö. Koguduse ja tema liikme väärtuslikumaks va-
randuseks on Kristuse evangeelium. Seda evangeeliumi ehk
armuõpetust peab niihästi kogudus kui ka tema üksikliige hoid-
ma ja kandma igale poole, kus on patu ja pimeduse varjusid.
Selle läbi tuleb püüda päästa iga üksikut hinge, samuti ka
ühiskonda.

Eespoolnimetatud kiriku, resp. koguduse ülesannete kõrval
ei ole sugugi väiksema tähtsusega neljas, s. o. heategevus. Ki-
rik või kogudus on kantud armastusest, omakasupüüdmast
ohvrimeelest. Selle heategevuse sihiks on osavõtu ja abivalmi-
duse läbi juhtida inimesi Jumala headuse ja armastuse juurde,
mida ta ilmutas maailmale oma Pojas Jeesuses Kristuses.

Need neli eespoolmärgitud kiriku, resp. koguduse ülesannet
on lahutamatus ühenduses üksteisega. Ja nende kõikide ühine
otstarve on inimese elu kristianiseerimine. Neist tulenevad ka
koguduseliikmete ülesanded ja kohustused. Neist eesmärkidest
oleneb ka koguduseliikmete vahekord kogudusega ja kaaskrist-
lastega. Kodumaal ei tehtud koguduseliikmete vahel ametlikult
mingit vahet: oli vaid harjumuseks kõnelda headest ja mitte-
headest liikmetest. Heaks koguduseliikmeks olemiseks piisas
sellest, kui koguduse liikmemaks oli korralikult tasutud ja vä-
hemalt kord aastas armulaua käidi.

Paguluses tuleb lugeda kirikuliiikmeiks neid, kes selleks
soovi avaldanud või kes ristimise sakramendi (või ka konfirmat-
siooni) läbi siin on kogudusse vastu võetud. Kõigile teistele,
kes pikkade pagulasaastate jooksul ei ole astunud ühegi elava
ja töötava koguduse liikmeks, tuleb vaadata kui ristikirikust
lahkunuile. Iseenda kristlaseks pidamine ei tee veel kedagi ris-
tikiriku või koguduse liikmeks. Kui isik usub Jumalasse ja Kris-
tusesse, on ta saanud nn. universaalse või nähtamatu ristikiriku
liikmeks. See universaalne või nähtamatu ristikirik aga leiab
enese teostuse ja väljendusvormi kohalikus ristikoguduses, mil-
lega iga tõsiselt usklik inimene ka ühineb. Ja sellest ühinemise
momentist alates on tal kui Jumala majapidajal ka täieline
osa selle koguduse probleemidest ning kohustustest. Siit peale
areneb ja kujuneb välja selle kirikuliiikme vahekord ning suh-
tumine kirikusse. Lõdveneb või koguni katkeb see side kogu-
dusega, on selline liige välja nihkumas ristikirikust. Ja nii jääb

üle vaid võimalus olla aktiivne koguduseliige, või üldse mitte
ristikiriku, resp. koguduse liige, moodsas nn. viisakas sõnastuses
mitteaktiivne liige.

Ameerikas liigitatakse koguduseliikmeid ametlikult kahte
kategooriasse: „in good standing, or not in god standing“. Ta-
valiselt kutsutakse aga neid aktiivseteks ja mitteaktiivseteks
liikmeteks. Niinimetatud „koguduse sõbrad“, kes võtavad vahel
osa jumalateenistusest ja koguduse teistest üritustest, ei ole
koguduse liikmed. Kogudus, kus on palju „mitteaktiivseid“ liik-
meid, on kaugel õigest ja elavast Kristuse kogudusest ja ta ei
täida tavaliselt ühtegi neist ülesannetest (või kui, siis vaid
mõnda neist), millised kristlikul kirikul, resp. kogudusel täita
on, nagu eespool märgitud.

Kes on siis aktiivne koguduseliige?

Nagu eespool öeldud, peeti kodumaal heaks koguduseliik-
meks seda, kes tasus korralikult oma liikmemaksu kogudusele.
See arvamine peab veel paika praegugi siin paljudes koguduse-
liikmetes ja ka õpetajates. Sellest tingitult on meie EELK kogu-
dustes siin ka liikmeid, kes „korrapäraselt“ saadavad oma liik-
memaksud või annetuse kogudusele ära, ilma et nad koguduse
jumalateenistustest või muudest üritustest osa võtaksid. Meie
ei pea neid headeks lasteks, kes oma vanematest eemale hoi-
avad, tasudes neile paremal juhul lapse tänuvõlga igakuise elat-
israha saatmisega. Tänuvõlga vanemate vastu suudetakse ta-
suda vaid seal, kus neid ümbritsetakse armastuse, hoole, tähele-
panu osutamise ja kodu ning elu probleemide osadusega...
Nõnda ootab ka Jumal meilt enam kui ainult meie „kohus-
tuslikku osamaksu“ tema riigi töö heaks rahas.

Jumalal on maailmas mitmesuguseid ülesandeid, milleks
ta otsib inimese kaastööd. Kuid kirikule on ta andnud erilise
ülesande. See ülesanne seisneb hingede lunastamises ja pääst-
mises. Kui suure osa oma elust peab koguduseliige andma sel-
leks otstarbeks? Kui palju oma ajast, talentidest, energiast ja
kõigest muust, mida ta omab siin maa peal?

On kaks teed, kuidas vastata sellele küsimusele. Üks on
seaduslik käsutee, kus kõik on ette kirjutatud, otsustatud ja
määratud. Teine tee on evangeelne, kus pole seadusi ega ees-
kirju. Sellel teel valitseb ja juhib vaim. See vaimu tee ühtub
evangeeliumiga. Kristlane, seistes Lunastaja ees, peab ise leid-
ma vastuse küsimusele, kui palju ta oma materiaalsest ja vaim-
sest varast peab andma jumalariigi töö heaks.

Võtke näiteks aja küsimus... Kui palju oma ajast peab koguduseliige ohverdama kiriku heaks? Kas kogu oma aja? Pool oma ajast? Ühe päeva nädalas või mõned õhtud kuu või aasta jooksul?

Kuna inimeste võimed ja võimalused on mitmesugused, siis ei ole ka ühtset vastust sellele küsimusele. Õige vastuse leiab aga igaüks, kui ta oma südametunnistusest küsib, mida nõuab ja tahab Kristus temalt ja kui kõrgelt ta hindab ise seda õigust elule ja õndsusele, mille Kristus oma kannatuse ja ristisurmaga ka temale on andnud?...

Seesama on maksev ka meie annete, energia, varanduse ja kõige muu suhtes, mida me ainult Issanda armust omame. Iga koguduseliige peab ise otsustama ja näitama, kui kõrgelt tema neid Jumala ande hindab. Ta peab sellest tunnistust andma nii sõna kui teoga.

Üks osa kirikuliiikmeid suhtub ükskõikselt koguduse ülesannetesse ja algatustesse. Mõeldakse, et leidub küllalt teisi, kes neid ülesandeid täita võivad. Kuid mõeldagu, mis juhtuks näiteks meie käele, kui meie seda ei kasutaks? Küllap kõik on kuulnud või lugenud india fakiiride äärmistest usulistest harastustest. Üks selline hoidis oma kätt mitmed aastad oma pea kohal üleväl, kuni see kangestus ning muutus vaid nahaks ja luuks. Käsi muutus kasutamiskõlbmatuks täielikult ja parandamatult... Samuti juhtub koguduseliikmega, kes ei võta osa koguduse elust ühel või teisel viisil.

Kiriku, resp. koguduse vajadusi ja ülesandeid on palju. On tarvis organiseerida jumalateenistusi, õpetada lapsi pühäpäevakoolis, korraldada koguduse majandamist, külastada haigeid, kutsuda ühinema kogudusega neid, kes ei kuulu kirikusse, korraldada koguduse koosviibimisi, hoolitseda altari kaunistamise eest jne. Ülesandeid on küllalt, et iga elava usuga ja armastusega kirikuliige võib leida enesele vastava koha, kus ta saab jumalariigi tööd kaasa teha.

Koguduse töö on ainult seal võimalik, kus koguduseliikmed reageerivad Jumala kutsele ja pühendavad end tema majapidamisele. Ja ainult sellised liikmed on aktiivsed ja tõsised Jumala majapidajad, kes seda ka teevad. „Teenigu igaüks teist selle andega, mille ta on saanud, kui Jumala mõnesuguse armu hea majapidaja.“ (1. Peetr. 4:10.)

Kristlikul või Jumala majapidamisel on kolm peamist tunnust: alandlikkus, rõõmsameelsus ja ustavus. Kõik, mida meie

teeme kirikus või väljaspool seda, peab sündima alandlikkuses, sest ainult Jumala armu tõttu oleme võimelised üldse midagi tegema. Õige Jumala „majapidaja“ juures ei ole ruumi uhkusele, kiitlemisel ega valevagadusel.

Edasi, kõik Jumala teenimine peab toimuma rõõmsa meelega. Evangeeliumi, s. o. rõõmusõnumit ei saa kuulutada ja edasi kanda mornide nägudega, kaebavate huultega, rahulolematu ja toriseva südamega ning tõrkuvate käte ja jalgadega. Kristlasel pole ju suuremat rõõmu kui teenida Jumalat, ega auväärsemat ülesannet kui olla Looja kaastööliseks.

Ja viimselt tuleb seda kõike teha ustavalt. Jumala kaasmajapidajas ja kaastöölises ei tohi olla ruumi juhuslikkusele, viivitamisele ja loidusele. Teda ei tohi mõjutada ega segada isiklikud tujud ja kapriisid. Kui on enesele ülesanne võetud, tuleb seda ka täita. „Ükski, kes paneb oma käe adra külge ja vaatab tagasi, ei kõlba jumalariigile,“ ütleb Issand (Lk. 9:62). Koguduseliikmena tuleb püüda pidevalt täita nõudeid ja ülesandeid, mida Kristus oma kiriku kaudu meilt ootab. Kristus ise ei jätanud midagi täitmata ega tegemata, mis ta enda peale oli võtnud. Samasugune vaim peab kandma ka koguduseliiget. Kus on alandlikkus, rõõmsameelsus ja ustavus, seal edeneb koguduse töö ja teda kannab Issanda õnnistus.

Jumala heaks „majapidajaks ja kaastööliseks“ ei saa ükski juhuslikult. Iga koguduseliiget tuleb selleks kasvatada ja tema hinge nii-öelda kultiveerida.

Ning millised abinõud on olemas hinge harimiseks ehk kultiveerimiseks? Nendeks on jumalateenistused, vaimulikud kontserdid, piiblitunnid, ettekanded, juhatus, nõukogu ja täiskogu koosolekud, hingehoiutöö nii koguduse õpetaja kui ka koguduseliikmete poolt. Kuid on veel üks võimalus, mis vajab erilist rõhutamist: koguduseliikmete külastamine. Meie kodumaa kogudustes oli see peaaegu tundmatu ja vähesed meie kogudused võõrsil praktiseerivad seda. Kuid sellel on määrav tähtsus iga koguduseliikme aktiviseerimisel. Selleks eriti ettevalmistatud arv koguduseliikmeid külastab kord aastas kõiki kaasliikmeid. Selle otstarve on äratada kaasliikmeis enam huvi kiriku ja selle töö vastu ning arusaamist Jumala majapidaja ja kaastöölise ülesannetest ja kohustustest.

Ja millised on siis koguduseliikme ülesanded ja kohustused?

1. Olla tihedas ühenduses Jumalaga, lugeda pidevalt jumalasõna, võtta regulaarselt osa jumalateenistustest ja armulauast.

2. Kaasa aidata aineliselt jumalariigi levimisele ja tööle. „Igal esimesel nädalapäeval pangu igauks teie seast midagi tallele, sedamööda kui temal on jõudu,“ ütleb ap. Paulus. (1. Kor. 16:2.) Kuna kõik see, mida meie omame, on antud meile Jumala poolt, siis juba tänust ja armastusest tema kui hea ja armastaja Isa vastu peaks iga kristlane olema rõõmus ja heldekäeline ohverdaja.
3. Võtta aktiivselt osa koguduse tööst oma annete ja talenditega, mida Jumal meile on andnud; tunda huvi koguduse elu ja vajaduste vastu. Passiivsus ei kuulu kristlikku kirikusse.
4. Elada oma usule vastavalt sõnas ja teos. „Aga olge sõna tegijad ja mitte ükspäinis kuuljad.“ (Jak. 1:22.)
5. Olla hoolas palves nii enese, oma perekonna, oma koguduse ja kiriku, õpetaja ning koguduse juhatuse ja nõukogu eest, samuti ka üldkiriku ja kodumaa eest. Praegune hädaohtlik ajastu, milles elame, vajab kõikide töiseid palveid, kes usuvad ja armastavad Issandat Kristust.

Neis viies punktis olen püüdnud lühidalt kokku võtta koguduseliikme kohustusi ja ülesandeid, mis teda teevad aktiivseks Jumala „majapidajaks“ ja „kaastööliseks“. Kirik ei tegele tavaliste, lihtsate, vaid igaviku asjadega. Seepärast on iga koguduseliikme suhtumine kirikusse tähtis. Jumal ei ole kedagi eemale lükanud enda teenistusest. Vanadus, perekondlikud kohustused, vastutused igapäevases elus, isegi haigus — miski ei vabasta inimest kaastööst, mida ta võib ühel või teisel viisil teha jumalariigi heaks. On tõsi, et ükski meist ei suuda olla täiuslik. Seepärast tuleb õpetada juba ka lastele andmise ja teenimise rõõmu.

John Wesley'l oli kolm seadust: teeni, mida suudad; säästa, mida saad, ja siis anna kõik, mida võid.

Jumalariigile andmine on õnnis eesõigus. Igasugune ohvriand, mis toodud Jumala altarile, olgu see aineeline või vaimne, austab tema nime ja ehitab meid üles kui elusaid kive vaimulikuks preesterkonnaks, et kasvada ja küpseda igaveseks õndsuseks, mis ongi ristikiriku eesmärk, ülesanne ja otstarve. (1. Peetr. 2:5.)

Ülaltoodu on kokkuvõte õpetaja Plangu ettekandest EELK I praostkonna sinodil New Yorgis aprillis 1957.

KRISTLIK SURMA LÄBI LAHKUNUTE MÄLESTAMINE

Mis on kristlik surma läbi lahkunute mälestamine?

On olemas üldine seltskondlik lahkunute mälestamine, mis seisneb selles, et ajalehte asetatakse surmakuulutus. See lahkunu omaste poolt avaldatud surmakuulutus on ühtlasi surmajuhtumi teatavaks tegemine laiemale avalikkusele ja nendele, kellele sellest isiklikult teatada ei saadud. Sellele surmakuulutusele annavad kristlased veel kristliku vormi, mis leiab väljenduse ristimärgi kasutamises ja Piiblist või lauluraamatust võetud lühikeste mõtete lisamise näol sellele kuulutusele, mis annavad edasi kristlikke veendumusi seoses surma ja igavikuga.

Kristlik surma läbi lahkunute mälestamine selle sõna otesses mõttes aga toimub seal, kus leinajad omaksed ja sõbrad kogunevad jumalakotta, et oma kaotuse ja leinaga leida Jumala lähedust. Mälestamise aja suhtes on soovitatav kohe pärast matust õpetajaga kokku leppida. Vastav mälestamise aeg kirikus toimuva jumalateenistuse raames tehakse teatavaks eriti ka nendele, kes olid takistatud osa võtmast leinateenistusest või matusest. Kaugel asuvatele sugulastele saadetakse mälestamise pühapäeva kohta kirjalik teade, et nemadki samal pühapäeval võiksid oma kirikus lahkunut mälestada või vähemalt palves mõelda lahkunule ja nendele, kes kaasleinajad.

Mälestamise pühapäeval tullakse kirikusse varem, et enne teenistuse algust astuda ühendusse oma õpetajaga, kes teostab vastava sissekande mälestamise kohta kiriklike teadete raamatusse. Lahkunu mälestuseks võidakse soovi korral kiriku altarile asetada lilli, tehes seda aga enne õpetajale teatavaks. Samuti on võimalik avaldada õpetajale soovi, et lahkunu mälestuseks oleksid altaril süüdatud leinaküünlad.

Sellise korra kohaselt teostatakse ka nende omaste mälestamist, kelle surmateade saabunud kannatavalt kodumaalt, sealt, kus kommunistliku vägivalda orjalaagrite piirkonnad, või mujalt.

MÕTLE, KUIDAS JA MIDA SA ANNAD KIRIKULE...

Kui ma ei anna midagi —

siis ma olen tegelikult kiriku sulgemise poolt;
ma olen halvaks eeskujuks teistele ja julgustan neid suhtuma kirikusse samasuguselt;
ma olen koguduse surnud rakk.

Kui ma annan vähem kui mul võimalik —

siis ma ei hinda kiriku poolt tehtavat tööd küllalt tähtsaks ja vajalikuks.

Kui ma annetan vastu tahtmist —

ma ei leia rõõmu andmisest;
ma ei saa osa Jumala õnnistusest, sest on kirjutatud:
„Jumal armastab helled andjat.” (2. Kor. 9:7.)

Kui ma annetan kitsilt ning napilt —

ma muutun kitsarinnaliseks ja ahneks;
mu hinge madalus tuleb ilmsiks;
ma annan selle läbi tunnistust, kui vähese väärtusega on Kristus ja tema kirik minule.

Kui ma annan ainult oma koguduse ja mitte üldkiriku heaks —

ma olen oma koguduse eraldanud kiriku kehast nagu oksa tüve küljest, mis lahutatuna ära kuivab;
ma aitan kaasa eesti kiriku kadumisele vabas maailmas;
ma olen loobunud täitmast Issanda käsku: „Minge siis ja tehke jüngreiks kõik rahvad... neid õpetades pidama kõike, mida mina teid olen käskinud.” (Matt. 28, 19—20.)

Kui ma annan vastavalt oma sissetulekule —

ma aitan kaasa koguduse ülesannete täitmisele;
ma tohin loota Issanda õnnistusele, et „...sest kui on head tahtmist anda, siis on see vastuvõetav sel määral kui jõud kannab” (2. Kor. 8:12.);
mul tuleb suurendada oma annetust;
ma tean, et jumalariigi töö vajab tõhusat panust;
ma pean eneselt küsima, kas mu annetus on tõusnud vastavalt minu sissetulekule.

Kui ma annetan süstemaatiliselt —

ma võimaldan sellega kogudusele ette kavandada oma tööd ja tasakaalustada väljaminekuid sissetulekutega;
ma aitan katta jooksvaid majanduslikke kulusid, mida kogudusel tuleb igal kuul võrdselt kanda.

Kui ma annetan ohvrimeelselt —

andes ma teenin Jumalat;
ma aitan kaasa Kristuse vaimul tungida üle viha ja ülekohtu kõrgete takistuste;
ma annan tunnistust Kristuse kirkusest ja selle hindamatust väärtusest kannatavale inimkonnale;
ma annan teistele eeskuju osavõtmiseks halastuse ja armastuse tööst;
ma väljendan oma armastust Jumala ja kaasinimese vastu, tugevdades selle läbi kristlikke sidemeid kogu maailmas.

RAHVUS — JUMALA KINGITUD AARE

„Rahvus iseenesest on ju Jumala kingitud aare ja ristiinimene oskab teda hinnata ning kaliiks pidada ja peab isamaa armastust Jumala sütitatud saameks inimese hinges. Ta lauab südamest:

„Su üle Jumal valvaku, mu kallis isamaa.”

Ja ka: „Su valu südames mul keeb, su õnn ja rõõm mind rõõmsaks teeb, mu isamaa!”

Ristiusk ei ole ilmaski rahvust ja isamaa-armastust hävitanud, vaid ta on seda elustanud ja õilistanud.”

Harald Põld,
eesti uue piiblitõlke valmistaja

LEERIÕPETUSE (KONFIRMATSIOONI) ÜLESANNE

OSKAR PUUSEPP

Õpetaja OSKAR PUUSEPP on sündinud 29. aug. 1898 Vana-Antslas. Kooliõpilasena võttis osa Eesti Vabadussõjast. Pärast E. V. Sõjakooli lõpetamist 1921 oli aktiivteenistuses ohvitserina. Oma elukutse kõrval juhatanud kehalist kasvatust 1. jalaväerügemendis. Eesti sõjaväes ülenatud kapteniks. Osa võtnud II Maailmasõjast 1941—1945 idarindel kompanii- ja pataljoni-ülemana.

Belgia vangilaagrist vabanedes 1946 astus Balti Ülikooli ja selle sulgemise järele 1949 Hamburgi ülikooli usuteadust õppima, lõpetades Hamburgi ülikooli 18. veebr. 1952. Jutlustamise ja usulise tööga alustanud juba üliõpilasena praost V. Viksi, õp. K. Kiiski ja õp. T. Põllu juhtimise all. Konsistooriumi eksamid sooritas 1952. a. suvel peapiiskop J. Kõpu ja eksamikomisjoni juures. Samal aastal 3. augustil ordineeriti õpetajaametisse peapiiskop J. Kõpu poolt Hamburgi Risti kirikus.

Alates 1. okt. 1952 kuni 1957. a. aprillini, mil saabus USA-sse, oli eestlaste õpetajaks Põhja-Saksamaal. Töötab praegu EELK praostkonna Chicagos vikaarõpetajana asukohaga New Yorgis.

Ülikooliajal ja hiljem juhatas õp. Puusepp Balti Kristlike Üliõpilaste Liidu tegevust esimehena ja toimetas eesti kristliku

üliõpilasliikumise ajakirja „LUX AETERNA“ (Igavene Valgus). Praegu Balti Kristliku Üliõpilaste Liidu nõukogu liige.

*

Leeriõpetus evangeelses kirikus on usuõpetuse jätkamine ja senise kristliku kasvatuses süvendamine. See on aluseks elule usus. Leeriõpetust noortele vajame eriti selleks, et neid ette valmistada ja kinnitada **iseseisvaks** eluks. Täiskasvanutele on leeriõpetus meeldetuletuseks kord antud töötusest: elada elu Jumala tahte kohaselt, pidada Tema sõna ja tarvitada ustavalt sakramente (Ap. t. 2; 42).

Tähtsaim osa leeriõpetusest ongi töötusele ettevalmistamine, et „jah“-sõna, millega tunnistame oma usku ja töötame Jumala tahtmist täita, oleks antud täies teadvuses.

On mitmesuguseid arvamusi, eelarvamusi ja väärarvamusi leeri kohta. Sageli võetakse leeriõpetusest osa kombe pärast ja töötus antakse ainult vormiliselt.

Tänapäeval püsib leer veel ainult saarekesena keset suurt liiklemist, peatusjaamana tohtus liiklemisvõrgus, kuhu tuuakse reisijaid kindla sõiduplaani kohaselt ja kust nad jälle lahkuvad lühikese peatuse järele, et rutata teistesse jaamadesse oma elurännakul. Siia saabunud reisijatel on teatud osa peatusjaamu juba seljataga. Leeriõpetusel selgub, et läbisõidetud jaamad erinevad kaaslaste omadest ja kaasatoodud pagas on samuti tunduvalt erinev ning väiksem kirikuameti ootusest. Eelteadmised piiblist ja katekismusest on sagedasti minimaalsed, mis mõjub tõkestavalt leeriõpetuse viljakusele.

Teiseks tõkestavaks asjaoluks on lastevanemate huvi puudus leeri suhtes. Osa neist peab leeri ülearuseks, osa laseb lastel leeris käia traditsiooni pärast ja peaarõhk langeb siis tavaliselt välisele vormitäitmisele. On aga siiski veel palju vanaemaid, kes soovivad anda oma lastele tõsist, pühakirjalist usu põhja, ehkki nad ise on võõrdunud kunagi leeriajal õpitust ja hiljem ei ole enam sidet pidanud koguduse eluga. Tookord oma nooruses nad ei mõistnud või ei pannud tähele Kristuse õpetust: „**Pidage kõike, mis mina teile olen käskinud,**“ (Matt. 28, 20) ega jäänud ka „**apostlite õpetusse ja osadusse ja leivamurdmisse ja palvetesse**“ (Ap. t. 2, 42).

Leeriõpetus (konfirmatsioon) kaotab oma sisu, kui ta toetub ainult töötuseandmisele, millel puudub tõsine meeleparandus

(Matt. 3, 8 jj.) ja usk Jumala armusse, mis meile osaks saanud ristimise läbi. „Sola gratia“ (ainult arm) — õpetasid reformaatoreid, s. t. ainult Jumala abiga suudame täita oma leeritöötust. Meie ei saa toetuda oma moraaltunnetusele, nagu suudaks üldse keegi iseenesest, oma inimliku kõrge moraali elada Jumala meelepärast elu! Ainult võhiklik vaimukultuuri ajaloolise arengu tõlgitus on viinud selle isiksusekultuse eksiteele. Seepärast peame tulema ja jääma Kristuse õpetusse: „Minge siis ja tehke jüngeriks kõik rahvad, neid ristides Isa, Poja ja Püha Vaimu nimesse ja neid õpetades pidama, mida mina teid olen käskinud“ (Matt. 28, 19—20).

RISTIMINE tähendab vastuvõtmist ristiisku ja kristlikku kirikusse. Seega on loodud vahekord Kristusega.

KONFIRMATSIOON osutab ristimisele. Sõna **konfirmatsioon** (lad. k. confirmatio) tähendab: kinnitamine, trööstimine, kõvendamine. „Confirmatio est catechesis“ on üks reformaatoreite lauseid. Niisiis on siin tegemist õpetamisega, s. o. leerilastele vajalike teadmiste andmisega enne armulauale minekut, kus nad koguduse ees tunnistavad usku, millesse neid on ristitud.

Leeriõpetuse ülesanne pole mitte ainult üldkristlike teadmiste edasiandmine, vaid peamiselt jutustamine Jumala suurtest tegudest ja sellest, mis Ta meile on kinkinud ristimise läbi Jeesuses Kristuses. Jumal on pannud oma töötuse ristimisse ning seda peame ikka ja jälle kuulutama ja tunnistama.

VANAST TESTAMENDIST õpime nägema, kuidas Jumal inimsoo päästmist ette valmistas. UUS TESTAMENT ilmutab **lunastuse** jõusse astumist, kuidas Issand asutas kiriku maa peale ja kuidas Tema otsib ja kutsub inimesi kiriku kaudu. KATEKISMUS on reformatsiooni tulemus. Ta on luterliku rahva kirikuraamat, mille järgi leeriks ette valmistatakse ja mis juhib arenemist Vana ja Uue Testamendi kohaselt. Luther ütleb: „Ikka veel toimin ma kui laps katekismust õppides ja pean iga päev seda lugema ja uurima, pean katekismuse lapseks ja õpilaseks jääma, ning jään ka heameelega.“ Väikese katekismuse sissejuhatuses ütleb ta: „Kes peatükke ei taha õppida, neid ei saa ka sakramendile lasta.“

Armulauale kutsub aga Issand kõiki — Ilm. 3. 20.

Professor Harnack ütleb: „Ristimisele ja usuõpetusele järg-

neva laste loetamise ja nende poolt antud usutunnistuse ja vandetöötuse järele on saavutatud esialgne usuline küpsus, ning kirikupalve läbi on võimaldatud armulauast osavõtmine.“

Järelikult **ristimisega** on laps Kristuse kogudusse vastu võetud. Ta nõrgale usule on antud kindlus ja toetuspunkt, kust kinni hoida, kui tuleb astuda eluvõitlusse (Ilm. 3, 11).

Ristitud laps peab saama õpetust selles, mida ta omab ristimisega. See õpetus algab lapse esimesest häälitsemisest ja jätkub konfirmatsioonini. Esimene asi, mis ema lapsega teeb või tegema peaks, on käte kokkupanemine palveks. Meie kristliku koguduse kombe kohaselt algab usuline kasvatus juba kodu vanemate ja vaderite vastutusel. Mis selles osas tegemata jäänud, peab tegema kogudus laste jumalateenistuste, pühapäevakoolide, leerieelsete õpetamise ja leerikursusega. Pärast õnristamist toimub kiriklik kasvatus nõnda kui esimeses ristikoguduses: „Nad jäid alati apostlite õpetusse...“ (Ap. t. 2, 42). Kui me seda ei pea, siis oleme täitmata jätnud Kristuse käsu ja tagasi lükanud Jumala armu pakkumise — Püha Vaimu anni ja pattude andeksandmise.

Konfirmatsiooni-, s. o. leeriõpetus ei ole muud kui ristimiseõpetus, misjoneeriv tegevus, kus ristitud lapsele näidatakse ja õpetatakse tema õigusi ja kohuseid ja Jumala heategusid, mis temale osaks saavad Kristuse koguduse liikmena. Täiseas ristimisele koguni eelneb leeriõpetus, resp. ristimiseõpetus, nagu see algristikoguduses juba tarvilusel oli.

Ristimise armu läbi on meile kingitud uue tee algus, ristimise vabadus, mida ise peame vääristama. Leerikursusel peab noor veenduma selles, et ta ei suuda oma jõuga jääda temale ristimisega kingitud armu osadusse. Ta peab jõudma selgusele ka selles, et ei saa jääda tegevusetu ootama, kuni Kristus usku annab, vaid selleks, et **väge** saada, on vaja käia pidevalt kuulamas Jumala sõna ja ka armulaual. Seepärast tegid seda ka esimese ristikoguduse liikmed.

Iga ristitu vajab hingehoidlikku õpetust ja juhatast. Püha Vaim, mida Kristus töötanud, on see reaalne jõud, mis meid aitab. Leeriõpetus peab andma selles sisemist selgust osavõtjatele, et nad võiksid iseseisvalt orienteeruda.

Kokku võttes näeme, et leeriõpetusel on tähtis osa evangeliumi kuulutamise töös. See ei saa olla isoleeritud leerieel-

tajalt konfidentsiaalse vastuse. Sa võid õpetajale saata küsimusi soovi korral ka ilma nimeta, paludes, et õpetaja nendele vastaks üldkorras leeritunnis.

7. Leeris sa kohtad rohkesti eesti noori. Sa kohtad neid, kes sulle tuntud, aga ka neid, keda näed esmakordselt. Nii nagu sa ise soovid, et teised suhtuksid sinusse lugupidamise, viisakuse ja taktitundega, nii suhtu ka teistesse. Sa tead ise, kui tundelik sa oled teatud asjade suhtes. Mõttele sellele, et sinu kaasnoored on seda samuti. Käitu tundides ja väljaspool ausalt ja puhtalt — mõtetes, sõnades ja tegudes. Ole sõbralik oma leerikaaslaste suhtes ja võida nende keskest endale uusi sõpru.
8. Leeriaeg on ainulaadse ja kordumatu ajana pühendatud usulistele, psühholoogilistele ja maailmavaatelistele küsimustele. Kasuta võimalust lugeda sellelt alalt mõned head raamatut. Tutvu vastava osakonnaga lähimas raamatukogus. Küsi õpetajalt mõned raamatut lugeda küsimuste üle, mis sind eriti huvitavad.
9. Ära unusta iga päev lugemast Piiblit kui Jumala sõna.
10. Alusta ja lõpeta oma päev palvega.

PIHI- JA ARMULAUATALITUS EV.-LUTERI USU KIRIKUS

Leeriõpilased tulevad oma õnnistamispäeval esmakordselt pihile ja saavad osa armulaua-sakramendist. **Mõlemas talituses on leidnud sügava väljenduse see, mis ristiusk on.**

Igale armulauale tulekule eelneb jumalateenistuse raames toimuv nn. üldine piht. **Pihtida tähendab tulla Jumala juurde ja Temale oma patud siiralt üles tunnistada ja Temalt otsida andeksandmist.** Pihitalitusel on kaks tähtsat osa:

1. oma **patude ülestunnistamine** pihipalves ja
2. õpetaja poolt teostatav **patude andeksandmise kuulutus.**

Pihipalves meie tunnistame oma südames Jumalale üles **kõik oma patud**, mis meie oleme teinud **mõtte, sõna ja teoga**. Patustades oleme meie eksinud mitte ainult inimeste ja iseenda vastu, vaid ennekõike **Jumala vastu**, kes meile elu on andnud. Meie oleme oma eluga vastutavad püha Jumala ees.

Jumal on meie tõelise õnne ja igavese õndsuse huvides meile ilmutanud oma püha tahte. Selle lühikeseks selgeks kokkuvõtteks on kümme käsku, mida leeriõpetuse esimene osa üksikasjaliselt käsitleb.

Pihipalve lõpeb sõnadega: „Ole Sa mulle, vaesele patusele inimesele, armuline ja halasta mu peale, anna mulle andeks kõik minu patud ja anna mulle armust oma Püha Vaimu väge, et ma oma elu võiksin parandada. Aamen.“

Meie palvetame oma pihipalvet **Õnnistegija Jeesuse Kristuse nimel**. Tema on meile kinkinud selle võimaluse. Tema nimel toimub ka pihitalitust toimetava õpetaja poolt pattude andeksandmise kuulutus. Seda kuulutatakse nendele, **kes oma pattu kahetsevad ja usus kogu oma lootuse Kristuse lunastustööle panevad**. Siiras tahe ja otsustus vabaneda Jumala armu väe läbi sisemiselt ja väliselt pattudest on oluline osa pihitalituse õnnistusest osasaamisel.

Pihitalitusele järgneb vahetult **armulauatalitus**. Talituse alguses on lühike liturgiline osa, mis koosneb järgnevalt:

Õpetaja: „Issand olgu teiega.“

Kogudus: „Ja sinu vaimuga.“

Õpetaja: „Ülendage südamed Jumala poole.“

Kogudus: „Meie tõstame südamed Jumala poole.“

Õpetaja: „Tänage Issandat, oma Jumalat.“

Kogudus: „See on õige ja kohus.“

Seejärel loeb õpetaja palve, millele vastusena kogudus laulab: „Püha, püha, püha...“.

Õpetaja ja armulaualiste põlvitades loeb õpetaja **Meie Isa** palve. Kogudus laulab palve lõpplause (kui see vähegi võimalik on): „Sest Sinu pärast on riik ja vägi ja au igavesti. Aamen.“

Siis loeb õpetaja **armulaua pühitsemise sõnad** ja jagab armulaua-leiba ja armulaua-veini altari ette põlvitanud püha-õhtusöömaajast osavõtjatele. Seejärel ütleb õpetaja igale laudkonnale saatesõna, mille järele armulauaalised siirduvad tagasi oma kohtadele, üteldes oma südames Jumalale **tänu** palve kõige Tema armu eest.

PIHT HINGELISE TERVISE TEENISTUSES

Paljudele moodsa aja inimestele on kristliku kiriku piht, eriti aga erapiht, jäänud kaugeks ja võõraks. Tuhandete inimeste mõtlemises tähendab piht lühikest armulauale tulekule eelnevat talitust, mil koos õpetajaga loetakse pihipalvet, vastatakse pihiküsimusele ja kuulatakse pattude andeksandmise kuulutust. Inimesed, kes ei käi armulaul, on veelgi rohkem võõrdunud pihi mõttest ja tähtsusest.

Viimasel ajal on aga kristliku kiriku piht nihkunud jällegi paljude sellest võõrdunud inimeste mõtlemises uuesti esiplaanile. Selleks on oluliselt kaasa aidanud moodsa arstiteaduse, eriti aga psühhoterapia ja sügavuspsühholoogia eriuurimused.

Nende teaduslike uurimuste põhjal on paljud hakanud mõistma, et kristliku kiriku pihitalitus seisab inimeste hingelise puhastamise ja tervekssaamise teenistuses. Meie hing ei saa elada süütunde sisemiste koormate all. Meie võime varjata asju inimeste silmade eest, aga meie ei suuda neid sellega teha olematuks. Meie ei saa petta Jumalat ja iseennast.

Meie kõik vajame sisemist puhastumist, vabakssaamist sellest, mis meid rõhub, ängistab ja meid meie väärtalt mõeldud mõtete, tunnete ja elamuste vangis hoiab.

Psühhoterapia püüab tungida inimhingede varjatud, haiglastesse sügavustesse ja tuua sealt päevavalgele hingelise haiguse juuri. On hea ja vajalik, et iga kristlane — teadlikult ja tänuga Jumala vastu — kasutab abi, mida arstiteadus suudab talle pakkuda nii kehaliselt kui hingeliselt.

Aga selle juures ei tohiks ükski teadlik kristlane unustada: Jumal on Jeesuses Kristuses meie tõeline Arst ja Lunastaja.

Üldpihis, mis toimub kirikus iga armulaua eel, ja samuti erapihis nelja silma all, oma hingekarjase juures meie astume Jumala püha ja armulise palge ette. Meie avame pihis oma hinge ja elu Jumala andeksandvatele ja uueksloovatele jõudele. Meie tunnistame oma südamega (üldpihis) või suuga (erapihis) üles oma patu ja süü ja otsime andeksandmist Temalt, kes on inimhingede Looja ja Lunastaja.

Pihile tulek võib inimesele hingeliste raskuste, sisemiste umbsõlmede ja lahendamata probleemide puhul kujuneda ot-

sustavaks, vabastavaks elamuseks. Pihitalituse kaudu on Jumal tegev meie hinge juures. Jumal kasutab seejuures inimesi oma tööriistadena, kuid viimselt on see Jumal oma pühaduses, väes ja armus, keda meie kohtame seal, kui me tuleme pihile. Kõik muu on kõrvaline. Tähtsad ei ole välised tegurid. Tähtis ei ole õpetaja isik. Tähtis on üksnes Tema, kes meilegi ütleb: „Tulge, sest kõik (mida oma ajalikuks ja igaveseks terviseks ja õndsuseks vajate) on valmis.”

Igal inimesel tuleb oma elus läbida aegu ja olukordi, kus tal tuleb valida: kas meeleheide ning purunemine või Kristus ja pääsemine?

Niisugustel kriitilistel tundidel teab kristlane, et ta ei ole üks ega hüljatud. Kristuse kiriku sõnakuulutuse, pihi ja armulaua kaudu seisab Kristus kui Lunastaja tema läheduses.

Meie sugupõlv on läbinud palju väliseid, aga veelgi rohkem sisemisi kannatusi. Ei tuleks aga unustada: Jumala armastusel on meiegi jaoks olemas vajalikud jõutagavarad. Meist aga oleneb see, kas me neid kasutame või mitte.

RISTIUSK JA RAHVUSLUS

„Igatahes pean ma meie rahva jõudmist elavale, teovõimsale usule tema edaspidise arengu tähtsamaks eelduseks. Ning seepärast on minule kristluse võidule aitamine meie rahva elus kõige rahvuslikum küsimus. Kristluses peituvad ammutamatud jõuallikad — siin peituvad uuestisünni, regeneratsiooni põhijõud. Usun, et sama Jumal, kes meile on imet teinud, kui ta meid aitas luua meie Vabariiki, meid usulise kriisi kahtlusist ja tühisusist läbi viies, tahab aidata ja puhastada meid enese täielisele tundmisele.“

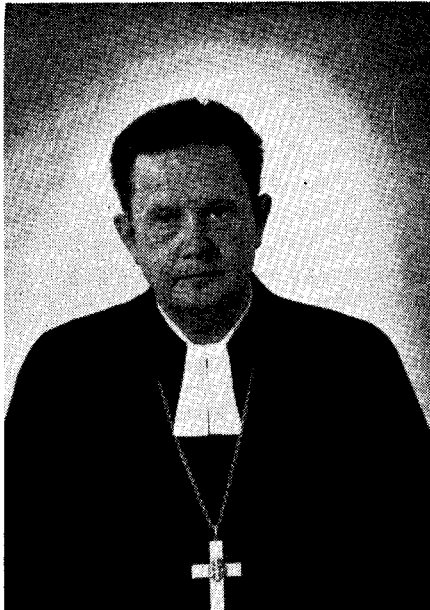
Prof. Peeter Pöld,
E. V. Tartu Ülikooli kasvatusteaduse professor

KOLM SAMMU LÄHEMALE ELAVALE USULE

Lühikesi seletusi meie usu aluste mõistmiseks

RUDOLF KIVIRANNA

Õp. mag. RUDOLF KIVIRANNA on sündinud Võrus 22. märtsil 1912. a. Õpilasena oli tegev skautlikus, ENM KÜ ja koolinoorsoo liikumises. 1931. a. astus E. V. Tartu Ülikooli usuteaduskonda. 1933. a. sai I auhinna ülikooli teaduslike tööde võistlusel. Oli Üliõpilaskonna Edustuse liige. Pärast ülikooli lõpetamist 1937. a. praktilise usuteaduse magistrina oli prooviaastal Tallinna Toomkirikus ja ka EELK ajakirjade „Noorte Juh“ ja „Laste Sõbra“ tegevtoimetajaks. 1937—

1938 oli R. K. EELK piiskopi poolt saadetud teadusliku stipendiaadina Ungarisse. Õpetajaametisse ordineeriti Tallinna Toomkirikus 26. dets. 1938, olles määratud Tallinna praostkonna vikaarõpetajaks ja sidepidajaks Ungari kirikuga. Samal ajal oli ka usuõpetajaks E. Lenderi gümnaasiumis. 19. mail 1940 valiti ta Tallinna Jaani koguduse I pihtkonna õpetajaks, millisel kohal töötas kuni põgenemiseni Rootsi 1944. a. sügisel. Rootsis oli ta sealse Eesti NMKÜ organiseerijaks peasekretäriks ja EELK Komitee liikmeks ning peapiiskopi sekretäriks kiriku välissuhete alal. 1947. a. käis Genfis läbirääkimisi pidamas Eesti pagulaskiriku küsimuste üle. 1947. a. kaitses Eesti kiriku ja pagulaste seisukohti Luterlike Kirikute Maailmaliidu asutamise konverentsil Lundis. Oli delegaadiks Oslos peetud kristlike noorte maailma-

konverentsil. Sama aasta detsembris valiti New Yorgi Eesti ev.-luteri usu koguduse õpetajaks ning saabus New Yorki 23. veebr. 1948.

Alates 1948. a. on õp. R. K. Ameerikas olles kaasa aidanud kaaseestlaste pääsemiseks USA-sse oma koguduse kaudu ja alates 1950. a. Eesti Abistamise Komitee esimehena. Ta on aktiivselt osa võtnud USA eestlaskonna rahvuslikust elust ja Eesti küsimuse tutvustamisest avalikkusele ning USA valitsusasutustele. Tema sulest on ilmunud arvukalt jutlusi ja artikleid. Ta on kaastegev raadiosaadetes kodumaale „Ameerika Hääle“ ja „Eesti Vabaduse Hääle“ kaudu. 1954. a. valiti ta ka EELK USA Chicago praostkonna abipraostiks.

*

1. VAADATES JUMALA KÄSKUDE PEEGLISSE

Meie elule on suure tähtsusega, et meie õpime nägema iseennast sellistena, nagu meie tõeliselt oleme. Paljud inimesed elavad enesepetteudus. On rohkesti inimesi, kellel puudub võime näha iseennast, oma hinge, iseloomu ja elu sellistena, nagu nad tõeliselt on. Sellised inimesed on pidevas põgenemises iseenda eest.

Jumal, kes meid on loonud ja meile parimat tahab ja taotleb, on meile oma kümnes käsus andnud vaimse peegli, millesse vaadates meie võime näha, kes ja missugused meie oleme.

Näha iseenda hinge ja elu midagi varjamata ja ilustamata ei ole kerge ega mugav, aga see on vajalik. See on sama vajalik kui meie kehalisele tervisele on tarvilik, et arst meid aeg-ajalt põhjalikult läbi uuriks ja meile ütleks, millised on meie tervise tugevad või ohtlikud ning nõrgad küljed.

Kümne käsu läbi, kui meie neid õieti kasutame, kingitakse meile meie sisemise inimese, meie iseloomu ja hinge röntgenpilt.

Esimene käsk vaatab meie elu varjatud sügavusse ja küsib meilt: kellele või millele kuulub su hinges koht, mis peaks ainuüksi kõigeväelisele Jumalale kuuluma, kelle armust meie elame?

Teine käsk küsib meilt: kas me kasutame ustavalt ja järjekindlalt Jumala poolt kingitud võimalust olla elava, krist-

liku palve kaudu ühenduses Jumalaga, kes on kõige väärtusliku ja õnnistatu ainus andja ja omaja?

Kolmas käsk suunab oma läbitungiva valguse meie vabale ajale, eriti aga meie pühapäevale. Milleks kasutame meie päeva, mille Jumal meile on andnud selleks, mis peab kuuluma meie sügavamatele vajadustele?

Neljas käsk küsib meilt, milline on meie vahekord meie kõige lähemate omastega, meie vanematega, õdede-vendadega. Millele on see vahekord rajatud? Mida oled sina teinud, et see nii väga tähtis vahekord oleks terve ja normaalne? Kas oled halbade vahekordade puhul otsinud siiralt abi Jumalalt?

Viies käsk käsitleb samuti vahekordi meie ja meie kaasimiste vahel. Mis iseloomustab meie vahekordi teiste inimestega? Millised mõtted ja tunded täidavad meie hinge, kui meie mõtleme oma kaasinimestele? Kas oleme enestele läbitungiva selgusega andnud aru sellest, et viha, vihkamine, kadedus ja vaenulikkus on raske eksimine viienda käsu vastu, mille läbi Jumal meile ütleb: Sina ei pea mitte tapma.

Kuues käsk käsitleb ennekõike meie mõtte- ja tundemaailma puhtuse küsimust. Kas me elame puhtalt mõtetes, sõnades ja tegudes? Kas me oleme teadlikud, et meie ihu on Jumala templiks? Kas me oleme teinud enestele selgeks, et meil ei ole õigust kasutada mõnd teist inimest ainult oma lõbu objektiks? Kas meie laseme endid juhtida juhusel ja meeleoludel või oma parimal minal, kes elab Jumala mõjupiirkonnas?

Seitsmes käsk õpetab meid tõmbama selget piirjoont selle vahele, mis kuulub meile ja mis kuulub teistele. Jumal on meile kinkinud tervise, töövõime, anded ja oskused, mille õige kasutamise kaudu meie võime enestele teenida ausat ülalpidamist. Kas meie elame nõnda, et meie kiusatuste tundidel oskame vaadata Temale, kes on meie abi?

Kaheksas käsk tuletab meile meelde tähtsat tõde: meie võime oma mõtlematute ja pahatahtlikkude sõnadega raskelt kahjustada oma ligimese head nime ja ka rikkuda ta elu. Kas ei peaks meie õppima suuremat valvelolekut sõnade suhtes, mida tarvitame?

Üheksas ja kümnes käsk suunavad oma ereda valguse meie hinge kõige varjatumatesse sügavustesse, kus elab kuri himu.

Kas oleme teadlikud, millist osa see kuri himu meis etendab? Kas oleme teadlikud, et sügavam iseene tundmaõppimine viib meid Tema juurde, kes Kristusena on meie Lunastaja?

2. KÄSK JA EVANGEELIUM

Käsk ja evangeelium on mõisted, milledest õigel arusaamisel on suur tähtsus kogu ristiusu mõistmiseks. Nii nagu teaduses, nii on ka religioonis oluline, et meie põhilisi mõisteid kasutaksime vastavalt sellele, mida nad tähendavad.

KÄSU all meie mõistame Jumala püha tahte avaldust meie elu suhtes. Käskudes on Jumala poolt selgesti väljendatud, mis on oluline ja tähtis meie elule. Jumala tahte lühike, ent samas ka kõiki elualasid haarav väljendus on meile antud **k ü m n e s k ä s u s**. Need käsitlevad ja korraldavad meie vahekorda Jumalaga, kaasinimestega, iseendaga ja eluga. Käskude tundmine ja ellurakendamine on suure tähtsusega nii üksikute inimeste kui ka rahvaste elus. **Käskude valguses meie õpime iseennast, eriti ka oma vigu ja puudusi paremini tundma.** Jumala käsud on igale inimesele vajalikuks enesetunnetuse ja enesekriitika allikaks. Käsud näitavad meile, missugused me oleme, kui Jumal meid näeb ja hindab oma mõõdupuuga.

Sellest hoolimata et käsud on suure tähtsusega, ei ole aga nad ometi mitte võimalised meile tooma vajalikku lunastust. Nad pigemini juhivad suure selgusega meie tähelepanu sellele, et me vajame **l u n a s t u s t** ja **L u n a s t a j a t**. Käsk saab meile teejuhatajaks Kristuse ja Tema läbi kingitud lunastuse juurde.

Sellest lunastusest annab tunnistust **EVANGEELIUM**. Sõna evangeelium tuleneb kreeka keelest ja tähendab tõlkes „hea sõnum, rõõmusõnum”. Evangeelium on Jumala rõõmusõnum meile, kes me oleme patused inimesed ja vajame lunastust. **Evangeelium ütleb meile, mida Jumala armastus Jeesuses Kristuses on teinud meie lunastuseks.**

Käsu iseloomustuseks on, et ta väljendab selgesti, **mida meie peame tegema.** Evangeelium toob meile lähedale rõõmusõnumi sellest, **mida Jumal on teinud meie lunastuseks.**

Ristiusk ei ole käsureligioon. Ta on religioon, mille tuumaks ja sisuks on suur vabaks tegev rõõm Kristusest, kes meid lunastab patu, surma ning pimedusjõudude võimusest.

Võrreldes ristiusku teiste religioonidega selgub, et väljaspool ristiusku seisvad religioonid on oma tuumalt käsuriigioonid. Nad rõhutavad, mida inimene peab tegema oma lunastuseks. Nad jätavad kõrvale inimelu põhilise fakti, mis seisneb selles, et inimene ei ole võimeline iseennast lunastama. Lunastus saab tulla üksi Jumalalt. Jeesuses Kristuses, nii nagu evangeelium sellest tunnistust annab, on Jumala armastus tulnud siia maailma, et meid aidata.

Me leiame evangeeliumi elemente juba Vanas Testamendis. Nad esinevad seal Jumala töötustena, et Tema saadab oma lunastuse. Evangeeliumi täius ja vabastav vägi on meile aga antud Jeesuse Kristuse isikus ja Tema lunastustöös.

Õppida iseennast tundma Jumala püha tahte valguses on meile igapäevase tähtsusega. Aga meie usu elu ei tohi piirduda sellega, et me näeme ainult iseennast ja oma pattu. Kristliku usu sügavus ja ainulaadsus seisneb selles, et Jumala armastus võtab vastu patuse inimese ja mõistab ta usu läbi õigeks. Jeesus on meile sellest andnud unustamatu tunnistuse oma meisterlikus tähendamissõnas, mis seisab Luuka ev. 15-ndas peatükis ja kannab pealkirja „Kadunud poeg“. Selles on meie inimlik elu ja Jumala armastus leidnud väljenduse, mida iga kristlane peaks kandma oma hinges kui kalleimat aaret.

3. MEIE KRISTLIK USK

Apostlik usutunnistus on ristiusu põhitõdede vanim ja lühim kokkuvõte. Selles on otsegu telegrammistilis edasi antud kõik see, mis on oluline kristlikus usus. Tema üksikuisse osadesse ja mõistesse süvenemine on olulise tähtsusega meie kristlikule maailmavaatele ja elule.

Usutunnistus algab sõnadega: „MINA USUN“. Ainult inimesel on usk, mis teda teadlikult seob sellega, kes on elu andja ja looja ja keda meie nimetame Jumalaks. Seda Jumalat me õpime tundma loodusest ja jumalasõnast. Oma sügavaima ilmutuse on Jumal aga meile kinkinud Jeesuses Kristuses. Jeesuse isiku, õpetuse ja lunastuse läbi meie teame, et Jumal on mitte ainult taeva ja maa (s. o. universumi) Looja ja kõigeväeline, vaid et Tema on ka meid armastav Isa. Kristuse läbi meie tohime kõigeväelisele, pühale Jumalale ütelda: Meie Isa, kes Sa oled taevas (vt. Meie Isa palve). Esimene õpetus kõnelebki meie Jumalast kui Loojast ja Isast.

Usutunnistuse teine õpetus annab tunnistust Jeesusest Kristusest kui Jumala ainusündinud Pojast. Usutunnistus väljendab selgesti, et Jeesuse puhul meil on tegemist Temaga, kes on rohkem kui vaid inimene, rohkem ka kui usulise elu geenius. Ristiusk on usk Kristusesse kui Jumala täielikku ja lõplikku ilmutajasse. Tema ei ole mitte ainult üks Jumala tõdede ilmutajaid, nagu seda olid Vana Testamendi suured prohvetid, vaid Ta on Jumal, kes on saanud inimeseks, et meid aidata ja lunastada. Kristuse jumalikkus on usutunnistuses leitud selge ja kindla väljenduse. Kristuse isik ja Tema mõju läbi kahe aastatuhande on täiesti ainulaadne. Sellele me ei leia midagi võrdset. Kui Jeesus oleks olnud vaid inimene, siis oleks mõeldamatu, et Temast oleks võinud lähtuda see, mis Teda teeb inimkonna elu suurimaks ja õnnistusrikkaimaks jõuks.

Nii nagu Kristuse isik, Ta õpetus ja mõju on olnud täiesti ainulaadsed, nii ka TEMA SÜND. Meile inimestele on mõistusepärast haaramatu, et Jumal saab inimeseks. Selle taga seisab Jumala armastuse müsteerium. Meie inimlik mõtlemine ei lahenda kunagi seda saladust, küll aga võime osa saada Jumala suure armurikka saladuse õnnistusest.

Kristuse sünni ainulaadsuse kohta seisavad usutunnistuses sõnad: „SAADUD PÜHAIST VAIMUST, ILMALE TOODUD NEITSIST MARIAST“. Meile ei ole oluline, mida usuvastased sellele kohta ütlevad. Meile on oluline, et nendes sõnades on väljendatud see, millest meile jõuluevangeelium (Luuka 2. ptk.) ilus ja sügavuses tunnistust annab. See, mis meile on võimatu, on võimalik Jumalale, kes on kõigeväeline Looja. Kes meist tohiks Temale teha ettekirjutusi, missuguseid teid Tema kasutab. Küll aga on õige, et me meeles peame, et Kristuse sünni taga seisab Jumala sügavaim armastus.

Jeesuse elust märgib usutunnistus vaid kõige tähtsamad osad: Tema sünni, Ta kannatuse, Ta ristisurma, maetud oleku ja surmavallas viibimise. Sellele järgneb auline ülestõusmine ja auhiilgusse tagasipöördumine.

Uues Testamendis leiduvad 4 evangeeliumi (Matteus, Markus, Luukas ja Johannes) annavad meile edasi Jeesuse elu, õpetuse ja Tema lunastustöö põhijooned. On tähtis, et meie vähimalt üht nendest Jeesuse elulugudest põhjalikult tunneksime. Siis suudame ka paremini mõista, mis usutunnistuses nii lühidalt on väljendatud.

Kannatusel on tähtis koht Jeesuse elus. Ta kannatab inimeste läbi ja inimeste pärast. Asetades omaenese kannatused Kristuse kannatuste valgusse me mõistame, et kannatustel on tähtis koht ja ülesanne iga inimese elus. Kellegi elu ei ole aga olnud suuremal määral kannatus kui Jumala elu, kes sai inimeseks, et aidata kannatavat inimkonda. Samas on märkimisväärne, et inimkonna kannatusrikkaim elu on ühtlasi olnud sügavaim ja õnnistusrikkaim.

„RISTI LÖÖDUD, SURNUD JA MAHA MAETUD“ — see lõik asetab meid suure reede sündmuse, Kristuse lunastussurma tõsiduse ette. Kristlik usk on usk meie pattude lunastuseks ristilöödud Kristusesse. Jumala armastus sünnib siia maailma, ja maailm lükkab Ta välja. Maailmal ei ole Jumalale aega, arusaamist ega ruumi. Sündides Ta asetatakse loomasõime ja surres antakse Talle kurjategijate hukkamiseks määratud puurist. Nii teeme meie Jumalaga! Aga Jumala armastus ei lase end sellest häirida. Sõim ja rist on saanud Jumala armastuse sügavaks sümboliks. Nad tuletavad meile meelde Teda, kes meid Kristuses on igavesse armastusega armastanud ja kõik teinud, mis tarvis meie lunastamiseks patu, surma ja saatanlike pimedusjõudude needuse alt.

„Surnud ja maetud“ — rõhutab, et Kristuse surm oli tõeline surm. Ta ei olnud mitte varjusurmas. Ta oli surnud. Ta läks alla surmavalda, et ka enne Teda surnutele kuulutada rõõmsõnumit lunastusest. Sõna „põrguhaud“ usutunnistuses tähendab surmavalda.

Surmas variseb meie keha põrmu, et oodata surnute ülestõusmist Jumala väe ja ime läbi. Ei ole oluline, mis meie maise kehaga pärast surma juhtub — kas ta puhkab mullas, saab põrmuks tuhastamise läbi või puhkab meresügavuses. Tähtis on, et meie hing, mille lunastamiseks Kristus suri ja üles tõusis, on Jumala kätes. Kristlane ei karda surma. Ta usub ülestõusmisse ja igavesse elusse. Ta teab: **meie oleme elus ja surmas oma Jumala kätes.** Meie mureks aga peab olema, et meie ajalikult ja igavesti ei läheks oma Jumalale kaotsi ja ei põlgaks Jumala lunastust, mille Ta meile on kinkinud oma ainusündinud Pojas.

„ÜLES TÕUSNUD SURNUIST“ — see on ristiusu suur rõõmukuulutus surmakartuse all kannatavatele inimestele. Meie usk surnute ülestõusmisse ei põhjene mitte mingil ebamäärasel

kujutlusel hinge surematusest, vaid meie usu ja lootuse aluseks on Kristuse ülestõusmine, Tema võit surma võimuse üle.

Ülestõusnud Kristus pöördub tagasi oma auhiilgusse. Ta on „üles läinud taevasse“. Ta on tagasi Jumala-Isa juures. Ta „istub Jumala, oma kõigeväelise Isa paremal käel“. Ta valitseb koos Jumalaga. Meie Lunastaja on nüüd kõigeväeline Issand. Issandana ja valitsejana tuleb Kuningate Kuningas oma taastulemises „kohut mõistma elavate ja surnute üle“. Kohtumõistja on halastusrikas õnnistegija, keda ükski ei tohiks ära põlata. Tema armastus otsib meid. On hea ja vajalik, kui meie laseme end Temal leida — enne kui see on liiga hilja.

USUTUNNISTUSE KOLMAS ÕPETUS kõneleb PÜHAST VAIMUST. Püha Vaim on nii nagu ainusündinud Poegki JUMAL. Kristlik usk on usk JUMALASSE ISASSE, POJASSE JA PÜHASSE VAIMUSSE. Seda nimetatakse kolmainu Jumala (triniteedi) õpetuseks. Jumal astub meie elusse kui ISA-LOOJA, PÖEG-LUNASTAJA ja kui PÜHA VAIM. Püha Vaim on Jumala Vaim. Ta jätkab Kristuse lunastustööd jumalasõna ja Kristuse kiriku kaudu. Kirik ei ole inimeste organisatsioon. Ta on Jumala tööriist. Ta on püha. Ta on vaimne suurus. Ta on kõikjal seal, kus jumalasõna õieti kuulutatakse ja sakramente vastavalt Kristuse seadmisele jagatakse. Selle kiriku kaudu me oleme osaduses ja ühenduses oma õnnistegijaga ja kõigi usklikega (pühade osadus). Selles kirikus annab Kristus meile meie patud andeks ja jagab ka meile kõike seda, mida meie Jumala poolt loodud hing vajab ajalikuks ja igaveseks eluks. Läbi kahe aastatuhande on Kristuse kirik olnud inimkonna kõige sügavamate väärtuste kandjaks, hoidjaks ja edasiandjaks. Usutunnistus on selle kiriku sümbol, ta lootuste ning usu väljendaja — seetõttu on ta meile püha ja kallis, seetõttu tunnistatakse teda laste ristimisel, tema tunnistamise põhjal võetakse noored vastu oma õnnistamispäeval kiriku täisõiguslikeks liikmeiks. Selle tõttu ta kõlab ka igal koguduse pea-jumalateenistusel läbi kahe aastatuhande auväärse tunnistusena sellest, mis kristlik usk on ja mis ta meile annab.

ET SAADA KRISTLASEKS . . .

VALTER VIKS

Usulistest küsimustest peame jugelt ja selgelt väljendama oma mõtteid ning arvamusi ka siis, kui nad peaksid olema valusad kõrvale ja kibedad südamele . . .

Üks selline küsimus on, mis puudutab iga inimest ja mida ei taheta hea meelega kuulda: kas meie oleme tõelised kristlased ja — mis tähendab olla kristlane?

Sõna kristlane on seotud Jeesuse Kristusega ja pealegi nii lähedalt, et iga kristlase elust peaks välja paistma Kristuse õpetus, töö ja vaim. Kristlane on asetatud keset Kristuse kogudust, mis on Jeesuse Kristuse vaimne ihu, ja seda kindla eesmärgi ning ülesandega. Ükski kristlik kogudus ei saa seista väljaspool Kristust või temast vaikides mööda minna. Vastasel korral ta ei ole üldse kristlik kogudus.

Kristus on rajanud oma koguduse selleks, et päästa inimest, kes ilma selleta oleks jäänud lahutatuks Kristusest ja tema armust. Kristus ütleb: „Mina olen tee ja tõde ja elu; ükski ei saa Isa juurde muidu kui minu läbi.“ Joh. 14, 6.

Üht ei tohi kristlane iialgi unustada, mis on esimene ja viimne tema elus, on **kõik**: see on **pääsemine!** Üksnes selle kaudu kulgeb tee Kristuse juurde.

Ärgem mõistkem valesti, kui ütleme, et palvetamine üksnes ei tee veel kedagi kristlaseks ja et samuti Piibli lugemise kaudu üksi veel ei saa kristlaseks. Need mõlemad on küll väga elulised vajadused kristlikus elus, kuid palvetamine õhtust hommikuni ja hommikust õhtuni ning Piibli lugemine kaanest kaaneni ei lähenda meid veel Kristusele ega tee meid kristlaseks.

Meie peame tundma vajadust saada päästetud oma pattudest. Meie peame tundma ja tunnistama, et meie oleme eksi-
jad ja patused Jumala palge ees. Meie peame tundma oma hinge väärtust ja tähtsust, et seda lasta Kristusel kui ainsal Lunastajal päästa patust. Ja Issand päästab vaid patuseid: „... sest kõik on pattu teinud ja on Jumala kirkusest ilma.“ Rooma 3, 23.

Patu läbi oleme vaimselt surnud, sest patt lahutab meid Jumalast. Ükski maapealne võim ei ole suuteline meile andma hingelist toidust, ravima ja vabastama meid patust, tegema meid terveks, päästma meid.

Meie nõustume, kui ütleme, et kõik oleme pattu teinud, oleme patused, ja seega lahutatud Jumalast. Jumalal on aga kindel kava meie, s. o. patuste päästmiseks: ta on andnud oma Poja Jeesuse Kristuse kätte inimese päästmise.

Sellepärast tuleb igaühel avameelselt küsida: kas meie usume Jeesusesse Kristusesse ja tema päästmisse või lunastamisse? Kui meie eitame Kristust kui Päästjat, kui Lunastajat, siis oleme end lahti ütelnud kristlusest ja meie ihuline, vormiline või rahaline kuulumine kirikusse või kogudusse ei kõrvalda enam meie vaimset rahutust ja hingelist nälga elu, õiguse, vabaduse ja igavese elu järele.

Kui Kristus meile on Päästjaks, siis saab ristiusk meie sees vitaalseks, eluliseks jõuks. Siis ei ela meie Kristusele vaid korra aastas või korra kuus või korra nädalas, siis on kogu meie elu seotud Kristusega, sest meie vajame päästmist patust iga päev.

Kristus päästab individuaalselt, sest ta tuli patust päästma inimest. 1. Tim. 1, 15. Ta tegeleb just kindlaks määratud inimesega ja isikuga, kelle nimi on „mina“.

Sellest momendist peale, kus minu ja Kristuse vahel valitseb usalduslik vahekord, saan ma Kristuse omaks ja võin julgesti kanda suurt aunime, s. o. olla kristlane.

Siit peale järgneb kõik muu: astumine kogudusse, saada ristitud, olla ise tunnistajaks päästmisest või lunastusest jne. Sellest silmapilgust alates muutub meie elu vääriliseks elamiseks täis kohustusi ja ülesandeid, mis ei tundu enam koormusena ja raskustena, vaid teerajamisena õnnele, rahule ja rõõmule koos Issanda Kristusega.

KUI SAGELI JA MILLAL TULLA ARMULAUALE?

ÕP. RUDOLF KIVIRANNA

Armulaua sakramendi kaudu annab Jumal meile oma armu. Oleks ülimalt mõttetu küsida, kui sageli vajame meie Jumalat ja Tema armu. Meie elame Jumala armust ja vajame seda ka iga päev. Kes ja kus ja missugused oleksime meie, kui Jumala arm ei oleks meiega igal päeval ja tunnil? Nendest põhilistest tunnetustest kasvab välja ristiinimese järjekindel ja sagedane armulaua käimine.

Hea on aga, kui igaüks meist määraks enesele ka teatud ajad, millal meie vastavalt Jumala kutsele ja töotusele tuleme osa saama armulaua õnnistustest.

Kuna esimene armulaua tulek luteri kirikus toimub leeriõnnistamise päeval, siis on leeri aastapäev selleks päevaks, mil meie tunnetaksime oma tõelisi vajadusi ja tuleksime armulauale.

Paljudes eesti kristlikes kodudes oli sügavaks tavaks tulla ühiselt kogu perega armulauale palmipuudepühal, suur-reedel, samuti vana-aasta õhtul. Mõeldes surma läbi lahkunud omastele tulevad paljud armulauale surnutepühal või pühapäevadel, mil nad mälestavad oma igavikku siirdunud omakseid. Emade-päev, kodumaalt lahkumise aastapäev ja teised tähtpäevad kutuvad meid Tema lähedusse, kelle andeksandmist ja armastust meie kõik vajame. Kas ei peaks tuhandeile eesti põgenikele uuele asukohamaale jõudmise päev olema kutseks tulla pühale õhtusöömaajale?

Terve rida tähtsaid sündmusi meie elus on vaikseteks kutseteks tihendada ja süvendada ühendust Jumalaga armulaua sakramendi kaudu. Mis oleks ilusam kui see, et pruutpaarid oma elu tähtsa sammu astumise eel tuleksid koos oma perekonnaliikmetega kirikliku kuulutamise päeval armulaua altari juurde? Kas ei peaks pühapäev, mil kantslit nimetatakse eestpalves ristitud lapse nime, olema vanematele kutseks põlvitada alanduses ja tänutundes Jumala armu vastu võtmiseks?

Kui sa vaatad oma hinge ja ellu ja asetad selle Jumala valgusse, sa mõistad — pühast õhtusöömaajast osavõtt peaks sinulgi olema palju sagedam!

„MA ASTUN KIRIKUST VÄLJA“

Aeg-ajalt saabub koguduste õpetajatele kirju, milles on öeldud: „Ma ei soovi enam olla koguduse liige“, või „Ma astun Teie kogudusest välja“, või „Ma lahkun kirikust“.

Enamail juhtudel on niisugused kirjad väga lühisõnaliselt ega maini põhjusi, miks inimene lahkub kogudusest. Varjatud, väljendamatat põhjust võib olla mitmeid. Nii mõnigi kord on sellise kirja taga isiku väärtarvamus ja enesepete, nagu võiks ta endale mõnes vabakoguduses või lahkusus paremini kindlustada päästmist ja lunastust. Sellised inimesed unustavad, et meil on ainult üks Lunastaja, meie pattude lunastamiseks surnud ja ülestõusnud Kristus.

Mitte-väljendatud, varjatud põhjuseks kogudusest eemalejäämisel võib olla inimeses tekkinud hingeline konflikt või sisemine ummik. Ei tuleks aga unustada, et Kristuse kirik on see, mis meid sellistes olukordades Jumala andeksandva ja uueks-loova evangeeliumiga kõige mõjukamalt ja otsustavamalt aidata suudab.

Kuigi eesti koguduste liikmemaks on kõikjal äärmiselt väike, leidub neid, kes seisavad kirikust eemal või lahkuvad kogudusest, kuna nad ei taha kanda olemasolevaid väikesi majanduslikke kohustusi, mis on selleks, et kirik võiks täita oma tähtsaid usulisi ja rahvuslikke ülesandeid. Teostada kokuhoidu väikese liikmemaksu arvel on selge märk sellest, et inimene on kaotanud võime hinnata väärtusi õigesti. See on ka signaaliks, et sellisel inimesel on karta hingelisi häireid, mis tulevad paratamatult sinna, kus hakatakse liigselt ja haiglaselt ülehindama raha ja välise, kaduva vara tähtsust.

Edasi esineb harva juhtumeid, kus keegi astub kirikust välja nn. põhimõttelistel põhjustel, kuna ta ei usu ega tunnusta põhimõtteid, millele kirik rajatud ja mida ta kuulutab. Selline inimene peaks kasutama võimalust enne oma lõplikku väljaastumist kõnelda usalduslikult oma õpetajaga. Nii mõnigi kord selgub, et nn. vastuolud ristiusuga on tingitud sellest, et isikul puudub sügavam ristiusu tundmine.

Väljaastumisi esineb aeg-ajalt ka isikute puhul, kes elavad avalikes või salapattudes ja ei soovi või ei oma küllaldaselt jõudu ja julgust nendest loobumiseks. Need inimesed unustavad, et mida kaugemale nad tõmbuvad Kristusest kui Lunasta-

jast, seda kindlamalt nad jäävad oma pattude orjusse. Kirikust väljaastumise asemel peaks selline inimene oma ajaliku ja igavese saatuse huvides kasutama kristliku pihi võimalust, mis on sillaks Tema juurde, kes on ainuüksi patuste Lunastaja ja Päästja.

Üheks omapäraseks põhjuseks kogudusest lahkumisel on vastuolu ja vaen õpetaja vastu. „Mulle ei meeldi koguduse õpetaja!” „Mulle ei meeldi õpetaja jutlused” jne. Õpetaja pärast Kristuse kirikust lahkumine on äärmiselt lühinägelik talitusviis. Õpetaja ei ole kirik. Ta seisab ainult koguduse ja kiriku teenistuses. Ta ei ole — nagu kõik teisedki inimesed — vigadeta ega puudusteta. Sageli tunneb õpetaja oma vigu ja puudusi palju raskemini kui temale vaenulikud koguduseliikmed. Kerge on näha teiste inimeste vigu, eriti aga nende omi, kes seisavad oma ameti poolest väljapaistvaval kohal kirikus või ühiskonnas. Ei tohiks ka unustada, et kirikuõpetaja amet on raske amet. Õpetajal tuleb seista seitse päeva nädalas sadade, mõnikord isegi tuhandete inimeste teenistuses. Mida on need, kes õpetajat väga terava luubi alla asetavad ja hukkamõistvalt arvustavad, teinud selleks, et kogudus ja õpetaja võiksid seista oma vastutusriikaste ülesannete kõrgusel?

Kõigi erinevate põhjuste loetlemine ja analüüsimine viiks pikale. Lahkudes kogudusest astutakse välja ühtlasi Kristuse kirikust. Argu ükski astugu sellist tagajärgederohkset sammu ilma iseendalt küsimata: „Kes olen mina, et ma pööran selja Jumalale ja Tema armule, mis mullegi on saadaval Kristuse kirikus?”

KAS DARWIN OLII USUVASTANE?

Kuulus teadlane Charles Darwin (1809—1882), kelle vaateid on kasutatud usu vastu, ei soovinud, et teda arvatakse nende hulka, kes on usu- ja jumalavastased. Ta väljendab oma veendumust öeldes: „Äärmistel kahtluse silmapilkudel pole ma siiski kunagi olnud ateist (jumalaeitaja) selles mõttes, et ma oleksin salanud Jumala olemasolu.“ Teises kohas ta ütleb: „Mind tuleks lugeda deistik, s. t. jumalauseklikuks,” ja kinnitab, et „küsimus, kas Looja ja Maailmavalitseja on olemas, on suurte vaimude poolt, kes kunagi on elanud, leidnud jaatava vastuse“.

NEED, KES KIRIKUT VAJAVAD VAID MATUSTEKS

On kaaseestlasi, kes ütlevad: „Mulle ei ole kirikut tarvis!” Nad ei loe end usu- ega kirikuvastasteks. Suurtel pühadel ja rahvuslikel tähtpäevadel nad tulevad isegi kirikusse, kuigi see sünnib üsna harva. Enamik niisugustest eestlastest on kesk-ealised inimesed, üksikud või abielupaarid. Kui nendega kõnelda kiriku küsimusest, siis juhivad nad tähelepanu sellele, et neil ei ole ristida lapsi ega saata leeri noori. Neil ei ole tarvis laulatusetalitust. Armulaual käisid nad viimast korda kümme või paarkümmend aastat tagasi, tõenäoliselt oma õnnistamispäeval, mil nad andsid Jumalale pühaliku töötuse olla ustavad jumalasõna ja püha õhtusöömaaja sakramendi tarvitamises.

Niisugused kirikust eemal seisvad inimesed ei saa aru, et kui kõik talitaksid nii kui nemad, siis oleksid suletud kõigi kirikute ukSED ja jumalakodasid hakataks siis peatselt kasutama samadeks otstarveteks, milleks neid tarvitatakse punases usuvastases „paradiisis“.

Ei, seda nad ei tahaks ega sooviks. Kommunism ja sellega lahutamatuks seoses olev usuvastatus ja kirikuvaenulikkus on neile võõrad. „Meie oleme ju põgenenud kommunismi hädaohu eest,” ütlevad nad. Ei, nad ei soovi, et kirikud lõpetaksid oma tegevuse, suleksid oma ukSED ja saadaksid oma töötajad teistele aladele, kus tööd ja leiba kõigile.

„Meie ju annetame alati, kui me käime kirikus,” ütlevad nad. Aga samas ei ole mingiks saladuseks: nad käivad väga, väga harva kirikus ja nende annetused — kui neid aasta jooksul kokku võtta — ei võimaldaks kogudusele isegi mitte kiriku koristamiskulude katmist, kõnelemata muust!

„Aga meil ei ole ju kirikut praegu tarvis,” on nende väide. Nad arvavad, et kirik on oluliselt vaid ametitalituste toimetaja. Kiriku tuum ja ulatuslik töö on jäänud neile aastate ja aastakümnete jooksul nii võõraks ja kaugeks, et nad tunnevad sellest ainult üht väikest mürdosa.

Aga surma puhul nad tahaksid kindlasti, et neid maetaks kiriklikult...

NÕUKOGU LIIKMETE KAASABI EESTI KOGUDUSTE TÖÖS

„Olla koguduse usulises ja kõlbelises ülesehitamistöös õpetajale toeks ja edendada koguduse tegevust“, on vastavalt EELK Põhimäärustele nõukogu esimeseks ja põhiliseks ülesandeks. Oma töö teostajaks valib nõukogu koguduse juhatuse. See ei vabasta endastmõistetavalt juhatusse mittekuuluvaid nõukogu liikmeid nende kohustustest, mis neile usaldatud valimise kaudu koguduse täiskogu poolt.

Meie eesti koguduste töö huvides on, et iga koguduse juhatuse ja nõukogu oleksid teadlikud ja rakendaksid ellu järgmisi põhimõtteid:

1. Koguduseametid ei ole ainult auametid, vaid tähtsate ja vajalike tööülesannete enese peale võtmine.
2. Olla valitud — tähendab olla usaldatud.
3. Koguduse juhatuse ja nõukogu liikmetelt oodatakse endastmõistetavalt eeskuju ustavuses oma kirikule.
4. Nõukogu liikmed on õpetaja abilisteks mitte ainult koguduse administratiivsel ja majanduslikul alal, vaid ka usulises ja kõlbelises ülesehitamistöös.
5. Õpetaja vastutusrikaste ülesannete täitmist ei aida ebasjaliku, veelgi vähem pahatahtliku arvustamisega.
6. Nii kui iga looval alal töötaja, vajab ka koguduse õpetaja oma kaastööliste usaldust, julgustust ja mõistmist.
7. Juhatuse ja nõukogu liikmed, elades ja liikudes koguduse liikmete ja kaaseestlaste keskel ei tohiks unustada, et nad on Kristuse kiriku esindajad, kelle ülesandeks on kaasa aidata ristiusu väärtuste edasiandmiseks.
8. Iga nõukogu liige tundku oma koguduse tööd ja selle eri alasid ja olgu hästi informeeritud kõigest sellest, mida kirik teeb või teha kavatseb. Selle eelduseks on, et juhatuse kasutab võimalusi nõukogu kokkukutsumiseks, et oma kaastöölisi informeerida kõigest, mille teadmine ja tundmine on vajalik.
9. Oleks ebaloomulik, kui juhatuse ja nõukogu liikmed ei tunneks huvi kirikust eemal seisvate kaaseestlaste kaasaõmbamiseks koguduse liikmeskonda.
10. Samuti võivad nõukogu liikmed olla kogudusele ja õpetajale kasulikud teatades raskesti haigetest, õnnetusjuhtumitest, abivajadustest jne.

11. Peaks olema endastmõistetav, et suuremate jumalateenistuste puhul on kõik nõukogu liikmed — ka ilma erikutseta — valmis kaasa aitama kiriku korrapidajana, astudes selleks ühendusse valvekorra juhatuseliikmetega ja pakkudes oma abi.
12. Kasvamine kristlikus usus jumalateenistustest järjekindla osavõtmise ja püha õhtusöömaaia osadusega on põhjanev tähtsusega ja vältimatuks eelduseks, selleks täita enese peale võetud ülesandeid Kristuse kirikus.

„RÕDU-KRISTLASED“

On kirikuliikmeid, keda võib õigusega nimetada rõdu-kristlasteks. Nad ei võta aktiivselt osa kiriku elust. Paremal juhul nad tasuvad oma liikmemaksu, mille korraldamine ei valmista neile raskusi, kuna vabaduses töötavates eesti kogudustes on liikmemaks väga väike.

Mispärast me nimetame neid aga rõdu-kristlasteks? See on tingitud sellest, et sellised kirikuliikmed on pealtvaatajad. Nad vaatavad pealt, kuidas teised töötavad ja pingutavad, et alal hoida oma eesti rahvuslikku kirikut. Pealtvaatajatena nad väljendavad harva oma poolehoidu ja tunnustust. Nad on aga kibedasti ametis arvustamisega.

Vahel ei meeldi neile õpetaja. Olles kõrgel rõdul nad ei näe, et õpetaja ei ole kogudus ja veel vähem Kristuse kirik. Nad ei mõista, et õpetaja on vaid lihtne tööriist, kellel koguduse hingekarjasena täita ulatuslikke ja raskeid ülesandeid.

Vahel ei meeldi neile need, kes koguduse juhatuses või nõukogus annavad kirikule oma vabatahtliku panuse, kuigi nad end ei pea täiuslikeks, vigadeta kristlasteks, sest nad teavad, et neid ei ole olemas siinpool taeva väravat.

Kui Kristuse kirik ja ka meie eesti evangeelne luteri usu kirik Kristuse kiriku raames tahab püsida ja seista oma tõsiste ning vajalike ülesannete teenistuses, siis meil ei ole abi nendest, kes on vaid pealtvaatajad, arvustajad, ühe sõnaga — rõdu-kristlased.

Meie kirik ja meie kogudused vajavad töötavaid, palvetavaid, usust, lootusest ja armastusest hingestatud kristlasi. Need kristlased ei ole aga kunagi ülal rõdul, vaid nad on seal, kus inimhingede Lunastaja rändab nende ees tänapäeva tolmuseid ja kannatusrohkeid teid.

VIIS UUT KIRIKULAULU

Praost Aleksander Hinno

1. ISSAND, MINA OOTAN...

P. lisa 111

Issand, mina ootan	Sina oled tugev,
Sinu õnnistust,	Kantsiks elus mull',
Sulle kindlalt loodan,	Armastuses vägev,
Anna osadust!	Heldus krooniks sull'.
Siruta sa mulle	Lapselikus meeles
Oma käsi nüüd,	Tahan kummarda,
Et siis kõlaks sulle	Oma nõdras keeles
Minu tänuhüüd.	Sind nüüd paluda.

Isalikku heldust
Ikka jaga sa,
Tarkust, mõistust, selgust
Mulle ilmuta,
Et su lapse õigus
Osaks mulle saaks
Ja mind patt ning tuimus
Su't ei lahutaks.

2. SU EES PALVETADES

P. 324

Su ees palvetades	Käind me karme radu,
Ja sind kummardades,	Vaen see võtnud kodu,
Issand, minu arm,	Meilt me isamaa.
Avaneb mu süda,	Hävitavad väed,
Selgeks saab mu häda,	Kurjast tulvil käed
Elu pole karm.	Röövind pühima.
Avada	Armastus,
Siis tahan ma	Su õnnistus —
Sulle omad valud, mured,	Issand, see on jäänud mulle
Olgu need kui suured.	Võõrsilgi mu teile.

Oma murekanga,
Igatsuste lõnga
Nagu palvekee,
Sulle, helde karjus,
Kelle armuvarjus
Tõuseb päikene,
Kanname
Ja anname
Kõik, mis toovad süda, huuled.
Sa me palveid kuuled.

3. PIHILAUL

P. 65

Kahetsuses hõrdas astun	Sina oled helde, püha,
Sinu juure, Issand, nüüd,	Aitad mind mu raskustes,
Põlvili su ette laskun,	Ei sa enam kanna viha,
Tundes oma pattu, süüd.	Kui sind otsin palvetes.

Pühi välja kõik, mis paha,
Minu südamest nüüd sa,
Anna, et ma muud ei taha
Kui sind, Issand, teenida.

4. SU RISTIST, ISSAND, VÄGI HOOVAB...

P. 141

Su ristist, Issand, vägi hoovab
Ja ühendab meid sinuga;
Su õnnistus ja arm sealt voolab,
Meid täidab uue eluga,
Kes oled meie valgustus,
Meid saadab sinu õnnistus.

Seepärast sinu risti ette
Nüüd usus süda kummardab
Ja kogu elu sinu kätte,
Oh Issand, kindlalt usaldab,
Kes oled meie valgustus,
Meid saadab sinu õnnistus.

Ka siis, kui eluristi kanda
 Meil tuleb oma võitlusteel,
 Sull', Issand, südant ohvriks anda
 Me tahame ja laulda veel:
 Sa oled meie valgustus,
 Meid saadab sinu õnnistus.

5. ISSAND, SINU ARMUKASI...

P. 65

Issand, sinu armukäsi
 Hellalt saadab, juhib mind —
 Ei su armastus see väsi,
 Kes küll suudaks kiita sind!

Sa mind saatnud, kandnud oled
 Siia maani armsasti,
 Sa mull' helledelt vastu tuled
 Oma armus kindlasti.

Sinu kaitsva tiiva alla
 Luba nüüdki panna pea —
 Õnnistust mu teele kalla,
 Issand, kes sa oled hea.

Anna, et mu südamesse
 Paistaks taeva valgus tõesti!
 Näitaks teed mull' igavesse
 Taevalinna sinu väest.

RISTIMISTE, LAULATUSTE JA MATUSTE PUHUL

Ristimiste ja laulatuste puhul on soovitav õpetajaga varakult kokku leppida aja ja koha suhtes. Õpetaja annab ka vajalikku informatsiooni seoses nende ametitalitustega. Ärge unustage, et vastavalt EELK korrale saab ristivanemaks olla üksnes see, kes ise on ristitud, leeritatud ja kiriku liige.

Laulatuste puhul on soovitav, et pruutpaar külastaks õpetajat ja kasutaks võimalust õpetaja seletuste kaudu põhjalikult tutvumiseks laulatusetalituse korra ja sisuga. Enne laulatust toimub pruutpaari kuulutamine kirikus. Sellest võtavad osa peigmees ja pruut koos lähemate omastega. Kui armulaud on kaetud, tuleb pruutpaar oma kuulutamise-pühapäeval armulauale.

Leina- ja matusetalitused. Vajalik ja kristlik talitusviis on, et oma koguduse hingekarjast informeeritakse kõigist, kes on raskesti haiged, olgu nad kodus või haiglas. Haigelt tuleks küsida sobival viisil, kas ta igatseb, et talle antaks armulauda. On hea, kui sellest armulauast osa võtavad ka haige omaksed. Haige armulaud ei ole märgiks, et surm on ukse ees. Armulaud on haige usu kinnituseks, aga ka Jumala jõudude ja õnnistuse tooja.

Surma tulles astuge ühendusse arstiga. Samuti informeerige õpetajat, kes annab teile väärtuslikku kaasabi küsimustes, mis puudutavad matuse korraldamist.

Pärast matust toimub õpetajaga kokkulepitud pühapäeval lahkunu mälestamine kirikus. Mälestamispühapäeva kohta saadetakse teade ka kaugemal asuvatele omastele.

Kodumaal surnute mälestamine. Viimasel ajal on saanud vabasse maailma suurel arvil teateid nende omaste kohta, kes surnud kodumaal või Venemaa vangipõlves. Sobivaim viis nende kaugel surnud omaste mälestamiseks on oma koguduse jumalateenistusel kirikus. Selleks astuda ühendusse õpetajaga. Mälestamise aja kohta kirikus saadetakse lühike teade ka lahkunu sõpradele. Lahkunu mälestuseks on sobiv tuua altarile lilli või lasta süüdata leinaküünlad.

KÜSIMUSI JA VASTUSEID

K. Mida tähendavad altarikatete värvid, mida teatavatel aegadel muudetakse või vahetatakse, ja millal üht või teist värvi altarikatteid tarvitatakse?

- V. 1. Kristuse tulemise pühast kuni jõuluõhtuni on kõigi kristlike kirikute altari ja kiriku värviks lilla, mis tähendab vaikset ootust, kontsentratsiooni, ettevalmistust, meeleparandust.
2. Jõuluõhtust (kaasa arvatud) kuni Septuagesimaeni ehk 9. pühapäevani enne K. ülestõusmise pühi — valge, mis tähendab puhtust, süütust, aulikkust, pühadust.
3. Septuagesimaest (kaasa arvatud) kuni palvapäevani — roheline, mille tähendus on lootus, rahu ja võit.
4. Palvapäevast (kaasa arvatud) kuni suur-neljapäevani jälle — lilla, mille tähendus eespool antud. Lisandub vaid Kristuse kannatusaja patukahetsuse mõte.
5. Suur-neljapäeval — valge, tähendus eespool.
6. Suur-reedel — must, mis tähendab sügavat leina ja tõsidust.
7. Vaiksel laupäeval — lilla.
8. Kristuse ülestõusmise pühadest (kaasa arvatud) kuni nelipühade laupäevani — valge.
9. Nelipühade laupäevast (k. arvatud) kuni Kolmainu Jumala pühani (järgmise pühapäevani pärast nelipühi ehk Püha Vaimu väljavalamise pühi) — purpur ehk punane, mis tähendab rõõmu, Püha Vaimu tuld, valgust andvat õpetust, märtrite verd ja armastust.
10. Kolmainu Jumala pühast (k. arvatud) kuni järgmise pühapäevani (k. arvatud) — valge.
11. Pärast I pühapäeva pärast Kolmainu Jumala püha kuni I Kristuse tulemise pühani — roheline. Vahepealsetel erilistel kirikupühadel võib tarvitada ka punast.
12. Surnutepühal, kirikuaasta lõpp-pühapäeval — must.

Peale nende nimetatud viie liturgilise värvi anti EELK Konsistooriumi poolt luba veel sinise värvi kasutamiseks liturgilise värvina meie kodumaa kirikuis Eesti Vabariigi aastapäeval ja riiklikel tähtpäevil, nagu võidupüha jne.

K. Mis on tähtsam kristlasele, kas kristlik teenimine ja ligimise aitamine, kirikus käimine ja kiriku tegevusest aktiivne osavõtmine või majanduslik toetamine?

V. Kõik need on ühevõrra tähtsad. Nad olenevad üksteisest ja on seotud üksteisega. Nii on usk ilma kristlikkude või heade tegudeta surnud (Jak. 2, 17—26) või suremas. Kristlik teenimine ja ligimesearmastus mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes, on tunnistuseks, et armastus, mis on kristlase elu ja usu aluseks, on elav. (Joh. 15, 5—14.) Eemalehoidmine või eemalejäämine jumalateenistustest ja kirikutegevusest tähendab eemaldumist Jumalast ja tema armust ning õnnistusest (Joh. 8, 47; Luuka 11, 28; Rooma 10, 17; Heebrea 10, 25; 2. Peetr. 3, 18). Majanduslik toetus kirikule ja tema tööle on usu nähtav vili. Kes seda ei tee, on kui viigipuu, mis vilja ei kanna ja ükskord maha raiutakse ja tulle heidetakse, hoolimata sellest, et ta on viigipuu (resp. kristlane). Jumal armastab heldeid andjaid (Ap. t. 20, 35; 2. Kor. 9, 7). Tõsine kristlus seisneb valmisolekus igaks heaks teoks või tööks nii majanduslikult kui ka teisiti Jumala auks ja ligimise kasuks (2. Kor. 9, 8; 2. Tim. 2, 21; Tiitus 3, 1.).

K. Millest on tingitud kaks palvapäeva kalendris?

V. Esimene palvapäev (nädal aega varem kui teine) tähistab ühtlasi suure paastu ja Kristuse kannatusaja täpset algust. Sealt peale on 40 päeva Kristuse ülestõusmise pühani (pühapäevi ei loeta kaasa). 1832. a. väljaantud Balti kiriku-seadus, mida korrati 1857, ning sellele järgnevad kiriku-seadused Baltimaades (Vene riigis) määravad palvapäeva kindlaks neis maades kolmapäevale pärast esimest pühapäeva paastus. Selle võttis meie EELK üle ja seni pole selles ametlikku muudatust tehtud, et ühtlustada seda vana „balti“ (mitte eesti) palvapäeva selle palvapäevaga, mida muu kristlik maailm pühitseb, s. o. esimesega. Olgu märgitud, et paljudes maades on kaks palvapäeva ja meie kodumaal oli rootsi ajal neid koguni kolm. Küsimuse lähemaks selgituseks vaata EESTI KIRIK nr. 2 — 1953 õp. Koolmeistri artiklit „Palvapäeva traditsioonist“.

K. Miks liiguvad Kristuse ülestõusmise pühad ja sellega koos ka palvapäev, Kr. taevaminemise püha ja nelipühad?

V. See liikuvus on tingitud Kristuse ülestõusmise päevast, millest püütakse ajaliselt täpsusteni kinni pidada. Kristuse ülestõusmise püha langeb sellepärast alati kevade esimesele pühapäevale pärast esimest täiskuud. Seega liiguvad need pühad 21. märtsi (mil päevad ja ööd on ühepikkused

aasta esimesel poolel) ja 25. aprilli vahel. 40 päeva enne Kr. ülestõusmise püha on nn. eesti palvapäev (kuna seal ei ole pühapäevi kaasa arvatud, mis ei ole aga traditsiooni järele õige) ja 40 päeva (nüüd juba pühapäevad kaasa arvatud) pärast ülestõusmispüha on Kristuse taevaminemise püha ehk rahva keeles ristineljapäev, millest omakorda 10 päeva edasi on nelipühad.

K. Kas võib õpetaja olla samaaegselt ka koguduse esimees?

V. Selle kohta ei anna Püha Kiri mingit vastust ja see määratakse tavaliselt kindlaks kiriku põhimäärustes... Kui ka põhimäärused selles suhtes midagi ei ütle, siis on parem, kui õpetaja mitte samal ajal ka koguduse esimees ei oleks, sest esimehena ta peaks teinekord hääletama ja otsustama asjade üle ilmalikkude seaduste kohaselt, ilma et see absoluutses kokkukõlas oleks Jumala tahtega, kelle teenistuses ta ju õpetajana seisab. Kui aga olukorrad nõuavad ja muud väljapääsuteed ei ole ning kohast esimeest kogudusele ei leidu, kellel oleks rahva täieline usaldus, võib õpetaja ka koguduse esimehe kohustused enesele võtta, kuid soovivat see ei ole. Tal on niikuinii hääle- ja sõnaõigus niihästi koguduse täiskogu koosolekul kui ka koguduse nõukogu ja juhatuse koosolekutel. Tavaliselt on õpetaja ka sama koguduse liige, keda ta teenib.

K. Mitmed kristlikud kirikud ja nende liikmed Kristuse kannatuse ajal ehk paastuajal söövad lihatoite ainult üks kord päevas või teatavatel päevadel. Miks ei tee seda luterlased?

V. Meie ei tee seda ametlikult sellepärast, et Jumal ei ole meil käskinud seda teha nimetatud ajal, samuti mitte seda, et näiteks reedel mitte liha süüa, vaid kala. Kui Jumal selle vabaks on jättnud, ei tohi meie sellest ka mingit seadust teha seda keelates või käskides. Kõige selgem vastus Jumala poolt sellele küsimusele on Kolossuse kirja 2. ptk. 16: ning 17. salmis: „Seepärast ärgu mõistku ükski kohut teie peale sööma või jooma ega pühade või noorkuu või hingamispäevade pärast, mis on vaid tulevate asjade vari, kuna ihu on Kristuse oma.“ Või jälle Room. 14, 17: „Sest Jumala riik ei ole mitte söömine ega joomine, vaid õigus ja rahu ja rõõm Pühas Vaimus.“ Aga kui keegi ka paastub, siis ei tohi ta mitte sellepärast Jumalalt tasu oodata ega

arvata, et ta on Jumalale suure heameele või heateo teinud või mingi ohvri Jumalale toonud. (Efesus 2, 8—9.)

K. Missugust palvet loevad või mida paluvad inimesed kirikusse minnes ja pinki istudes?

V. Neid on väga mitmeid, kuid kõige enam küll Meie Isa palvet, Taaveti laulust 51, 1—8 ja mitmeid muid, end alandades ja andes Jumala hooleks ning valmistudes vastu võtma Tema sõna ja sakramenti. Kristlane palvetab ka õpetaja eest, kes talle jumalasõna kuulutab.

K. Kas võib naine olla kirikuõpetajaks?

V. Kiriku Issand ise, omalt poolt inspireeritud apostel Pauluse läbi, on ütelnud selles suhtes kindla ei. Vaata 1. Kor. 14, 34—37 ja 1. Timot. 2, 11—15. Naisel on aga paljugi teisi ülesandeid nii kirikus kui igapäevases elus täita, kus ta oma leebuse ja õrna armastusega on asendamat.

K. Miks luterlased ei risti vee alla kastmisega, nagu Jeesust ristiti Jordanis?

V. Oleks ülimalt huvitav teada, kus on see kindlaks tehtud, et Jeesust ristiti Jordanis Ristija Johannese poolt vee alla kastmisega? Markuse evangeeliumis 1, 10 seisab küll, et pärast ristimist „...ja sedamaid kui ta veest välja tuli...“, kuid ei midagi rohkemat. Johannese ev. 3. ptk. 23. salmis on öeldud, et „Johannes oli (ka) ristimas Amonis Salimi lähedal, sest seal oli palju vett ja sinna tuli inimesi ja nad ristiti.“ Pole aga mitte öeldud, et neid vee alla kastmisega ristiti. Luterlased ei eita mitte võimalust, et Johannes võis ka ristida vee alla kastmisega. Kuid aluseks võttes Jumala sõna Mark. 7, 4; Luuka 11, 38; Ap. t. 2, 41; 16, 33; 22, 16 ja Rooma 6, 3—4 tähendab ristimine „pesemist“, mitte „kastmist“, rääkimata vee alla kastmisest. Lõpuks ei seisa püha ristimise tähtsus mitte selles, kuidas ristiti ja ristitakse, vaid Issanda sõnas ja töötuses ühenduses ristimisega: „Kes usub ja keda ristitakse, see saab õndsaks.“

K. Praegu on kaks Eesti Ev.-Luteri Usu Kirikut ja kirikuvalitsust eesotsas peapiiskoppidega: üks kodumaal ja teine Rootsis. Kumb neist on ametlik ja seadusepärane?

V. Ametlik ja seadusepärane on Rootsis olev kirikuvalitsus eesotsas peapiiskop dr. Joh. Kõpuga. Niihästi peapiiskop kui ka piiskop ja mitmed teisedki sealse Kiriku Komitee liikmed on ametlikult ja täielikult EELK Põhimääruste järgi

valitud ning tunnustatud meie EELK esindajaiks niihästi Kirikute Maailmaliidus kui ka Luterlikus Maailmaliidus. Kodumaal asuv „peapiiskop“ Jaan Kiivit ja tema kaastöölised on aga vabale maailmale teadmata ja sealse kommunistliku valitsuse heakskiitmisel kuidagi ametisse määratud või seatud seaduste alusel, millel pole midagi ühist meie vaba rahvakiriku Põhimäärustega ja tõeliselt vaba kiriku enesekorraldamisega. EELK Põhimääruste par. 1 ütleb, et „Eesti Evangeeliumi-Luteri Usu Kirik on vaba rahvakirik, kel on enesekorraldamise ning omavalitsemise õigus.“ Mis on meie kodumaal aga praegu vaba?...

K. Piiblis on mitmel pool juttu rahast ja seal on antud ka rahaüksuste nimetused. Kas on võimalik neid kuidagi võrrelda tänapäeva rahaüksustega või nende ostujõuga?

V. Kuna raha väärtus igal maal on isesugune, on seda raske teha üldiselt. Arvestades Ameerika dollarit oli nende (Uues Testamendis esinevate) rahaüksuste väärtus umbkaudselt järgmine:

talent — hõbedast — umbes 1950 dollarit — võis osta 10 hobust;

talent — kullast — kaks korda kallim hõbedast;
teenar — tavaliselt segametallist, harva ka hõbedast — umbes 17 centi, Kristuse ajal sai 200 teenari eest leiba osta 5000-le inimesele;

drahmaraha — selle väärtus on tundmatu, kuid arvatakse võrduvat hõbeseekliga. 30 hõbeseekli eest andis Juudas Kristuse ära. Ka hõbeseekli väärtus on täpselt määratlemata, kuid umbkaudselt arvestatakse selle väärtust nõnda: ta kaalub 14 grammi ning kolm tuhat hõbeseeklit maksis ühe talendi. Ostujõult vastab ehk praeguse arvestuse järele 16 — 20 cendile. Mõnikümmend aastat tagasi, kui see arvestus on tehtud, oli see Ameerikas keskmine tööliste tunnitasu. Seega — Kristus müüdi Juudase poolt ära vähema kui tööliste nädalapalga eest.

K. Kes olid variserid ja saduserid, kellele vastu Kristus tihti väga raskeid ja kurje sõnu tarvitas?

V. Variserid ja saduserid olid tookordsed juutide poliitilised parteid. Variserid olid fanaatilised rahvuslased ja isamaalased, kellele nende rahvuslus, nende rahvuslik ja poliitiline vabadus olid ülimald ideaalid ja alles nende järele

oli asetatud austus Jumala vastu. Kõik, mis oli ühenduses juutlusega ja juudi rahvusluse ning selle säilitamisega puhtas juutlikus vormis, oli neile tähtis. Mingeid uuendusi nad ei pooldanud ega võtnud nii kergesti vastu. Nende hulka kuulus ka hulk preestreid, kes püsisid rangelt vana-des kommetes. Varisere võib nimetada ka ritualistideks või tavade ja kommete austajateks, konservatiivideks selle sõna kanoonilises mõttes.

Saduserid olid võrreldes variseridega rahvuspoliitiliselt liberaalid, kes töötasid kaasa igasuguse võimu ja valitsusega isegi siis, kui see oli üldiselt rahvavaenulik, kuid jättis niihästi rahvale kui ka neile küllaltki laiad isevalitsemise ja tegutsemise õigused. Suurem osa preestreid kuulus saduseride seltsi. Nad uurisid kirju ja teadusi ja ongi öieti juudi kultuuri arendajad ja moderniseerijad. Nad olid ratsionalistid, asetades mõistuse Jumalast kõrgemale.

Variseride ja saduseride vahel oli lõhe suur. Kuid kui nende mõlemate ühised huvid mõnes punktis hädaohus olid (nagu preestritel mõlemast parteist, kui rahvas kuulis Jeesust õpetamas hoopis midagi muud kui nemad õpetasid), olid nad ühel meelel ja astusid välja ka ühiselt. Sama sündis juutide mässu või ülestõusu ajal a. 69 ja 70.

Ka praegused juudid kuuluvad enamikus variseride parteisse ja ei salli sugugi neid, kes moderniseeruvad saduseride eeskujul.

K. Kas on õige annetada või maksta nn. kirikumaksu üks kord aastas või tihedamini?

V. Nimetused: kirikumaks ja liikmemaks pole üldse mitte õiged kristlikus kirikus. Kristlik kirik elab ja töötab armastusest ja armastuseandidest, ühelt poolt Jumalalt ja teiselt poolt inimestelt. Et seda inimeste poolt mitte ei unustataks ja et iga kirikuliige seda ka annetaks, on paljudel juhtudel kiriku poolt selle annetuse määr inimesele fikseeritud, kusjuures niisugune annetusviis, mis on kohustuslik, on nimetatud aja jooksul kirikumaksuks, resp. liikmemaksuks. Nii-öelda mugavuse pärast, kuna see tavaliselt on liiga väike, maksti seda üks kord aastas. Tegelik kiriku vajadus oleks aga, et seda tihedamini tehtaks. Ap. Paulus ütleb: „Igal esimesel nädalapäeval pangu igaüks midagi tallele, sedamööda kui temal on jõudu.“ (1. Kor. 16, 2.)

EESTI EVANGEELIUMI-LUTERI USU KIRIKU VAIMULIKUD JA NENDE POOLT TEENITAVAD KOGUDUSED VABAS MAAILMAS

ROOTSI

EELK PEAPIISKOP Johan Köpp, dr.h.c., sünd. 9. nov. 1874, ordineeritud 19. sept. 1909 Tartu Ülikooli kirikus, piiskopiks valitud 14. dets. 1939. **Aadress:** Bokbindarvägen 51-IV, Hägersten, Sweden. EELK peapiiskop ja EELK Komitee president. **Tel.:** 45 54 77.

EELK PIISKOP Johannes Oskar Lauri, sünd. 6. dets. 1891, ord. 17. juulil 1917 Viljandi Maakirikus, vikaarpiiskopiks valitud 1943. **Aadress:** Sverkersgatan 2-IV, Hägersten, Sweden. **Tel.:** 45 95 49.

PRAOSTID:

Jakob Aunver, sünd. 22. mail 1891, ord. 13. apr. 1924 Tartu Ülikooli kirikus. **Aadress:** Odensgatan 15, Uppsala, Sweden. EELK Komitee sekretär ja „Eesti Kiriku“ toimetaja. EELK Uppsala eesti kog. õpetaja. **Tel.:** 45 137.

Richard Koolmeister, teol. lic., sünd. 28. nov. 1905, ord. 27. dets. 1936 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Kopparbergsvägen 16-III, Västerås, Sweden. EELK Komitee liige, EELK Rootsi praostkonna praost, EELK Eskilstuna, Kumla, Örebro kog. ja Västeråsi, Enköpingsi ning Åkers-Styckebruki pihtkonna õp. **Tel.:** 35 508.

Jakob Jalajas, sünd. 1. dets. 1869, ord. 7. nov. 1897 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Rödvedsgatan 5, Göteborg Ö., Sweden. Praost emeritus.

Jaan Gnadenteich, sünd. 11. nov. 1904, ord. 16. veebr. 1930 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Östanvindsgatan 13 B, Göteborg, Sweden. EELK Lääne-Rootsi ja Göteborg-Mölnaldi kog. õp. **Tel.:** 22 45 21.

Jaan Lattik, sünd. 23. okt. 1878 Karulas, ord. 29. nov. 1909 Riia Jakobi kirikus. **Aadress:** Erstagatan 1, Hospits, Stockholm, Sweden.

Martin Ots, sünd. 3. nov. 1895, ord. 15. dets. 1935 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Ätthögsgatan 7 G, Göteborg, Sweden. EELK Göteborgi kog. õp. **Tel.:** 25 11 99.

Hjalmar Pöhl, teol. lic., sünd. 24. veebr. 1908, ord. 5. juun. 1933 Skara kirikus Rootsis. **Aadress:** Helgeandsgatan 18 A, Lund, Sweden. EELK Lõuna-Rootsi kog. õp. **Tel.:** 0412/19873.

ÕPETAJAD:

Johan Avara-Eggel, sünd. 30. sept. 1911, ord. 27. veebr. 1944 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Dikanas, Sweden. Rootsi kiriku teenistuses.

Arnold Voldemar Elken, sünd. 25. veebr. 1909, ord. 15. dets. 1935. **Aadress:** Prästgården, Ankarsrum, Sweden. Praosti kt. Rootsi kiriku teenistuses.

Adolf Helmut Kaarme, sünd. 9. sept. 1914, ord. 13. dets. 1942 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Kräklingbo, Gotland, Sweden. Rootsi kiriku teenistuses.

Oskar Kodres, sünd. 10. märtsil 1907, ord. 29. märtsil 1936. **Aadress:** Bergslenagatan 5, Borås, Sweden.

Karl Kool, sünd. 3. okt. 1907, ord. 30. okt. 1932 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Vinstvägen 1, Hägersten, Sweden. **Tel.:** 19 77 53. EELK Rootsi praostkonna vik-õp.

Endel-Juhan Köpp, sünd. 22. nov. 1913, ord. 6. okt. 1940 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Apelgatan 25, Norrköping, Sweden. EELK Norrköpingsi kog. õp. **Tel.:** 64 481.

Tõnu Prima, sünd. 7. juun. 1902, ord. 28. märts. 1943 Türi kirikus. **Aadress:** Prästgården, Hadhem, Gotland, Sweden. Rootsi kiriku teenistuses.

Ivar Pöhl, teol. lic., sünd. 8. aug. 1913, ord. 19. dets. 1937. **Aadress:** Trastvägen 2, Stocksund, Sweden. EELK Rootsi praostkonna abipraosti kt. **Tel.:** 55 14 59.

August Richard Rebane, sünd. 14. jaan. 1915, ord. 6. veebr. 1949 Jakobi kirikus Stokholmis. **Aadress:** Pastorämbetet, Hakkasbyn, Sweden. Rootsi kiriku teenistuses.

Jaan Rebane, sünd. 6. märtsil 1901, ord. 20. okt. 1937 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Backebogatan 16 D, Karlstad, Sweden. EELK Värmlandi kog. õp.

Karl Friedrich Särg, sünd. 10. märts. 1900, ord. 26. dets. 1938 Tallinnas. **Aadress:** Alvsered, Sweden. EELK Gävle ja Halmstadi kog. õp.

Peeter Särgava, sünd. 8. apr. 1915, ord. 6. okt. 1940 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Fack 181, Jokkmokk, Sweden. Rootsi kiriku teenistuses.

Voldemar Takkel, sünd. 26. apr. 1914, ord. 10. dets. 1939 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Pastorexpedition, Luleå, Sweden. Rootsi kiriku teenistuses.

Elmar Töldsepp, sünd. 17. apr. 1908, ord. 20. okt. 1937 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Prästgården i Vall, Isums, Gotland, Sweden. Rootsi kiriku teenistuses. EELK Gotlandi kog. õp. **Tel.:** VALL 4.

Rein Uhke, sünd. 6. sept. 1904, ord. 21. aug. 1932 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Pastorämbetet, Överkalix, Sweden. Rootsi kiriku teenistuses.

Konrad Veem, sünd. 7. jaan. 1914, ord. 2. veebr. 1947 Stolzenaus Saksamaal. **Aadress:** Klubbacken 10, Hägersten, Sweden. EELK Stokholmi kog. õp. **Tel.:** 46 31 02.

AMEERIKA ÜHENDRIIGID

EELK USA Chicago Praostkond

Praost **Valter Viks**, sünd. 20. jaan. 1895 Kambjas, ord. 16. juun. 1922 Tartus. **Aadress:** 3239 W. Hirsch St., Chicago 51, Ill. **Tel.:** HU. 9-1948. EELK Chicago koguduse õp. Jumalat. igal 2. pp. kirikus, Messiah Lutheran Church, asuk. 3309 N. Seminary Ave., teistel pühapäevadel ja ka laupäeviti jumalat. koguduse kuulutuspunktides Hinsdale'is, Bellwoodis, Springfieldis, Milwaukee ja Woodstockis.

Abipraost **Rudolf Kiviranna**, mag. theol., sünd. 22. märtsil 1912 Võrus, ord. 26. dets. 1938 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 35-62 222 St., Bayside 61, N.Y. **Tel.:** BAyside 5 6244. Vanima New Yorgi eesti ev.-luteri usu koguduse, asut. 1898, õpetaja. Jumalat. pühapäeviti kirikus, Lexington Ave. & 88 St., New York City. Koguduse kuulutuspunktid: Malverne, L.I. ja Princeton, N.J.

ÕPETAJAD:

Johannes Aarik, sünd. 7. mail 1912 Võnnus, ord. 5. juunil 1938 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 1345 So. Burlington Ave., Los Angeles 6, Calif. **Tel.:** DU. 2-9225. Los Angelese EELK Peetri koguduse õp. Jumalat. pühapäeviti kirikus, Angelica Lutheran Church, 1345 So. Burlington Ave., Los Angeles, Calif.

Bruno C. Ederma, sünd. 11. mail 1900, ord. 18. jaan. 1925 Tallinna Pühavaimu kirikus. **Aadress:** 2675 Sierra Ave., Rt. 1, Box 8, Norco, Calif. **Tel.:** REdwood 7-3102. Ameerika United

Lutheran Church'i teenistuses; Norco koguduse organiseerija-õpetaja.

Julius Juhkentaal, sünd. 23. jaan. 1909 Tallinnas, ord. 27. dets. 1936 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Box 524, Hebron, Ill. **Tel.:** Hebron 2851. Ameerika St. John'i lut. kog. teenistuses Hebronis (kuulub ULCA sinodisse).

Karl Kiisk, sünd. 25. märts. 1909 Tartus, ord. 2. sept. 1934 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 3625 N.E. 46 Ave., Portland 13, Oregon. **Tel.:** ATLantic 8-1246. EELK Portlandi ja Seattle'i koguduste õp. Jumalateen. Portlandis 2 korda kuus, Concordia College'i kirikus, 2811 N.E. Holman St., ja Seattle'is 1 kord kuus Mt. Olive'i luteri usu kirikus, 21 N.W. & 80 St. nurgal.

Samuel Eduard Lind, sünd. 20. apr. 1911 Tartumaal, ord. 17. mail 1937 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Oak Park, Minn. **Tel.:** 320 W-1. EELK Minneapolisise koguduse õp. Jumalat. pühapäeviti Betlema luteri usu kirikus, N. 22 Fremont St., Minneapolis.

Karl Lipping, sünd. 28. sept. 1913 Tartus, ord. 9. jaan. 1944 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 187 Idora Ave., San Francisco, Calif. EELK San Francisco koguduse (pihtkonnaga Fresno) õp. Jumalat. ülepühapäeviti San Francisco kirikus, Trinity Luth. Church, 722 So. Van Ness Ave. Fresno ja kuulutuspunktides Oaklandis, Napal ja San Josés üks kord kuus või harvem.

Aleksander Mägis. **Aadress:** Lutheran Home for the Aged, Arlington Heights, Ill. Aleksander Mägis suri 27. okt. 1957 USA-s.

Olaf Mägis. **Aadress:** Ev. Luth. Parsonage, Westby, Montana. Ameerika koguduse teenistuses.

Harry Nuudi, sünd. 15. juun. 1894, ord. 13. apr. 1930 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** Box 0, Christiansted B.O., Virgin Islands, USA. **Tel.:** St. Croix, Christiansted 41. Christianstedi lut. koguduse õp. Virgin Islandil.

Oskar Puusepp, sünd. 29. aug. 1898, ord. 3. aug. 1952 Hamburgis Risti kirikus. EELK Chicago praostkonna vikaarõpetaja. **Aadress:** 36-11 171 St., Apt. 2, Flushing 58, N.Y. **Tel.:** HIckory 5-6146.

Juhan Suurkivi, sünd. 5. okt. 1915 Pilistveres, ord. 16. mail 1943 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 345 Wayne Ave., Landsdowne, Pa. **Tel.:** Clearwater 9-4759. Saksa-Ameerika Erloeser-Redeemer'i koguduse teenistuses Philadelphia.

Johan Eduard Sömer, sünd. 20. juun. 1902 Kärlal Saaremaal, ord. 10. veebr. 1935 Tallinna Toomkirikus. **Address:** 12610 Strasburg St., Detroit 5, Mich. **Tel.:** LA. 6-5447. EELK Michigan-Detroidi koguduse õp. Jumalat. igal 4. pp. kirikus. Ann-Arboris, Saginaw's ja Frankenmuthis iga kuu 2. pp. vaheldumisi.

Philip Aleksander Tammaru, sünd. 8. veebr. 1909 Peterburis, ord. 10. veebr. 1935 Tallinna Toomkirikus. **Address:** RFD 2, Curtice, O. **Tel.:** LU. 6-5352. Ameerika kiriku teenistuses. St. Luke's Luth. Church'i, Yondotta, O. (Toledo lähedal), õpetaja.

Rudolf Troost, sünd. 20. aug. 1915 Tallinnas, ord. 30. mail 1955 Baltimores, USA. **Address:** 10401 New Hampshire Ave., Silver Spring, Md. **Tel.:** HE. 4-4464. EELK Baltimore koguduse õp. Jumalat. igal kuu 1. ja 3. pp. kirikus, Bethlehem Luth. Church, E. Oliver St. & N. Collington Ave. EELK Washingtoni koguduse õp. Jumalat. igal kuu 4. pp. kirikus, Christ Luth. Church, 5101 16th St. N.W., Washington, D.C.

Aldo Vaharo, sünd. 23. märts. 1914 Tallinnas, ord. 14. aug. 1949 Oldenburgis Saksamaal. **Address:** 30-84 34th St., Apt. 4 E, Long Island City 3, N.Y. **Tel.:** RA. 8-3868.

Arthur Vööbus, dr. theol., sünd. 28. apr. 1909 Tartus, ord. 21. aug. 1932 Tallinna Toomkirikus. **Address:** 1607 So. Tenth Ave., Maywood, Ill. **Tel.:** FI. 4-0249. Uue Testamendi ja vana kirikuajaloo professor Chicago Luteri Teoloogilises Ülikoolis.

EELK USA Esimene Praostkond

Praost **Aleksander Hinno**, sünd. 3. apr. 1904 Võrumaal, ord. 1. mail 1932 Tallinna Toomkirikus. **Address:** 7-03 147 Street, Whitestone 57, L.I., N.Y. **Tel.:** INdependence 1-2939. EELK New Yorgi Pauluse koguduse ja Schenectady Albany pihtkonna õp. Jumalat. pühapäeviti kirikus, Grace & St. Paul's Lutheran Church, 123 W. 71 St., New York City. Jumalat. Schenectady-Albany pihtkonnas vähimalt üks kord kuus, millest teatatakse varem, kirikus, First Lutheran Church, 327 Summit Ave., Schenectady, N.Y.

EELK Los Angelese koguduse hooldaja-õpetaja. Jumalat. igal kuu 1., 3. ja viimsel pühap. kirikuis: Emanuel Danish Luth.

Church, 43 St. & 3 Ave., Los Angeles, ja Claremont Community Church, 6th St. & Harward Ave., Claremont.

Abipraost **Aleksander Abel**, sünd. 27. juul. 1905 Taheva v., ord. 30. okt. 1932 Tallinna Toomkirikus. **Address:** 19 Lindman St., Manchester, Conn. **Tel.:** Mitchell 9-6811. EELK Connecticuti koguduse õp. Koguduseliikmete laialiasumise tõttu jumalat. avaliselt Willimanticus, Manchesteris, New Havenis, New Britainis, Danielsonis ja Danbury's ja Hartfordis.

ÕPETAJAD:

Elmar Leopold Kuusler, sünd. 1. sept. 1913, ord. 7. sept. 1952 New Yorgis. **Address:** Cortland Hotel, 90 Cortland St., New York 7, N.Y. **Tel.:** BARcly 7-4729. EELK Patersoni Pauluse koguduse õp. Jumalat. igal kuu 2. pp. St. Paul's Luth. Church, 45-49 Smith St.

August Kärner, sünd. 14. okt. 1894, ord. 14. dets. 1941 Tallinna Toomkirikus. EELK USA Esimese Praostkonna vikaar-õpetaja. **Address:** 15 Vermilyea Ave., New York 34, N.Y.

Oskar Pastik, sünd. 15. veebr. 1904 Rimmu v., ord. 8. nov. 1931 Tallinna Toomkirikus. **Address:** 524 S. Francisco Ave., Redondo Beach, Calif. **Tel.:** FRontier 48-327. Ei ole otseses koguduse teenistuses. Jutlustab kutse korral Los Angeleses ja ümbruskonnas.

Helmut E. Piir, sünd. 24. märts. 1924 Võrus, ord. 25. mail 1952 St. Paul'is, Minn. **Address:** St. John's Lutheran Church, Howard Lake, Minn. Ameerika E. L. C. teenistuses.

Uno A. Plank, sünd. 22. juun. 1902 Rõngu v. Tartumaal, ord. 5. juun. 1938 Tallinna Toomkirikus. **Address:** 3601 Elmora Ave., Baltimore 13, Md. **Tel.:** ORleans 5-4666. EELK Baltimore koguduse õp. Jumalat. igal kuu 2. ja 4. pp. kirikus, St. Mark's Luth. Church, St. Paul & 20 St., Baltimore, ja Washingtoni, D.C., abikoguduse õp. Jumalateen. igal kuu 1. pp. kirikus, St. Mark's Incarnation Church, 5101 14 St. N.W., Washington 11, D.C.

Elmar Pähn, sünd. 18. nov. 1908 Nursi v. Rõuge khk., ord. 14. apr. 1935 Tallinna Toomkirikus. **Address:** 62 North Park Ave., Buffalo 16, N.Y. **Tel.:** GRant 0300. EELK Buffalo Pauluse koguduse õp. Jumalat. igal kuu 2. ja 4. pp. kirikus, Holy Trinity Luth. Church, 1080 Main St., Buffalo 9, N.Y., ja EELK

Cleveland-Ohio koguduse õp. Jumalat. tavaliselt igal kuu 1. ja 3. pp. Soome Sinodi kirikus, 1433 W. 57 St., Cleveland, O.

Hans Rebane, sünd. 23. märts. 1905, ord. 20. dets. 1931 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 1009 S. 4th St., Philadelphia 47, Pa. **Tel.:** HOward 7-8732. Ameerika kiriku teenistuses.

Rudolf Reinaru, sünd. 18. juun. 1911 Saaremaal, ord. 14. apr. 1935 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 323 Laurel Ave., Lakewood, N.J. **Tel.:** LAkewood 6-8315. EELK Lakewoodi Püha Vaimu koguduse õp. Jumalat. igal kuu kolmandal pühapäeval kirikus, Lakewood Emmanuel Ev. Luth. Church, Central Ave. & Monterey Circle. Koguduse Red. Banki pihtkond pühapäeviti kl. 6 p. l. Holy Trinity Ev. Lutheran Church, River Road, Red Bank, N.J.

Valter Jul. Koppermann, sünd. 1. juun. 1913, ord. 3. apr. 1949 Saksamaal. **Aadress:** 2502 N. 27 St., Philadelphia 32, Pa. **Tel.:** Baldwin 9-1652. St. Marcus Ev. Luth. Church'i kog. õp. Samuti EELK Philadelphia koguduse õpetaja.

Max Emil Saar, sünd. 5. mail 1911 Läänemaal, ord. 27. dets. 1936 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 18 Wallace St., Red Bank, N.J. EELK Bogota Matteuse koguduse õp. Jumalat. pühapäeviti kirikus, Ev. Luth. Trinity Church, Palisade Ave. ja Linwood St. nurgal, Bogota.

ARGENTIINA

Karl Laantee, sünd. 2. okt. 1927 Elva v. Tartumaal, ord. 17. apr. 1955. **Aadress:** Jose Pedro Varela 3035, Villa del Parque, Buenos Aires, Argentina. **Tel.:** 53 6673. Board of Foreign Missions of the United Lutheran Church in America teenistuses. EELK õp. Lõuna-Ameerikas.

VÄLJASPOOL PRAOSTKONDI USA-S

Mihkel Soovik, sünd. 28. jaan. 1916, ord. 23. aug. 1942 Tori kirikus. **Aadress:** 1209 State Road, Seabrook, N.J. EELK Seabrook'i kog. õp.

Jaani Rander, sünd. 24. veebr. 1902, ord. 15. dets. 1935 Tallinna Toomkirikus.

AMEERIKA LUTERI KIRIKUTE TEENISTUSES on veel mõned eesti päritoluga kirikuõpetajad, kuid neil puudub kontakt EELK-ga.

KANADA

ÕPETAJAD:

Karl Raudsepp, sünd. 26. märts. 1908 Puurmani v., ord. 16. juunil 1933 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 2392 Madison Ave., Montreal, Que., Canada. **Tel.:** WA. 1716. Usuelu korraldaja Kanadas. Montreali EELK Jaani koguduse õpetaja. Jumalat. pühapäeviti omas Montreali EELK Jaani kirikus, 4345 Marcell St., Montreal.

Oskar Gnadenteich, sünd. 8. jaan. 1911 Tartus, ord. 28. okt. 1951 Londonis Inglismaal. **Aadress:** 4510 Girouard Ave., Apt. 8, Montreal, Que., Canada. **Tel.:** ELwood 0421. Ottawa EELK Pauluse kog. õp., jumalat. kirikus, St. Paul's Lutheran Church, King Edward & Wilbroad St.

Manivald Heinam, praost, sünd. 1. veebr. 1894 Rabiweres Harjumaal, ord. 29. jaan. 1923 Tartu Ülikooli kirikus. **Aadress:** 3349 W. 3 Ave., Vancouver, B.C., Canada. **Tel.:** CEDar 1288. EELK Vancouveri koguduse, Victoria kog. ja Duncani saksa kog. õp. Jumalat, iga kahe nädala tagant Vancouveri kirikus, Redeemer Luth. Church, Prince Edward St. & 8 Ave. Jumalat. Victorias tavaliselt üks kord kuus kokkuleppel kohapeal.

August Kivisikk, sünd. 28. apr. 1907 Elva v., ord. 30. okt. 1932 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 118 Hunter St. West, Hamilton, Ont., Canada. **Tel.:** JACKson 2-0113. Hamiltoni Esimese EELK koguduse õp. Jumalat. Hamiltonis igal kuu 2. ja 4. pp. kirikus, Trinity Lutheran Church, 18 Victoria Ave. S.; Kitcheneris igal kuu 3. pp. kirikus, St. Peter's Lutheran Church, 49 Queen St. N.; Wellandis igal pp. kirikus, St. Matthew's Lutheran Church, 16 Kent St.

Ernst Lootsma, sünd. 1. okt. 1908 Narva-Jõesuus, ord. 16. apr. 1935 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 659 Piccadilly St., N., London, Ont., Canada. **Tel.:** 3-2648 J. On järgmiste EELK koguduste õpetaja: Londoni kog., jumalat. Trinity Luth. Church, Oxford-Colborne; St. Catharines'i kog., jumalat. Christ. Luth. Church, Geneva St.; Amherstburgi kog., jumalateen. Anglicani kirikus.

Otmar Pello, sünd. 13. juun. 1912 Tallinnas, ord. 27. dets. 1936 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 90 Belsize Drive, Toronto, Ont., Canada. **Tel.:** HU. 9-7728. Toronto EELK Esimese kog. õp.

Vana-Andrese kirik — Carlton/Jarvise nurgal. Jumalateenistused igal pühapäeval.

Elmar Petersoo, sünd. 10. veebr. 1902, ord. 1. okt. 1933 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 341 Devon Rd. E., Sault Ste. Marie, Ont., Canada. EELK Sault Ste. Marie kog. ja EELK Port Arthuri—Sudbury kog. õpetaja.

Oskar Puhm, sünd. 17. apr. 1912, ord. 18. veebr. 1934 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 269 Roehampton Ave., Toronto, Ont., Canada. **Tel.:** Mohawk 5847. Toronto EELK Peetri koguduse õp. Jumalat. omas kirikus, Mt. Pleasant & Roehampton, iga pühapäev.

August Raidur, sünd. 29. aug. 1914 Tartus, ord. 13. det. 1942 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 69 Rusholme Rd., Toronto, Ont., Canada. **Tel.:** LE. 6-1480. Toronto EELK Jakobi koguduse õpetaja. Jumalat. kirikus, Redeemer Luth. Church, Bloor & Indian Rd., Toronto.

Johan Teras, sünd. 7. juul. 1909 Tartus, ord. 29. märtsil 1936 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 616 A College St., Toronto 4, Ont., Canada. **Tel.:** LE. 1-6048. Toronto EELK Kolmainu kog. õp. Jumalat. pühapäeviti kirikus, Trinity Luth. Church, 619 Sherbourne St., ja kuulutuspunktis — Kirkland Lake (North Bay, Timmins).

AUSTRALIA

PRAOSTI KT.

Friedrich Wilhelm Konstantin Stockholm, sünd. 1. okt. 1884, ord. 22. jaan. 1912. **Aadress:** 33 Lymerston St., Sydenham, Sydney, N.S.W., Australia. EELK Sydney Jaani kog. õpetaja. Usuelu korraldaja Austraalias.

ÕPETAJAD:

Ilmar Ainsaar, sünd. 12. aug. 1919, ord. 6. juun. 1954. **Aadress:** 143 Brown St., Heidelberg 22, Melbourne, Vic., Australia. EELK Melbourne'i koguduse õpetaja.

Hugo Jaanus, sünd. 26. aug. 1926, ord. 18. jaan. 1953. **Aadress:** 33 Clianthus St., Lutheran Manse, O'Connor, Canberra City, A.C.T., Australia. EELK Canberra kog. õpetaja.

Oskar Juul, sünd. 12. apr. 1901, ord. 29. nov. 1942. **Aadress:** 30 Lewanick St., Allenby Gardens, Adelaide, South Australia. EELK Adelaide'i koguduse õpetaja.

INGLISMAA

Praost **Jaak Taul**, dr. theol., sünd. 21. mail 1905 Viljandi-
maal, ord. 1. apr. 1929 Tallinna Toomkirikus. **Aadress:** 8 Collingham Gardens, London S.W. 5, England. **Tel.:** FREmantle 1142. EELK Inglismaa praostkonna praost ja EELK Londoni eesti koguduse õpetaja. Jumalat. igal kuu 1. pp. kirikus, Granley Gardens, London S.W. 7.

Einar Kiviste, sünd. 15. okt. 1906 Tallinnas, ord. 10. sept. 1933 Tallinna Kaarli kirikus. **Aadress:** 14, Pine Tree Ave., Leicester, England. **Tel.:** Leicester 66 969. Kesk-Inglismaa EELK koguduse ja Bolton-Prestoni pihtkonna õpetaja. Jumalat. igal kuu 3. pp. Leicesteris Holy Trinity kirikus. Boltonis St. George'i kirikus ja Prestonis Kristuse kirikus igal kuu 1. pp. Kuulutuspunktis Birminghamis, Coventry's, Nottinghamis, Derby's ja Corby's.

SAKSAMAA

Abipraost, praosti kt. **Max Vaher**, sünd. 17. jaan. 1897, ord. 7. juulil 1925. **Aadress:** Friedrichstrasse 13. Geislingen/Stg., Württ., Germany. Usuelu korraldaja Saksamaal. EELK Württemberg-Badeni õpetaja.

Roman Rimmel, sünd. 14. veebr. 1897 Tallinnas, ord. 3. aug. 1952 Hamburgis. **Aadress:** Görlitzerstr. 85, Oldenburg i. Old., Germany. EELK Niedersachseni ja Põhja Saksamaa kog. õpetaja.

Toomas Jeremias Pöld, sünd. 17. veebr. 1920, ord. 3. sept. 1944. **Aadress:** Detmolderstr. 467, Bielefeld, Germany. Saksa ev.-lut. Bielefeld-Stieghorsti kog. teenistuses. EELK Augustdorf/Westf. kog. õpetaja.

**USUTEADUSE ÜLIÕPILASI, KES KAASA AITAVAD
KIRIKLIKUS TÖÖS:**

Kand. **Albert Enno Aaviksaar**, sünd. 9. veebr. 1914. **Aadress:** 18, Marlborough Rd., Bradford 8, Yorks., England. **Tel.:** Bradford 44221. Prooviaastal praost J. Tauli juures, teeb konsistoriumi eksameid ja taotleb ord. Eesti Kirikus.

Henn Hendrikson. **Aadress:** 20-70 26 St., Apt. 21, Long Island City 5, N.Y., USA. **Tel.:** LE. 2-8615 (töökohal); YE. 2-9625 (kodus).

Paul Merits, Singelwarstr. 22, Utrecht, Holland.

Rein Neggo, 915 W. 23 St., Los Angeles 7, Calif., USA. **Tel.:** Sunset 3-6369.

Eduard Soosaar. **Aadress:** Albrechtstr. 22, III, München 2, Germany. EELK L.-Baieri kog. köster-diakon.

Andres Taul, Martin Luther Bund, Erlangen, Germany.

Enn Aarik, õpib humanitaarteadust Chicago ülikoolis.

NAIS-USUTEADLASED:

Mag. theol. **Salme Aareandi**, sünd. 22. nov. 1910. YWCA, East Acton Lane, The Vale, London, W.e. **Tel.:** SHEpherds Bush 3285.

Cand. theol. **Linda Kütt-Einer**, sünd. 16. veebr. 1907. **Aadress:** 23 A, Parkholme Road, Dalston, London, E. 8. **Tel.:** CLIssold 0821.

Väljaspool luteri kiriku teenistust:

Juhan Truu, misjonäriks Lõuna-Aafrikas: Komaggas-Ge, Mamakvaland, South Africa (Die Nederl. Gereformeerde Sendkerk).

1959

31 päeva

JAANUAR — NÄÄRIKUU

-
1. N. UUS-AASTA. Rooma 8, 24—32
 2. R. 1. Moos. 1, 1—13
 3. L. 1. Moos. 1, 14—31
-

4. P. Matt. 2, 13—23; 1. Peetr. 4, 12—19
 5. E. 1. Moos. 2, 1—17
 6. T. KOLMEKUNINGAPAEV. Luuk. 4, 16—21; Ap. t. 8, 26—39
 7. K. 1. Moos. 2, 18—25
 8. N. 1. Moos. 3, 1—7
 9. R. 1. Moos. 3, 8—24
 10. L. 1. Moos. 4, 1—16
-

11. P. Joh. 6, 28—40; Laul (psalm) 78, 1—7
 12. E. 1. Moos. 4, 17—26
 13. T. 1. Moos. 5, 1—14
 14. K. 1. Moos. 5, 15—32
 15. N. 1. Moos. 6, 1—8
 16. R. 1. Moos. 6, 9—22
 17. L. 1. Moos. 7, 1—10
-

18. P. Joh. 2, 1—11; Rooma 12, 7—16
 19. E. 1. Moos. 7, 11—24
 20. T. 1. Moos. 8, 1—14
 21. K. 1. Moos. 8, 15—22
 22. N. 1. Moos. 9, 1—17
 23. R. 1. Moos. 9, 18—29
 24. L. 1. Moos. 10, 1—32
-

25. P. Matt. 8, 1—13; Rooma 12, 17—21
 26. E. 1. Moos. 11, 1—9
 27. T. 1. Moos. 11, 10—32
 28. K. 1. Moos. 12, 1—9
 29. N. 1. Moos. 12, 10—20
 30. R. 1. Moos. 13, 1—18
 31. L. 1. Moos. 14, 1—12
-

Tähtpäevi jaanuaris: 3. — leinaseisak langenud kangelaste mälest. kell 10.30. 26. — Eesti Vabariigi de jure tunnustamine Liitlaste Ülemnõukogu poolt 1921

VEEBRUAR — KÜÜNLAKUU

1. P. Luuka 4, 38—44; Dan. 6, 10—23
2. E. 1. Moos. 14, 13—24
3. T. 1. Moos. 15, 1—12
4. K. 1. Moos. 15, 13—21
5. N. 1. Moos. 16, 1—16
6. R. 1. Moos. 17, 1—8
7. L. 1. Moos. 17, 9—14

8. P. Matt. 17, 1—9; Kolossuse 3, 12—17
9. E. 1. Moos. 17, 15—22
10. T. 1. Moos. 17, 23—27
11. K. PALVEPÄEV. Matt. 7, 1—12; Rooma 15, 30—33
12. N. 1. Moos. 18, 1—15
13. R. 1. Moos. 18, 16—26
14. L. 1. Moos. 18, 27—33

15. P. Joh. 15, 9—17; Rooma 3, 27—31
16. E. 1. Moos. 19, 1—13
17. T. 1. Moos. 19, 14—29
18. K. 1. Moos. 19, 30—38
19. N. 1. Moos. 20, 1—12
20. R. 1. Moos. 20, 13—18
21. L. 1. Moos. 21, 1—21

22. P. Mark. 12, 1—12; Rooma 9, 30—33
23. E. 1. Moos. 21, 22—34
24. T. 1. Moos. 22, 1—19. Eesti Vabariigi aastapäev
25. K. 1. Moos. 22, 20—24
26. N. 1. Moos. 23, 1—11
27. R. 1. Moos. 23, 12—20
28. L. 1. Moos. 24, 1—67

Tähtpäevi veebruaris: 11. — palvapäev. 12. — Abraham Lincoln'i sünnipäev (1809). 16. — Leedu vabariigi aastapäev. 22. — George Washingtoni sünnipäev (1732). 23. — Konstantin Pätsi sünnipäev (1874). 24. — Eesti Vabariigi aastapäev (1918)

MÄRTS — PAASTUKUU

1. P. Joh. 17, 1—5; Hebreia 10, 11—18
2. E. 1. Moos. 25, 1—21
3. T. 1. Moos. 25, 22—34
4. K. 1. Moos. 26, 1—6
5. N. 1. Moos. 26, 7—11
6. R. 1. Moos. 26, 12—22
7. L. 1. Moos. 26, 23—35

8. P. Joh. 17, 6—19; 1. Joh. 2, 1—6
9. E. 1. Moos. 27, 1—4
10. T. 1. Moos. 27, 5—14
11. K. 1. Moos. 27, 15—19
12. N. 1. Moos. 27, 20—29
13. R. 1. Moos. 27, 30—33
14. L. 1. Moos. 27, 34—40

15. P. Joh. 17, 20—26; Efes. 1, 15—23
16. E. 1. Moos. 27, 41—46
17. T. 1. Moos. 28, 1—9
18. K. 1. Moos. 28, 10—22
19. N. 1. Moos. 29, 1—16
20. R. 1. Moos. 29, 17—35
21. L. 1. Moos. 30, 1—21

22. P. Joh. 12, 12—23; 1. Peetr. 1, 13—25
23. E. 1. Moos. 30, 22—24
24. T. 1. Moos. 30, 25—36
25. K. 1. Moos. 30, 37—43
26. N. SUUR-NELJAPÄEV. Luuk. 22, 7—23; 1. Kor. 10, 16, 17
27. R. SUUR-REEDE. Luuk. 23, 13—25; Galatia 1, 3—5
28. L. 1. Moos. 31, 1—13

29. P. I KRIST. ÜLESTÕUSMISE PÜHA. Joh. 20, 1—18; 1. Kor. 15, 50—58
30. E. II KRIST. ÜLESTÕUSMISE PÜHA. Joh. 21, 1—14; Rooma 14, 7—12
31. T. 1. Moos. 31, 14—30

Tähtpäevi märtsis: 6. — Nõukogude Vene lennukid hävitavad Narva linna 1944.

APRILL — JÜRIKU

-
1. K. 1. Moos. 31, 31—41
 2. N. 1. Moos. 31, 42—54
 3. R. 1. Moos. 32, 1—21
 4. L. 1. Moos. 32, 22—33
-

5. P. Joh. 11, 1—27; Rooma 5, 12—19
 6. E. 1. Moos. 33, 1—11
 7. T. 1. Moos. 33, 12—20
 8. K. 1. Moos. 34, 1—12
 9. N. 1. Moos. 34, 13—23
 10. R. 1. Moos. 34, 24—31
 11. L. 1. Moos. 35, 1—8
-

12. P. Joh. 11, 28—44; Kolossuse 3, 1—11
 13. E. 1. Moos. 35, 9—21
 14. T. 1. Moos. 35, 22—29
 15. K. 1. Moos. 36, 1—14
 16. N. 1. Moos. 36, 15—30
 17. R. 1. Moos. 36, 31—43
 18. L. 1. Moos. 37, 1—11
-

19. P. Joh. 6, 53—63; Rooma 8, 1—11
 20. E. 1. Moos. 37, 12—30
 21. T. 1. Moos. 37, 31—36
 22. K. 1. Moos. 38, 1—11
 23. N. 1. Moos. 38, 12—30
 24. R. 1. Moos. 39, 1—6
 25. L. 1. Moos. 39, 7—23
-

26. P. Matt. 11, 25—30; 1. Tim. 2, 1—6
 27. E. 1. Moos. 40, 1—15
 28. T. 1. Moos. 40, 16—23
 29. K. 1. Moos. 41, 1—13
 30. N. 1. Moos. 41, 14—36
-

Tähtpäevi aprillis: 23. — jüripäev.

MAI — LEHEKUU

-
1. R. 1. Moos. 41, 37—46
 2. L. 1. Moos. 41, 47—57
-

3. P. Luuk. 22, 39—43; Jakob. 5, 13—16
 4. E. 1. Moos. 42, 1—17
 5. T. 1. Moos. 42, 18—38
 6. K. 1. Moos. 43, 1—14
 7. N. KRISTUSE TAEVAMINEMISE PÜHA. Ap.t. 1, 1—14; Hebr. 7, 22—27
 8. R. 1. Moos. 43, 15—24
 9. L. 1. Moos. 43, 25—34
-

10. P. Joh. 14, 15—21; 1. Kor. 2, 6—10
 11. E. 1. Moos. 44, 1—13
 12. T. 1. Moos. 44, 14—34
 13. K. 1. Moos. 45, 1—15
 14. N. 1. Moos. 45, 16—28
 15. R. 1. Moos. 46, 1—26
 16. L. 1. Moos. 46, 27—34
-

17. P. I NELIPÜHA. Joh. 7, 37—39; 1. Kor. 2, 11—16
 18. E. II NELIPÜHA. Ap. t. 2, 40—47; 1. Tess. 1, 2—10
 19. T. 1. Moos. 47, 1—17
 20. K. 1. Moos. 47, 18—31
 21. N. 1. Moos. 48, 1—7
 22. R. 1. Moos. 48, 8—22
 23. L. 1. Moos. 49, 1—8
-

24. P. KOLMAINU JUMALA PÜHA. Matt. 28, 18—20; 1. Kor. 3, 10—16
 25. E. 1. Moos. 49, 9—21
 26. T. 1. Moos. 49, 22—27
 27. K. 1. Moos. 49, 28—33
 28. N. 1. Moos. 50, 1—9
 29. R. 1. Moos. 50, 10—14
 30. L. 1. Moos. 50, 15—26
-

31. P. Matt. 21, 28—32; Hebrea 3, 1—11
-

Tähtpäevi mais: 1. — maipüha. 24. — Briti impeeriumi päev. 30. — Memorial Day.

JUUNI — JAANIKUU

1. E. 2. Kor. 1, 1—4
2. T. 2. Kor. 1, 5—11
3. K. 2. Kor. 1, 12—14
4. N. 2. Kor. 1, 15—24
5. R. 2. Kor. 2, 1—4
6. L. 2. Kor. 2, 5—11

7. P. Ap. t. 17, 22—34; Rooma 1, 18—25
8. E. 2. Kor. 2, 12—17
9. T. 2. Kor. 3, 1—3
10. K. 2. Kor. 3, 4—11
11. N. 2. Kor. 3, 12—18
12. R. 2. Kor. 4, 1—6
13. L. 2. Kor. 4, 7—9

14. P. Matt. 18, 1—11; Filipi 3, 12—16
15. E. 2. Kor. 4, 10—18
16. T. 2. Kor. 5, 1—10
17. K. 2. Kor. 5, 11—15
18. N. 2. Kor. 5, 16—24
19. R. 2. Kor. 6, 1—10
20. L. 2. Kor. 6, 11—18

21. P. Luuka 6, 20—26; Rooma 4, 1—8
22. E. 2. Kor. 7, 1—3
23. T. 2. Kor. 7, 4—9
24. K. 2. Kor. 7, 10—11
25. N. 2. Kor. 7, 12—16
26. R. 2. Kor. 8, 1—6
27. L. 2. Kor. 8, 7—10

28. P. Matt. 13, 31—35; 2. Peetr. 1, 2—8
29. E. 2. Kor. 8, 11—15
30. T. 2. Kor. 8, 16—24

Tähtpäevi juunis: 4. — Eesti lipu õnnistamine Otepääl 1884. 14. — massküüditamine kommunistide poolt meie kodumaal 1941. 17. — Nõukogude Liit okupeerib Eesti 1940. 23. — võidupüha. 24. — jaanipäev.

JUULI — HEINAKUU

1. K. 2. Kor. 9, 1—5
2. N. 2. Kor. 9, 6—13
3. R. 2. Kor. 10, 1—6
4. L. 2. Kor. 10, 7—11

5. P. Matt. 13, 44—46; Filipi 3, 7—11
6. E. 2. Kor. 10, 12—18
7. T. 2. Kor. 11, 1—6
8. K. 2. Kor. 11, 7—15
9. N. 2. Kor. 11, 16—17
10. R. 2. Kor. 11, 18—20
11. L. 2. Kor. 11, 21—28

12. P. Matt. 23, 1—11; Jak. 4, 7—17
13. E. 2. Kor. 11, 29—33
14. T. 2. Kor. 12, 1—10
15. K. 2. Kor. 12, 11—18
16. N. 2. Kor. 12, 19—21
17. R. 2. Kor. 13, 1—4
18. L. 2. Kor. 13, 5—13

19. P. Joh. 15, 12—21; 2. Kor. 6, 14—18
20. E. 1. Tess. 1, 1—10
21. T. 1. Tess. 2, 1—2
22. K. 1. Tess. 2, 3—12
23. N. 1. Tess. 2, 13—16
24. R. 1. Tess. 2, 17—20
25. L. 1. Tess. 3, 1—4

26. P. Matt. 6, 19—23; Filipi 4, 8—13
27. E. 1. Tess. 3, 5—13
28. T. 1. Tess. 4, 1—8
29. K. 1. Tess. 4, 9—12
30. N. 1. Tess. 4, 13—18
31. R. 1. Tess. 5, 1—4

Tähtpäevi juulis: 1. — Dominion Day Kanadas. 4. — Independence Day USA-s. 28. — I Maailmasõja algus.

AUGUST — LÕIKUSKUU

-
1. L. 1. Tess. 5, 5—11
-
2. P. Ap. t. 26, 9—29; Rooma 1, 8—17
 3. E. 1. Tess. 5, 12—28
 4. T. 2. Tess. 1, 1—12
 5. K. 2. Tess. 2, 1—6
 6. N. 2. Tess. 2, 7—12
 7. R. 2. Tess. 2, 13—17
 8. L. 2. Tess. 3, 1—5
-
9. P. Matt. 5, 38—48; 1. Joh. 2, 7—11
 10. E. 2. Tess. 3, 6—10
 11. T. 2. Tess. 3, 11—18
 12. K. Hebrea 1, 1—5
 13. N. Hebrea 1, 6—14
 14. R. Hebrea 2, 1—4
 15. L. Hebrea 2, 5—10
-
16. P. Matt. 7, 6—14; 1. Joh. 3, 19—24
 17. E. Hebrea 2, 11—18
 18. T. Hebrea 3, 1—6
 19. K. Hebrea 3, 7—11
 20. N. Hebrea 3, 12—19
 21. R. Hebrea 4, 1—10
 22. L. Hebrea 4, 11—16
-
23. P. Matt. 10, 34—43; Hebrea 4, 12—13
 24. E. Hebrea 5, 1—10
 25. T. Hebrea 5, 11—14
 26. K. Hebrea 6, 1—3
 27. N. Hebrea 6, 4—8
 28. R. Hebrea 6, 9—16
 29. L. Hebrea 6, 17—20
-
30. P. Luuka 10, 38—42; 1. Kor. 3, 16—23
 31. E. Hebrea 7, 1—10
-

Tähtpäevi augustis: 6. — Eesti vägivaldne liitmine Nõukogude Liiduga 1940. 11. — II Maailmasõja lõpp 1945.

SEPTEMBER — MIHKLIKUU

-
1. T. Hebrea 7, 11—22
 2. K. Hebrea 7, 23—28
 3. N. Hebrea 8, 1—5
 4. R. Hebrea 8, 6—13
 5. L. Hebrea 9, 1—8
-
6. P. Luuka 19, 1—10; Efes. 2, 19—22
 7. E. Hebrea 9, 9—10
 8. T. Hebrea 9, 11—14
 9. K. Hebrea 9, 15—22
 10. N. Hebrea 9, 23—28
 11. R. Hebrea 10, 1—7
 12. L. Hebrea 10, 8—10
-
13. P. Matt. 19, 1—11; Efes. 5, 22—23
 14. E. Hebrea 10, 11—18
 15. T. Hebrea 10, 19—25
 16. K. Hebrea 10, 26—31
 17. N. Hebrea 10, 32—39
 18. R. Hebrea 11, 1—3
 19. L. Hebrea 11, 4—7
-
20. P. Matt. 17, 24—27; Rooma 13, 1—7
 21. E. Hebrea 11, 8—10
 22. T. Hebrea 11, 11—13
 23. K. Hebrea 11, 14—19
 24. N. Hebrea 11, 20—24
 25. R. Hebrea 11, 25—31
 26. L. Hebrea 11, 32—34
-
27. P. Luuka 12, 13—21; 1. Tim. 6, 6—10
 28. E. Hebrea 11, 35—40
 29. T. Hebrea 12, 1—3
 30. K. Hebrea 12, 4—6
-

Tähtpäevi septembris: 1. — II Maailmasõja algus 1939.
 7. — Labor Day USA-s ja Kanadas. 22. — Tallinna langemine
 — kodumaalt põgenemise mälestuspäev (1944).

OKTOOBER — VIINAKUU

-
1. N. Hebre 12, 7—17
 2. R. Hebre 12, 18—24
 3. L. Hebre 12, 25—29
-

4. P. Ap. t. 5, 1—11; 1. Joh. 4, 1—6
 5. E. Hebre 13, 1—6
 6. T. Hebre 13, 7—8
 7. K. Hebre 13, 9—16
 8. N. Hebre 13, 17—19
 9. R. Hebre 13, 20—21
 10. L. Hebre 13, 22—25
-

11. P. Joh. 11, 1—8; Rooma 8, 24—27
 12. E. Rooma 1, 1—7
 13. T. Rooma 1, 8—17
 14. K. Rooma 1, 18—25
 15. N. Rooma 1, 26—32
 16. R. Rooma 2, 1—8
 17. L. Rooma 2, 9—16
-

18. P. Luuka 6, 1—11; Psalm 84
 19. E. Rooma 2, 17—29
 20. T. Rooma 3, 1—8
 21. K. Rooma 3, 9—20
 22. N. Rooma 3, 21—31
 23. R. Rooma 4, 1—15
 24. L. Rooma 4, 16—22
-

25. P. Matt. 18, 15—22; Filipi 1, 27—2, 4
 26. E. Rooma 4, 23—25
 27. T. Rooma 5, 1—11
 28. K. Rooma 5, 12—21
 29. N. Rooma 6, 1—8
 30. R. Rooma 6, 9—11
 31. L. Rooma 6, 12—23. USUPUHASTUSPÜHA (1517)
-

Tähtpäevi oktoobris: 12. — Columbus Day USA-s.

NOVEMBER — TALVEKUU

-
1. P. Luka 12, 35—48; 1. Tim. 4, 8—11
 2. E. Rooma 7, 1—6
 3. T. Rooma 7, 7—13
 4. K. Rooma 7, 14—17
 5. N. Rooma 7, 18—25
 6. R. Rooma 8, 1—8
 7. L. Rooma 8, 9—11
-

8. P. Matt. 22, 23—33; 1. Kor. 15, 22—28
 9. E. Rooma 8, 12—13
 10. T. Rooma 8, 14—17
 11. K. Rooma 8, 18—25
 12. N. Rooma 8, 26—30
 13. R. Rooma 8, 31—34
 14. L. Rooma 8, 35—39
-

15. P. Ilmut. 20, 11—15; Rooma 2, 1—11
 16. E. Rooma 9, 1—5
 17. T. Rooma 9, 6—16
 18. K. Rooma 9, 17—21
 19. N. Rooma 9, 22—26
 20. R. Rooma 9, 27—33
 21. L. Rooma 10, 1—10
-

22. P. Ilmut. 21, 1—8; 2. Kor. 5, 1—10. SURNUTEPUHA
 23. E. Rooma 10, 11—17
 24. T. Rooma 10, 18—21
 25. K. Rooma 11, 1—10
 26. N. Rooma 11, 11—24
 27. R. Rooma 11, 25—32
 28. L. Rooma 11, 33—36
-

29. P. Jesaja 42, 1—9; Psalm 118, 19—29. I Kr. tulemise püha
 30. E. Rooma 12, 1—8
-

Tähtpäevi novembris: 3. — valimiste päev USA-s. 11. — sõjaveteraanide päev USA-s. 18. — Läti vabariigi aastapäev. 26. — Thanksgiving Day (tänapüha) USA-s.

DETSEMBER — JÕULUKUU

-
1. T. Rooma 12, 9—11
 2. K. Rooma 12, 12—21
 3. N. Rooma 13, 1—7
 4. R. Rooma 13, 8—10
 5. L. Rooma 13, 10—14
-
6. P. Luuka 1, 39—56; Jeremia 33, 14—16
 7. E. Rooma 14, 1—4
 8. T. Rooma 14, 5—9
 9. K. Rooma 14, 10—12
 10. N. Rooma 14, 13—16
 11. R. Rooma 14, 17—24
 12. L. Rooma 15, 1—4
-
13. P. Joh. 5, 31—44; Psalm 130
 14. E. Rooma 15, 5—12
 15. T. Rooma 15, 13—21
 16. K. Rooma 15, 22—33
 17. N. Rooma 16, 1—16
 18. R. Rooma 16, 17—20
 19. L. Rooma 16, 21—27
-
20. P. Joh. 3, 25—36; Jes. 61, 1—4
 21. E. Psalm 8
 22. T. Psalm 11
 23. K. Psalm 15
 24. N. Psalm 118, 19—26. JÕULUÕHTU
 25. R. Jesaja 9, 6—7; 2. Tessal. 2, 13—17. I JÕULUPÜHA
 26. L. Joh. 12, 44—50; 1. Joh. 4, 9—10. II JÕULUPÜHA
-
27. P. Joh. 8, 12—24; Efesuse 1, 3—14
 28. E. Psalm 91
 29. T. Psalm 33, 18—22
 30. K. Psalm 23
 31. N. Psalm 5, 1—5. VANA-AASTA ÕHTU
-

Tähtpäevi detsembris: 1. — bolshevike mässukatse Eestis 1924. 1. — avatakse Tartu Ülikool 1919. 6. — Soome iseseisvuspäev.

	Lk.
Oma rahva hinge sügavamate vajaduste teenistuses	5
Eesti Kiriku tee paguluses. Peapiiskop Johan Köpp	9
Eesti kihelkondade kaart	14
Rahvuslikke tähtpäevi	15
Rahvusvahelisi tähtpäevi	15
Liikuvad pühad 1958—1961	16
Nende „jumalateenistus“	16
1958. a. kalendaarium	17
Märkmeid Eesti Kiriku ajaloost	29
Usuhingutesse ja kirikutesse kuuluvus	30
Kirjanik ja tema Uus Testament	32
Eesti Ev.-Luteri Usu Kirik eksilis. Piiskop J. O. Lauri	33
Viis aastat kiriku statistikat. Assessor Jakob Aunver	44
Parim relv usuvastaste vastu	52
Eesti praostkond Rootsis. Praost Richard Koolmeister	53
EELK Austraalias. Assessor Friedrich Stockholm Sen.	60
EELK Inglismaal. Praost Jaak Taul	62
Kristlane on julge tunnistaja	67
Eesti Kiriku tööst Kanadas. Õp. Karl Raudsepp	68
Eestlaste kiriklik teenimine Saksamaal. Praosti kt. Max Vaher	71
EELK tööst USA esimeses praostkonnas. Praost Aleksander Hinno	81
Väike meisterlik raamat	84
Ülevaade EELK USA praostkonna Chicagos tegevusest. Praost Valter Viks	85
Väljavaateid kiriklikuks tööks Lõuna-Ameerikas. Õp. Karl Laantee	89
Elukörves. Õp. A. Abel	93
Soome-poiste pastorina sõjatandril. Õp. Oskar Puhm	94
Eesti sõjameeste hooldamisest vangilaagreis Saksamaal. K. Raudsepp	102
Eesti õpetajad ameeriklaste, rootslaste jne. hingekarjastena	104
Meie kiriku usulise kirjanduse tööpõllult. Jakob Aunver	105
Kaks laulu. A. Hinno	112
Luterlikust kirikumuusikast ja selle arengust meie kodumaal. Prof. Juhan Aavik	113
Elumerel. A. Abel	117
Ülevaade Jeessuse maapealsest elust	118
Tähtsamaid Vana Testamendi daatumeid	118

Huvitavaid andmeid inimkonna tähtsaimast raamatust.	
Õp. R. Kiviranna	120
Sa, püha Jumal kõrges taevas. A. Hinno	121
Aktiivne kirikulige. Uno A. Plank	122
Kristlik surma läbi lahkunute mälestamine	129
Mõtle, kuidas ja mida sa annad kirikule	130
Rahvus — Jumala kingitud aare	131
Leeriõpetuse (konfirmatsiooni) ülesanne. Oskar Puusepp	132
Juhiseid leeriõpilastele. Rudolf Kiviranna	137
Pihi- ja armulauatalitus ev.-lut. usu kirikus	138
Piht hingelise tervise teenistuses	140
Ristiusk ja rahvuslus	141
Kolm sammu lähemale elavale usule. R. Kiviranna	142
Et saada kristlaseks. V. Viks	150
Kui sageli ja millal tulla armulauale? R. Kiviranna	152
„Ma astun kirikust välja“	153
Kas Darwin oli usuvastane?	154
Need, kes kirikut vajavad vaid matusteks	155
Nõukogu liikmete kaasabi eesti koguduste töös	156
„Rõdu-kristlased“	157
Viis uut kirikulaulu. A. Hinno	158
Ristimiste, laulatuste ja matuste puhul	161
Küsimusi ja vastuseid	162
EELK vaimulikud ja nende poolt teenitavad kogudused	
vabas maailmas	168
1959. a. kalendaarium	179

